

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტი

სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის
დავით ბატონიშვილის სამართლის ინსტიტუტი

სოფიო დამატრაშვილი

**სასამართლო გადაწყვეტილებათა
საქვეყნოების პრინციპისა და პერსონალურ
მონაცემთა დაცვის ურთიერთმიმართება**

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2020

სოფიო დემეტრაშვილი

სასამართლო გადაწყვეტილებათა საქვეყნოობის პრინციპისა
და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ურთიერთმიმართება
თბილისი, 2020

Sophio Demetrashvili

Relationship between the Principle of publicity of Court
Decisions and the Protection of Personal Data
Tbilisi, 2020

სამეცნიერო რედაქტორი

დიმიტრი გეგენავა

სამართლის დოქტორი, სულხან-საბა ორბელიანის
უნივერსიტეტის პროფესორი

რეცენზენტი

მარიამ ჯიქია

სამართლის დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო
ურთიერთობების ფაკულტეტის პროფესორი

წიგნი იბეჭდება საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო
ურთიერთობების ფაკულტეტის მხარდაჭერით.

გარეკანზე გამოსახულია ფრაგმენტი რენე მაგრიტის ტილოდან – „საუკუნეთა ლეგენდა“.

© სოფიო დემეტრაშვილი, 2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაოვსაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-747-5

ჩვენს ირგვლივ ცხოვრობენ ადამიანები, რომლებიც უზომოდ ბევრს შრომობენ და თავდაუზოგავად იღწვიან. სწორედ ამ პირთა წრეს მიეკუთვნება ჩემი ნაშრომის ხელმძღვანელი, პროფესორი დიმიტრი გეგენავა. ხაზგასმით მინდა განსაკუთრებული მადლობა გადავუხადო მას, მიუხედავად გადატვირთული რეჟიმისა, კვლევის ყველა ეტაპზე ღირებული უკუკავშირისათვის. აგრეთვე, საკუთარი კრიტიკული მოსაზრებებისთვის, ღირებული რჩევებისა და წინადადებებისათვის. წარმოდგენელი იქნებოდა ნაშრომის მომზადება, მისი მხარდაჭერის გარეშე.

მინდა მადლიერება გამოვხატო ჩემი მშობლების ავთანდილისა და მედეას მიმართ, უწყვეტი მხარდაჭერის, ნდობის, გამხნევებისა და გვერდში დგომისათვის. სწორედ მათ მასწავლეს საკუთარი თავის რწმენა, სწორი მიზნების დასახვა და მათვე სწრაფვა. განსაკუთრებულ მადლიერებას გამოვთქვამ ჩემი შვილის ანამარიას მიმართ, რომელიც მიუხედავად მისი ასაკისა, მოთმინებითა და რუდუნებით მამხნევებდა, მახალისებდა და მავსებდა. მადლიერი ვარ ჩემი მეუღლის კახაბერის, მოტივაციისათვის, რომ ცხოვრების გამოწვევებისთვის შემეხედა პირისპირ, აგრეთვე, მისი დედის დალის, მხარდაჭერისა და ხელშეწყობისათვის.

მინდა მადლობა გადავუხადო მეგობრებსა და თანამშრომლებს, რომლებიც მეხმარებოდნენ ნაშრომზე მუშაობისას. განსაკუთრებულ მადლიერებას გამოვთქვამ პროფესორ ირაკლი გაბისონიას, ჯემალ გაბელიას, მარიამ ჭიჭიასა და ჩემი რეცენზენტების მიმართ (ვასილ გონაშვილი და კახაბერ გოშაძე), ვინაიდან მათი გვერდში დგომის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა წინამდებარე ნაშრომის შექმნა.

აგრეთვე, მადლობა ყველა იმ ადამიანს, ვინც კვლევის პროცესში არაერთი საგულისხმო რჩევა მომცა.

და ბოლოს, მადლიერი ვარ დავით ბატონიშვილის სამართლის ინსტიტუტის, მისი თითოეული წევრისა და საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის არაჩვეულებრივი კოლექტივის.

სარჩევი

შესავალი	6
I. სასამართლო გადანყვეტილებათა საქვეყნოობა და ინფორმაციის თავისუფლება	9
1. სასამართლო სხდომის საჯაროობისა და გადანყვეტილების ხელმისაწვდომობის ურთიერთმიმართება	21
2. სასამართლო გადანყვეტილების საჯაროობა, როგორც სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის ნაწილი	30
3. ინფორმაციის თავისუფლება და მართლმსაჯულება	34
3.1. ინფორმაციის მიღების საკონსტიტუციო საფუძვლები	40
3.2. ინფორმაციის გაცემა პერსონალური მონაცემის დაფარვის გარეშე	47
3.3. საერთო სასამართლოების პრაქტიკა პერსონალური მონაცემების შემცველი დოკუმენტის გაცემასთან დაკავშირებით	52
II. პერსონალურ მონაცემთა დაცვა სასამართლო გადანყვეტილებაში	61
1. პერსონალური მონაცემები და მათი დაცვის მნიშვნელობა ადამიანის ძირითადი უფლებებისთვის	69
2. პერსონალური მონაცემების დამუშავების სტანდარტი მართლმსაჯულების განხორციელების დროს	81
2.1. საქმის მონაწილე პირები	86
2.2. მესამე პირთა ინტერესები	92
2.3. სასამართლოსა და სასამართლოს აპარატის ვალდებულებები პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას	97
3. სასამართლო გადანყვეტილებებში პერსონალური მონაცემთა დამუშავების ქართული პრაქტიკა	103
III. სასამართლო გადანყვეტილების საქვეყნოობის შეზღუდვის საკონსტიტუციო-სამართლებრივი გამართლება	111
1. ინფორმაციის თავისუფლებისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვა საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში	116

2. სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოების შეზღუდვის ლეგიტიმური მიზანი	129
3. თანაზომიერების პრინციპი, როგორც კონსტიტუციური კონტროლის მექანიზმი	134
3.1. გამოსადეგობა	140
3.2. აუცილებლობა	142
3.3. შესაბამისობა.....	146
3.3.1. გონივრული ბალანსი მისაღწევ მიზანსა და შეზღუდულ უფლებას შორის	147
3.3.2. მონაცემთა დამუშავების შინაარსის და მოცულობის პროპორციულობა და ადეკვატურობა მონაცემების დამუშავების მიზნის პირისპირ	151
4. კერძო და საჯარო ინტერესების თანაფარდობის ფარგლები....	156
4.1. „უფლება, იცოდე, ვინ ცხოვრობს შენს მეზობლად“	163
4.2. საჯარო ინფორმაციის თავისუფლება	172
4.3. სამართლებრივი უსაფრთხოება და განჭვრეტადობა.....	175
5. გამომრიცხავი გარემოებები	182

დასკვნა	184
---------------	-----

ბიბლიოგრაფია	195
--------------------	-----

მსოფლიოს ქვეყნებმა განიცადეს ტრანსფორმაცია და ჩამოყალიბდნენ როგორც სამართლებრივი სახელმწიფო, რომელსაც გააჩნია მაღალი სამართლებრივი კულტურა და იმართება კანონის უზენაესობის პრინციპის საფუძველზე. მიუხედავად გარკვეული წინსვლისა, ეს პროცესი საკმაოდ მტკივნეულად და არცთუ იშვიათად წარუმატებლად მიმდინარეობს და ერთ-ერთ გადაუჭრელ პრობლემად კვლავ რჩება ზოგადად სასამართლო ხელისუფლების, სახელდობრ კი, საერთო და საკონსტიტუციო სასამართლოთა გადანყვეტილების მნიშვნელობა (იურიდიული ძალა), ადგილი, შინაარსი და თავსებადობა ადამიანის ძირითად უფლებებთან სახელმწიფოებრივ მართლწესრიგში. სწორედ ამ პრობლემასთან დაკავშირებული საკითხები შეადგენს წინამდებარე ნაშრომის საკვლევ ძირითად საგანს.

ნაშრომის ძირითადი მიზანია წარმოაჩინოს ის აქტუალური საკითხები, რომლებიც შეეხება სასამართლო გადანყვეტილებებში არსებულ ინფორმაციას, კერძოდ, რამდენად მიზანშეწონილია გადანყვეტილება იყოს ყველასათვის საჯარო, მასში არსებული პერსონალური მონაცემების იდენტიფიცირებით, თუ დაცული უნდა იყოს ის მონაცემები, რომელიც შეიცავს პირის მაიდენტიფიცირებელ ინფორმაციას; ამასთან, შევეცდები ინფორმაციის თავისუფლებისა და პერსონალური მონაცემების ურთიერთმიმართების შედეგად, განვსაზღვრო შესაძლო სამართლებრივი შედეგები და ამ უკანასკნელთა კანონშესაბამისობა; ინფორმაციის საჯაროობის, როგორც დემოკრატიულობის განმსაზღვრელი ფაქტორის, როლისა და მნიშვნელობის წარმოჩენა, ღია საზოგადოების ჩამოყალიბებისა და დემოკრატიული, პროგრესული სახელმწიფოს შენების პირისპირ; კვლევის მიზანია პერსონალურ მონაცემთა დაცვისა და ინფორმაციის თავისუფლებისა და ხელმისაწვდომობის უფლების შეპირისპირების შედეგად, ერთგვარი ბალანსის დადგენა. ამ მიზნით განხორციელებული ქმედებების შეფასება, პრაქტიკაში არსებული პრობლემების გაცნობა და სიღრმისეული კვლევა; შესაბამისი რეკომენდაციებისა და წინადადებების შემუშავება, რომლებიც მსოფლიოში აპრობირებულ მეთოდებს ეყრდნობა. აგრეთვე, ნაშრომში ნათლადაა გააზრებული პრობლემის ირგვლივ არსებული წყაროები, შესწავლილია როგორც ეროვნული, ასევე, საერთაშორისო კანონმდებლობა და პრაქტიკა.

კვლევა ძირითადად ეყრდნობა შედარებითსამართლებრივ მეთოდ-
კას, ანალიტიკურ, ჰომოტეტიურ, სინთეზურ და სხვა სამეცნიერო მეთოდებს.
განხილულ იქნება სასამართლო პრაქტიკაში არსებული შეუსაბამოები კა-
ნონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან. ნაშრომში გამოკვლეულ
იქნება საქართველოში მიმდინარე სასამართლო პროცესების თავისებურე-
ბანი საქვეყნოებისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან მიმართებით,
ასევე, სასამართლო პრაქტიკა აღნიშნულ ჭრილში. კვლევის დროს მოხდე-
ბა სასამართლო გადაწყვეტილებათა საჯაროობის პრინციპისა და პერსონა-
ლური მონაცემების დაცვის შესახებ არსებული ლიტერატურისა თუ საკანონ-
მდებლო აქტების შესწავლა. დამუშავდება როგორც საქართველოს საკონ-
სტიტუციო სასამართლოს, ასევე, ევროსასამართლოს, ევროკომისიის, გაე-
როს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის, აშშ-ს უმაღლესი სასამართლოს გა-
დანწყვეტილებები და ნაშრომის ფარგლებში მნიშვნელოვანი რამდენიმე სა-
ხელმწიფოს პრაქტიკა, რაც შედარებითსამართლებრივი ანალიზის, საქარ-
თველოს პრობლემების იდენტიფიცირებისა და გადაწყვეტის ადეკვატური
საშუალება იქნება. ხელმისაწვდომობის მხრივ, ნაშრომში წარმოჩენილია ის
პრობლემური საკითხები, რომლებიც სასამართლო გადაწყვეტილების სა-
ჯაროობასა და პერსონალური მონაცემების გამოაშკარავებას უკავშირდება.

არსებული პრაქტიკის გაუმჯობესებისა და სასამართლო გადაწყვეტი-
ლებებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით, ნაშრომში წარმოდგენილია
სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის არსებული მდგომა-
რეობა საქართველოს საერთო სასამართლოებში, განხილულია სისტემური
საკანონმდებლო და პრაქტიკული პრობლემები. დასკვნის სახით კი შემო-
თავაზებულია იმ პრობლემური საკითხების გადაჭრის გზები, როგორიცაა
მაგალითად სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოებისა და აღნიშნუ-
ლის ხელმისაწვდომობის პრობლემეტიკის რეგულირება და სხვ. გაანალი-
ზებულია სახელმწიფოს მიერ ნაკისრ პოზიტიურ ვალდებულებათა დონე
უფლებათაში ჩარევის ნაწილში, განხილულია მონაცემთა დამუშავების შინა-
არსის და მოცულობის პროპორციულობა და ადეკვატურობა მონაცემების
დამუშავების მიზნის პირისპირ.

ნაშრომში შეძლებისდაგვარად განხილულია ყველა ძირითადი წყარო
და სამართლებრივი აქტი, რომელიც აღნიშნულ სფეროს შეეხება. გამოყე-
ნებულია როგორც ქართული სამართლებრივი ლიტერატურა, ასევე, პრაქ-
ტიკული მაგალითები.

ასევე, განხილულია წამყვანი იურისტების ნაშრომები და მაგალითები, როგორებიცაა:

იზორია ლ., კორკელია ვ. და კუბლაშვილი ვ.-ს მიერ შესრულებული საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, ევა გოცირიძის დისერტაცია „აზრის გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში“, ქეთევან ერემაძის სტატიები და მრავალი სხვ. აგრეთვე, გამოყენებულია როგორც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მრავალი გადაწყვეტილება, ასევე, საერთო სასამართლოების გადაწყვეტილებები და განჩინებები. საზღვარგარეთის ქვეყნების პრაქტიკის განსაზღვრისთვის გამოყენებულია ამერიკის შეერთებული შტატების სასამართლოს, ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები, ასევე, სხვადასხვა სტატიები და ინტერნეტ წყაროები. ნაშრომი გაჯერებულია მსოფლიოს წამყვანი სახელმწიფოების, სამართლებრივი გამოცდილებითა და კულტურით მდიდარ ქვეყნების ეროვნული და ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაციების შეფასებებით. ყოველივე ზ/აღნიშნულს კი, თანამედროვე სამართალში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება.

1. სასამართლო გადაწყვეტილებათა საქვეყნოება და ინფორმაციის თავისუფლება

საქართველოს კონსტიტუცია განამტკიცებს ყოველი ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებას, თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია,¹ გამოთქვას საკუთარი აზრი ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი საშუალებებით. აღნიშნული კონსტიტუციური პრინციპები ასახულია საქართველოს სხვადასხვა საკანონმდებლო აქტში.² კონფლიქტი ადამიანთა ურთიერთობების განუყრელი ნაწილი და ბუნებრივი კომპონენტია. როგორი მონესრიგებულიც არ უნდა იყოს საზოგადოებრივი ყოფა და სამართლებრივი ინსტიტუტები როგორ გამართულადაც არ უნდა მუშაობდნენ, სოციალური კონფლიქტის თავიდან აცილება გამორიცხულია, რადგან აღნიშნული წარმოადგენს ადამიანთა ურთიერთობის თანმდევ მოვლენას.³ ცივილიზებულ საზოგადოებაში კონფლიქტის გადანაცვების მიზნით, ადამიანები მიმართავენ სასამართლოს. საზოგადოება მიმართავს სასამართლოს უფლების დაცვისა და დარღვეული უფლების აღდგენის მიზნით.⁴ პირის უფლება სამართლიან სასამართლოზე, როგორც მნიშვნელოვანი კონსტიტუციურსამართლებრივი პრინციპი, გულისხმობს პირის პირადი უფლების განხორციელებას როგორც პირადად, ასევე წარმომადგენლის მეშვეობით.⁵ პირის უფლება სამართლიან სასამართლოზე სამართლებრივი და დემოკრატიული პრინციპის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია, ვინაიდან სამართლიანი სასამართლოს უფლება ის უმნიშვნელოვანესი მექანიზმია, რომელიც ანესრიგებს ინდივიდსა და სახელმწიფოს შორის არსებულ სადავო ურთიერთობებს, უზრუნველყოფს კონსტიტუციური უფლების ეფექტურ რეალიზაციასა და იცავს უფლებებში გაუმართლებელი ჩარევისაგან.⁶ აღნიშნული უფლება არის საკმაოდ კომპლექსური ხასიათის უფლება, რომლის შინაარსიც ურთი-

¹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლი, მე-2 პუნქტი.

² საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, საქმის განხილვის საჯაროობა და ინფორმაციის თავისუფლება, გამოცემულია გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის საზოგადოების (GTZ) ფინანსური მხარდაჭერით, ხელმისაწვდომია: <http://www.court.ge/files/files/1356432100_r_664.pdf> [10.08.2020].

³ Buhring-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G., Arbitration and Mediation in International Business, Kluwer Law International, Alphen aad den Rijn, 2006, 166.

⁴ საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლი.

⁵ იხ. იქვე.

⁶ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 19 დეკემბრის N1/1/403,427 გადაწყვეტილება საქმეზე, „კანადის მოქალაქე ჰუსეინ ალი და საქართველოს მოქალაქე ელენე კირაკოსიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II პარაგრაფი, 1.

ერთდაკავშირებულ რამდენიმე უფლებას აერთიანებს. სამართლიანი სასამართლოს უფლება საქმის სამართალწარმოებაზე ვრცელდება და გულისხმობს პირის შესაძლებლობას, მიმართოს სასამართლოს უფლების დარღვევის ფაქტზე, ნებისმიერი გაუმართლებელი და პრაქტიკული ბარიერის გარეშე. საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მიხედვით, დაცული უფლება არ არის აბსოლუტური ხასიათის. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება „შეიძლება შეიზღუდოს გარკვეული პირობებით, რაც გამართლებული იქნება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ლეგიტიმური საჯარო ინტერესით“.⁷ შეზღუდვები უნდა ემსახურობდეს კანონიერ მიზანს და დაცული უნდა იყოს გონივრული თანაბრობიერება დანესებულ შეზღუდვასა და დასახულ მიზანს შორის... ამ პირობების დაცვა აუცილებელია, რადგან შეზღუდვები არ უნდა ამცირებდეს პირისათვის ნებადართულ ხელმისაწვდომობას იმ ზღვრამდე, რომ თავად უფლების არსი შეილახოს.“⁸ ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება ინსტრუმენტული უფლებაა, იგი ქმნის მექანიზმს სხვა უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების სასამართლოს მეშვეობით დასაცავად. შესაბამისად, სასამართლოსათვის მიმართვა, ისევე როგორც ზეპირი მოსმენის ჩატარება, არ არის თვითმიზანი, მისი საჭიროება არსებობს მაშინ, როდესაც ზეპირი მოსმენის ჩატარება ობიექტურად აუცილებელია საქმის სრულყოფილი გამოკვლევისათვის და საქმეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების მისაღებად.⁹ სამართლიანი სასამართლოს უფლება მოიცავს ასევე წარმომადგენლის მონაწილეობას საქმის ზეპირ განხილვის დროსაც. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, პირის შესაძლებლობა, მის უფლებასთან დაკავშირებული საქმე განხილულ იქნეს საჯარო მოსმენით და ჰქონდეს საკუთარი მოსაზრებების წარდგენის შესაძლებლობა, ასევე, გაასაჩივროს მის უფლებასთან შემხებლობაში მყოფი აქტი, დაცულია სამართლიანი სასა-

⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის №1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 15 დეკემბრის № 3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ონისე მეზონია და ვახტანგ მასურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგიის 2016 წლის 30 სექტემბრის N1/5/675,681 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შ.პ.ს. სამაუნეებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შ.პ.ს. ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II, პარ. 12.

მართლოს უფლებით.¹⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეზე „იაკოვლევი რუსეთის ფედერაციის წინააღმდეგ“¹¹ აღნიშნა, რომ ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია უზრუნველყოფს არა თეორიულ ან ილუზიურ უფლებებს, არამედ, იმ უფლებებს, რომლებიც პრაქტიკული და ეფექტიანია. სამართლიანი სასამართლოს უფლება უზრუნველყოფს და ხელს უწყობს კონსტიტუციური უფლებების დაცვას და სამართალწარმოების სწორად წარმართვას. სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის მნიშვნელოვანი კომპონენტია დაცვის უფლება.

ინფორმაციის თავისუფლება დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპების გამოვლინებაა.¹² სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი დემოკრატიული სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრინციპია.¹³ სამართლებრივ სახელმწიფოში უმაღლეს სოციალურ ღირებულებად მიჩნეულია ადამიანი, მისი ღირსება, უფლებები და თავისუფლებები. შესაბამისად, სახელმწიფო ემსახურება ადამიანებს, რომლებიც თავად არიან სახელმწიფო ხელისუფლების წყარო.¹⁴ სამართლებრივი სახელმწიფო ეფუძნება კანონის უზენაესობის პრინციპს.¹⁵ სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი არის გარანტი იმისა, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება შებოჭილი იქნება მოქმედი კანონებითა და ადამიანის უფლებებით და ამდენად არ იქნება თვითნებობის, ადამიანის უფლებებში გაუმართლებელი

¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 5.

¹¹ „Yakovlev vs Russia“, Human Rights Court N72701.01 Decision, 15th of March 2005, ხელმისაწვდომია: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68516#> (\"itemid\": [\"001-68516\"])

¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II, პარ. 3.

¹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II-4.

¹⁴ სამცხენიერო ჟურნალი „ახალგაზრდა ადვოკატები“ N5, „ახალგაზრდა ადვოკატებისა“ და „ადვოკატთა საგანმანათლებლო ცენტრის“ ერთობლივი გამოცემა, 2016 წ. გვ. 34.

¹⁵ ადამიანის უფლებებისა და პუბლიკარული სამართლის რაულ ვალენბერგის ინსტიტუტი, „კანონის უზენაესობა“, სამართლის ინტერნაციონალიზაციის პაავის ინსტიტუტი (Hiil). იხ. <https://rwi.lu.se/app/uploads/2015/07/ruleoflaw-georgian.pdf>

ჩარევის შესაძლებლობა.¹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით: „სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონზომიერია იმის მოლოდინი, რომ კერძო და საჯარო ინტერესების ურთიერთმიმართება სამართლიანი იქნება, რაც უფრო მეტად ერევა ხელისუფლება ადამიანის თავისუფლებაში, მით მაღალია მოთხოვნები ჩარევის გამართლებისათვის.“¹⁷ „სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი მოითხოვს, რომ ქვეყნის სამართალი უზრუნველყოფდეს ადამიანის ძირითადი უფლება-თავისუფლებების სრული მოცულობით აღიარებასა და მათი დაცვის ყველა საჭირო გარანტიის შექმნას. ამ მიზნის მიღწევაში დიდია საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი. მან, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, უნდა შეძლოს კონსტიტუციური უფლებების შინაარსის სწორად და სრულყოფილად განმარტება.“¹⁸ „დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს მთავარ არსს, დანიშნულებას და გამოწვევას წარმოადგენს ადამიანის თავისუფლების უზრუნველყოფა – ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებებით სრულყოფილად სარგებლობის გზით თავისუფალი თვითრეალიზაციის შესაძლებლობის გარანტირება.“¹⁹ სამართლებრივი სახელმწიფო ეფუძნება ადამიანის, როგორც უმთავრესი ფასეულობის არა მხოლოდ აღიარებას, არამედ რეალურ უზრუნველყოფას ძირითადი უფლებებით სრულყოფილად და ეფექტურად სარგებლობის გარანტირების გზით,²⁰ რადგან სამართლებრივ სახელმწიფოში სახელმწიფო არის მხოლოდ შესაძლებლობა, ინსტრუმენტი ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების რეალიზაციის უზრუნველსაყოფად. სწორედ სახელმწიფოს მიერ ადამიანის უფლებების დარღვევის არდაშვება და უფლებების დაცვის/აღდგენის საკმარისი, ეფექტური გარანტიების, შექა-

¹⁶ საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, გამომცემლობა შ.პ.ს. „პეტიტი“, თბილისი, 2013. გვ. 228.

¹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჯიმელეიშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I, პარ. 19.

¹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 2.

¹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/1/539 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბესიკ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 2.

²⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები – თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 36.

ნიშნების უზრუნველყოფა არის სამართლებრივი უსაფრთხოების ფუნდამენტი.²¹

„ვინაიდან სამართლებრივი სახელმწიფოს პირველადი ფუნქციაა ადამიანის უფლება-თავისუფლებების სრული რეალიზაცია და ადეკვატური დაცვა, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, როგორც სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის განხორციელების ერთგვარი საზომი, გულისხმობს ყველა იმ სიკეთის სასამართლოში დაცვის შესაძლებლობას, რომელიც თავისი არსით უფლებას წარმოადგენს.“²² უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი არის დამოუკიდებელი სასამართლოს უფლება. საზოგადოების მხრიდან უნდა არსებობდეს ნდობა სასამართლო ხელისუფლების მიმართ, რომელიც სასამართლო სისტემის ლეგიტიმურობის შემადგენელი ნაწილია. სასამართლო პრაქტიკის როლი და გავლენა სულ უფრო იზრდება, მათ შორის, კონტინენტური ევროპის სამართლის ქვეყნებშიც.²³ საზოგადოებრივი ურთიერთობები დინამიკურად და სწრაფად იცვლება. „სამართლებრივ სახელმწიფოში ხელისუფლება შეზღუდულია უპირობო ვალდებულებით, რომ მოახდინოს ადამიანის თავისუფლებაში ჩარევა მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს გარდაუვალია და მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს ობიექტურად აუცილებელია. ასეთია ნებისმიერი სამართლებრივი სახელმწიფოს კონსტიტუციური წესრიგი. ბუნებრივია, რომ სახელმწიფო ამ ვალდებულებით განსაკუთრებით შეზღუდულია პასუხისმგებლობის მომწესრიგებელი კანონმდებლობის შექმნისას და გამოყენებისას. ასეთი კანონმდებლობა თავისთავად ხასიათდება ადამიანის თავისუფლებაში ინტენსიური ჩარევის კანონზომიერებით. ამიტომ, კანონზომიერია სახელმწიფოს მომეტებული სიფრთხილის აუცილებლობა ამ პროცესში, რადგან სამართალი დაკარგავს თავის ფუნქციას, თუ ადამიანები დაისჯებიან ამისათვის შესაბამისი და აუცილებელი საფუძვლის გარეშე.“²⁴ სასამართლო პრაქტიკა ხელს უწყობს ამ შეცვლილ ურთიერთობებთან სამართლის ადაპტაციის პროცესს. „სამართლებრივი სა-

²¹ იხ. იქვე.

²² იხ. იქვე.

²³ ავტორთა კოლექტივი, „ადამიანის უფლებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში, პრაქტიკული სახელმძღვანელო იურისტებისთვის“, მარინა დევანოიძის რედაქტორობით, თბ. 2013, გვ. 148.

²⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის N1/4/557,571,576 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვალერიან გულუბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 62.

ხელმწიფოს უპირველესი მოთხოვნაა ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებისათვის სათანადო რეალიზაციის უზრუნველყოფა.²⁵

სახელმწიფოს ოფიციალურ დოკუმენტებში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლება უზრუნველყოფს მოქალაქეთა ეფექტურ მონაწილეობას ხელისუფლების განხორციელების პროცესში, რაც წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის უმთავრეს მოთხოვნას.²⁶

სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოობითა და ინფორმაციის თავისუფლებით ხდება საზოგადოების ჩართულობა, ინფორმირებულობა სასამართლო საქმიანობის შესახებ, რაც წარმოადგენს სასამართლო სისტემისადმი საზოგადოების ნდობის საფუძველს. „საზოგადოება, რომელმაც თავისი ფუნქცია უნდა განახორციელოს, სათანადოდ უნდა იყოს ინფორმირებული. ხოლო საზოგადოება, რომელიც არ არის ინფორმირებული, შესაბამისად, არ არის ჭეშმარიტად თავისუფალი.“²⁷ საქმის განხილვის ღიაობა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა წარმოადგენს ზოგად წესს, რომელიც ითვალისწინებს ცალკეულ გამონაკლისებს, კონვენცია ადგენს საჯაროობისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პრეზუმეციას.²⁸

ინფორმაციის თავისუფლება ის იარაღია, რომელიც, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს მოსახლეობის ჩართულობას ქვეყნის მართვაში, ხოლო, მეორე მხრივ – საზოგადოების მიერ ხელისუფლების მუდმივ კონტროლს, შესაბამისად, ინფორმაცია ერთგვარი დემოკრატიის ჟანგბადია, ვინაიდან, თუ ხალხმა არ იცის რა ხდება საზოგადოებაში, თუ მმართველთა ქმედებები დაფარულია მათთვის, მაშინ, მათ არ შეუძლიათ მონაწილეობის მიღება ამ საზოგადოებაში მიმდინარე მოვლენებში. ინფორმაცია აგრეთვე, კარგი მმართველობის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია.²⁹ მხოლოდ ცუდ მმართველობას ესაჭიროება ინფორმაციის გასაიდუმლოება თავის გადასარჩენად,

²⁵ იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 25 დეკემბრის N3/3/601 კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 546-ე მუხლის და ამავე კოდექსის 518-ე მუხლის პირველი ნაწილის კონსტიტუციურობის თაობაზე.

²⁶ მართლმსაჯულების გაძლიერებისა და სამართლებრივი განათლების ცენტრი, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი, ხელმისაწვდომია: <<https://jelec.iliauni.edu.ge/samarthlebrivi-sakhelmtsiphos-printsipi/>> [10.08.2020].

²⁷ Inter-American Court of Human Rights Case of Claude-Reyes et al. v. Chile Judgment of September 19, 2006.

²⁸ ჩუგოშვილი თ., ლომჯარია ნ., კორძია თ., ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, თბ. 2007, გვ. 3.

²⁹ იხ. იქვე.

რადგან საიდუმლოება არაფეფეტურობის, ფლანგვისა და კორუფციის გარანტია. მხოლოდ სრული გამჭვირვალობის პირობებშია შესაძლებელი სახელმწიფოსადმი ნდობის აღდგენა.³⁰

ინფორმაცია არის საჯარო, თუკი არ არსებობს ორი გარემოება.³¹ პირველი, ინფორმაციის გამჟღავნება აზიანებს დაცულ ინტერესს, მათ შორის პირადი ცხოვრების უფლებას და მეორე, ზოგადი საჯარო ინტერესი, რომელიც ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, უპირატესობას ანიჭებს კონფიდენციალობის უფლებას.³² საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია.³³ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მეორე პუნქტის თანახმად, ყველას აქვს უფლება კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს საჯარო დანესებულებებში მასზე არსებულ ან სხვა ინფორმაციას ან ოფიციალურ დოკუმენტს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც იგი შეიცავს კომერციულ ან პროფესიულ საიდუმლოებას ან დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან სამართალწარმოების ინტერესების დასაცავად კანონით ან კანონით დადგენილი წესით აღიარებულია სახელმწიფო საიდუმლოებად.³⁴ ინფორმაციის მიღება არის გამოხატვის თავისუფლების უფლების ნაწილი. გამოხატვის თავისუფლების სუბიექტებს წარმოადგენენ ფიზიკური და იურიდიული პირები.³⁵ სახელმწიფოს ეკისრება პოზიტიური ვალდებულება, არ ჩაერიოს კონსტიტუციით გარანტირებული უფლების რეალიზაციის საკითხებში.³⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფო დანესებულებებში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის რეჟიმი უნდა განსხვავდებოდეს საყოველთაოდ ხელმისაწვდომ წყაროებში არსებული რეგულირებისგან.³⁷ მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, სასა-

³⁰ ჩუგოშვილი თ., ლომჯარია ნ., კორძია თ., ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, თბ. 2007, გვ. 3.

³¹ John Henry Dingfelder Stone., Court Interpreters and fair trials., 2nd of May, 2018, page 114.

³² იხ. იქვე., გვ. 115.

³³ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი.

³⁴ იხ. იქვე., მე-18 მუხლის მეორე პუნქტი.

³⁵ კუბლაშვილი ვ., ძირითადი უფლებები, თბ. 2008, გვ. 211. იხ. აგრეთვე, ჯორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., მედიასამართალი, თბილისი 2014, გვ. 81.

³⁶ გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბ. 2007, გვ. 292.

³⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-11.

მართლოს გადაწყვეტილებებზე ხელმისაწვდომობის უფლების რეალიზება ხდება საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვის/მიღების გზით. სასამართლოს გადაწყვეტილებებიც მიეკუთვნება საჯარო ინფორმაციას და მასზე ვრცელდება საქართველოს კანონმდებლობით, მათ შორის, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსითა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონით“ საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე დადგენილი სხვადასხვა საფუძველი.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილის „მ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საჯარო ინფორმაცია არის ოფიციალური დოკუმენტი (მათ შორის, ნახაზი, მაკეტი, გეგმა, სქემა, ფოტოსურათი, ელექტრონული ინფორმაცია, ვიდეო და აუდიოჩანაწერები), ანუ საჯარო დაწესებულებაში დაცული, აგრეთვე საჯარო დაწესებულების ან მოსამსახურის მიერ სამსახურებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებით მიღებული, დამუშავებული, შექმნილი ან გაგზავნილი ინფორმაცია, ასევე საჯარო დაწესებულების მიერ პროაქტიულად გამოქვეყნებული ინფორმაცია. საჯარო ინფორმაცია ღიაა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა და დადგენილი წესით პერსონალურ მონაცემებს, სახელმწიფო ან კომერციულ საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციისა.³⁸ ამასთან, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია არ გაახმაუროს პერსონალური მონაცემები თვით ამ პირის თანხმობის ან კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში-სა-სამართლოს დასაბუთებული გადაწყვეტილების გარეშე, თანამდებობის პირთა (აგრეთვე თანამდებობაზე წარდგენილ კანდიდატთა) პერსონალური მონაცემების გარდა.³⁹ ხოლო, პერსონალური მონაცემების ცნება, მათ დაცვასა და დამუშავებასთან დაკავშირებული ურთიერთობები წესრიგდება „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით,⁴⁰ სადაც ჩამოთვლილია მონაცემთა დამუშავების საფუძვლები.⁴¹ აღნიშნული კანონის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტი კრძალავს განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავებას, მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს პირველი პუნქტიდან გამონაკლის შემთხვევებს, ხოლო მე-3 პუნქტი ადგენს, რომ „მე-2 პუნქტის საფუძველზე მონაცემთა დამუშავების შემთხვევაში დაუშვებელია მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე მონაცემთა გასაჯაროება და მესამე პირისათვის გამჟღავნება“. აღნიშნული წესიდან გარკვეულ გამონაკლისები გათვალისწინებულია ამავე მუხლი მე-3 პუნქტით, რომლის „ზ“ ქვეპუნ-

³⁸ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 28-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

³⁹ იხ. იქვე., 44-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

⁴⁰ იხ. იქვე., მუხლი 27¹.

⁴¹ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი.

ქტის თანახმად, კანონის მოქმედება არ ვრცელდება სასამართლოში სამართალწარმოების მიზნებისათვის მონაცემთა დამუშავებაზე, რადგან ამან შეიძლება დააზიანოს სამართალწარმოება სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე. აღნიშნული ნორმის მიზანს წარმოადგენს სამართალწარმოების მიზნების დაცვა, ხოლო საჯარო ინფორმაციის სახით მონაცემის გაცემა უშუალოდ სამართალწარმოების მიზნებთან არ არის დაკავშირებული, ამდენად კონკრეტული საპროცესო მოქმედების შემაჯამებელი აქტის გაცემაზე, რომელიც იმავდროულად პერსონალური მონაცემების შემცველია, ვრცელდება „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოქმედება. ნორმის ამგვარ განმარტებაზე მიუთითებს, მათ შორის საერთო სასამართლოების პრაქტიკა.⁴²

საერთაშორისო სასამართლოების პირველი პრაქტიკა ინფორმაციის თავისუფლების ფორმალური აღიარების ნაწილში დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა ინტერ-ამერიკულ სასამართლოსთან, სადაც სასამართლომ დაადგინა, რომ ინტერ-ამერიკული კონვენციის მე-13 მუხლით დეკლარირებული გამოხატვის თავისუფლება მოიცავდა უფლებას ინფორმაციაზე⁴³ და განმარტა, რომ: „განსახილველ საქმეში ფაქტებთან მიმართებით, სასამართლო მოიაზრებს, რომ კონვენციის მე-13 მუხლი, რომლის მიხედვითაც, გარანტირებულია ინფორმაციის „მოძიება“ და „მიღება“, იცავს ყველა პირის უფლებას, ჰქონდეს წვდომა ხელისუფლების ხელთ არსებულ ინფორმაციაზე, იმ გამონაკლისთა გათვალისწინებით, რომლებიც გათვალისწინებულია კონვენციით დეკლარირებული რეჟიმით.“⁴⁴ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა, მოგვიანებით, ასევე, სცნო აღნიშნული უფლება 2011 წელს გენერალურ კომენტარში და მიუთითა: „მე-19 მუხლის მე-2 პარაგრაფი ითვალისწინებს საჯარო ორგანოების ხელთ არსებულ ინფორმაციაზე წვდომის უფლებას.“⁴⁵

სასამართლომ ფაქტობრივად უარყო ინფორმაციაზე წვდომის უფლების ადგილი გამოხატვის თავისუფლების უფლების კონსტრუქციაში⁴⁶ და

⁴² მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლოები მიუთითებენ პერსონალურ მონაცემებზე და არ გაცემენ სასამართლო გადაწყვეტილებებს.

⁴³ Claude Reyes and Others v. Chile 19th of September 2006, Serie C, N. 151.

⁴⁴ იბ. იქვე, პარ. 77.

⁴⁵ მენდელი ტ., სასამართლო გადაწყვეტილებები საქართველოში: როგორ დავიცვათ ბალანსი ინფორმაციის თავისუფლებასა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას შორის, თბ. 2017, გვ. 5. ხელმისაწვდომია: <<https://idf.ge/public/upload/courts/conscom/Paper-on-Access-to-Court-Decisions%20geo.pdf>> [10.08.2020].

⁴⁶ Leander v. Sweden, 26th of March, 1987. Case N9248/81.

განმარტა: „ინფორმაციის თავისუფლება ფაქტობრივად უკრძალავს ხელი-სუფლებას პირის შეზღუდვას იმ ინფორმაციის მიღებასთან დაკავშირებით, რომელიც სხვა პირებს სურთ ან შეიძლება სურდეთ გაუმხილონ მას. განსა-ხილველ საქმეში, პირს არ ენიჭება უფლება, ჰქონდეს წვდომა ინფორმაცია-ზე და აღნიშნული არ ასახავს ხელისუფლების მხრიდან ინფორმაციის პირი-სათვის გამხელის ვალდებულებას.“⁴⁷

სასამართლომ დაადგინა, რომ პირად ცხოვრებასთან დაკავშირებუ-ლი ინფორმაციის როგორც შენახვა, ასევე გამჟღავნება, წარმოადგენდა პი-რადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაში ჩარევას.⁴⁸ საქმეზე „როტარუ რუმინე-თის წინააღმდეგ“ სასამართლომ მიუთითა არასწორი ინფორმაციის წამ-ლის უფლებაზე.⁴⁹ ევროპულმა სასამართლომ საბოლოოდ შეცვალა მიდ-გომა და განმარტა, რომ მიუხედავად დასაბუთების კომპლექსურობისა, სა-ფუძველი ჩაეყარა ინფორმაციის უფლების კონვენციის მე-10 მუხლის სფე-როში ცნობას.⁵⁰ დიდი პალატის გადაწყვეტილებით⁵¹ სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ ინტერ-ამერიკული იურისპრუდენციისაგან განსხვავებით, ევ-როპაში ცალკე მდგომი ინფორმაციის უფლება არ არსებობს. ამის ნაც-ვლად, უფლება თანმდევია განმცხადებლისა, რომელსაც ესაჭიროება ინ-ფორმაცია, რათა „განახორციელოს მისი ინფორმაციისა და იდეების მიღე-ბისა და მესამე პირთათვის გამხელის თავისუფლება.“⁵²

პირის უფლება, სასამართლომ მისი საქმე განიხილოს საჯაროდ, სა-მართლიანი სასამართლოს უფლების ნაწილია და დაცულია საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს უფლება, რომელიც ასევე განამტკიცებს სასამართლოში საქმის განხილვის საჯარო-ობის პრინციპს. სხდომის საჯაროობა არის დამოუკიდებელ კონსტიტუციურ სიკეთეს, რომელიც სხდომის საჯაროობას პროცესის მხარის საპროცესო უფლებების მიღმა მატერიალურ შინაარსს ანიჭებს.⁵³ სხდომების საჯარო-ობა, სასამართლოს საქმიანობის გამწვანებლობის, აგრეთვე, მართლმსაჯუ-

⁴⁷ იხ. იქვე, პარაგრაფი 74.

⁴⁸ ასევე, *Rotaru v. Romania*, 4th of May 2000, Case N28341/95.

⁴⁹ იხ. იქვე, პარაგრაფი 46.

⁵⁰ *Társaság A Szabadságjogokért v. Hungary*, 14th of April 2009, Case: N37374/05.

⁵¹ *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary.*, 8th of November 2016, Case N18030/11.

⁵² იხ. იქვე, პარაგრაფი 158.

⁵³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 7 ივნისის NN1/4/693,857 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I, პარაგრაფი 13.

ლების ხარისხის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი. მართლმსაჯულების გამჭვირვალობა სასამართლოსადმი ნდობისა და ანგარიშვალდებულების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. მართლმსაჯულების გამჭვირვალობა მოიაზრებს გარკვეული ლეგიტიმური ინტერესების შეზღუდვის დასაშვებობას. საჯარო სხდომაზე ხდება ყველა იმ არგუმენტისა თუ ინფორმაციის გამორკვევა, რასაც ეფუძნება სასამართლო გადაწყვეტილება. საქმის საჯარო განხილვა წარმოდგენილია გარკვეული ინფორმაციის გამჟღავნების გარეშე. შესაბამისად, თუ ინფორმაციის დაფარვის მომეტებული ინტერესი არ არსებობს, სასამართლო სხდომაზე გამჟღავნებული ინფორმაცია წარმოადგენს საჯაროს. საქმის განხილვის საჯაროობას და მართლმსაჯულების გამჭვირვალობას საქართველოს კონსტიტუცია არ ანიჭებს უპირობო უპირატესობას, ვინაიდან გათვალისწინებულია აღნიშნული უფლების შეზღუდვა სხდომის დახურვის სახით. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფო დანესებულებაში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის რეჟიმი უნდა განსხვავდებოდეს საყოველთაოდ ხელმისაწვდომ წყაროებში არსებული რეგულირებისაგან.⁵⁴ დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, კონსტიტუციური უფლების სხვადასხვა უფლებრივი კომპონენტები შეიძლება დაცული იყოს კონსტიტუციის სხვადასხვა მუხლებში, რაც ცალკე გატანილ უფლებრივ სფეროზე სპეციალური მონესრიგების საჭიროებაზე მიუთითებს, შესაბამისად, უფლების შეზღუდვის მართლზომიერება უნდა შეფასდეს სპეციალურ ნორმასთან მიმართებით.

კანონმდებლობის ანალიზი ცხადყოფს, რომ საერთო სასამართლოების გადაწყვეტილების შესამე პირთათვის გადაცემა შესაძლებელია მხოლოდ გადაწყვეტილებაში არსებულ მონაცემთა დეპერსონალიზაციის შემთხვევაში.⁵⁵ მონაცემთა დეპერსონალიზაცია არის „მონაცემთა იმგვარი მოდიფიკაცია, რომ შეუძლებელი იყოს მათი დაკავშირება მონაცემთა სუბიექტთან ან ასეთი კავშირის დადგენა არაპროპორციულად დიდ ძალისხმევას, ხარჯებსა და დროს საჭიროებდეს“.⁵⁶ მაშინ, როდესაც გადაწყვეტილების მისაღებად პირი იყენებს იდენტიფიცირების ინდივიდუალურ ფორმებს,⁵⁷ პერსონალურ მონაცემთა დაფარვის შემთხვევაშიც კი, არაპირდაპირი გზით,

⁵⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-11.

⁵⁵ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „რ“ ქვეპუნქტი.

⁵⁶ იხ. იქვე.

⁵⁷ მაგ. გადაწყვეტილების ნომერს, თარიღს, მხარეთა ვინაობას და სხვ.

შესაძლებელი ხდება მონაცემთა სუბიექტის იდენტიფიცირება. ამიტომ, საერთო სასამართლოები უარს აცხადებენ გადანაცვეტილების მესამე პირთათვის გადაცემაზე მხარეთა წინასწარი წერილობითი თანხმობის გარეშე. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტი კრძალავს განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემების შემცველი სასამართლოს აქტის გასაჯაროებასა და მესამე პირისათვის გადაცემას მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე.⁵⁸ ამავე კანონის მე-2 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემი არის მონაცემი, რომელიც დაკავშირებულია პირის რასობრივ ან ეთნიკურ კუთვნილებასთან, პოლიტიკურ შეხედულებებთან, რელიგიურ ან ფილოსოფიურ მრწამსთან, პროფესიულ კავშირში განვრიანებასთან, ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან, სქესობრივ ცხოვრებასთან, ნასამართლობასთან, ადმინისტრაციულ პატიმრობასთან, პირისთვის აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებასთან, პირთან საპროცესო შეთანხმების დადებასთან, განრიდებასთან, დანაშაულის მსხვერპლად აღიარებასთან ან დაზარალებულად ცნობასთან, აგრეთვე ბიომეტრიული და გენეტიკური მონაცემები, რომლებიც ზემოაღნიშნული ნიშნებით ფიზიკური პირის იდენტიფიცირების საშუალებას იძლევა.⁵⁹

მოუხედავად იმისა, რომ ინფორმაციის თავისუფლებისა და გამოხატვის თავისუფლების არსი, საჯარო ინტერესის არსებობის შემთხვევაში მოითხოვს მონაცემების გასაჯაროვებას, პრაქტიკული თვალსაზრისით, კერძო პირის პირადი ინტერესი, რომელიც ასევე შეიძლება მოიცავდეს როგორც პირად, ისე საოჯახო საიდუმლო ინფორმაციას,⁶⁰ არ შეიძლება იქნეს გამჟღავნებული,⁶¹ ვინაიდან პირადი ცხოვრება მოიცავს ისეთ ფაქტებს, რომელიც რეალურად კი მოხდა, მაგრამ ინდივიდს მისი გასაჯაროება არ სურდა.⁶² პირადი ცხოვრების საიდუმლოების დარღვევისას მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, თუ რამდენად სურდა პირს პირადი საიდუმლოების შემცვე-

⁵⁸ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 6.

⁵⁹ იხ. იქვე., მუხლი 2.

⁶⁰ ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ. 2017, გვ. 120.

⁶¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის N2/4/532,533 გადანაცვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქეები – ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 63.

⁶² ნაჭყებია ა., სამოქალაქო სასამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში (2000-2013), თბ. 2014, ხელმისაწვდომია: <http://www.library.court.ge/upload/aleko_nachkhebia_final.pdf> [10.08.2020].

ლი მონაცემების გასაჯაროვება,⁶³ რამდენად მაღალია საჯარო ინტერესი, რომ გადანაწილ იქნეს კანონით უზრუნველყოფილი კონფიდენციალურობის ვალდებულება.⁶⁴ მოცემულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ზღვარის არსებობა, რათა ერთი ინტერესის დაცვის მიზნით სხვათა უფლებები არ დაირღვეს ან შეილახოს.⁶⁵ პერსონალურ მონაცემებთან დაკავშირებულ ინფორმაციას გააჩნია დამხმარე ხასიათი სხვა კონსტიტუციური უფლებების დასაცავად,⁶⁶ თუმცა სხვა უფლებების დაცვა, იმ პირის უფლებების დაცვის ჭრილში უნდა იქნეს განხილული, ვისაც ასეთი სახის ინფორმაცია ეხება.⁶⁷ რაც მთავარია, კანონი უნდა ემსახურებოდეს იმ აზრისა და რწმენის დაცვას, რომლის მიხედვით შეგვიძლია ვიფიქროთ, გვჯეროდეს და ვთქვათ – „მე მნამს ჩემი პირადი ხელშეუხებლობის.“⁶⁸

1. სასამართლო სხდომის საჯაროობისა და გადანაცვებილების ხელმისაწვდომობის ურთიერთმიმართება

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა, სასამართლო გადანაცვებილებათა ხელმისაწვდომობას განიხილავს, როგორც უფლებას საჯარო ინფორმაციაზე, რომელზეც ვრცელდება ინფორმაციის გაცემის ზოგადი წესები და არ არის გათვალისწინებული მართლმსაჯულების გამჭვირვალობისა და სასამართლოსადმი ნდობის ლეგიტიმური ინტერესები. თუმცა, აშკარაა, რომ სასამართლო გადანაცვებილებების საჯაროობა წარმოადგენს საზოგადოების მიერ სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობის კონტროლის ეფექტურ საშუალებას.⁶⁹

⁶³ აღმნიშნის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა: *Fressoz and Roire v. France* (29183/95, 1999); *Radio Twist, A.S. v. Slovakia* (622002/00, 2006); ასევე, *Guja v. Moldova* 14277/04, 2009.

⁶⁴ იხ. იქვე.

⁶⁵ ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი., ნიგნი I., თბ. 2017, გვ. 120.

⁶⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადანაცვებილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პუნქტი 21.

⁶⁷ ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი., ნიგნი I., თბ. 2017., გვ. 151.

⁶⁸ I believe in a zone of privacy – Hillary Clinton <https://www.brainyquote.com/quotes/hillary_clinton_170394>

⁶⁹ Szonja Navratil. A comprehensive overview of publicity in the administration of justice, Chapter 8, page 117.

არსებითი განსხვავებაა ინსტიტუციონალურ-ორგანიზაციულ საჯაროობასა და პროცესის საჯაროობას შორის.⁷⁰ კერძოდ, პირველი შეეხება სასამართლო სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ მონაცემებს, ხოლო ეს უკანასკნელი კი, სასამართლო პროცესის შედეგად წარმოქმნილ მონაცემებს.⁷¹ სასამართლო გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის მხრივ, საქართველო დიდი გამოწვევების წინაშე დგას. გადანყვეტილებათა ელექტრონულ რესურსებზე განთავსება ხდება მხოლოდ ზემდგომი ინსტანციების სასამართლოების მიერ. თუ გავითვალისწინებთ, მაგალითად, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების მიდგომას, როგორც პირველი, ასევე, ზემდგომი ინსტანციების სასამართლოების გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა მეტად მნიშვნელოვანი და აუცილებელია საზოგადოებისათვის.⁷²

არსებობს ინსტრუმენტები, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია უსაფრთხოების ლეგიტიმური მიზნების დაცვა ისეთი ფუნდამენტური პროცედურული გარანტიების სრული უგულებელყოფის გარეშე, როგორიცაა სასამართლო გადანყვეტილებათა საჯაროობა,⁷³ ვინაიდან, როგორც ავლნიშნე, სასამართლო გადანყვეტილების სრული ხელმიუწვდომლობა საზოგადოებისათვის არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას გამართლებულად, რადგან შეუძლებელი ხდება საზოგადოების მხრიდან სასამართლო სისტემის კრიტიკის უზრუნველყოფა.

ევროსაბჭოს წევრი სახელმწიფოები საკასაციო სასამართლოთა გადანყვეტილებათა საჯაროობის უზრუნველყოფისათვის, სასამართლო გადანყვეტილების წაკითხვის გარდა, მიმართავენ სხვა საშუალებებს, მაგალითად, ისეთ მექანიზმებს, როგორიცაა სასამართლო გადანყვეტილების საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომ რეესტრში განთავსება, მათ შორის საკასაციო სასამართლოთა გადანყვეტილებათა საჯაროობის უზრუნველყოფისათვის.⁷⁴ მითითებულ რეესტრში განთავსებული გადანყვეტილება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სრულად საზოგადოებისათვის „როგორც უფლება“, გადანყვეტილების მიმართ განსაკუთრებული ინტერესის წარმოჩენის მოთხოვნის გარეშე.⁷⁵ პრაქტიკაში ევროპულ ქვეყანათა უმეტესობა ძირითადად

⁷⁰ Attila Bado., Fair Trial and Judicial Independence, Hungarian Perspectives, Comparative Perspectives on Law and Justice, 24th of October 2013, page 179.

⁷¹ იხ. იქვე.

⁷² Byfield Paul., Kroytor O., Accessibility of judicial decisions in the EBRD's countries of operations: a comparative review., Law in Translation online 2015. Article N1.

⁷³ სასამართლო სისტემის მდგომარეობა (2012-2016), საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, 2016 წ. გვ. 18.

⁷⁴ Pretto and Others v. Italy, 8th of December 1983, Case N 7984/77, Par. 26.

⁷⁵ Werner v. Austria., 24th of November 1997, Case N21835/93, Par. 57-60.

აკმაყოფილებს გადანაცვტილებათა საქვეყნობის მოთხოვნას, იმ საკითხის გათვალისწინებით მოიცავს თუ არა აღნიშნული პერსონალურ მონაცემებს. მონაცემების გამჟღავნება შეიძლება ასევე მოთხოვნილი იყოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის დიაობის ფართო ინტერესით,⁷⁶ რომელიც უზრუნველყოფს გამოხატვის თავისუფლებას, იცავს სხვათა იდეების ოპოვებას, დამუშავებასა და შემდგომ გადაცემას.⁷⁷ ინტერესთა შედარებისას მნიშვნელოვანია კონფიდენციალურობის დაცვისა და სასამართლო გადანაცვტილებათა საქვეყნობის საფუძვლად არსებული პრინციპების გათვალისწინება.

აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ყველა ინსტანციის სასამართლო გადანაცვტილება ქვეყნდება ელექტრონულ რესურსებზე. შესაბამისად, ისინი ხელმისაწვდომია ნებისმიერი დაინტერესებული პირისთვის.

განსხვავებული რეგულაციები არსებობს კვიპროსში, სადაც არ არის კანონმდებლობით დადგენილი სასამართლოს ვალდებულება გადანაცვტილებათა გამოქვეყნების თაობაზე, პრაქტიკაში სამივე ინსტანციის სასამართლოს მიერ ხდება ყველა გადანაცვტილების შესაბამის ინტერნეტ რესურსებზე განთავსება. ასევე, მაკედონიის პარლამენტის მიერ, 2010 წელს მიღებულ იქნა კანონი, სასამართლო დოკუმენტაციის მართვის შესახებ, რომელიც ყველა ინსტანციის სასამართლოს ავალდებულებს გადანაცვტილება გამოაქვეყნონ ინტერნეტ რესურსებზე. თუმცა, კვიპროსისგან განსხვავებით, მაკედონიაში შეინიშნება პრობლემები პრაქტიკაში, რადგან არ ხდება მიღებული კანონის მოთხოვნათა სრული იმპლემენტაცია.⁷⁸

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში,⁷⁹ გადანაცვტილებათა ხელმისაწვდომობისა და სასამართლო სხდომების დიაობის საკითხები დადგენილია „სასამართლო წესები“-თ. აღნიშნული წესის 33¹ მუხლის თანახმად, ყველა ის დოკუმენტი, რომელიც წარმოდგენილი იქნება დავის მხარისა თუ მესამე პირების მიერ, არის ხელმისაწვდომი, როგორც პროცესის

⁷⁶ ყველას აქვს გამოხატვის თავისუფლება. ეს უფლება მოიცავს ადამიანის თავისუფლებას, პქონდეს მოსაზრებები, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები საჯარო ხელისუფლების ჩარევის გარეშე და საზღვრების მიუხედავად.

⁷⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 14 სექტემბრის №ბს-286-284 (3-17) გადანაცვტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს წინააღმდეგ“, გვ. 9.

⁷⁸ სასამართლო გადანაცვტილებათა ხელმისაწვდომობა EBRD-ის ბენეფიციარ ქვეყნებში, თბ. 2015. ხელმისაწვდომია: <<https://idf.ge/ge/accessibility-of-judicial-decisions-in-the-ebd-countries-of-operations>> [10.08.2020].

⁷⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადანაცვტილებები ხელმისაწვდომია: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/>> [10.08.2020].

მონაწილეებისათვის, ასევე, ნებისმიერი სხვა დაინტერესებული მხარისათვის. „სასამართლო წესების“ 47¹ მუხლის მიხედვით, ინდივიდუალური საჩივრის წარდგენის შემთხვევაში, მოსარჩელეს შეუძლია მოითხოვოს საკუთარი ვინაობის დაფარვა. რა თქმა უნდა, შუამდგომლობა უნდა იყოს დასაბუთებული.⁸⁰

ღია და გამჭვირვალე მართლმსაჯულების პრინციპი მოიცავს როგორც სხდომების საჯაროობას, ასევე, სასამართლო გადაწყვეტილებების ხელმისაწვდომობას, შესაბამისად, ის სტანდარტი, რაც სხდომების საჯაროობასთან დაკავშირებით არის დადგენილი, გარანტირებული უნდა იყოს სასამართლო გადაწყვეტილებების ხელმისაწვდომობასთან მიმართებითაც. მნიშვნელოვანია, დაცული იყოს ინფორმაციის ღიაობის პრეზუმფცია, ისევე, როგორც გარანტირებულია სხდომების საჯაროობის პრეზუმფცია და ხელმისაწვდომი იყოს გადაწყვეტილებები პერსონალური მონაცემების მითითებით, იმ საქმეებზე, რომელთა განხილვა მოხდა ღია სხდომაზე, ხოლო ის გამონაკლისი შემთხვევები, როდესაც პერსონალური მონაცემების დაცვას უპირატესობა ენიჭება, ამომწურავად განისაზღვროს კანონით. გამონაკლისად უნდა ჩაითვალოს მხოლოდ ის შემთხვევები, როდესაც პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებით პირს ადგება ზიანი, რაც ინფორმაციის მიღების საჯარო ინტერესს აღემატება. მტკიცების ტვირთი კი, უნდა დაეკისროს პირს, რომელიც თვლის, რომ ინფორმაციის გამჟღავნებით, მას შეიძლება მიაღგეს რაიმე სახის ზიანი.⁸¹

ინფორმაციის ღიაობა არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტი დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს სრულყოფილი ფუნქციონირებისათვის, რადგან ის არის სახელმწიფოს მიერ მის მოსახლეობასთან ანგარიშვალდებულებისა და მისი საქმიანობის გამჭვირვალობის გარანტი, რომელიც საზოგადოებას აძლევს შესაძლებლობას გაუნიოს კონტროლი ხელისუფლების მოქმედებებს და შებოჭოს ისინი თუ ადგილი ექნება მისი დისკრეციული უფლებამოსილების გადამეტებას თუ კანონშეუსაბამობას.⁸²

“4.

⁸⁰ იხ. იქვე, მუხლი 47 პრიმა.

⁸¹ EMC-ის მოსამრეხები „სასამართლო აქტების გამოქვეყნებისა და ხელმისაწვდომობის წესის“ პროექტთან დაკავშირებით, ხელმისაწვდომია: <http://coalition.ge/files/emc-sasamartlo_aqtebis_xelmisawvdomoba_04052016.pdf> [10.08.2020].

⁸² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 14 სექტემბრის №ბს-286-284 (კ-17) გადაწყვეტილება საქმეზე, “ა(ა)იპ ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს წინააღმდეგ”, გვ. 12-13.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს არაერთი გადაწყვეტილება აქვს მიღებული სასამართლო სხდომის ღიაობასა და გადანყვეტილებათა საჯაროობასთან დაკავშირებით. კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ ხაზგასმულ იქნა, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ სხდომათა საჯაროობის პრინციპს ეწინააღმდეგება სასამართლოში მიმდინარე თარეული სამართალწარმოების პრაქტიკა, შესაბამისი საჯარო კონტროლის არარსებობის ფონზე.⁸³ გადანყვეტილებაში მითითებულია, რომ სამართალწარმოების საჯაროობის პრინციპის დაცვა უზრუნველყოფს სახელმწიფო მმართველობის სამივე შტოს მიმართ საზოგადოებრივ ნდობას და წარმოადგენს სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის დაცვის გარანტს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადანყვეტილებაში⁸⁴ დარღვეულ იქნა კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებული უფლება, კერძოდ, მოპასუხე სახელმწიფოს მიერ დაირღვა სასამართლო გადანყვეტილების ხელმისაწვდომობის ვალდებულება ნებისმიერ დაინტერესებული პირისათვის და ნაცვლად აღნიშნულისა, სასამართლო გადანყვეტილებებზე წვდომის უფლება, მხოლოდ პირთა ვიწრო წრეს შეეძლო.⁸⁵ „პროცესი არის საჯარო ხასიათის მოვლენა, ყველაფერი, რაც ხდება სხდომათა დარბაზში, არის საჯარო საკუთრება.“⁸⁶

მნიშვნელოვანი განსხვავება არსებობს სასამართლო სხდომის ღიაობასა და გადანყვეტილების საჯაროობას შორის. განსხვავებით საქართველოსა და აზერბაიჯანისაგან, სომხეთში, სასამართლო გადანყვეტილება ქვეყნდება სრულად⁸⁷, დაშტრიხვის გარეშე და საჯაროდ.⁸⁸ საქართველოსა და აზერბაიჯანში კი, სასამართლო გადანყვეტილებები ქვეყნდება სახელეებისა და გვარების დაფარვით, გარდა საკონსტიტუციო სასამართლოს გა-

⁸³ ECHR, *Pretto and others vs. Italy* (1983) App No 7984/77 (Application No) A/71 (Official Citation)., იხ. <<https://quizlet.com/138341874/echr-art-6-fair-trial-flash-cards/>> [10.08.2020].

⁸⁴ European Court of Human Rights Case of *Werner v. Austria* (138/1996/757/956)., იხ. <http://www.menschenrechte.ac.at/orig/97_6/Werner.pdf> [10.08.2020].

⁸⁵ სასამართლო გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა – საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკა, თბ. 2016, ხელმისაწვდომია: <<https://idf.ge/ge/access-to-court-decisions-the-best-international-practice>> [10.08.2020].

⁸⁶ *Richmond Newspapers, Inc. v. Virginia*, 1980, (Case N79-243), United States Supreme Court.

⁸⁷ <<http://www.cylaw.org/>> [10.08.2020].

⁸⁸ მაგ: სომხეთი, ბოსნია, ჰერცეგოვინა, კვიპროსი.

დანყვეტილებებისა, რადგან ამ უკანასკნელს კანონმდებლობა პირდაპირ ავალდებულებს გადაწყვეტილების სრული სახით გამოქვეყნებას.⁸⁹

ვინაიდან, სასამართლო სხდომები საჯაროა, კონფიდენციალურობის ნებისმიერი ინტერესი უკვე შეზღუდულია და, შესაბამისად, აღარ არსებობს სასამართლოთა გამოქვეყნებული გადაწყვეტილებებიდან მხარეთა სახელელების ამოღების შემდგომი გამართლება. მონშეთა და მტკიცებულებათა სასამართლოზე წარმოდგენით მეტად ირღვევა მხარეთა კონფიდენციალურობა, ვიდრე ეს გადაწყვეტილების გამოქვეყნებით შეიძლება მოხდეს. ამასთან, გაურკვეველია, თუ როგორ უნდა შეიცავდეს სასამართლოს გადაწყვეტილება ღია სასამართლო სხდომაზე გაჟღერებულ ინფორმაციაზე მეტ მონაცემს.

სომხეთში შექმნილია სპეციალური სამოსამართლო პორტალი, სადაც როგორც ყველა ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, ასევე, სხდომათა დღის წესრიგი ქვეყნდება საჯაროდ, აგრეთვე, შესაძლებელია სასამართლო ბაჟის გადახდა და სხვადასხვა სერვისებით სარგებლობა. მსგავსი პორტალი არსებობს ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში,⁹⁰ განსხვავებით რუსეთის, კოსოვოს, ბულგარეთისა და უკრაინისა, სადაც გადაწყვეტილების მხოლოდ ნაწილი ხდება საჯარო.⁹¹ საქართველოში სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობას უზრუნველყოფს საჯარო ინფორმაციის გაცემასა და პროაქტიულ გამოქვეყნებაზე პასუხისმგებელი პირი.⁹²

კანადაში ზოგიერთი სასამართლო აქვეყნებს გადაწყვეტილების სრულ ტექსტს (მხარეთა პერსონალური მონაცემების მითითებით), რომელიც ხელმისაწვდომია სხვადასხვა სისტემების გამოყენებით, მაგრამ არ ხდება გადაწყვეტილებების მაიდენტიფიცირებელი დეტალების მითითება,⁹³ შესაბამისად, კანადის სასამართლო გადაწყვეტილება ვერ იქნება მოძიებული საერთო საძიებო სისტემებში (მაგ. Google). აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქმით დაინტერესებულ ნებისმიერ პირს ან/და მათ ვინც იცნობს საქმის

⁸⁹ საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“, მუხლი 31⁵, პუნქტი 6.

⁹⁰ Sud Bosne i Hercegovine, <<http://www.sudbih.gov.ba/?jezik=e>> [10.08.2020].

⁹¹ სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა EBRD-ის ბენეფიციარ ქვეყნებში, თბ. 2015. ხელმისაწვდომია: <<https://idfi.ge/ge/accessibility-of-judicial-decisions-in-the-ebd-countries-of-operations>> [10.08.2020].

⁹² განსხვავებით ბოსნია და ჰერცეგოვინისა, ბულგარეთისა, კვიპროსისა, მაკედონიისა, მონტენეგროსა და სერბეთისა, სადაც არ არსებობს სპეციალური ორგანო ან პირი, რომელიც უზრუნველყოფს გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობას.

⁹³ მაგ. გადაწყვეტილების ნომერი, თარიღი და სხვა.

დეტალებს, შესაძლებლობა აქვთ მონაცემთა ბაზის საძიებო სისტემის საშუალებით მოიძიონ სასამართლოს გადანყვეტილება.⁹⁴ ყველა საქმე მოიცავს პირადი ცხოვრების გარკვეულ ელემენტს, თუმცა აღნიშნულზე მითითებით სასამართლო სხდომათა ღიაობისა თუ გაშუქების შეზღუდვა, მხოლოდ მაშინ არის დაშვებული, როდესაც მას განსაკუთრებული ხასიათი აქვს, რომელიც ამართლებს შეზღუდვას. ევროპულმა სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ შეზღუდვა უნდა იყოს მაქსიმალურად პროპორციული და მკაცრად შემოიფარგლებოდეს პირადი ცხოვრების დაცვის აუცილებლობით.⁹⁵

სასამართლო პროცესები უნდა წარიმართოს საჯაროდ, ხოლო მოსამართლეთა პროფესიონალიზმისა და ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფის მიზნით, გადანყვეტილებები უნდა ქვეყნდებოდეს შესაბამის მონაცემთა ბაზებში ელექტრონულად. სამართალწარმოების, მათ შორის სხდომათა საჯაროობის საკითხებს ეხება საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის სარეკომენდაციო ხასიათის დოკუმენტიც, რომელიც აღნიშნავს, რომ სასამართლოთა მიერ უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს სხდომების ღიაობა და იმ შემთხვევაშიც კი, თუ კონკრეტული ინტერესის დაცვის⁹⁶ მიზნით სხდომა დაიხურება, სასამართლო გადანყვეტილება უნდა იყოს საჯაროდ ხელმისაწვდომი.⁹⁷ ამერიკის შეერთებულ შტატებში დადგენილია სასამართლოს გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის და სასამართლო სხდომების ღიაობის სხვადასხვა სტანდარტები⁹⁸, თუმცა ქვეყნის მასშტაბით ყველა ინსტანციის სასამართლოს გადანყვეტილება ქვეყნდება

⁹⁴ ეს სისტემა გასაჩივრებულ იქნა კანადის სასამართლოში, მას შემდეგ რაც რუმინეთში დაფუძნებულმა ვებსაიტმა გადმოწერა კანადის სასამართლოს გადანყვეტილებები და მოითხოვა ანაზღაურება დაუყოვნებლივი აღებისთვის. სასამართლომ დაადგინა სასამართლოს გადანყვეტილებების გამოქვეყნების ალტერნატიული სისტემა. იხ., A.T. v. Globe24H.com, 2017, ხელმისაწვდომია: <<https://www.canlii.org/en/ca/fct/doc/2017/2017fc114/2017fc114.html>> [10.08.2020].

⁹⁵ Diennet v. France, 31 of August 1995, Case N18160/91, Par. 34, სადაც სასამართლომ დაადგინა, რომ თუკი ექიმი სხვა პაციენტების კერძო ცხოვრება შეიძლება გამჟღავნებულიყო, სხდომა შეიძლებოდა დახურულიყო ამის თავიდან არიდებისათვის საჭირო პერიოდის მანძილზე და არა მეტი ხნით.

⁹⁶ მაგ. არასრულწლოვანთა ინტერესები.

⁹⁷ აღნიშნულია ეუთოს კიევის რეკომენდაციებში აღმოსავლეთ ევროპაში, სამხრეთ კავკასიაში და ცენტრალურ აზიაში სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ, 2010 წელი, ნაწილი 3, სექცია 32.

⁹⁸ Research Handbook on International Human Rights Law, edite by Sarah and Adam Mcbeth, 2010, page 349.

ელექტრონულ რესურსებზე.⁹⁹ გარდა სრული გადანაცვტილებების ხელმისაწვდომობისა, აგრეთვე, შესაძლებელია გადანაცვტილების მოკლე აღწერილობითი ნაწილების გაცნობა. გადანაცვტილებები გაიცემა დაშტრიხული, არასრული სახით მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც დადგინდება გამჭვირვალობის პრინციპის გადახედვის აუცილებლობა, კონკრეტულ საქმეში, გამონაკლისის სახით.¹⁰⁰

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, სასამართლოში საქმე განიხილება ღია სხდომაზე.¹⁰¹ დახურულ სხდომაზე საქმის განხილვა

დასაშვებია მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, თუმცა, გადანაცვტილება მაინც ცხადდება საჯაროდ.¹⁰² „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-13¹ მუხლი ადგენს სასამართლო სხდომის მასობრივი ინფორმაციის საშუალებით გაშუქებას, კერძოდ, აღნიშნული მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, „საზოგადოებრივი მაუწყებელი უფლებამოსილია შეუზღუდავად განახორციელოს სასამართლო პროცესის ფოტოგადაღება, კინო-, ვიდეო-, აუდიოჩანერა, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სასამართლოს მიერ გამოტანილია განჩინება სასამართლო სხდომის ნაწილობრივ ან სრულად დახურვის თაობაზე. საზოგადოებრივი მაუწყებელი ვალდებულია უზრუნველყოს ჩანანერის გადაცემა მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებისათვის მათი მოთხოვნისთანავე.“¹⁰³

აღნიშნული მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით კი, „სასამართლო სხდომის დარბაზში ფოტოგადაღება, კინო-, ვიდეოჩანერა უნდა განხორციელდეს სასამართლოს მიერ წინასწარ გამოყოფილი ადგილიდან. სასამართლო სხდომის დარბაზში მყოფ ნებისმიერ პირს აქვს უფლება, სასამართლოს მიერ წინასწარ გამოყოფილი ადგილიდან განახორციელოს სასამართლო სხდომის აუდიოჩანერა. აღნიშნული მოქმედებების განხორციელებისას დაუშვებელია სასამართლო სხდომის დარბაზში მოძრაობა, ხმაური, შუქის ან სხვა ისეთი ემისიების გამოყოფა, რომლებიც ხელს უშლის მართლმსაჯულების განხორციელების ნორმალურ პროცესს. ამ წესის დარღვევის შემთხვევაში მოსამართლეს (სასამართლოს) შეუძლია მიიღოს საქართველოს

⁹⁹ Public Access to Court Electronic Records, ხელმისაწვდომია: <<http://www.pacer.gov/>> [10.08.2020].

¹⁰⁰ Report on access to Judicial Information, Open Sociality Justice Initiative, March 2009, paragraph 2, pg. 30.

¹⁰¹ საქართველოს კონსტიტუციის 62-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

¹⁰² „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-13 მუხლი.

¹⁰³ იხ. იქვე., მუხლი 13¹, პუნქტი 2.

სისხლის სამართლის საპროცესო და სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი ზომები.”¹⁰⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლი განსაზღვრავს კონკრეტულად სასამართლო სხდომის საჯაროობის პრინციპს,¹⁰⁵ სასამართლო სხდომის საჯაროობა აღიარებულია აგრეთვე, საქართველოს სამოქალაქო კანონმდებლობით.¹⁰⁶ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით, საქმის დახურულ სხდომაზე განხილვის შესახებ, სასამართლოს გამოაქვს მოტივირებული განჩინება, რაც დასაშვებია მხოლოდ მხარის მოტივირებული შუამდგომლობის საფუძველზე და წარმოადგენს სამოქალაქო პროცესის საქვეყნოობას.

საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის პირველი მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაში გამოიყენება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის დებულებანი.¹⁰⁷ მართლმსაჯულების საჯაროობა არ გულისხმობს მხოლოდ სასამართლო სხდომის ღიაობას, არამედ წარმოადგენს მთელი პროცესისა და მისი ყველა მონაწილის ქმედებათა გამჭვირვალობას, მათ შორის სასამართლო გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობას და მისი გაცნობისა და შეფასების უზრუნველყოფას. სასამართლო არა ღია სხდომაზე, არამედ წერილობით გადაწყვეტილებაში უთითებს მთავარ არგუმენტებსა და დასაბუთებაზე. გადაწყვეტილების გაცნობა და შეფასება კი, საზოგადოებისათვის სწორედ მართლმსაჯულების კონკრეტული სუბიექტის პერსონიდან გამომდინარე შეიძლება იყოს საინტერესო.¹⁰⁸

საქართველოში, მიუხედავად იმისა, რომ პირს აქვს უფლება თავისუფლად დაესწროს ნებისმიერ სასამართლო სხდომას,¹⁰⁹ ხოლო მედია საშუალებებს აქვთ სასამართლო სხდომის გაშუქების შესაძლებლობა,¹¹⁰ ღია სასამართლო სხდომაზე მიღებული გადაწყვეტილება მაინც ხელმიუწვდომ-

¹⁰⁴ იხ. იქვე., პუნქტი 4.

¹⁰⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 182-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

¹⁰⁶ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-9 მუხლის პირველი ნაწილი.

¹⁰⁷ ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“-ს საკონსტიტუციო სარჩელი N693; იხ. <<http://constcourt.ge/ge/court/sarchelebi>> [10.08.2020].

¹⁰⁸ იხ. იქვე.

¹⁰⁹ გარდა გამონაკლისი შემთხვევებისა, როგორიცაა მაგალითად: ბავშვთა უფლებები, სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული და სხვა., რომელიც აუცილებლად უნდა იყოს დასაბუთებული.

¹¹⁰ „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-13 მუხლი.

მელია.¹¹¹ სასამართლოები არ გაცემენ ყოფილ მაღალ თანამდებობის პირთა შესახებ მიღებულ გადაწყვეტილებებს.¹¹² ფართოდ განმარტავენ დე-პერსონალიზაციის ვალდებულებას, რაც ფაქტობრივად შეუძლებელს ხდის სასამართლო გადაწყვეტილებათა გაცემას.¹¹³ შესაბამისად, დაინტერესებულ მხარეს არ აქვს შესაძლებლობა მოითხოვოს და მიიღოს კონკრეტულად მისთვის საინტერესო სასამართლო გადაწყვეტილება, მიუხედავად იმისა, იგი ესწრებოდა თუ არა ყველა სასამართლო სხდომას, ან მოხდა თუ არა მედიის მიერ აღნიშნულის სრულად გავრცელება. გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას კი, უნდა გააჩნდეს პრაქტიკული შედეგი და არ არის საკმარისი მხოლოდ თეორიული ან ისტორიული სარგებელის არგუმენტზე მითითება.

2. სასამართლო გადაწყვეტილების საჯაროობა, როგორც სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის ნაწილი

სამართლებრივი სახელმწიფო ეფუძნება ადამიანის, როგორც უმთავრესი ფასეულობის არა მხოლოდ აღიარებას, არამედ რეალურ უზრუნველყოფას ძირითადი უფლებებით სრულყოფილად და ეფექტურად სარგებლობის გარანტიების გზით,¹¹⁴ რადგან სამართლებრივ სახელმწიფოში სახელმწიფო არის მხოლოდ შესაძლებლობა, ინსტრუმენტი ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების რეალიზაციის უზრუნველსაყოფად. სწორედ სახელმწიფოს მიერ ადამიანის უფლებების დარღვევის არდაშვება და უფლებების დაცვის/აღდგენის საკმარისი, ეფექტური გარანტიების, მექანიზმების უზრუნველყოფა არის სამართლებრივი უსაფრთხოების ფუნდამენტი.

¹¹¹ ავალიშვილი ლ., სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმიუწვდომლობა, ხელმისაწვდომია: <<http://netgazeti.ge/law/169056/>> [10.08.2020].

¹¹² აღნიშნული დასტურდება IDFI-ის მიერ ჩატარებული კვლევით, რომლის მიხედვითაც, 2015 წლის შემოდგომაიდან, სასამართლო გადაწყვეტილებები ფაქტობრივად ხელმიუწვდომელია. იხ. <<https://idfi.ge/ge/access-to-court-decisions-the-best-international-practice>> [10.08.2020].

¹¹³ ავალიშვილი ლ., სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმიუწვდომლობა, ხელმისაწვდომია: <<http://netgazeti.ge/law/169056/>> [10.08.2020].

¹¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის №3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები – თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 36.

სამართლიანი სასამართლოს უფლება ორგანულ კავშირშია კონსტიტუციით განსაზღვრული სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპთან.¹¹⁵ სასამართლოს გადანყვეტილებათა (საქმიანობის) საჯაროობა – მისი მიღწევის ერთ-ერთი წინაპირობაა, ხოლო პერსონალურ მონაცემთა დაცვა – მისი (სამართლიანი სასამართლოს) ერთ-ერთი მიზანი. სამართლებრივი სახელმწიფოს უპირველესი მოთხოვნაა ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების სათანადო რეალიზაციის უზრუნველყოფა, რაც მოითხოვს, რომ ქვეყნის სამართალი უზრუნველყოფდეს ადამიანის ძირითადი უფლება-თავისუფლებების სრული მოცულობით აღიარებასა და მათი დაცვის ყველა საჭირო გარანტიის შექმნას. ამ მიზნის მიღწევაში დიდია საკონსტიტუციო სასამართლოს როლი, ვინაიდან, ამ უკანასკნელმა, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, უნდა შეძლოს კონსტიტუციური უფლებების შინაარსის სწორად და სრულყოფილად განმარტება.¹¹⁶

სასამართლოს დამოუკიდებლობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი სახელმწიფოს მიერ და საქართველოს კონსტიტუციითა და კანონით დაცული. მართლმსაჯულების სისტემის გამჭვირვალობა უზრუნველყოფს საზოგადოებრივი ნდობის არსებობას ხელისუფლების სასამართლო შტოს მიმართ და წარმოადგენს ერთ-ერთ გარანტიას იმისა, რომ დაცული იქნება სამართლიანი სასამართლოს პრინციპი. მსგავს მიდგომას ავითარებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო მის არაერთ გადანყვეტილებაში.¹¹⁷

სასამართლო გადანყვეტილებათა ონლაინ ხელმისაწვდომობის, გადანყვეტილებათა სარეზოლუციო ნაწილის საჯაროდ გამოქვეყნების, სასამართლო გადანყვეტილებათა დაშტრიხვის პრაქტიკისა და სასამართლოს გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფაზე პასუხისმგებელ პირებთან დაკავშირებით, ქვეყნებში არსებული რეგულაციებისა და პრაქტიკის შესწავლით, სასამართლო გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის ინდექსით, საქართველომ 27 შეფასებულ სახელმწიფოს შორის მე-15-ე პოზიცია დაიკავა.¹¹⁸

¹¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 7 აპრილის N3/2/717 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – მთვარისა კველიშვილი, ნაბი დოთიაშვილი და მარინა გლოველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 10.

¹¹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 2.

¹¹⁷ Pretto and Others v. Italy, (Case N 7984/77), ECHR, 8th of December 1983.

¹¹⁸ სასამართლო გადანყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა EBRD-ის ბენეფიციარ ქვეყნებში, თბ. 2015. ხელმისაწვდომია: <<https://idfi.ge/ge/accessibility-of-judicial-decisions-in-the-ebdrds-countries-of-operations>> [10.08.2020].

მოუხედავად საზოგადოების მაღალი ინტერესისა, ისეთ გადანაცვლებებზე როგორცაა, მაგალითად, ლევან ყარამანაშვილის, გიორგი ყარამანაშვილის, შპს „ტელეკომპანია საქართველოს“, შპს „ჰაიდელბერგცემენტ ჯორჯიას“, ნინო ნიჟარაძის (მოპასუხეები) საკასაციო საჩივრები ქიბარ ხალვაშისა და შპს „პანორამას“ (მოსარჩევეები) წინააღმდეგ (ე.წ. რუსთავი 2-ის საქმე)¹¹⁹ და სხვ., რომლებიც დიდი რისკის შემცველია გამჭვირვალობის კუთხით და წარმოადგენს არსებითად მნიშვნელოვან და საინტერესო გადანაცვლებებს, არ შეიძლება იყოს დაფარული და ხელმოწვედომელი მესამე პირებისათვის. აგრეთვე, არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებებს შეიცავდა მაგალითად, რუსლან მამედოვის საქმე, რომელიც 2013 წელს 11 პირის სასამართლო გადანაცვლებებში ფიგურირებს მონმის სტატუსით. აღნიშნული თერთმეტივე მოხელე, ფინანსთა სამინისტრომ დააკავა.

სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი მოითხოვს, რომ სათანადო რეაგირების გარეშე არ დარჩეს სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირების არცერთი უკანონო ქმედება. აუცილებელია, არსებობდეს ხელმისაწვდომი და ეფექტური მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირების მიერ უკანონო ქმედების ჩადენის შემთხვევაში, პირი შეძლებს უფლების აღდგენას და მიყენებული მატერიალური თუ არამატერიალური ზარალის ანაზღაურებას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა მხოლოდ დეკლარაციულ ხასიათს მიიღებს და მონყვლადი გახდება სახელმწიფო ორგანოებისა და თანამდებობის პირების მიერ უკანონო ქმედებების ჩადენის მიმართ.¹²⁰

აღსაღნიშნავია ის გარემოებაც, რომ პირთა მონაცემების ანონიმურობის სრული დაცვა ვერ განხორციელდება სასამართლო გადანაცვლებებში პერსონალური თუ სხვა მონაცემების დაფარვით, რადგან პირის, თუ გარემოებების, ირიბი იდენტიფიკაციის გამოორიცხვა მაინც შეუძლებელი იქნება. ფაქტობრივად არცერთ ქვეყანაში სასამართლო გადანაცვლებების საჯაროობა არ რეგულირდება ერთი ცალკეული კანონმდებლობით, არა-

¹¹⁹ ლევან ყარამანაშვილის, გიორგი ყარამანაშვილის, შ.პ.ს. „ტელეკომპანია საქართველო“-ს, შ.პ.ს. „ჰაიდელბერგცემენტ ჯორჯია“-სა და ნინო ნიჟარაძის საკასაციო საჩივრები ქიბარ ხალვაშსა და შ.პ.ს. „პანორამა“-ს წინააღმდეგ, ე.წ. „რუსთავი 2-ის საქმე“, ხელმისაწვდომია: <<http://www.supremecourt.ge/news/id/1367>> [11.08.2020].

¹²⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 21 ივლისის N2/4/735 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები მერი გიორგაძე და ფიქრია მერაბიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პუნქტი 4.

მედ რეგულაციები მიმოთანტულია კონსტიტუციებსა და კანონებში.¹²¹ შეუძლებელია იმის დადგენა, თუ რომელი ქვეყანა იძლევა სასამართლო გადანყვეტილების უფრო ფართო საჯაროობას, ვინაიდან თითოეული ქვეყნის ეროვნულ-სამართლებრივი რეგულაციები განსხვავებულია.¹²² მაგალითად ეკვადორში, სასამართლო გადანყვეტილებები და დოკუმენტები ხელმისაწვდომია ყველასათვის, მხოლოდ ბეჭდური სახით (მატერიალური) და არა ელექტრონული, თუმცა აკრძალულია სასამართლო პროცესის აუდიო ან ვიდეოჩანერა.¹²³ ამერიკის შეერთებულ შტატებში, დიდ ბრიტანეთში, კანადაში, ესტონეთში, შვედეთში და სხვა მრავალ ქვეყანაში არსებობს საჯაროობის მაღალი სტანდარტი, სადაც ნებისმიერ მომთხოვნს აქვს საშუალება, რომ მიიღოს სრული სასამართლო გადანყვეტილება და თავად განსაჯოს, რამდენად სამართლიანი იყო მოსამართლე, რამდენად აკმაყოფილებდა გადანყვეტილება კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს, როგორი პოზიციები ჰქონდათ მხარეებს და ვინ იყო ჩართული საქმის განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე.¹²⁴ აღმოსავლეთ ევროპაში, სამხრეთ კავკასიაში და ცენტრალურ აზიაში ეუთოს კიევის რეკომენდაციაში აღნიშნულია, რომ სასამართლო პროცესები უნდა წარმოებდეს საჯაროდ, ხოლო გადანყვეტილებები უნდა ქვეყნდებოდეს შესაბამის მონაცემთა ბაზაში ელექტრონულად.¹²⁵ საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის სარეკომენდაციო ხასიათის დოკუმენტიც შეეხება სამართალწარმოებას, მათ შორის სხდომათა საჯაროობის საკითხებს, სადაც აღნიშნულია, რომ სასამართლოთა მიერ უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს სხდომების ღიაობა და იმ შემთხვევაშიც კი, თუ კონკრეტული ინტერესის დაცვის (მაგ: არასრულწლოვანთა ინტერესები) მიზნით¹²⁶, სხდომა დაიხურება, სასამართლო გადანყვეტილება უნდა იყოს საჯაროდ ხელმისაწვდომი.

ევროპის ადამიანის უფლებათა კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი

¹²¹ Szonja Navarati, A comprehensive Overview of publicity in the Administration of Justice, Principles, Regulations and Challenges, page 178, "the data in the study is derived from two comparative studies, which analysed regulation in 26 countries."

¹²² იხ. იქვე.

¹²³ Eduardo Carmigniani, Hugo Garcia Larriva, Daniel Dziouba and Carla Cepeda, Global Arbitration Review, Court system, The General organisation of the court system for civil litigation, 2017.

¹²⁴ ავალიშვილი ლ., სასამართლო გადანყვეტილებათა ხელმიწვდომლობა, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია: <<http://netgazeti.ge/law/169056/>> [11.08.2020].

¹²⁵ KYIV recommendations on judicial Independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia, Judicial Administration, Selection and Accountability, Kiev, 23-25 June 2010, part 3, 32.

¹²⁶ Research Handbook on International Human Rights Law, edited by Sarah Joseph and Adam McBeth, 2010, page 536.

პუნქტის თანახმად,¹²⁷ სამართალწარმოება უნდა მიმდინარეობდეს საქვეყნო-ობის პრინციპის დაცვით, ხოლო მიღებული გადაწყვეტილება უნდა გამოცხადდეს საჯაროდ. აღსაღნიშნავია, მედიის შესაძლებლობაც, რომ დაესწროს სასამართლო სხდომებს და მაღალი საჯარო ინტერესის შემცველი მასალები გააშუქოს, როდესაც საქმეში მოსამართლის მოსაზრებები და დასაბუთება შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს მხოლოდ მხარეთა ვინაობის დაფარვით.

სასამართლო სხდომისა თუ გადაწყვეტილების საჯაროობით მოპოვებულ იქნება საზოგადოების ნდობა, რაც ხელისუფლების ყველა შტოს შეცდომებისა თუ გადაცდომების პრევენციას უზრუნველყოფს და უზრუნველყოფილ იქნება ძლიერი საზოგადოებრივი კონტროლი.

3. ინფორმაციის თავისუფლება და მართლმსაჯულება

ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ კანონმდებლობა შვედეთში იღებს სათავეს, სადაც მსოფლიოში პირველი ინფორმაციის თავისუფლების აქტი 1766 წელს იქნა მიღებული.¹²⁸ დღესდღეობით, ინფორმაციის თავისუფლება აღიარებულია მსოფლიოს ყველა კონტინენტზე როგორც ადამიანის ერთ-ერთი ფუნდამენტური უფლება, მათ შორის გაეროს¹²⁹, ევროპის საბჭოს, ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციისა და აფრიკული კავშირის მიერ.¹³⁰ 1948 წელს, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-19 მუხლში, ინფორმაციის მიღების უფლებამ შემდეგი ფორმულირება ჰქონდა: „ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მრწამსის თავისუფლებისა და მისი თავისუფლად გამოთქმისა; ეს უფლება მოიცავს ადამიანის თავისუფლებას დაუბრკოლებლად იქონიოს თავისი მრწამსი და ეძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები ყოველგვარი საშუალებებით და სახელმწიფო საზღვრებისაგან დამოუკიდებლად.“¹³¹

¹²⁷ მიღებულ იქნა 1950 წლის 4 ნოემბერს, E.T.S. N5, ძალაში შევიდა 1953 წლის 3 სექტემბერს.

¹²⁸ Lennart Weibull., Freedom of the Press Act of 1766., Swedish Legislation. ხელმისაწვდომია: <<https://www.britannica.com/topic/Freedom-of-the-Press-Act-of-1766>> [11.08.2020].

¹²⁹ გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ 1946 წელს გამართულ პირველსავე სესიაზე მიღებულ რეზოლუციაში, ხელმისაწვდომია: <<http://daccessods.un.org/TMP/6700160.50338745.html>> [11.08.2020].

¹³⁰ ჩაბრავა ე.წ. ინფორმაციის თავისუფლება: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, საქართველო, აშშ, გაერთიანებული სამეფო/მოტლანდია, ესტონეთი, შედარებითი ანალიზი, თბ. 2012, გვ. 4.

¹³¹ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-19 მუხლი.

სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი¹³² კიდევ ერთი საერთაშორისო დოკუმენტია, რომელმაც ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების უფლება აღიარა, სადაც ნათქვამია: „თითოეულ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად გამოთქვას თავისი აზრი; ეს უფლება შეიცავს თავისუფლებას, რომ სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად ეძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ყოველგვარი ინფორმაცია ზეპირად, წერილობით თუ პრესისა და გამოხატვის მხატვრული ფორმების საშუალებით ან სხვა საშუალებით საკუთარი არჩევანით“.¹³³ გაეროს მიერ მიღებული დოკუმენტების გარდა, ინფორმაციის უფლება რეგიონალურ კონვენციებშიც აისახა.¹³⁴ „ყველას აქვს უფლება გამოხატვის თავისუფლებისა. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს ან გაავრცელოს ინფორმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრებს მიუხედავად.“¹³⁵ საქმეზე „სდრუჟენი იოჩესკე მატკი ჩეხეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ“¹³⁶, სასამართლომ თავისი გადაწყვეტილებით ინფორმაციის თავისუფლების უფლება თვისობრივად ახალ რანგზე აიყვანა და კონვენციის მე-10 მუხლის გამოყენების ფარგლები მნიშვნელოვნად გაფართოვდა: „ადმინისტრაციული დოკუმენტების გაცნობის უფლება შესაძლოა შეზღუდულ იქნეს მხოლოდ მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი პირობებით, რომლის თანახმად, უარი დასაშვებია იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს გათვალისწინებულია კანონით, არსებობს შესაბამისი ლეგიტიმური საფუძველი და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.¹³⁷

ინფორმაციის თავისუფლება, რომელიც მოიცავს სახელმწიფოს მიერ დაცული ინფორმაციის მოთხოვნის უფლებას, განმტკიცებულია არა მხოლოდ საკანონმდებლო აქტებში, არამედ ბევრი ქვეყნის კონსტიტუციაშიც. მაგალითად, ესტონეთის 1992 წლის კონსტიტუციის 44-ე მუხლი ითვალისწინებს საჯარო დანებსებულებაში დაცული ინფორმაციის მოთხოვნის უფლებას და სახელმწიფოს ვალდებულებას, კანონით დადგენილი წესით, დაინტერესებულ პირებს მიაწოდოს ინფორმაცია მისი საქმიანობის შესა-

¹³² საქართველოსთვის ძალაშია 1994 წლის 3 აგვისტოდან.

¹³³ სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტის მე-19 მუხლი.

¹³⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენია საქართველოსთვის ძალაში შევიდა 1999 წლის მაისში.

¹³⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მუხლი 10.

¹³⁶ ჩაბრავა ე., ინფორმაციის თავისუფლება: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, საქართველო, ამერიკის შეერთებული შტატები, გაერთიანებული სამეფო შოტლანდია, ესტონეთი – შედარებითი ანალიზი, 2012 წ. გვ. 6.

¹³⁷ იხ. იქვე.

ხებ.¹³⁸ აღნიშნულმა ჩანაწერმა, შემდგომში ასახვა ჰპოვა ესტონეთის ნორმატიულ აქტებშიც.¹³⁹ გაერთიანებულ სამეფოში ინფორმაციის თავისუფლება, რომელიც გამოხატვის თავისუფლებასაც მოიცავს, გარანტირებულია 1998 წლის აქტით ადამიანის უფლებათა შესახებ, რომელიც არ წარმოადგენს კონსტიტუციურ კანონს, მაგრამ სპეციალური სტატუსით სარგებლობს.¹⁴⁰ აღნიშნული აქტი არ ვრცელდება შოტლანდიაზე, ვინაიდან, მათ დამოუკიდებელი კანონი გააჩნიათ, რომელიც 2002 წელს იქნა მიღებული და ძალაში 2005 წლის იანვარსი შევიდა.¹⁴¹ მაგალითად, მექსიკასა და იამაიკაში ინფორმაციის თავისუფლება, აღიარებულია, როგორც ცალკე უფლება, რომელზეც გარკვეული გამოწვევები ვრცელდება, განსხვავებით დიდ ბრიტანეთსა და ტაილანდისაგან, სადაც აღნიშნული უფლება პროცედურული ნორმებით არის არანტირებული.¹⁴² ამერიკის შეერთებული შტატები იყო ერთ-ერთი პირველი, რომელმაც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის აქტი მიიღო.¹⁴³

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ნორმები სხვადასხვა ქვეყანას, განსხვავებულ საკანონმდებლო აქტებში აქვს გადანაწილებული. საქართველო მიეკუთვნება იმ ქვეყანათა რიცხვს, სადაც უფლება ინფორმაციაზე კონსტიტუციითაა გარანტირებული.¹⁴⁴ ინფორმაციის თავისუფლება მოიცავს ინფორმაციის ძებნას, მოპოვებასა და მიღებას, ასევე, ინფორმაციის გადაცემასა და გავრცელებას.¹⁴⁵ შესაბამისად, ერთის მხრივ ეს არის უფლება ინფორმაციის მიღებისა, მეორეს მხრივ კი, ინფორმაციის თავისუფლება მოიცავს როგორც აზრის გამოხატვის უფლების ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტი და მოიცავს ინფორმაციის გავრცელების უფლებას.¹⁴⁶ ხალხის მიერ ხელისუფლების კონტროლი ვერ განხორციელდება, თუ საზოგადოება არ იქნება ინფორმირებული სახელმწიფო ორგანოთა საქმიანობის შესა-

¹³⁸ იხ. იქვე., გვ. 10.

¹³⁹ David Banisar., Freedom of Information and Access to Government Records around the World, Privacy International, April 2011. Page 9.

¹⁴⁰ Toby Mendel., Freedom of Information, a comparative legal Survey, Paris, 2008, page 133.

¹⁴¹ იხ. იქვე., გვ. 134.

¹⁴² ჩაბრადა ე., ინფორმაციის თავისუფლება: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, საქართველო, ამერიკის შეერთებული შტატები, გაერთიანებული სამეფოშოტლანდია, ესტონეთი – სედარებითი ანალიზი, 2012 წ. გვ. 6.

¹⁴³ Summary of the Freedom of Information Act, 5 USC para 552, 1966. 'ხელმისაწვდომია: <<https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-freedom-information-act>> [11.08.2020].

¹⁴⁴ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17 და მუხლი 18.

¹⁴⁵ თავისუფლების ინსტიტუტი, ინფორმაციის თავისუფლება, 2005 წ. გვ. 7.

¹⁴⁶ იხ. იქვე.

ხებ.¹⁴⁷ იმ საზოგადოებაში, რომელსაც საკმარისი ინფორმაცია არ მიეწოდება სახელმწიფო ოგანოების შესახებ, დემოკრატია მხოლოდ მოჩვენებით კატეგორიად ჩამოყალიბდება.

მართლმსაჯულების სისტემის გამჭვირვალობა წარმოადგენს სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის დაცვის ერთ-ერთ გარანტს და უზრუნველყოფს საზოგადოებრივი ნდობის არსებობას¹⁴⁸ სახელმწიფო მმართველობის მიმართ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ავითარებს მსგავს მიდგომას მის არაერთ გადანაცვეტილებაში.¹⁴⁹ მართლმსაჯულების პრაქტიკა ყოველთვის დაკავშირებულია კონკრეტულ შემთხვევასთან. ამიტომ, სასამართლო პრაქტიკას მთლიანობაში, არ აქვს ისეთი მბოჭავი ძალა, როგორც კანონს, ვინაიდან ამ მხრივ კანონმდებელს უფრო მეტი შესაძლებლობები აქვს, მას ყოველთვის შეუძლია შეცვალოს მართლმსაჯულების პრაქტიკით ჩამოყალიბებული წესები.

სასამართლოს დამოუკიდებლობა მეტწილად ეფუძნება იმ მოსაზრებას, რომ მართლმსაჯულება „არა მართო უნდა ხორციელდებოდეს, არამედ უნდა ჩანდეს კიდევ, რომ ხორციელდება“. საქმეში „პიერსაკი ბელგიის წინააღმდეგ“,¹⁵⁰ სასამართლომ განაცხადა, რომ ადგილობრივმა სასამართლოებმა უნდა მოიპოვონ საზოგადოების ნდობა, განსაკუთრებით სისხლის სამართლის საქმეებში და ნებისმიერი მოსამართლე, რომლის მიუკერძოებლობის მიმართაც არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, უნდა იყოს აცილებული.¹⁵¹ ამ პრინციპის გამოყენებით, სასამართლომ დაადგინა, რომ ობიექტურად საკმარისი მიუკერძოებლობა აშკარა არ იყო, როდესაც სისხლის სამართლის საქმის განმხილველი მოსამართლე ადრე იყო პროკურატურის იმ დეპარტამენტის უფროსი, რომელიც პასუხისმგებელი იყო ბრალდებულის სისხლისსამართლებრივ დევნაზე.¹⁵² შესაბამისად, განმცხადებლის ნებისმიერი ლეგიტიმური ეჭვი, ტრიბუნალის მიუკერძოებლობასთან დაკავშირებით, თავისთავად

¹⁴⁷ იხ. იქვე, გვ. 8.

¹⁴⁸ R. Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* Oxford: Oxford University Press, June 2019, pp. 1104–1112.

¹⁴⁹ *Pretto & Others v Italy, Werner v Austria & Szucs v Austria*. ხელმისაწვდომია: <<https://idf.ge/public/upload/courts/access-to-court-decisions-the-best-international-practice/access-to-court-decisions-the-best-international-practice-geo.pdf>> [11.08.2020].

¹⁵⁰ *Piersack v. Belgium*, App No 8692/79, A/53, 1982.

¹⁵¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამდივნოს კვლევითი განყოფილების მიერ მომზადებული სახელმძღვანელო იურისტებისათვის, „სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თანახმად (მე-6 მუხლი)“, თბ. 2008, გვ. 73.

¹⁵² იხ. იქვე., გვ. 74.

საკმარისია იმისათვის, რომ სასამართლომ ამ ნორმის დარღვევა დაადგინოს. აღნიშნული პრინციპის გამოყენებით, სასამართლომ აგრეთვე განიხილა ის საქმეები, რომლებიც შეეხებოდა იმ მოსამართლეებს, რომელთაც ადრე ეკავათ პროკურორის ან გამომძიებლის თანამდებობა. ხაზგასმულ იქნა გარემოებები, რომლის მიხედვითაც, ბევრ ხელშემკვრელ სახელმწიფოში სრულიად ნორმალურია, როდესაც ამჟამინდელი მოსამართლეები ყოფილ პროკურორებს წარმოადგენენ,¹⁵³ ხოლო, აღნიშნული ფაქტი მოსამართლის მიუკერძოებლობას ეჭვქვეშ არ აყენებს. არამედ, მიუკერძოებლობა ხდება საეჭვო მაშინ, როდესაც პირი, რომელიც პროკურორი იყო და მონაწილეობდა იმ საქმეში, რომელსაც დღეს განიხილავს როგორც მოსამართლე.

საქმეში „ჰაუსშილდტი დანიის წინააღმდეგ“¹⁵⁴ სასამართლომ დაადგინა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა, ვინაიდან, მოსამართლე, რომელიც განიხილავდა სარჩელს, აღნიშნულ საქმეზე მანამდე ჰქონდა მიღებული გადაწყვეტილება ბრალდებულისათვის წინასწარი პატიმრობის განსაზღვრის თაობაზე.¹⁵⁵ ანალოგიური გადაწყვეტილება იქნა მიღებული საქმეზე „დე კუბერი ბელგიის წინააღმდეგ“,¹⁵⁶ რომელშიც სასამართლომ აგრეთვე, ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა დაადგინა. სასამართლო, როგორც წესი, არ ადგენს მე-6 მუხლის დარღვევას მხოლოდ იმ საფუძვლის გამო, რომ მოსამართლეს, იგივე პირის მიმართ, ადრე აქვს გადაწყვეტილება მიღებული ამ უკანასკნელის წინასწარი პატიმრობის შესახებ,¹⁵⁷ რადგან გადაწყვეტილების მიღება მხოლოდ იმ საკითხზე, არსებობს თუ არა საფუძვლიანი ეჭვი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ, თავისთავად არ იწვევს მოსამართლის მიუკერძოებლობის¹⁵⁸ ეჭვქვეშ დაყენების საფუძველს.¹⁵⁹

¹⁵³ იხ. იქვე., გვ. 75.

¹⁵⁴ Hauschildt v. Denmark, (Case N10486/83), ECHR, 1989.

¹⁵⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამდივნოს კვლევითი განყოფილების მიერ მომზადებული სახელმძღვანელო იურისტებისათვის, „სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თანახმად (მე-6 მუხლი)“, თბ. 2008, გვ. 75.

¹⁵⁶ De Cubber v. Belgium., Case No 8/1983/64/99, A/86, 1984.

¹⁵⁷ Jasinski v. Poland, (Case N30865/96), ECHR, 2005.

¹⁵⁸ John Henry Dingfelder Stone., Court Interpreters and fair trials., 2nd of May, 2018, page 105.

¹⁵⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს არაერთ გადაწყვეტილებაში აქვს მითითებული სამართლიანი სასამართლოს პრინციპზე, მოსამართლის მიერ მიუკერძოებლად მიღებული გადაწყვეტილებების თაობაზე, მაგ: Perote Pellon v. Spain, (Case N45238/99), ECHR, 2002 და სხვ.

მართლმსაჯულების ერთიანობა სამართლებრივი უსაფრთხოების პრინციპის გამოხატულებაა. სამართლიანი სასამართლოს უფლება გამორიცხავს სასამართლო გადაწყვეტილებებისათვის უკუძალის მინიჭებას, რადგან აღნიშნული დაარღვევდა სასამართლოსადმი მიმართვის პრინციპებს. მითითებული უფლება გამორიცხავს ისეთი კანონის მიღებას, რომელიც მიზნად ისახავს მიმდინარე სასამართლო პროცესზე ზეგავლენას.¹⁶⁰ ამერიკის შეერთებული შტატები ისტორიულად წარმოადგენს ქვეყანას, სადაც დადგენილია სასამართლო სისტემის გამჭვირვალობის მსოფლიოში ყველაზე მაღალი სტანდარტი, მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ს კონსტიტუცია არ შეიცავს ჩანაწერს, რომელიც კონკრეტულად სასამართლო დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის გარანტი იქნებოდა, აღნიშნული განმტკიცებულია კონსტიტუციის პირველი შესწორებიდან, რომელიც გამოხატვის თავისუფლებას ეხება.¹⁶¹ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება წარმოადგენს ევროკავშირის ინსტიტუტებში გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის აუცილებელ ელემენტს, რომელიც ხელს უწყობს გადაწყვეტილების მიღებას ორგანოების სწორ მმართველობას და ევროპის კავშირის ინსტიტუტების კომუნიკაციის განვითარებას.¹⁶² მსოფლიოს ყველას პროგრესული ინფორმაციის თავისუფლების აქტები ითვალისწინებს ინფორმაციის კატეგორიას, რომელიც თავისი შინაარსიდან გამომდინარე, რეგულირების სპეციალურ რეჟიმს ექვემდებარება. მოცემულ საგამონაკლისო რიცხვს მიეკუთვნება ისეთი ინფორმაცია, რომელიც მოიცავს ქვეყნის თავდაცვას, საერთაშორისო ურთიერთობებს, პროფესიულ, კომერციულ და პირად საიდუმლოებას.¹⁶³ მნიშვნელოვანია, რომ გამონაკლისთა წრე იყოს მკაცრად შეზღუდული და პრაქტიკაში გამოყენება კი, ზომიერი.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece, case N13427/87, December 1994.

¹⁶¹ Legal Information Institute, U.S. Constitution, First Amendment, ხელმისაწვდომია: <http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment> [11.08.2020].

¹⁶² The right of access to information in the European Union institutions and the role of the European Ombudsman in this process, Institute for Development of Freedom of Information, Nino Tsukhishvili 2013, July p. 2

¹⁶³ ხატიაშვილი თ., ბერიძე მ., პერსონალური მონაცემების დაცვის ფარგლები საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ეთიკის კომისიის გადაწყვეტილებებში ადვოკატის პერსონალური მონაცემების საჯარო განთავსების ჭრილობი, თბ. 2018, გვ. 5.

¹⁶⁴ ჩაბრავა ე., ინფორმაციის თავისუფლება: კანონმდებლობა და პრაქტიკა., საქართველო, აშშ, გაერთიანებული სამეფო/შოტლანდია, ესტონეთი-შვედარებიოი ანალიზი, IDFI., 2012 წ, გვ. 40.

3.1. ინფორმაციის მიღების საკონსტიტუციო საფუძვლები

ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოს კონსტიტუციით დაცული სიკეთეა, რომლის მარეგულირებელი ნორმები კონსტიტუციის რამოდენიმე მუხლშია მიმოფანტული. „ყველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია“.¹⁶⁵ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი კი განსაზღვრავს, რომ „ყველას აქვს უფლება კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს საჯარო დაწესებულებაში მასზე არსებულ ან სვა ინფორმაციას ან ოფიციალურ დოკუმენტს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ის შეიცავს კომერციულ ან პროფესიულ საიდუმლოებას ან დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან სამართალწარმოების ინტერესების დასაცავად კანონით ან კანონით დადგენილი წესით აღიარებულია სახელმწიფო საიდუმლოებად.“ საქართველოს კონსტიტუციის 37-ე მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, „ყველას აქვს უფლება დროულად მიიღოს სრული ინფორმაცია გარემოს მდგომარეობის შესახებ“. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა, ინფორმაციის თავისუფლებასთან დაკავშირებით, არც ისე მრავალფეროვანია, თუმცა აღნიშნული წარმოადგენს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის ძირითად ორიენტირს.¹⁶⁶ საქართველოს კონსტიტუცია აღიარებს ამ უფლებას როგორც მისი სხეულის განუყოფელ ნაწილს და როგორც დემოკრატიის ერთ-ერთ გარანტორ ფაქტორს. „კონსტიტუციის მიზანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინფორმაციის თავისუფალი გაცვლა-გამოცვლის პროცესის უზრუნველყოფა“.¹⁶⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილებით, ინფორმაციის თავისუფლების მნიშვნელობას კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი და ამომწურავად განსაზღვრა ის სიკეთე, რომელსაც იგი, მისი დროულად, სრულად განხორციელების შემთხვევაში მოუტანს საზოგადოებას: „ინფორმაციის თავისუფლებას საქართველოს კონსტიტუცია გამორჩეულ ადგილს ანიჭებს და დიდ ყურადღებას უთმობს. ინფორმაციის თავისუფლების გარეშე წარმოუდგენელია აზრის თავისუფლების და თავისუფალი საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი სასი-

¹⁶⁵ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტი.

¹⁶⁶ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, „სასამართლო პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციები 2008-2010 წლები“, თბ. 2011, გვ. 22.

¹⁶⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მერე კოლეგიის 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II, 3.16.

ცოცხლო დისკუსიისა და აზრთა ჭიდილის პროცესის უზრუნველყოფა. ამ-
რის ჩამოყალიბებისათვის აუცილებელია, რომ მოპოვებულ იქნეს ინფორ-
მაცია, ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება კი უზრუნველყოფს, რომ
აზრი მივიდეს ავტორიდან ადრესატამდე. გარდა საზოგადოებრივი დატვირ-
თვისა, ინფორმაციის თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ცალკეული
ინდივიდის პიროვნული და ინტელექტუალური განვითარებისათვის.¹⁶⁸

პირველი საქმე, რომელიც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამარ-
თლომ ინფორმაციის თავისუფლებასთან დაკავშირებით განიხილა, იყო
„საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან
ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.¹⁶⁹ მოცემულ საქმეში,
საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა იმ დროს მოქმედი
საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლით¹⁷⁰ გარანტირებული უფლების
განხორციელება, კერძოდ, „ძირითადად, თვითონ უფლებამოსილი სუბიექ-
ტის აქტივობაზეა დამოკიდებული, სახელმწიფოს, ამ შემთხვევაში მხოლოდ
ის ვალდებულია ეკისრება, რომ არ შეუშალოს პირს, მიიღოს ინფორმაცია,
გამოთქვას თავისი მოსაზრება, აგრეთვე, არ შეიზღუდოს მასობრივი ინ-
ფორმაციის საშუალებები ცენზურის დანესებით.“¹⁷¹ საკონსტიტუციო სასა-
მართლო, მოგვიანებით, საქმეში „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და
სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წი-
ნააღმდეგ“ კიდევ უფრო მკვეთრად განსაზღვრა 24-ე მუხლის¹⁷² მნიშვნე-
ლობა ინფორმაციის თავისუფლების დაცვის საკითხში, კერძოდ, „კონსტი-
ტუციის 24-ე მუხლის¹⁷³ პირველი პუნქტით დაცულია ინფორმაციის თავი-
სუფლება, მისი თავისუფალი გავრცელება და მიღება საყოველთაოდ ხელ-
მისაწვდომი წყაროებიდან, ინფორმაციის მატარებლებიდან, რომლებიც გა-

¹⁶⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2008 წლის 30
ოქტომბრის N2/3/406.408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი
და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის
წინააღმდეგ“, II, პ. 10.

¹⁶⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2006 წლის 14 ივლისის
N2/3/364 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და
მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁷⁰ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლი.

¹⁷¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2006 წლის 14
ივლისის N2/3/364 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა
ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I,
პარაგრაფი 6.

¹⁷² საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17. „აღწ.“

¹⁷³ იხ. იქვე.

მოსადეგია ინფორმაციის მოპოვებისა და გავრცელებისათვის. ეს არის ნორმა, რომელიც კრძალავს საზოგადოებისათვის, ადამიანის გონებისათვის ინფორმაციული ფილტრის დაყენებას, რაც დამახასიათებელია არადემოკრატიული რეჟიმებისათვის.¹⁷⁴ ყოველივე მ/აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო იცავს პირის უფლებას, კერძო წყაროებიდან მოიპოვოს ინფორმაცია, ასევე, მის ხელთ არსებული ნებისმიერი კანონიერი საშუალებით მოახდინოს ინფორმაციის გავრცელება. სახელმწიფოს ეკრძალება საინფორმაციო ბაზრის რეგულირება, გარდა კონსტიტუციით გათვალისწინებული შემთხვევებისა და საშუალებებით.¹⁷⁵ საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლით¹⁷⁶ დადგენილი ზღვარი საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლთან¹⁷⁷ მიმართებით, საკონსტიტუციო სასამართლომ განსაზღვრა საქმეში „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, კერძოდ, „საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლისაგან განსხვავებით, საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლი არ ანებსრიგებს ინფორმაციის მოპოვებას საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი წყაროებიდან. სახელმწიფო დანესებულებები არ წარმოადგენენ ამგვარ წყაროებს. საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლის ყურადღების ცენტრში მოქცეულია სწორედ სახელმწიფო დანესებულებებში და ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული ინფორმაცია.¹⁷⁸ ამ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის კონსტიტუციურ – სამართლებრივი რეჟიმი, რა თქმა უნდა, განსხვავდება საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის წყაროებიდან ინფორმაციის მიღების სამართლებრივი რეჟიმისაგან.“¹⁷⁹ აღნიშნული მუხლის პირველი პუნქტი¹⁸⁰

¹⁷⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II პარაგრაფი 14. იხ. აგრეთვე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 3.11.

¹⁷⁵ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, „ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, „სასამართლო პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციები 2008-2010 წლები“, თბ. 2011, გვ. 25.

¹⁷⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 18.

¹⁷⁷ იხ. იქვე, მუხლი 17.

¹⁷⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 3.11.

¹⁷⁹ იხ. იქვე.

ინფორმაციის თავისუფლების კონკრეტულ შემთხვევას – ოფიციალური წყაროებიდან ინფორმაციის მიღების უფლებას იცავს.¹⁸¹ ნებისმიერი უფლების სრულყოფილად განხორციელებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფომ დაიცვას როგორც პოზიტიური, ისე ნეგატიური ვალდებულება, რომ ადამიანების უფლებით სარგებლობა არ გახდეს ფრაგმენტული და მის ძირითად დანიშნულებას მოკლებული, რომელიც თითოეული უფლების შინაარსში დევს.¹⁸² შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში არის გადასაწყვეტი, რამდენად გამართლებულია ამრის გამოხატვის თავისუფლებაში ხელისუფლების მხრიდან ჩარევა.¹⁸³

ინფორმაციის მიღება წარმოადგენს გამოხატვის თავისუფლების უფლების ნაწილს. გამოხატვის თავისუფლების სუბიექტებს წარმოადგენენ ფიზიკური და იურიდიული პირები.¹⁸⁴ სახელმწიფოს ეკისრება პოზიტიური ვალდებულება, არ ჩაერიოს კონსტიტუციით გარანტირებული უფლების რეალიზაციის საკითხებში.¹⁸⁵ აღნიშნულის მსგავსია პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება: ადამიანი ვერ მოახერხებს განვითარებას, თუ მას არ მიეცა საკუთარი ამრის თავისუფლად და შეუფერხებლად გამოთქმის შესაძლებლობა.¹⁸⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის №1/1/468 გადაწყვეტილებაში სასამართლომ განმარტა, რომ გამოხატვის თავისუფლების შემზღუდვა შესაძლებელია მხოლოდ კონსტიტუციით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, გამოხატვის თავისუფლების კანონიერი შემზღუდვა და-

¹⁸⁰ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი.

¹⁸¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პ.13.

¹⁸² საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია., ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, „სასამართლო პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციები 2008-2010 წლები“, თბ. 2011, გვ. 28.

¹⁸³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის N2/3/359 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 1. იხ. აგ., 2006 წლის 14 ივლისის N2/3/364 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 1.

¹⁸⁴ კუბლაშვილი ვ., ძირითადი უფლებები, 211. იხ. აგრეთვე, ჭორბენაძე ს., მაჭარაძე მ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 81.

¹⁸⁵ გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბ. 2007, გვ. 292.

¹⁸⁶ კუბლაშვილი ვ., ძირითადი უფლებები, 210. იხ. აგრეთვე, ჭორბენაძე ს., მაჭარაძე მ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 82.

საშვებია, მხოლოდ მისი შეზღუდვის ფარგლები, ანუ დაცული სიკეთე, საზოგადოებრივი (სახელმწიფოებრივი) მნიშვნელობისა უნდა იყოს. აღნიშნული დასტურდება გამოხატვის თავისუფლების, როგორც კონსტიტუციური უფლების არა აბსოლუტური ხასიათი.¹⁸⁷ გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული სახელმწიფოს არსებობის საფუძველს წარმოადგენს,¹⁸⁸ რომელიც მოიცავს არა მხოლოდ წინასწარ განსაზღვრულ, მესამე პირთათვის სასიამოვნო შეხედულებების გამოხატვას, არამედ დაუფიქრებელ, სპონტანურ, მწვავე და პოლემიკურ გამოხატვებებსაც,¹⁸⁹ რომელიც არ უნდა სცდებოდეს სასამართლოს ფარგლებს, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს არსებობის ერთ-ერთ გარანტს წარმოადგენს.¹⁹⁰ აღნიშნულ საფუძველზე კი, სახელმწიფოში შესაძლებელი გახდება სხვადასხვა საკითხზე შესაბამისი პოზიციის დაფიქსირება, ადამიანის ნების საფუძველზე მისი ინტერესების გასაჯაროება და სხვ.¹⁹¹

გამოხატვის თავისუფლების რეალიზაცია შესაბამისი ინფორმაციის მიღებასა და გავრცელებას ეხება. ამრის თავისუფლება ინფორმაციის ერთგვარი წყაროა, ხოლო ინფორმაციის თავისუფლება ამრის ჩამოყალიბების ხელშემწყობ ფაქტორს წარმოადგენს.¹⁹² ნებისმიერ პირს, რომელსაც აქვს სურვილი გაეცნოს ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს, იგი ინფორმაციის პასიურად მიღების უფლებით სარგებლობს, როგორიცაა გაზეთი, ინტერნეტი და სხვა.¹⁹³

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის მომწესრიგებელ კანონმდებლობაში არ არის განწესებული წესები, თუ რა შემთხვევაში შეუძლია პირს მოითხოვოს პერსონალური მონაცემების დაფარვა, რა პროცედურებით უნდა იხელმძღვანელოს სასამართლომ და რა შემთხვევაში დააკმაყოფილოს ან არ დააკმაყოფილოს პირის მოთხოვნა. ზოგადად არსებობს სხვადასხვანაირი მოდელი, მათ შორის, როდესაც თავად სასამართლო წყვეტს როდის მოხდეს პერსონალური მონაცემების დაფარვა, მაგრამ აუცი-

¹⁸⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის N1/1/468 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 26.

¹⁸⁸ ზოიძე ბ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, გამომცემლობა „პეტიტი“, GIZ, თბილისი, 2013, 24-ე მუხლი, გვ. 255.

¹⁸⁹ ჭორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 83.

¹⁹⁰ იხ. იქვე.

¹⁹¹ ზოიძე ბ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, გამომცემლობა „პეტიტი“, GIZ, თბილისი, 2013, 24-ე მუხლი, გვ. 256.

¹⁹² იხ. იქვე., გვ. 260.

¹⁹³ ჭორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 83.

ლებელია ეს უფლებამოსილება სასამართლოს მინიჭებული ჰქონდეს შესაბამისი კანონმდებლობით ან შიდა აქტით. თუმცა, ეროვნული თუ საკანონმდებლო რეგულირების არარსებობის პირობებშიც, აუცილებელია, აღნიშნული საკითხი, თითოეულ შემთხვევაში ინდივიდუალურად შეფასდეს, განსახილველ საქმეში არსებული გარემოებების ზედმინევენით შესწავლით.¹⁹⁴

მიუხედავად აღნიშნულისა, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს არაერთხელ ჰქონია პრაქტიკაში ისეთი საქმეები, რომლებიც შეეხებოდა განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალურ მონაცემებს, თუმცა, მიუხედავად აღნიშნულისა, გადანაცვტილებები მაინც არ იყო დაშიფრული.¹⁹⁵

საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ კანონმდებლობა ადგენს მიღებული გადანაცვტილების გამოქვეყნების ვალდებულებას, რაც არსებითად წინააღმდეგობაში მოდის განსაკუთრებულ კატეგორიას მიკუთვნებულ პერსონალურ მონაცემებთან, რომელიც რეგულირდება „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით.¹⁹⁶

2017 წლის 15 თებერვალს, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არსებითად განსახილველად მიიღო მოქალაქე ს.გ.-ს კონსტიტუციური სარჩელი (რეგისტრაციის N864), რომლის ფარგლებშიც, სადავოდ იყო გამხდარი იმ ნორმების კონსტიტუციურობა, რომლებითაც სამართალდამცავების მიერ ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში შემაკავებელი ორდერის დისკრეციული წესით გამოცემა იყო დადგენილი.¹⁹⁷ 2017 წლის 12 ოქტომბერს საკონსტიტუციო სასამართლომ აღნიშნულ საქმეზე მიიღო განჩინება, რომლითაც საქმე შეწყდა სადავო ნორმების ცვლილების საფუძველზე.¹⁹⁸ ორივე აქტში მოსარჩელის ვინაობა დაშტრიხულია. თუმცა, 2017 წლის 12 ოქტომბრის განჩინების შემთხვევაში, სასამართლომ მხარის შუამდგომლობის საფუძველზე მიიღო გადანაცვტილება ვინაობის დაშტრიხვის თაობაზე, ხოლო, 15 თებერვლის გადანაცვტილების შემთხვევაში, საკუთარი ინიციატივით მოახდინა მოსარჩელის მონაცემების დაშტრიხვა.

¹⁹⁴ საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის მონიტორინგის შედეგები, ხელმისაწვდომია: <https://idfi.ge/public/upload/IDFI_Photos_2018/Rule_of_law/monitoring_results_of_the_constitutional_court_of_georgia_geo.pdf> [11.08.2020].

¹⁹⁵ იხ. მაგ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის №1/10/703 გადანაცვტილება საქმეზე, „გიორგი ქართველიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

¹⁹⁶ „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონის 33-ე მუხლი.

¹⁹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N1/7/864 გადანაცვტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ს.გ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I, პუნქტი 6.

¹⁹⁸ იხ. იქვე.

ოც წელზე ოდნავ მეტია რაც არსებობს საკონსტიტუციო სასამართლო. მთელი მისი პრაქტიკის განმავლობაში, აღნიშნული წარმოადგენს პირველ პრეცედენტს, როდესაც მხარის ვინაობა დაფარულია. თუმცა, გადანყევტილებას ერთვის მოსამართლის განსხვავებული აზრი,¹⁹⁹ სადაც მითითებულია, რომ „საქმის დასახელება, მოსარჩელე და მოპასუხე მხარის, საქმის განხილვის მონაწილეების ვინაობა წარმოადგენს საკონსტიტუციო სასამართლოს აქტის განუყოფელ ნაწილს. საკონსტიტუციო სასამართლოს აქტის დეკლარაციის ან მონაცემთა სხვაგვარი დაფარვის შედეგად, ბუნებრივია, საკონსტიტუციო სასამართლოს სული ტექსტი ვერ გამოქვეყნდება“ და, შესაბამისად, ვერ შესრულდება „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მოთხოვნები. მოსამართლემ მიუთითა, რომ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონს აქვს უპირატესი იურიდიულ ძალა „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონთან მიმართებით. შესაბამისად, მისი აზრით, საკონსტიტუციო სასამართლო ვალდებული იყო ეხელმძღვანელა ორგანული კანონით და გამოქვეყნებინა განჩინების სრული ტექსტი. მოსამართლემ ყურადღება ასევე გაამახვილა იმ გარემოებაზეც, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს არსებული პრაქტიკით სასამართლოს მიერ მიღებულ აქტებში მონაცემების დაშტრიხვა არ ხდებოდა და განსახილველ შემთხვევაში, საკონსტიტუციო სასამართლო მონაცემების დაშტრიხვისას დაეყრდნო კანონის იმ ნორმას, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოშია გასაჩივრებული და რომლის კონსტიტუციურობაც ამავე კოლეგიამ უნდა შეაფასოს. მოსამართლემ აგრეთვე აღნიშნა, რომ არსებული კანონმდებლობით დოკუმენტის საჯარო ინფორმაციის სახით გაცემის საკითხის უნდა გადანყვითოს უშუალოდ ადმინისტრაციულმა ორგანომ ან უფლებამოსილმა თანამდებობის პირმა.

საერთაშორისო დოკუმენტებითა და საქართველოს კონსტიტუციით გაწვდილი სასამართლო განხილვების საჯაროობის პრინციპი, შოიზრებს როგორც სხდომის საჯაროობას, ასევე, გადანყვეტილების საქვეყნოობისა და საჯაროობის პრინციპსაც. რაც გულისხმობს პირის უფლებას, სრულად და დაუბრკოლებლად ჰქონდეს სასამართლოს გადანყვეტილებებზე წვდომის უფლება. ხშირ შემთხვევასი, სწორედ მართლმსაჯულების კონკრეტული სუბიექტის პიროვნების გათვალისწინებით იძენს ინფორმაცია ლეგიტიმურ ინტერესს. აღსაღნიშნავია, რომ კონსტიტუციური სარჩელის განხილვა საჯარო სხდომაზე

¹⁹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 7 ივნისის NN1/4/693,857 გადანყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

მიმდინარეობს, სადაც ნებისმიერ პირს აქვს დასწრების შესაძლებლობა, რაც მოიცავს სრულ წვდომას საქმის დეტალებზე, ინფორმაციაზე.

საკონსტიტუციო სასამართლო, საერთო სასამართლოების პრაქტიკისგან განსხვავებით, არ ფარავდა პერსონალური მონაცემების შემცველ ინფორმაციას. საერთო სასამართლოების პრაქტიკა კი, ხშირად გამხდარა საფუძვლიანი უკმაყოფილების საგანი. მოცემულ შემთხვევაში საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გამოცდილება, კერძოდ, განმცხადებლებმა, რომელთაც არ სურთ საკუთარი ვინაობის გამჟღავნება, თხოვნით უნდა მიმართონ სასამართლოს და მიუთითონ ინფორმაციის დაფარვის საფუძველი. სასამართლო ინდივიდუალურად აფასებს მოთხოვნებს და დაპირისპირებული ინტერესების სამართლიანი ბალანსის დადგენის მიზნით, იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანაცვებილება მხოლოდ მოსარჩელებს არ შეეხება, არამედ პირთა განუსაზღვრელ წრეს და შეიძლება იწვევდეს სისტემურ ცვლილებებს ქვეყანაში. შესაბამისად, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანაცვებილებაში პირის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემების დაშტრიხვა დაუშვებელია.

3.2. ინფორმაციის გაცემა პერსონალური მონაცემის დაფარვის გარეშე

საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლის მეორე პუნქტის²⁰⁰ მთავარ სუბიექტს წარმოადგენს ის პირი, რომლის კერძო სფეროს მიუკუთვნებული ინფორმაცია და მონაცემები დაცულია ოფიციალურ წყაროებში. შესაბამისად, ამ პუნქტით დაცული სიკეთე არის პირის კერძო, პრივატული სფეროს ხელშეუხებლობა, პირადი მონაცემების საიდუმლოება. აღნიშნული იცავს პირის ფუნდამენტურ უფლებას, მოითხოვოს სახელმწიფოსგან ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული, მის ჯანმრთელობასთან, ფინანსებთან ან სხვა კერძო საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამხელისაგან დაცვა. აღნიშნული უფლება არ არის აბსოლუტური და პროპორციულობის ტესტის გატარების შემთხვევაში, შესაძლებელია მისი შეზღუდვა.²⁰¹ პირად საიდუმლოებას მიუკუთვნებული ინფორმაცია არის ინფორმაცია, რომელიც იცავს ამა თუ იმ პირის პერსონალურ მონაცემებს, ხოლო პერსონალური მონაცე-

²⁰⁰ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტი.

²⁰¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-14.

მების პირად საიდუმლოებად მიჩნევის საკითხს წყვეტს თვით ის პირი,²⁰² რომლის შესახებაც არსებობს ეს ინფორმაცია საჯარო დაწესებულებაში. პერსონალური მონაცემები არის ინფორმაცია, რომელის პირის იდენტიფიცირების საშუალებას იძლევა. „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება უნდა დაბალანსდეს გამოხატვის თავისუფლებასთან მიმართებით, რომელიც დეკლარირებულია კონვენციის მე-10 მუხლით.“²⁰³

სასამართლოს მიერ ბალანსის დაცვა არ უნდა იყოს დამოკიდებული იმაზე, აფასებს იგი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შეზღუდვას გამოხატვის თავისუფლების სასარგებლოდ, თუ პირიქით. სახელმწიფოს გააჩნია პოზიტიური ვალდებულება დაიცვას ინდივიდები პირად ცხოვრებაში არა-საჯარო მონაწილეებისაგან მსგავსი ჩარევისაგან. გამოსაყენებელი პრინციპები ერთგვარია, ორივე კონტექსტში ყურადღება უნდა მიექცეს სამართლიან ბალანსს, რომელიც უნდა დადგინდეს კონფლიქტში მყოფ ინტერესებს შორის.²⁰⁴ ბალანსის დადგენა საჭიროებს გამოხატვის თავისუფლების ფართო საზოგადოებრივი ღირებულების გათვალისწინებას და არა მხოლოდ იმ პირის, ან მხარის ვინაობა ინტერესებისა, რომელიც ავრცელებს ინფორმაციას.

„პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ კონვენციის პრეამბულაში განმტკიცებულია მონაწილე სახელმწიფოთა ნება პიროვნების უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის გარანტიების შექმნის მიზნით.²⁰⁵ პრობლემურია სასამართლო გადაწყვეტილების გამოთხოვა პერსონალური მონაცემების დაფარვის გარეშე, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, კონკრეტული საქმე საჯარო ინტერესის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს, სწორედ ამ საქმის სუბიექტიდან გამომდინარე. მონაცემების დაფარვით კი, შეუძლებელი ხდება გადაწყვეტილების სრული ფორმით მიღება.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, სახელმწიფო დაწესებულებებში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის რეჟიმი უნდა განსხვავდებოდეს საყოველთაოდ ხელმისაწვდომ წყაროებში არსებული რეგულირებისგან.²⁰⁶ მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, სა-

²⁰² Von Hannover v. Germany, 24th of June 2004, Case N59320/00, Par. 58.

²⁰³ Von Hannover v. Germany (no. 2), 7th of February 2012, Cases: N40660/08 and N60641/08, Par. 99.

²⁰⁴ „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ კონვენცია, 1981 წლის 28 იანვარი, საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 2005 წელს, ძალაშია 2006 წლის 1 აპრილიდან, მუხლი 1.

²⁰⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პუნქტი 42.

სამართლოს გადაწყვეტილებებზე ხელმისაწვდომობის უფლების რეალიზება ხდება საჯარო ინფორმაციის გამოთხოვის/მიღების გზით. სასამართლოს გადაწყვეტილებებიც მიეკუთვნება საჯარო ინფორმაციას და მასზე ვრცელდება საქართველოს კანონმდებლობით, მათ შორის, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსითა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონით“ საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე დადგენილი სხვადასხვა საფუძვლები.

საქართველოს კანონმდებლობა ერთმანეთისგან განასხვავებს პერსონალური მონაცემებისა და განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავების წესს. 2011 წლის 28 დეკემბერს პარლამენტმა მიიღო კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, რომელიც ამოქმედდა 2012 წლის პირველი მაისიდან.²⁰⁶ კანონის მიზანია, პერსონალური მონაცემის დამუშავებისას უზრუნველყოს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა, მათ შორის, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვა.²⁰⁷ კანონის მოქმედება ვრცელდება საქართველოს ტერიტორიაზე ავტომატური ან ნახევრად ავტომატური საშუალებებით მონაცემთა დამუშავებაზე, აგრეთვე არაავტომატური საშუალებებით იმ მონაცემთა დამუშავებაზე, რომლებიც ფაილური სისტემის ნაწილია ან ფაილურ სისტემაში შეტანის მიზნით მუშავდება.²⁰⁸ მონაცემების დამუშავება ხდება მონაცემთა დამმუშავებლის მიერ. კანონი განმარტავს, თუ ვინ შეიძლება იყოს ასეთი. მონაცემთა დამმუშავებელია: „საჯარო დაწესებულება, ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც ინდივიდუალურად ან სხვებთან ერთად განსაზღვრავს მონაცემთა დამუშავების მიზნებსა და საშუალებებს“. მონაცემთა დამმუშავებელი ვალდებულია ფაილური სისტემის შექმნამდე და მასში ახალი კატეგორიის მონაცემთა შეტანამდე წერილობითი ან ელექტრონული ფორმით შეატყობინოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორს ამ კანონის მე-19 მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაცია. კანონში ტერმინთა განმარტების სახით არსებობს „განსაკუთრებულ კატეგორიის მონაცემების“ ცნება, რომელიც შედგება შემდეგი სახის მონაცემებისაგან: „მონაცემი, რომელიც დაკავშირებულია პირის რასობრივ ან ეთნიკურ კუთვნილებასთან, პოლიტიკურ შეხედულებებთან, რელიგიურ ან ფილოსოფიურ მრწამსთან, პროფესიული ორგანიზაციის წევრობასთან, ჯანმრთელობის მდგომარეობასთან, სქესობრივ ცხოვრებასთან ან ნასამარ-

²⁰⁶ გარდა 43-ე – 55-ე მუხლებისა.

²⁰⁷ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი (2011 წლის 28 დეკემბერი), მუხლი 1.

²⁰⁸ იხ. იქვე, მუხლი 3.

თლეობასთან, ასევე ბიომეტრული მონაცემი, რომლითაც შესაძლებელია პირის იდენტიფიცირება ზემოაღნიშნული ნიშნებით”.²⁰⁹

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის თანახმად, საჯარო ინფორმაცია ღიაა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა და დადგენილი წესით პერსონალურ მონაცემებს, სახელმწიფო ან კომერციულ საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაციისა.²¹⁰ ხოლო 44-ე მუხლის პირველი ნაწილი იმეორებს ამავე შინაარსს და უშვებს გარკვეულ გამონაკლისს მხოლოდ თანამდებობის პირებთან მიმართებით.²¹¹ ეს ნორმები, ადგენს პერსონალური მონაცემების შემცველი საჯარო ინფორმაციის (სასამართლოს გადაწყვეტილების) გაუცემლობის ზოგად წესს, თუ ეს გათვალისწინებულია კანონით. ამავე კოდექსის 27¹ მუხლის თანახმად, პერსონალური მონაცემების ცნება, მათ დაცვასა და დამუშავებასთან დაკავშირებული ურთიერთობები წესრიგდება „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონით.²¹² ხოლო აღნიშნული კანონის მე-3 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, კანონის მოქმედება ვრცელდება, საქართველოს ტერიტორიაზე ავტომატური და ნახევრად ავტომატური საშუალებებით მონაცემთა დამუშავებაზე, არაავტომატური საშუალებებით იმ მონაცემთა დამუშავებაზე, რომლებიც ფაილური სისტემის ნაწილია ან ფაილურ სისტემაში შეტანის მიზნით მუშავდება.²¹³ აღნიშნული წესიდან გარკვეულ გამონაკლისები გათვალისწინებულია ამავე მუხლი მე-3 პუნქტით, რომლის „ 8“ ქვეპუნქტის თანახმად კანონის მოქმედება არ ვრცელდება „სასამართლოში სამართალწარმოების მიზნებისათვის მონაცემთა დამუშავებაზე, რადგან ამან შეიძლება დააზიანოს სამართალწარმოება სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე“.²¹⁴ აღნიშნული ნორმის მიზანს წარმოადგენს სამართალწარმოების მიზნების დაცვა, ხოლო საჯარო ინფორმაციის სახით მონაცემის გაცემა უშუალოდ სამართალწარმოების მიზნებთან არ არის დაკავშირებული, ამდენად კონკრეტული საპროცესო მოქმედების შემატარებელი აქტის გაცემაზე, რომელიც იმავდროულად პერსონალური მონაცემების შემცველია, ვრცელდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესა-

²⁰⁹ იხ. იქვე, მე-2 მუხლის „ბ“ პუნქტი.

²¹⁰ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 28-ე მუხლი.

²¹¹ იხ. იქვე, მუხლი 44.

²¹² იხ. იქვე, მუხლი 27¹.

²¹³ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი.

²¹⁴ იხ. იქვე, პუნქტი „8“.

ხებ საქართველოს კანონის მოქმედება. ნორმის ამგვარ განმარტებაზე მიუთითებს, მათ შორის საერთო სასამართლოების პრაქტიკა.²¹⁵

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-40 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად: „საჯარო დანესებულება ვალდებულია გასცეს საჯარო ინფორმაცია, მათ შორის, ელექტრონული ფორმით მოთხოვნილი საჯარო ინფორმაცია, დაუყოვნებლივ.“²¹⁶ სასამართლო გადაწყვეტილება საჯაროობის პრინციპიდან და მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, წარმოადგენს საჯარო ინფორმაციას, შესაბამისად, მასზე წვდომა უნდა იყოს იმდენად ფართო, რამდენადაც ეს შესაძლებელია. გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობა უნდა შეიზღუდოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც პირის მიდენტიფიცირებელმა მონაცემებმა შესაძლოა ზიანი მიაყენოს უშუალოდ საჯარო და კერძო ინტერესებს. პერსონალური მონაცემების დაცვის მოტივით ინფორმაციაზე წვდომის შეზღუდვები უნდა დადგინდეს ინდივიდუალურ შემთხვევებში, როგორიცაა მაგალითად ბავშვთა უფლებები და არა ზოგადად.

განმცხადებელმა უნდა მოითხოვოს ინფორმაცია საჯარო ინტერესის მიზნისათვის. მისი როლი „ინფორმაციის მიღებისა და საზოგადოებაში მისი გავრცელებისთვის წარმოადგენს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანს.“²¹⁷ ეს ინფორმაცია უნდა იყოს „მზა და ხელმისაწვდომი“ იმ გაგებით, რომ ხელისუფლებას იგი ხელთ უნდა ჰქონდეს და არ სჭირდებოდეს მისი შეგროვება.²¹⁸

საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სადავო ნორმები ვერ უზრუნველყოფს გონივრულ ბალანსს პირადი ცხოვრების უფლებასა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის, რადგან კანონმდებლის მიერ მიღებულია იმგვარი ზომა, რომლითაც სასამართლო გადაწყვეტილების სრული სახით გამოთხოვა და მიღება ნებისმიერ შემთხვევაში შეუძლებელია, მაშინაც კი, როდესაც საქმის მიმართ მაღალი საჯარო ინტერესი არსებობს. გარდა ამისა, ინფორმაციის მიღების უფლების ამგვარი არათანაზომიერი შეზღუდვა გამოუსადეგარი და არაპროპორციულია, რადგან სასამართლო სხდომების საქვეყნოობა, მედიის მიერ მათი გაშუქება და გადაწყვეტილების საჯარო გამოცხადება პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებას გულისხმობს, შესაბამისად, ერთხელ გამჟღავნებული პერსონალური მონაცემების შემდგომში დათარავის სამართლებრივი ინტერესი აღარ არსებობს.

²¹⁵ მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლოები მიუთითებენ პერსონალურ მონაცემებზე და არ გასცემენ სასამართლო გადაწყვეტილებებს.

²¹⁶ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-40 მუხლის 1-ლი ნაწილი.

²¹⁷ Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, 8th of November 2016, Case N18030/11, Par. 164.

²¹⁸ იხ. იქვე, პარაგრაფი 169!.

3.3. საერთო სასამართლოების პრაქტიკა პერსონალური მონაცემების შემცველი დოკუმენტის გაცემასთან დაკავშირებით

კონტინენტური სამართლის ქვეყნებში, სასამართლო გადანაცვებილებში მხარეთა ვინაობა რედაქტირებულია პერსონალური მონაცემების დაცვის მიზნით, ხოლო პრეცედენტული სამართლის ქვეყნებში, როგორცაა ირლანდია და გაერთიანებული სამეფო, ღია მართლმსაჯულების უპირატესობის მიზნიდან გამომდინარე, სასამართლო გადანაცვებილება სრულად ხელმისაწვდომია.²¹⁹

ისტორიულად, პერსონალური მონაცემების დამუშავებასთან დაკავშირებული საკითხები განიხილებოდა პირადი ცხოვრების პატივისცემის ფორმატში, რადგან შინაარსობრივად ყველაზე ახლოს, სწორედ აღნიშნულ უფლებასთან იყო და ამ უფლების მკაცრად განსაზღვრული სამოქმედო სფეროს არსებობა იძლეოდა ამის შესაძლებლობას.²²⁰ ერთ-ერთ სასამართლო დავაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ „პირადი ცხოვრება“ ფართო ცნებაა, რომელიც არ ექვემდებარება ამომწურავ განსაზღვრას,²²¹ თუმცა ზოგადი დეფინიციიდან გამომდინარე, პერსონალური მონაცემები წარმოადგენს ნებისმიერ ინფორმაციას, რომელიც დაკავშირებულია იდენტიფიცირებულ ან მაიდენტიფიცირებელ ინდივიდთან.²²² ცალკეული პიროვნების იდენტიფიცირება შეიძლება შეიცავდეს სხვადასხვა სახის ინფორმაციას, რომელიც წარმოადგენს პირად მონაცემებს. პერსონალური მონაცემები, რომელიც დე-იდენტიფიცირებულია, დაშიფრულია ან ფსევდონიმიზებულია,²²³ მაგრამ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ადამიანისთვის ხელახალი იდენტიფიცირებისათვის პირადი მონაცემებით და კანონის ფარგლებში.²²⁴ პერსონალური მონაცემები, რომელიც ანონიმურად იქნა მოძიებული ისე, რომ ინდივიდი აღარ არის ან ვეღარ იდენტიფიცირდება, არ წარმოადგენს პირად მონაცემს. მონაცემები ნამდვილად ანონიმური იქნება, ანონიმურობა შეუქცევად-

²¹⁹ Court Decisions in Georgia: How to Negotiate the Minefield Between Access and Respect for Privacy – Toby Mendel Executive Director Centre for Law and Democracy February 2017 pg. 1

²²⁰ საგინაშვილი ნ., პერსონალური მონაცემები – პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ჭრილობი. რედ. კორკელია ვ., ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული, 2015, გვ. 180.

²²¹ Costello-Roberts v. the United Kingdom, Series A no. 247-C, The European Court of Human Rights 25th of March 1993.

²²² იზორია ლ., კორკელია ვ., კუბლაშვილი ვ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბილისი, 2005 წ. გამომცემლობა „მერიდიანი“, გვ. 123.

²²³ გოშაძე ვ., „მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართალი“, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბ. 2015 წელი, გვ. 98.

²²⁴ Article 29 working party opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques, p.1.

დი რომ იყოს.²²⁵ კანონი იცავს პერსონალურ მონაცემებს, მიუხედავად იმისა, რომ მონაცემთა დამუშავებისთვის გამოყენებული ტექნოლოგია – ნეიტრალურია და ვრცელდება როგორც ავტომატიზირებულ, ისე სახელმძღვანელოს დამუშავებაზე, თუ მონაცემების დამუშავება ხორციელდება წინასწარ განსაზღვრული კრიტერიუმების შესაბამისად.²²⁶ ასევე, არ აქვს მნიშვნელობა, თუ როგორ ინახება მონაცემები – საინფორმაციო სისტემაში, ვიდეოთვალის მეშვეობით თუ ქაღალდზე; ყველა შემთხვევაში, პირადი მონაცემები ექვემდებარება ზოგად მონაცემთა დაცვის რეგულაციის მოთხოვნების დაცვას.²²⁷

პერსონალური მონაცემები შეიძლება მხოლოდ შეგროვებული იყოს სპეციფიური, გასაგები და ლეგიტიმური მიზნებისათვის და უნდა იყოს შემღებულად, კონკრეტული საჭიროებიდან გამომდინარე.²²⁸ „სასამართლოსთვის მითითებულ ვინაობათა მოთხოვნა, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ცალსახად წარმოადგენს პერსონალურ მონაცემს, უკავშირდებოდა პროფესიული აქტივობის განხორციელებას საჯარო წარმოების კონტექსტში. ამ თვალსაზრისით, სახელმწიფო დამცველთა პროფესიული საქმიანობა არ შეიძლება მოაზრებულ იქნას როგორც კერძო საკითხი.“²²⁹ აღნიშნული მსჯელობიდან გამომდინარე, ინფორმაცია არ ატარებდა პირად ხასიათს, შესაბამისად არ არსებობდა გამოხატვის თავისუფლებასა²³⁰ და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას შორის ბალანსის დადგენის აუცილებლობა.²³¹ ამის ნაცვლად, მითითებულ საქმეში უპირატესობა გამოხატვის თავისუფლების ინტერესს მიენიჭა. მნიშვნელოვანია სასამართლოს განმარტება, რომლის თანახმადაც მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ინფორმაცია არის პერსონალური მონაცემი, ავტომატურად არ წარმოშობს პირად ცხოვრებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს.²³² შესაბამისად, გამოხატვის თავისუფლებას უპირატესობა ენიჭება პირადი ცხოვრების ელემენტების გარეშე არსებულ პერსონალურ მონაცემთან მიმართებით, რამდენადაც აღნიშნული არ წარმოადგენს კონვენციით დაცულ ადამიანის უფლებას.

²²⁵ იხ. იქვე., გვ. 2.

²²⁶ მაგალითად, ანბანის მიხედვით.

²²⁷ General Data Protection Regulations of Germany, Articles 2, 4(1) and (5) and Recitals (14), (15), (26), (27), (29) and (30).

²²⁸ The first German court, the Regional Court (Landgericht) Bonn. decision dated 29 May 2018, case number 10 O 171/18.

²²⁹ იხ. იქვე, პარაგრაფი 194.

²³⁰ მოცემულ შემთხვევაში უფლებას ინფორმაციის წვდომაზე.

²³¹ The first German court, the Regional Court (Landgericht) Bonn. decision dated 29 May 2018, case number 196.

²³² იხ. იქვე.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განსაზღვრა პრინციპი, რომ „გარკვეულ შემთხვევებში, პირს გააჩნია მისი პირადი ცხოვრების დაცვისა და პატივისცემის²³³ ლეგიტიმური მოლოდინი,“²³⁴ კონკრეტულ შემთხვევებში, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შეზღუდვა, არ შეიძლება გამართლებული იყოს გამოხატვის თავისუფლებაზე მითითებით.²³⁵ თუმცა, ზოგიერთ შემთხვევაში, შინაარსობრივი თანხმობაც კი შესაძლებელია აღიარებული იყოს განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავების სამართლებრივ საფუძვლად: დირექტივის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს, რომ „დამუშავება არ არის აკრძალული, თუ იგი მოიცავს მონაცემებს, რომელიც მონაცემთა სუბიექტმა აშკარად საჯარო გახადა.“²³⁶

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს არაერთ გადაწყვეტილებაში²³⁷ განმცხადებლები ასაჩივრებენ ელ.ფოსტის, ფოსტისა და ტელეკომუნიკაციების ფარული მიყურადების განხორციელების შესახებ სუბიექტის ინფორმირებასა და მის მიერ სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობაზე შესაბამისი კანონმდებლობის არარსებობას გერმანიაში,²³⁸ სადაც სასამართლოს, ტერმინი „პერსონალური მონაცემი“ საერთოდ არ უხსენებია, თუმცა ცალსახაა, რომ კონკრეტულ იდენტიფიცირებულ პირებთან დაკავშირებული ინფორმაციის დამუშავების შემთხვევები განიხილა პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების²³⁹ ხელყოფის ფორმატში.²⁴⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეზე *ზ. ფინეთის წინააღმდეგ*²⁴¹ პირველად გამოიყენა ტერმინი „პერსონალური მონაცემი“²⁴² და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით დაცული სფერო,²⁴³ კერ-

²³³ Jessica Almqvist., *Human Rights, Culture, and the Rule of Law*, Oxford and Portland, Oregon, 2005, page 3.

²³⁴ *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary*, Case N18030/11, 8th of November 2016.

²³⁵ იხ. იქვე.

²³⁶ გოშაძე, კ. „მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართალი“, თბ., 2015 წელი, გვ. 115-116.

²³⁷ *მაგ. Klass and others v Federal Republic of Germany*, European Court of Human Rights (Series A, NO 28) (1979-80) ECHR, 6th of September 1978.

²³⁸ ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული, კორექლია კ.-ს რედაქტორობით, საგინაშვილი ნ., *პერსონალური მონაცემების დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა*, 2015, გვ. 180.

²³⁹ „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ“ ევროპული კონვენცია, 1950 წ. მუხლი 8.

²⁴⁰ *Klass and Others v. Germany*, 6th of September 1978, Par. 39-60.

²⁴¹ *Z. v. Finland* 25th of February 1997, Case N9/1996/627/811, Par. 95.

²⁴² „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ“ ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი.

²⁴³ *Z. v. Finland*, 25th of February 1997, Case N9/1996/627/811, Par. 95; *M.S. v. Sweden*, 27th of August 1997, Case N 74/1996/693/885, Par. 41; *L.L. v. France*, 10th of October 2006, Par. 44 and other.

ძოდ, განმცხადებლის ჯანმრთელობის შესახებ პერსონალური ინფორმაციის გამჟღავნების წინააღმდეგ, გაამყარა ევროპის საბჭოს 108-ე კონვენციის დებულებაზე დაყრდნობით „MUTATIS MUTANDIS“-ზე გადამისამართებით.²⁴⁴ უფრო მეტიც, სასამართლომ, მის რამდენიმე გადაწყვეტილებაში²⁴⁵ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ პერსონალური მონაცემების დაცვას განიხილავდა პირადი ცხოვრების ცნების ფორმატში.²⁴⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ანალიზი ცხადყოფს, რომ სასამართლო პირადი ცხოვრებისა და პერსონალური მონაცემების ცნებების ურთიერთმიმართებას განმარტავს, როგორც „პერსონალური მონაცემების დაცვა, ... არსებითი მნიშვნელობის არის პირის მიერ კონვენციის მე-8 მუხლით გარანტირებული პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებით სარგებლობისთვის.“²⁴⁷ აღნიშნული მიდგომა განპირობებულია ძირითადი უფლებების სასამართლოს ზოგადი პრინციპების შემადგენელი ნაწილიდან გამომდინარე, რომლის აღსრულებასაც უზრუნველყოფს ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო.²⁴⁸ აღსაღნიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს არასოდეს დაუდგენია, რომ პირადი ცხოვრება ფარავს პერსონალური მონაცემების ნებისმიერ დამუშავებას.²⁴⁹ ევროპული კონვენცია არის პირველი საერთაშორისო დოკუმენტი, რომელიც ერთმანეთისგან სრულიად დამოუკიდებელ, ცალკე უფლებებად ასახელებს²⁵⁰ პირადი ცხოვრების პატივისცემას²⁵¹ და პერსონალური მონაცემების დაცვას.²⁵²

²⁴⁴ ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული., კორკელია ვ.-ს რედაქტორობით., საგინაშვილი ნ., პერსონალური მონაცემების დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, 2015, გვ. 180.

²⁴⁵ Amann v. Switzerland., 16th of February 2000, Par. 65; Rotaru v. Romania., 4th of May 2000, Par. 43; P.G. and J.H. v. The United Kingdom., 25th of September 2001, Par. 57 and other.

²⁴⁶ ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული., კორკელია ვ.-ს რედაქტორობით., საგინაშვილი ნ., პერსონალური მონაცემების დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, 2015, გვ. 181.

²⁴⁷ M.S. v. Sweden (Case N 74/1996/693/885), ECHR, 27th of August 1997, Par. 41.

²⁴⁸ ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული., კორკელია ვ.-ს რედაქტორობით., საგინაშვილი ნ., პერსონალური მონაცემების დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, 2015, გვ. 182.

²⁴⁹ Runeberg K., Balancing the Right to Data Protection and the Right of Access to Documents, Lund University, Faculty of Law, 2018, p. 10.

²⁵⁰ EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights, Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, 90. იხ. <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/> Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

²⁵¹ „ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის“ მე-7 მუხლი.

²⁵² იხ. იქვე, მუხლი 8.

პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება არ არის აბსოლუტური ხასიათის.²⁵³ საქართველოსთვის, როგორც ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოსათვის, რომელზეც ვრცელდება ადამიანის უფლებათა ევროპული სამართლის იურისდიქცია, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს პერსონალური მონაცემების დაცვის სამართლებრივი რეგულირების განვითარება ევროპული სტანდარტების გათვალისწინებით, ასევე, აუცილებელია პერსონალური მონაცემებისა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის კონცეფციას შორის ურთიერთმიმართების ანალიზი და აღნიშნულის შედეგად გაკეთებული დასკვნების პრაქტიკაში გამოყენება.²⁵⁴

საქართველოში, პირველად პირადი ცხოვრების დაცვაზე საუბარი იყო 1921 წლის კონსტიტუციაში.²⁵⁵ „პიროვნება ხელშეუვალია; არ შეიძლება შეპყრობილ ან სხვაგვარი თავისუფლებას მოკლებულ და პირადად გაჩხრეკილ იქნეს ვინმე, თუ არ სასამართლოს ან საგამომძიებლო ორგანოს დასაბუთებული ბრძანების ძალით“.²⁵⁶ 28-ე მუხლით კი, იკრძალებოდა ბინის ჩხრეკა, ამისთვის საჭირო იყო სასამართლოს დადგენილება, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევაში. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის მთავარი გარანტი საქართველოში, საქართველოს კონსტიტუცია.²⁵⁷ კერძოდ კი, კონსტიტუციის მე-15 მუხლი.²⁵⁸ მართალია, მოცემული დებულება იცავს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, მაგრამ არა აბსოლუტურად. იქვე არის დათქმა, რომელიც უშვებს გამონაკლის შემთხვევას, როდესაც დასაშვებია მისი „ხელყოფა“. მსგავსი შემთხვევა დასაშვებია, თუ ამაზე არსებობს „სასამართლოს გადანაცვებულება“.²⁵⁹ აქვე, არსებობს ბუნდოვანი დათქმა, სადაც ნათქვამია „...ან მის გარეშე“, კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობისას.²⁶⁰ კონსტიტუციით, ასევე აკრძალულია საცხოვრებელ ბინაში შესვლა და სხვა მფლობელობაში მფლობელ პირთა ნების საწინააღმდეგოდ. თუმცა, აქაც არსებობს ამის შემზღუდვის გზა, როდესაც არსებობს სასამართლოს გადანაცვებულება ან კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობა.

²⁵³ Volker und Markus Schecke and Eifert., C-92/09, 9th of November 2010, Par. 48.

²⁵⁴ ჯგერენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო ასპექტები, თბ. 2012, ხელმისაწვდომია: <<https://www.scribd.com/doc/125796218/პირადი-ცხოვრების-ხელშეუხებლობის-დაცვის-გარანტიები-საქართველოში-დასაერთაშორისო-ასპექტები>> [11.08.2020].

²⁵⁵ საქართველოს 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუცია., მუხლი 22.

²⁵⁶ იხ. იქვე.

²⁵⁷ იხ. იქვე., მუხლი 28.

²⁵⁸ საქართველოს კონსტიტუციის მე-15 მუხლი.

²⁵⁹ იხ. იქვე.

²⁶⁰ იხ. იქვე.

მსგავსი უფლების შემზღუდვა უნდა ემსახურებოდეს საჯარო ინტერესებს, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს უსაფრთხოებას. თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, სადავოა, თუ რა არის „საჯარო ინტერესი“ ან/და სახელმწიფოს უსაფრთხოება“, ამიტომაც არის შემთხვევები, როდესაც ხდება პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის ხელყოფა, უკანონოდ.²⁶¹

როგორც ცნობილია, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გათვალისწინებულია ორი ტიპის უფლებები: უფლებები, რომლებსაც სახელმწიფო ვერ შეზღუდავს ვერცერთ სიტუაციაში, მათ შორის საგანგებო და საომარი მდგომარეობის დროსაც კი²⁶² და უფლებები, რომლებიც, გარკვეული პირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, შეიძლება მართლზომიერად შეიზღუდოს. საქართველოს კანონმდებლობის ნაწილად ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის ალიარების შედეგია არა მხოლოდ ის, რომ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შეუძლიათ, დაიცვან თავიანთი უფლებები და თავისუფლებები კონვენციის საფუძველზე, არამედ ისიც, რომ საქართველოს სახელმწიფო ორგანოებმა უნდა იხელმძღვანელონ ადამიანის უფლებათა შემზღუდვის მართლზომიერების შეფასების იმ კრიტერიუმებით, რომლებიც გათვალისწინებულია ევროპული კონვენციით.²⁶³ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია ითვალისწინებს სახელმწიფოს უფლებას, გარკვეულ შემთხვევებში მართლზომიერად შეზღუდოს კონვენციით გათვალისწინებული უფლებები. ძირითადად, ასეთი უფლებების შემზღუდვის შესაძლებლობა გათვალისწინებულია კონვენციის 8-11 მუხლებით (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება, რელიგიის თავისუფლება, გამოსატყვის თავისუფლება, შეკრებისა და გაერთიანების თავისუფლება),²⁶⁴ რომლებიც განსაზღვრავენ ამ უფლებების შემზღუდვის პირობებს. ეს მუხლები შედგება ორი ნაწილისაგან: პირველი ნაწილი ანიჭებს პირებს ამა თუ იმ უფლებას,²⁶⁵ ხოლო მეორე ნაწილი ადგენს სახელმწიფოს მიერ ამ უფლებების მართლზომიერი შემზღუდვის პირობებს.²⁶⁶

სასამართლოს გადანყვეტილება წარმოადგენს ოფიციალურ დოკუმენტს, რომელიც დაცულია საჯარო დანესებულებაში და საქართველოს ზო-

²⁶¹ <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/coe-human-rights-protection.pdf>> [20.07.2019].

²⁶² მაგ., სახელმწიფო ვერ დაუშვებს ნაშვებს, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას, რაც აკრძალულია კონვენციის მე-3 მუხლით.

²⁶³ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, 1950 წლის 4 ნოემბერი, მუხლები 8-11.

²⁶⁴ ისევე, როგორც ზოგიერთი სხვა მუხლით, მაგ. 1-ლი ოქმის 1-ლი მუხლი.

²⁶⁵ მაგ., პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება.

²⁶⁶ D. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights, 2014, Page 503.

გადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-2 მუხლის „მ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მიეკუთვნება საჯარო ინფორმაციას, რომლის გაცემის მატერიალურ-სამართლებრივი საფუძვლების გამოყენებით მოქმედი კანონმდებლობა იძლევა სასამართლოს გადანყვეტილების მოთხოვნის შესაძლებლობას.

პერსონალური მონაცემების დამუშავებისა და გაცემის ზოგად წესს²⁶⁷ განსაზღვრავს „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი, რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების ამომწურავ ჩამონათვალს, სადაც სასამართლოს გადანყვეტილების ხელმისაწვდომობა სახელდებით არ არის მოხსენიებული. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სასამართლოს გადანყვეტილება, რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემს, შესაძლებელია დამუშავდეს თუ „კანონის თანახმად, მონაცემები საჯაროდ ხელმისაწვდომია ან მონაცემთა სუბიექტმა ისინი ხელმისაწვდომი გახადა“. ხოლო, აღნიშნული მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი ადგენს, რომ „მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია კანონის შესაბამისად, მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესის დასაცავად.“ შესაბამისად, სასამართლოს გადანყვეტილება, თუ იგი არ შეიცავს განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალურ მონაცემს, შეიძლება გაიცეს საჯარო ინტერესის არსებობისას, თუმცა გარკვეულწილად მაინც ნორმა ბუნდოვანია, ვინაიდან გაურკვეველია რას გულისხმობს ტერმინი „კანონის შესაბამისად“, რადგან თუ აღნიშნული მოიაზრებს კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევას, ყოველგვარი საჯარო ინტერესი არსებობის გარეშე მე-5 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევას მიეკუთვნება, შესაბამისად, პერსონალური მონაცემების დამოუკიდებელი დამუშავების საფუძველს წარმოადგენს. აღსაღნიშნავია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2010 წლის 5 ივლისის განჩინება, სადაც ის მსჯელობს „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ კონვენციიდან გამომდინარე და შეწყალებული პირის შესახებ ინფორმაციას მი-

²⁶⁷ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად, პერსონალური მონაცემების დამუშავება არის “მონაცემთა დამუშავება – ავტომატური, ნახევრად ავტომატური ან არაავტომატური საშუალებების გამოყენებით მონაცემთა მიმართ შესრულებული ნებისმიერი მოქმედება, კერძოდ, შეგროვება, ჩანერა, ფოტოზე აღბეჭდვა, აუდიოჩანერა, ვიდეოჩანერა, ორგანიზება, შენახვა, შეცვლა, აღდგენა, გამოთხოვა, გამოყენება ან გამჟღავნება მონაცემთა გადაცემის, გავრცელების ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომად გახდომის გზით, დაჯგუფება ან კომბინაცია, დაბლოკვა, ნაშლა ან განადგურება”.

იჩნევის განსაკუთრებით მგრძნობიარე პერსონალურ მონაცემად.²⁶⁸ უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატა, მის რამოდენიმე გადაწყვეტილებაში განმარტავს პერსონალურ მონაცემთა გაცემის წესის დარღვევას, კერძოდ, 2015 წლის გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია დავის შესახებ, რომელიც ეხებოდა პერსონალურ მონაცემთა უკანონოდ გამჟღავნების ფაქტს²⁶⁹, ხოლო 2014 წლის გადაწყვეტილებაში სხვა სადავო საკითხებთან ერთად, აღნიშნული იყო საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების ეროვნული კომისიის მიერ სასამართლოსათვის ინფორმაციის მიწოდების ფაქტის უკანონობის შესახებ, რაც უზენაესმა სასამართლომ კანონიერად მიიჩნია.²⁷⁰ პერსონალურ მონაცემთა უკანონო დამუშავებასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობის ზომები გულისხმობს სამოქალაქო²⁷¹, ადმინისტრაციულ²⁷² და სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობას²⁷³. მსოფლიოს ბევრი ქვეყანა იყენებს პასუხისმგებლობის სამივე ზომას საჭიროებისამებრ.²⁷⁴ თუმცა, უნდა დადგინდეს სამივე ზომის ერთდროულად გამოყენების შესაძლებლობა, ან უნდა მოხდეს გამიჯვნა თუ რომელი ზომის გამოყენება იქნება მართებული.

ყოველივე ზ/აღნიშნულიდან გამომდინარე, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის იძლევა პერსონალური მონაცემების შემცველი სასამართლოს გადაწყვეტილების გამჟღავნების შესაძლებლობას, გარდა განსაკუთრებულ კატეგორიას მიკუთვნებული პერსონალური მონაცემებისა, ვინაიდან, განსაკუთრებულ კატეგორიას მიკუთვნებული პერსონალური მონაცემების დამუშავება არის აკრძალული. მითითებულის გათვალისწინებით, სასამართლოს ყველა გადაწყვეტილება შეიცავს გარკვეული სახის პერსონალურ ინფორმაციას, თუმცა, უნდა დადგინდეს უპირატესობა პერსონალური მონაცემების შემცველი სასამართლო გადაწყვეტილების დაცვისა და საჯარო ინტერესებს შორის.

საინტერესოა ინფორმაციის თავიდუფლების განვითარების ინსტიტუტის მიერ 2016 წელს ჩატარებული კვლევა, რომლის მიხედვითაც, სასამართ-

²⁶⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2017 წლის 2 მარტის №ს-664-635-2016 გადაწყვეტილება საქმეზე, ლ.ყ.გ.ყ. შპს „ტ.ს.“, ნ.ნ. შპს „პ.კ.“ ქ.ბ. შპს „პ“-ს წინააღმდეგ. ხელშისაწვდომია: <<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/didi-palata-02.03.2017.pdf>> [11.08.2020].

²⁶⁹ იხ. იქვე.

²⁷⁰ იხ. იქვე.

²⁷¹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილი.

²⁷² იხ. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 43-ე, 45-ე, 47-49-ე, 51-52, 54-ე მუხლები.

²⁷³ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 157-ე მუხლი.

²⁷⁴ მაგალითად, პოლანდია, რუსეთი, პოლონეთი და სხვ.

ლო გადაწყვეტილებების ხელმისაწვდომობის პრაქტიკული მხარის ანალიზის მიზნით, IDFI-მ მიმართა საერთო სასამართლოების სისტემაში შემავალ ყველა სასამართლოს.²⁷⁵ კვლევის ანალიზი²⁷⁶ ცხადყოფს, რომ მოთხოვნების რაოდენობამ შეადგინა 231, ხოლო მიღებული პასუხების რაოდენობამ 25, ამასთან უარი პასუხის გაცემაზე წარმოადგენდა 1-ს, რაც სასამართლო გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს. აღნიშნული კვლევის თანახმად, გასათვალისწინებელია აგრეთვე ის გარემოება, რომ საერთო სასამართლოები ახდენენ სახელმწიფოს წარმომადგენლების დეპერსონალიზაციას, ხოლო ერთ-ერთი სასამართლოს მიერ მიწოდებულ პასუხში დაფარულია საქმის განმხილველი მოსამართლე და სხდომის მდივანიც,²⁷⁷ რაც აშკარა წინააღმდეგობაში მოდის „საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ თანამდებობის პირთა სიასთან, ვინაიდან მოსამართლე წარმოადგენს მართლმსაჯულების განმახორციელებელ სუბიექტს, შესაბამისად, მისი მონაცემები უნდა იყოს ღია.

ყოველივე ზ/აღნიშნულის გათვალისწინებით, საერთო სასამართლოების მიერ სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა პერსონალური მონაცემების დაცვაზე მითითებით, მნიშვნელოვნად აზიანებს სასამართლოსადმი ნდობას და არ არსებობს ერთგვარი ბალანსი, თუ რომელს მიენიჭოს უპირატესობა მათ შორის კონფლიქტის შემთხვევაში. მონაცემთა დამუშავებასა და გაცემასთან დაკავშირებული ხშირი და განმეორებითი დარღვევები განპირობებულია მათი გადაჭრისათვის არსებული გზების არასრულფასოვნებით. აგრეთვე, უნდა განხორციელდეს საერთაშორისო კანონმდებლობასთან და პრაქტიკასთან საქართველოში მოქმედი პრაქტიკისა და კანონმდებლობის შესაბამისობაში მოყვანა.

²⁷⁵ გარდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს, გალი-გულრიფშისა და ოჩამჩირე-ტყვარჩელის რაიონული სასამართლოსა და სოხუმისა და გაგრა-გუდაუთის რაიონული სასამართლოსი.

²⁷⁶ ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა საქართველოში: საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზი, ხელმისაწვდომია: <https://idfi.ge/public/upload/Meri/Projects/courts_of_general_jurisdiction_practice_analyses.pdf> [11.08.2020].

²⁷⁷ იბ. იქვე., გვ. 18.

II. პერსონალურ მონაცემთა დაცვა სასამართლო გადაწყვეტილებაში

დემოკრატიულ საზოგადოებაში ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების დაცვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს პერსონალურ მონაცემთა დაცვა წარმოადგენს, რომელიც დაცულია 1950 წლის 4 ნოემბრის ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით, პირადი ცხოვრების უფლება.²⁷⁸ აღნიშნული უფლების რეალიზაციისათვის არსებობს ინსტიტუციური უწყებები და შესაბამისი საკანონმდებლო რეგულაციები. სასამართლო გადაწყვეტილება, სასამართლოს დამოუკიდებლობა და პირადი თავისუფლება, ისევე, როგორც სასამართლო პროცესის მუშაობის ხარისხი, წარმოადგენს საკონსტიტუციო სახელმწიფოს ხარისხის მაჩვენებელს.²⁷⁹ ფუნდამენტური უფლებების შესახებ ევროკავშირის ქარტიის მე-8 მუხლი ადგენს მონაცემთა დაცვის უფლებას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც წესდებაში კონფიდენციალურობის უფლებაა. ეს მოიცავს მონაცემთა დაცვის დამოუკიდებელ უფლებას,²⁸⁰ განსხვავებით ევროკავშირის ქარტიაში ადამიანის სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებისაგან, რომლებიც, როგორც წესი, იყენებენ მონაცემთა დაცვის კონფიდენციალურობის უფლებას.²⁸¹ როდესაც ქარტიაში ხელი მოაწერა და გამოაცხადა აღნიშნული აქტი, როგორც საზემო პოლიტიკური განაცხადი 2000 წელს, ევროსასამართლომ (CJEU) ჯერ კიდევ არ აღიარა ევროკავშირის სამართლებრივი წესით მონაცემთა დაცვის უფლების არსებობა.²⁸² უფრო მეტიც, 1995 წელს მიღებული ევროპული მონაცემთა დაცვის დირექტი-

²⁷⁸ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის 1950 წლის 4 ნოემბრის კონვენცია, ხელმისაწვდომია: <<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>> [11.08.2020].

²⁷⁹ Zoltan Fleck., "A comparative analysis of judicial power, organizational issues in judicature and the administration of courts, page 20.

²⁸⁰ European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union [2000] OJ C364/01 and [2010] OJ C83/389.

²⁸¹ მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების ეროვნულ დონეზე ასეთი დამოუკიდებელი უფლება არსებობს, მონაცემთა დაცვა განიხილება როგორც ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო კონფიდენციალურობის უფლება, აღნიშნულს აღიარებენ ევროკავშირის სხვა წევრი სახელმწიფოები, როგორიცაა ნიდერლანდები, ესპანეთი და ფინეთი. მაგალითად, ფინეთის კონსტიტუციის მე -10 მუხლი, რომელიც "პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება"-ს აცხადებს, "გარანტირებულია ყველას პირადი ცხოვრება, პატივი და სინძინდე. პერსონალური მონაცემების დაცვის დეტალურ დებულებებს ანესრიგებენ კანონი".

²⁸² ეს უფლება პირველად იქნა აღიარებული სასამართლოს მიერ 2008 წელს. *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España* (Case C-275/ 06), ECHR, 2008, para 63.

ვა,²⁸³ არ ითვალისწინებდა მონაცემთა დაცვის უფლებას. მითითებული ლაკონურად აღნიშნავს, რომ მონაცემთა დაცვის უფლება ეფუძნება ევროკომისიის 286-ე მუხლს,²⁸⁴ მონაცემთა დაცვის დირექტივის მე-7 მუხლს²⁸⁵, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მე-8 მუხლს,²⁸⁶ ევროპის საბჭოს კონვენციის 109-ე მუხლს.²⁸⁷ თუ მონაცემთა დაცვა არის კონფიდენციალურობის უფლების სანინალმდებო, რატომ უნდა იყოს კონფიდენციალურობის უფლება, რომელიც დიდი ხანია აღიარებულია ევროსასამართლოს მიერ, როგორც ევროკავშირის კანონმდებლობის ზოგადი პრინციპი და ევროკავშირის ქარტიში ჩამოყალიბებული და თუ აღნიშნული არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ ლეგიტიმაცია გაუწიოს ფუნდამენტურ უფლებათა განზომილებას ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის ბაზაში.²⁸⁸ ავსტრიის კანონმდებლობა ითვალისწინებდა, რომ თანამდებობის პირების ხელფასები უნდა მიწოდებულ ყოფილიყო ეროვნული აუდიტორული ორგანოსთვის, რომელიც პარლამენტს გადაეცემოდა და მოგვიანებით საჯაროდ ხელმისაწვდომი გახდა. დასკვნის მისაღწევად სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ დირექტივის დებულებები უნდა განიმარტოს ფუნდამენტურ უფლებებად, კერძოდ, კონფიდენციალურობის თვალსაზრისით.²⁸⁹

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის რიგი ფუძემდებლური პრინციპები შესაძლოა პირდაპირ მომდინარეობდეს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ცნებიდან. სასამართლომ განსაზღვრა, რომ კერძო ინფორმაციის შეგროვება წარმოშობს საფრთხეს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის კონტექსტში.²⁹⁰ მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ინფორმაცია წარმოადგენს პერსონალურ მონაცემს, ავტომატურად არ გულისხმობს პირადი ცხოვრების ინტე-

²⁸³ European Parliament and Council Directive 95/46/EC of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data [1995] OJ L281/23 (Directive 95/46 EC).

²⁸⁴ ევროკომისიის 286-ე მუხლის თანახმად, "საზოგადოების საქმიანობა პერსონალური მონაცემების დამუშავებასთან დაკავშირებით და თავისუფალ გადაადგილებასთან მიმართებაში ვრცელდება იმ ინსტიტუტებსა და ორგანოების მიმართ, რომლებიც შექმნილია ამ ხელშეკრულების საფუძველზე.

²⁸⁵ Directive 95/46 EC (n 4). ხელმისაწვდომია: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046>> [11.08.2020].

²⁸⁶ ეს დებულება ადგენს პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლებას და მე-3 ნაწილში ახდენს დეტალურ განხილვას.

²⁸⁷ Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS No 108, 1981.

²⁸⁸ National Panasonic v Commission (Case N C-137/79), ECHR, 1980, para 18–20.

²⁸⁹ Rechnungshof v Österreichischer Rundfunk and others, (Case NI-04989), ECHR, 2003.

²⁹⁰ Murray v. the United Kingdom, 28th of October 1994, Case No. 14310/88, Par. 86.

რესის არსებობას. საქმეში ს. და მამფერი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ, რომელიც დიდმა პალატამ განიხილა, პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენდა სახელმწიფო დანესებულებების მიერ კონრეტული ინფორმაციის შენახვა. სასამართლომ მიიჩნია, რომ სადავო ინფორმაცია წარმოადგენდა პერსონალურ მონაცემს, მაგრამ შემდეგ შეათვალა თუ რამდენად წარმოადგენდა ამგვარი ინფორმაციის შენახვა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაში ჩარევას. სასამართლომ მიუთითა, რომ: „იმის განსაზღვრის პროცესში, სახელმწიფო დანესებულებათა მიერ მოპოვებული პერსონალური ინფორმაცია მოიცავს თუ არა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის რომელიმე ასპექტს, სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს სადავო ინფორმაციის ჩანერისა და მოპოვების სპეციფიური კონტექსტი, ჩანანერის ხასიათი, ჩანანერების გამოყენების ბუნება და შედეგები, რაც შესაძლოა აღნიშნულს მოჰყვეს.“²⁹¹

აღნიშნულმა ზოგადად დაადგინა, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა ფართო უფლებაა, და ხშირად იყენებს მითითებულ ციტატას გადამწყვეტილებებში: „სასამართლო აღნიშნავს, რომ „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის“ კონცეფცია არის ძალზე ფართო ცნება და არ ექვემდებარება ამომწურავ განმარტებას.“²⁹² პერსონალური მონაცემები არის პირადი ცხოვრების შემადგენელი ნაწილი.

საქმე „ალექს სპრინგერი აგ გერმანიის წინააღმდეგ“ მოიცავდა კოლიზიას პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასა და პირის პატივისა და ღირსების უფლებას შორის. სასამართლოს დიდმა პალატამ მიუთითა, რომ უკანასკნელი იყო „პირადი ცხოვრების პატივისცემის უფლების ნაწილი“ და ასევე განმარტა, რომ: „იმ შემთხვევაში, როდესაც დავა ეხება პატივისა და ღირსების შელახვას, რომელიც თანმდევია პირის ქმედებისა, მაგალითად დანაშაულის ჩადენა, არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას კონვენციის მე-8 მუხლი.“²⁹³

„სასამართლო შეუძლებლად მიიჩნევს, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის სფეროთი დაცული პარლამენტის წევრის პირადი ცხოვრების რაიმე ასპექტი გამოვლენილი ყოფილიყო მისი კონსტიტუციური სარ-

²⁹¹ მენდელი ტ., სასამართლო გადაწყვეტილებები საქართველოში: როგორ დავიცვათ ბალანსი ინფორმაციის თავისუფლებასა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას შორის, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია: <https://idf.ge/public/upload/IDFI_FOTOS_2016/Prolog_closing_event/Paper_on_Access_to_Court_Decisions_ge.pdf> [11.08.2020].

²⁹² S. and Marper v. the United Kingdom, 4th December 2008, Par. 66.

²⁹³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2012 წლის 7 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე, „ვონ პანოვერი გერმანიის წინააღმდეგ, N2, ხელმისაწვდომია: <<http://catalog.supremecourt.ge/blog/foto/400.pdf>> [11.08.2020].

ჩელიდან. მან შეატყობინა პრესას კონსტიტუციური სარჩელის შესახებ, შესაბამისად მისი მოსაზრება ამ საჯარო საკითხზე შესაძლოა იდენტიფიცირებული ყოფილიყო მის პიროვნებასთან ერთად. მიუხედავად ამისა, სასამართლო მიიჩნევს, რომ პოლიტიკის სფეროში გამოხატვის თავისუფლებისათვის ფატალური იქნებოდა, თუკი საჯარო პირებს შეეძლებოდათ პრესისა და საჯარო დისკუსიისათვის ცენზურის დაწესება მათი პერსონალური უფლებებიდან გამომდინარე, იმაზე მითითებით, რომ მათ მოსაზრებები საჯარო საკითხებთან დაკავშირებით მიემართება მათ პიროვნებას და შესაბამისად წარმოადგენს კერძო მონაცემებს, რომელთა გამჟღავნება არ შეიძლება თანხმობის გარეშე. აღნიშნული არგუმენტები, სასამართლოს აზრით, ვერ გაამართლებს განსახილველ საქმეში არსებულ შეზღუდვას.²⁹⁴

დღესდღეობით ევროპაში ძალზედ გაურკვეველი და რთული პერიოდია მონაცემთა დაცვისა და კონფიდენციალობის უზრუნველყოფის მიზნით, განსაკუთრებით დიდ ბრიტანეთში 2016 წლის 23 ივნისის „ბრექსიტი“-ს რეფერენდუმის შედეგად.²⁹⁵ კანონის აღქმა, ხშირად მედიის მიერ შემოთავაზებული ანგარიშების საფუძველზე, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სოციალური ქცევის ჩამოყალიბებაში. რას წარმოადგენს "პირადი მონაცემების ბოროტად გამოყენება" და მონაცემთა დაცვა, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენდნენ სხვადასხვა ფაქტორზე.²⁹⁶ კონფიდენციალურობის დარღვევისა და პირადი ინფორმაციის არასწორად გამოყენების პრეტენზიების რიცხვი მნიშვნელოვნად გაიზარდა და ცხადი იყო, რომ ცილისწამება კვლავ დომინანტური შემთხვევას წარმოადგენდა დიდ ბრიტანეთში.²⁹⁷ როგორც ბრიტანეთის სახელმძღვანელოს, McNae's Essential Law-ის ჟურნალისტები აცხადებენ: "მიუხედავად იმისა, რომ მონაცემთა დაცვა თითქმის სამი ათწლეულის განმავლობაში მოქმედებს, ჟურნალისტების უმრავლესობამ არ იცის ამის შესახებ, ალბათ იმიტომ, რომ ჟურნალისტების მიმართ დევნის საფრთხე იშვიათია". ხოლო, წიგნის ავტორები ასევე აღნიშნავენ, რომ "ეს იცვლება".²⁹⁸ ცხადია, რომ მედია ორგანიზაციებისათვის მონაცემთა დაცვა ბევრად უფრო აქტუალური ხდება.²⁹⁹ ახალი „ბრიტანული ბილი უფლებების

²⁹⁴ Társaság A Szabadságjogokért v. Hungary, Case no. 37374/05, ECHR, 14th of April 2009.

²⁹⁵ International Journal of Legal Information 45.1, 2017, pp. 28–33.

²⁹⁶ Townend, Judith. 'Defamation, Privacy & the "Chill": A Socio-Legal Study of the Relationship between Media Law and Journalistic Practice in England and Wales, PhD thesis. City University London, 2015.

²⁹⁷ იხ. იქვე.

²⁹⁸ Hanna, Mark, and Mike Dodd, McNae's Essential Law for Journalists, 2016, Page 358.

²⁹⁹ International Journal of Legal Information 45.1, 2017; pp. 28–33.

შესახებ“, რომელიც გარკვეული დროის განმავლობაში განიხილებოდა, შესაძლოა კვლავ აქტუალური იყოს. თუმცა, თუ ბრიტანეთი ევროპის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის წევრად დარჩება, მან უნდა დაიცვას სასამართლოს გადაწყვეტილებები პირადობის და მონაცემთა დაცვის უფლებებთან დაკავშირებით, იქნება თუ არა ახალი ადამიანის უფლებათა ეროვნული კანონმდებლობა მიღებული.³⁰⁰

„ბავარიის ლაგერი“-საქმეში,³⁰¹ გენერალურმა სასამართლომ მოითხოვა მონაცემთა დაცვის უფლების შეთავსება დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უფლებასთან (ასევე ევროკავშირის ქარტიამი დაცული). კომპანია „ბავარიის ლაგერი“-მა თხოვნით მიმართა ევროკომისიას, კანონმდებლობის შესაბამისად (რეგულაცია 1049/200136) და მოითხოვა ნუთი კონკრეტული შეხვედრისათვის და შეხვედრის მონაწილეების სახელების გაცნობისათვის.³⁰² სასამართლომ განმარტა, რომ კომისია მხოლოდ ანონიმურ ფორმებში მიაწვდის მონაცემებს, იმ პირობით, რომ მოთხოვნილი ინფორმაცია შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს და მონაცემთა გამჟღავნება არ შესაბამეა ევროკავშირის ინსტიტუტებისათვის (რეგლამენტის 45/200137) დადგენილ მონაცემთა დაცვის წესებს.³⁰³ გენერალურმა სასამართლომ მოითხოვა განსაზღვრება, რომ ამ კომისიის გადაწყვეტილება უარის თქმის შესახებ, დამყარებულია თუ არა სწორ ბალანსზე, ინფორმაციის თავისუფლებისა და მონაცემთა დაცვის შესახებ ევროკავშირის მიერ დადგენილი წესით. გენერალურმა სასამართლომ, ამ ინტერპრეტაციას, როგორც მე-4 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტით დგინდება, განიხილა. შეხვედრის დამსწრეთა სახელები, რომლებიც არღვევენ მე-8 მუხლით დადგენილ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას.³⁰⁴ შედეგად, გენერალურმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ევროპული მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობაში ჩამოთვლილი „დამატებითი პირობების“ შესაბამისად მოთხოვნილი განაცხადი, როგორიცაა მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის მოთხოვნა, ეწინააღმდეგება

³⁰⁰ Elgot, Jessica. 2016. 'UK Bill of Rights Will Not Be Scrapped, Says Liz Truss'. The Guardian, August 22, sec. Law. ხელმისაწვდომია: <<https://www.theguardian.com/law/2016/aug/22/uk-bill-of-rights-will-not-be-scrapped-says-liz-truss>> [11.08.2020].

³⁰¹ Commission v Bavarian Lager (Case NC-28/08), ECHR, 29th of June 2010, par. 130.

³⁰² Regulation No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents [OJ] L 145/43.

³⁰³ Regulation 45/2001 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data [2001] OJ L8/1.

³⁰⁴ Commission v Bavarian Lager (Case NC-28/08), ECHR, 29th of June 2010, par. 132–133.

რეგულაციის 1049/2001 მოთხოვნებს.³⁰⁵ სასამართლომ გააუქმა კომისიის გადაწყვეტილება.

სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისას, იმ პირს, რომელსაც აქვს ჩხრევის უფლება, ენიჭება დისკრეციული უფლებამოსილება, კერძოდ, შეარჩიოს ის მასალები, რომელიც კონკრეტულ საქმეს სჭირდება; რითაც ირღვევა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება,³⁰⁶ ვინაიდან, სასამართლო განჩინება ჩხრევის ჩატარების თაობაზე წარმოადგენს ძალიან ზოგადი ხასიათის მატარებელ დოკუმენტს, რადგან სასამართლო იფარგლება მხოლოდ წინადადებით: „შუამდგომლობა დაკმაყოფილდეს – ჩატარდეს ქ. თბილისში მდებარე ბინის ჩხრევა.“³⁰⁷ სასამართლოებს მაქსიმალური სიფრთხილით უნდა გამოჰქონდეთ გადაწყვეტილებები, მით უფრო თუ გადაწყვეტილება ზოგადი ხასიათისაა.³⁰⁸ როდესაც გადაწყვეტილება დეტალური ხასიათისაა, აღნიშნული წარმოადგენს სახელმწიფოს მხრიდან თვითნებობისგან დაცვას,³⁰⁹ რაც საზოგადოებისათვის მაღალი ნდობის გარანტიაა სასამართლო ხელისუფლების მიმართ და აღნიშნული ხელს უწყობს გასაჩივრების უფლების სრულყოფილად გამოყენებას.³¹⁰ როდესაც განჩინება დეტალიზებულია, კერძოდ, მითითებულია ყველა ის შესაძლო ნივთი, რომელიც ჩხრევის შედეგად ამოღებულ უნდა იქნეს, ამგვარი განმარტებისას სასამართლო მას თვლის საკმარისად დეტალიზებულად.³¹¹ ბოლო, თუ განჩინება ჩხრევის განხორციელების თაობაზე არ მოიცავს არანაირ დაზუსტებას და წარმოადგენს ზოგადი ხასიათის დოკუმენტს, მიიჩნევა, რომ აღნიშნული მაღალი ალბათობით არღვევს პერსონალური მონაცემების დაცვის გარანტიებს.³¹² იმ შემთხვევაში, როდესაც არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი სასამართლოსათვის, აღნიშნული ეყრდნობა ობიექტურ სტანდარტს, კერძოდ, მსგავს საქმეებში, ბრალდების მხარის წარმომადგენლის

³⁰⁵ იხ. იქვე, პარაგრაფი 137.

³⁰⁶ Smirnov v. Russia, (Case N71362/01), ECHR, 7th of June, 2007.

³⁰⁷ ადამიანის უფლებათა დაცვა და სამართლებრივი რეფორმა საქართველოში, სტატიათა კრებული, კორკელია კ.-ს რედაქტორობით, თბ. 2014, ხელმისაწვდომია: <http://www.library.court.ge/upload/giz2014-ge-adamianis_uplebata_dacva.pdf> [11.08.2020].

³⁰⁸ M. Britz, Computer Forensics and Cyber Crime, 3rd ed., 2013, page 308.

³⁰⁹ Taxquet v. Belgium, (Case N 926/05), ECHR, 12th of January 2009, Par. 43.

³¹⁰ ლ. სუნდუ, სასამართლოს განაჩენის დასაბუთებულობის ევროპული პერსპექტივა, ადამიანის უფლებათა დაცვის კონსტიტუციური და საერთაშორისო მექანიზმები, რედ. კ. კორკელია, 2010 წელი, 145.

³¹¹ United States v. Triplett and United States v. Burgess (Case N576), 2009.

³¹² UNITED STATES of America, Plaintiff-Appellee, v. James RICCARDI, Defendant-Appellant (Case N 03-3132), 19th of April, 2005.

პერსონალური გამოცდილებიდან გამომდინარე, რა სახის მტკიცებულებები შესაძლოა არსებობდეს.³¹³ დასაბუთებული ვარაუდი აუცილებლად უნდა იყოს ინდივიდუალიზებული და არა განზოგადებული.³¹⁴ თუ შუამდგომლობა ჩხრევის ჩატარების თაობაზე ემყარება მხოლოდ მონმის ეჭვს, ვარაუდს ან რწმენას, აღნიშნული ვერ ჩაითვლება დასაბუთებულ შუამდგომლობად.³¹⁵ როგორც სასამართლომ ერთ-ერთ განჩინებაში აღნიშნა: „პროკურორი თავის შუამდგომლობაში დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის შესახებ საერთოდ არ უთითებს და ჩხრევის წარმოებას ამყარებს პოლიციელის მიერ მიღებულ ოპერატიულ ინფორმაციაზე მაშინ, როდესაც ასეთი ოპერატიული ინფორმაცია და მისი მიმღების მონმის სახით დაკითხვა დასაბუთებული ვარაუდის არსებობას გამორიცხავს, რადგან სახეზე არ არის დანაშაულთან კავშირი და მტკიცებულებითი სტანდარტი“.³¹⁶ სასამართლო უნდა ამონიშნავდეს არა მარტო ღონისძიების ჩატარების საფუძვლების კანონიერებას, არამედ ასევე მიზნის კანონიერებას და აუცილებლობას, რაც განპირობებული უნდა იყოს მხოლოდ აუცილებლობით და არა ინფორმაციის მოპოვების გამარტივების მიზნით. ვინაიდან, შუამდგომლობა ითვალისწინებს „საქმეზე სრულყოფილი გამოძიების ჩატარებასა და დამატებითი მტკიცებულების მოპოვება“-ს, რაც ძალიან ფართო სპექტრია, დიდი ალბათობაა პირადი ცხოვრების სივრცეში აშკარა ჩარევის.³¹⁷ საქმის განხილვის პროცესში ძალზედ მარტივია საბანკო ანგარიშების თაობაზე ინფორმაციის გამოთხოვა, რის მიზანსაც წარმოადგენს ის, თუ ვის მიერ და რა მიზნით იქნა გახარჯული სადავო თანხა.³¹⁸

კანონმდებლობა უნდა იძლეოდეს დეტალურ რეგულირებას, თუ რა შემთხვევაში არის სავალდებულო სასამართლო გადაწყვეტილებებში პერსონალური მონაცემების დაფარვა. სასამართლოს გადაწყვეტილების გაცემისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ლეგიტიმური მოლოდინი, აგრეთვე კონკრეტული საქმის მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი.

³¹³ J. Cook, Inside Investigative Criminal Procedure: What Matters and Why, 2012, page 43.

³¹⁴ P. Henning, Mastering Criminal Procedure, Investigative Stage, 2010, page 80.

³¹⁵ W. Singoreli, Criminal Law – Procedure and Evidence, 2011, 132.

³¹⁶ ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 8 აპრილის N010703113207137 განჩინება, ხელმისაწვდომია: <<https://www.hr.gov.ge/files/c6836b88-6a08-461f-a4d5-eb12a3f6710f>> [11.08.2020].

³¹⁷ ადამიანის უფლებათა დაცვა და სამართლებრივი რეფორმა საქართველოში, სტატიათა კრებული, კონსტანტინე კორკელიას რედაქტორობით, ხელმისაწვდომია: <http://www.library.court.ge/upload/giz2014-ge-adamianis_uplebata_dacva.pdf> [11.08.2020].

³¹⁸ იხ. იქვე.

პერსონალური მონაცემების ერთნაირი დაცვის ხარისხით სარგებლობს, ერთი მხრივ, სასამართლოს ის აქტი, რომელიც მიღებულ იქნა საქმის ღია სხდომაზე განხილვის შედეგად და, მეორე მხრივ, ის აქტი, რომელიც სასამართლომ გამოიტანა საქმის დახურულ სხდომაზე განხილვის შედეგად. საინტერესოა სოციალური ქსელი „Facebook“-ის სასამართლო დავა, სადაც დავის საგანს წარმოადგენდა სოციალური ქსელის მოქმედება, რომლითაც ირლანდიის მონაცემებს აშშ-ს სერვერებზე ათავსებდა (გადაჰქონდა), ამით მან წამოიწყო სერიოზული სამართლებრივი გამოწვევები.³¹⁹ ევროსასამართლომ დაადგინა, რომ „Safe Harbor“ – ის შეთანხმება, რომელიც აშშ-სა და ევროპას შორის მონაცემთა გადაცემას ითვალისწინებდა, არასწორია და არ უზრუნველყოფდა სათანადო დაცვას, განსაკუთრებით მასობრივი ზედამხედველობის საწინააღმდეგო გარანტიებთან დაკავშირებით.³²⁰ ირლანდიის მონაცემთა დაცვის კომისარმა განმარტა, რომ Facebook-ის ევროპული აბონენტების მონაცემების გადატანა ამერიკის შეერთებულ შტატებში უნდა შეჩერდეს იმ პირობით, რომ ქვეყანას არ აქვს პერსონალური მონაცემების ადექვატური დაცვის შესაძლებლობა. აშშ-ს მთავრობა ირლანდიურ საქმეს შეუერთდა. კომპანია „Schrems“ გამოთქვამდა ვარაუდს, რომ ამერიკის მთავრობას სურდა თავისი სათვალთვალ კანონების დაცვა მოეხდინა ევროპის სასამართლოში.³²¹

ევროკავშირის კანონმდებლობა სთხოვს წევრ სახელმწიფოებს მიიღონ ეროვნული კანონმდებლობა, რომელიც ავალდებულებს ინტერნეტ-პროვაიდერების, საავტორო უფლებების მფლობელთა დარღვევის პირად მონაცემებს მისცეს შესაბამისი ხასიათი, სამოქალაქო სამართალწარმოების ხელშეწყობის მიზნით.³²² კერძოდ, ესპანეთის სასამართლომ განუმარტა მართლმსაჯულების სასამართლოს, რომ საავტორო უფლებების მფლობელთათვის პერსონალური მონაცემების მიწოდების დადებითი ვალდებულება სამივე ევროკავშირის ინტელექტუალური საკუთრების დირექტივას

³¹⁹ <<http://europe-v-facebook.org/EN/en.html>> [11.08.2020].

³²⁰ Maximillian Schrems v Data Protection Commissioner, Case C-362/14. CJEU (Grand Chamber) 2015.

³²¹ Europe-v-Facebook.org. 2016. 'NSA Mass Surveillance: US Government Wants to Intervene in European Facebook Case'. ხელმისაწვდომია: <http://www.europe-v-facebook.org/PR_MC-US.pdf>[11.08.2020].

³²² Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU, (Case NC-275/06) ECHR, 2008. ხელმისაწვდომია: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62006CJ0275>> [11.08.2020].

წარმოადგენდა.³²³ აქვე გასათვალისწინებელია, რომ კერძო ინფორმაციის გავრცელება წარმოშობს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებასთან დაკავშირებულ საფრთხეებს.³²⁴

1. პერსონალური მონაცემები და მათი დაცვის მნიშვნელობა ადამიანის ძირითადი უფლებებისთვის

„სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტის მე-17 მუხლი ადგენს, რომ „არავინ არ უნდა განიცადოს თვითნებური ან უკანონო ჩარევა თავის პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში, მისი საცხოვრებლის შეუვალობის ან მისი კორესპონდენციის საიდუმლოების თვითნებური ან უკანონო ხელყოფა, ან მისი ღირსებისა და რეპუტაციის უკანონო ხელყოფა. თითოეულ ადამიანს აქვს უფლება, რომ კანონმა დაიცვას ასეთი ჩარევისა თუ ხელყოფისაგან“.³²⁵ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის თანახმად კი, „ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებას, მის საცხოვრებელსა და მიმონერას. დაუშვებელია ამ უფლების განხორციელებაში საჯარო ხელისუფლების ჩარევა, გარდა ისეთი შემთხვევისა, როდესაც ასეთი ჩარევა ხორციელდება კანონის შესაბამისად და აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უნესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად“.³²⁶ ასევე, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-12 მუხლის თანახმად: „არავის მიმართ არ შეიძლება თვითნებური ჩარევა და მის პირად და

³²³ ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002 წლის 12 ივლისის 2002/58/EC დირექტივა ელექტრონული კომუნიკაციების სექტორში პერსონალური მონაცემების დამუშავებისა და კონფიდენციალობის დაცვასთან დაკავშირებით, 2000 წლის 8 ივნისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს საინფორმაციო საზოგადოების იურიდიული ასპექტების შესახებ, კერძოდ, ელექტრონული კომერციის, შიდა ბაზარზე განთავსება და 2001/29/EC დირექტივა 2001 წლის 22 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს მიერ ინფორმაციის საზოგადოებაში, საავტორო და მასთან დაკავშირებული უფლებების გარკვეული ასპექტების პარამონიზაციაზე.

³²⁴ Z. v. Finland, 25th of February 1997, Case No. 22009/93, Par. 94.

³²⁵ საერთაშორისო პაქტის „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ მე-17 მუხლი.

³²⁶ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი.

ოჯახურ ცხოვრებაში, თვითნებური ხელყოფა მისი საცხოვრებელი ბინის ხელშეუხებლობის, მისი კორესპონდენციის საიდუმლოების, ანდა მისი პატივის და რეპუტაციის, ყოველ ადამიანს უფლება აქვს დაცული იყოს კანონის მიერ ასეთი ჩარევისა თუ ხელყოფისგან”.³²⁷ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და პერსონალური მონაცემების დაცვა ძალზედ აქტუალური საკითხებია როგორც საჯარო, ისე კერძო სფეროში, როგორც შიდა, ისე საერთაშორისო საკანონმდებლო აქტების დონეზე.³²⁸ პერსონალური მონაცემების დაცვა უკავშირდება ადამიანის ავტონომიას, პირადი ინფორმაციის განკარგვას, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვასა და პირადი ცხოვრების უზრუნველყოფას.³²⁹ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვას რამდენიმე საუკუნოვანი ისტორია აქვს.

ამერიკის ერთ-ერთ სასამართლო გადაწყვეტილებაში მოსამართლემ განმარტა, რომ ადამიანს აქვს მართო დარჩენის უფლება (to be let alone).³³⁰ მოცემული დებულებიდან გამომდინარეობს, რომ ადამიანს აქვს უფლება იყოს მართო იმ ვარაუდით, რომ მისი პირადი ცხოვრება იქნება დაცული.³³¹ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა დაცული იქნა ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციით.³³² ასევე, თურქეთის რესპუბლიკის 1982 წლის კონსტიტუციის მე-20 მუხლი იცავდა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას.³³³

აღსაღნიშნავია, რომ საქართველოს დამოუკიდებელი რესპუბლიკის 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუცია ითვალისწინებდა პირადი ცხოვრების დაცვის უფლებას.³³⁴ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის მთავარი გარანტი საქართველოში, საქართველოს კონსტიტუციაა.³³⁵ კერძოდ კი, კონ-

³²⁷ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-12 მუხლი.

³²⁸ საგინაშვილი ნ., „პერსონალური მონაცემების დაცვა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა“, ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული კ. კორკელიას რედაქტორობით, 2015, გვ. 166.

³²⁹ P. Hustinx, EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and The Proposed General Data Protection Regulation, 2013, 2.

³³⁰ ჯეგრენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო ასპექტები, თბილისი 2012, გვ. 5.

³³¹ Cooley, T.M. A Treatise on the Law of Torts 29. United States, 1888.

³³² James, S.F. (1873). Liberty, Equality, Fraternity.

³³³ ჯეგრენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო ასპექტები, თბილისი 2012, გვ. 5.

³³⁴ საქართველოს 1921 წლის 21 თებერვლის კონსტიტუცია, მუხლი 22.

³³⁵ იხ. იქვე, მუხლი 28.

სტიტუციის მე-15 მუხლი.³³⁶ მართალია, მოცემული დებულება იცავს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას, მაგრამ არა აბსოლუტურად. იქვე არის დათქმა, რომელიც უშვებს გამონაკლის შემთხვევას, როდესაც დასაშვებია მისი „ხელყოფა“. მსგავსი შეზღუდვა დასაშვებია, თუ ამაზე არსებობს „სასამართლოს გადაწყვეტილება“³³⁷ აქვე, არსებობს ბუნდოვანი დათქმა, სადაც ნათქვამია „...ან მის გარეშე“, კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობისას.³³⁸ კონსტიტუციით, ასევე აკრძალულია საცხოვრებელ ბინაში შესვლა და სხვა მფლობელობაში მფლობელ პირთა ნების საწინააღმდეგოდ. თუმცა, აქაც არსებობს ამის შეზღუდვის გზა, როდესაც არსებობს სასამართლოს გადაწყვეტილება ან კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობა. მსგავსი უფლების შეზღუდვა უნდა ემსახურებოდეს საჯარო ინტერესებს, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს უსაფრთხოებას. თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, სადავოა, თუ რა არის „საჯარო ინტერესი“ ან/და სახელმწიფოს უსაფრთხოება“, ამიტომაც არის შემთხვევები, როდესაც ხდება პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის ხელყოფა, უკანონოდ.³³⁹

როგორც ცნობილია, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გათვალისწინებულია ორი ტიპის უფლებები: უფლებები, რომლებსაც სახელმწიფო ვერ შეზღუდავს ვერცერთ სიტუაციაში, მათ შორის საგანგებო და საომარი მდგომარეობის დროსაც კი³⁴⁰ და უფლებები, რომლებიც, გარკვეული პირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, შეიძლება მართლმომიერად შეიზღუდოს.

საქართველოს 2011 წლის 28 დეკემბრის კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ ამკვიდრებს ტერმინებსა და განმარტებებს, რომლებიც არ არის ახალი.³⁴¹ ისინი სათავეს იღებენ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ევროპული საერთაშორისო აქტებიდან და ამ სფეროში არსებული საერთაშორისო კონვენციებიდან.³⁴² 2013 წელს კი შეიქმნა პერსონალურ

³³⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 15.

³³⁷ იხ. იქვე.

³³⁸ იხ. იქვე.

³³⁹ ევროპის საბჭო და ადამიანის უფლებათა დაცვა, ხელმისაწვდომია:

<<http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/coe-human-rights-protection.pdf>> [11.08.2020].

³⁴⁰ მაგ., სახელმწიფო ვერ დაუშვებს წამებას, არაადამიანურ ან ღირსების შემლახველ მოპყრობას, რაც აკრძალულია კონვენციის მე-3 მუხლით.

³⁴¹ სტატიათა კრებული შრომის სამართალში., რედ: ჩაჩავა ს., ბალიშვილი ვ., „პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების იმპლემენტირება შრომის სამართალში“, თბ. 2014, გვ. 29.

³⁴² Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, Convention 108.

მონაცემთა დაცვის საზედამხებდევლო ორგანო, ინსპექტორის აპარატის სახით, რომლის უმთავრეს უფლებამოსილებას განეკუთვნება პერსონალური მონაცემების დამუშავების კანონიერებაზე კონტროლი. ნიშანდობლივია, რომ ევროკავშირის მხრიდან, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა აღნიშნულ საკითხს. 2013 წლის 29 ნოემბერს, საქართველოსა და ევროპის კავშირის შორის გაფორმებული ასოცირების შეთანხმების³⁴³ და 2014 წლის 27 ივნისის ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის საფუძველზე³⁴⁴, საქართველომ აიღო ვალდებულება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ევროპული სტანდარტების დანერგვის, საკანონმდებლო რეგულაციების და ინსტიტუციური რეფორმების განხორციელების მიზნით. პერსონალური მონაცემების დაცვა პირის პირადი ცხოვრების ხელყოფისაგან დაცვას, პერსონალური მონაცემების უკანონო გამოყენებისა და აღნიშნული მონაცემების შეცვლის საფრთხის თავიდან აცილებას წარმოადგენს.

საქართველოში, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის სამართლებრივ გარანტიად, უპირველეს ყოვლისა, გვევლინება საქართველოს კონსტიტუცია და საერთაშორისო შეთანხმებები. აღსანიშნავია, რომ სწორედ მათი მეშვეობით არის დაშვებული ამ უფლების შეზღუდვა, რომელსაც დეტალურად არეგულირებს შესაბამისი ნორმატიული აქტები. „პირადი ცხოვრება“ – ძალიან საკამათო და ბუნდოვანი, თითქმის არაფრის მთქმელი ტერმინია. სწორედ მისი ბუნდოვანება წარმოადგენს დაცვის არსს. სად გადის ზღვარი პირად სფეროსა და საჯარო სფეროს შორის, როგორ შეიძლება მათი ერთმანეთისგან გამიჯვნა? პირადი ცხოვრების ზუსტი დეფინიცია არ გვაქვს მოცემული, რაც სრულიად არამართებულად მიმაჩნია. მისი განსაზღვრის შესახებ არსებობს გარკვეული „მითითებები“ სხვადასხვა სასამართლო პრაქტიკიდან. ერთ-ერთ სასამართლო დავაზე, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ „პირადი ცხოვრება“ ფართო ცნებაა, რომელიც არ ექვემდებარება ამომწურავ განსაზღვრას.³⁴⁵ დოქტრინაში, პირადი ცხოვრების უფლებასთან დაკავშირებით, საუბარია რამდენიმე ელემენტის ერთობლიობაზე: 1. პირის ფიზიკურ და მორალურ ხელშეუხებლობაზე; 2. სახელმწიფოს მიერ პირადი მონაცემების შეგროვებასა და შე-

³⁴³ ასოცირების ხელშეკრულება და ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცე, ხელმოწერა: <<https://ninishoshiashvili.wordpress.com/2014/12/24/ასოცირების-ხელშეკრულება/>> [11.08.2020].

³⁴⁴ იხ. იქვე.

³⁴⁵ Costello-Roberts v. the United Kingdom (Case N247-C), ECHR, 25th of March 1993.

ნახვაზე, პირადი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე; 3. სქესობრივი ცხოვრების საიდუმლოებაზე; 4. სახელებზე.³⁴⁶

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის შესაბამისად: „პირს უფლება აქვს სასამართლოს მეშვეობით, კანონით დადგენილი წესით დაიცვას, საკუთარი პატივი, ღირსება, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, პირადი ხელშეუხებლობა ან საქმიანი რეპუტაცია, შელახვისაგან“.³⁴⁷ სახელმწიფო ერთის მხრივ ვალდებულია დაიცვას ადამიანის პატივი და ღირსება, ხოლო მეორე მხრივ, ვალდებულია უფლების დარღვევის შემთხვევაში, აღკვეთოს იგი. პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებით დაცულ ურთიერთობათა სფერო საკმაოდ ფართოა და არ ექვემდებარება ამომწურავ განსაზღვრებას.³⁴⁸ აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული მიმართულების განვითარების ისტორია საქართველოში მხოლოდ რამოდენიმე წელს ითვლის. შესაბამისად, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის თემატიკა და პრობლემატიკა, როგორც აკადემიური კვლევის, ისე პრაქტიკული გამოყენების თვალსაზრისით, წარმოადგენს სიახლეს ქართული სამართლისათვის. სტატისტიკის მიხედვით, ყოველდღიურად, მილიონ ნახევარამდე მონაცემი იკარგება ან იპარავენ მას,³⁴⁹ რის შედეგადაც მონაცემთა დამუშავებული ორგანიზაციების გარდა, ზიანი მონაცემთა მესაკუთრეს – მონაცემთა სუბიექტს ადგება, ვინაიდან მისი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა რისკის ქვეშ დგება. ინფორმაციაზე აბსოლუტური უფლების არსებობა შეუძლებელია. „ნაართვა“ პირს მიღებული ცოდნა – შეუძლებელია. ინფორმაციის თავისუფლების პრობლემა საკმაოდ რთულია. საქართველოში ინფორმაციის საკანონმდებლო რეგულირების თვალსაზრისით, ეროვნული საკანონმდებლო ბაზა მწირია. ინფორმაციის გასაიდუმლოება უნდა ხორციელდებოდეს „ზომიერების“ ფარგლებში, ხოლო, ინფორმაციის საიდუმლოება ზღვარდადებული უნდა იყოს, რადგან ინფორმაციის თავისუფლება წარმოადგენს თავისუფალი ცხოვრების წინაპირობას, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვა არა მხოლოდ საქართველოს კანონმდებლობით, არამედ საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვი-

³⁴⁶ იზორია ლევან., კორკელია კონსტანტინე., კულაშვილი კონსტანტინე., ხუბუა გიორგი., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბ. 2005, გვ. 123.

³⁴⁷ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლი, მე-2 ნაწილი.

³⁴⁸ Costello-Roberts v. the United Kingdom (Case N247-C), ECHR, 25th of March 1993, Par. 36.

³⁴⁹ Gemalto's 2015 Breach Level Index, [მოხსენიებულია: „ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული და საერთაშორისო მექანიზმები (სტატიკა კრებული)“, ქალაქი თ., სარიშვილი ნ., სტატია, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა საქართველოში, 2016 წელი].

თაც და ხელი შეეწყო მათი დაცვის გაუმჯობესებას. „პირადი მონაცემების დაცვის უზრუნველყოფა შესაბამისად წარმოადგენს პირადი ცხოვრების პირობებს“.³⁵⁰ „Computer Sciences Corporation“-ის მიერ მომზადებულ ერთ-ერთ საბოლოო ანგარიშის თანახმად, და „IBM“-ის განმარტებით, დღესდღეობით არსებული მონაცემების 90 პროცენტი შექმნილია 2011-2012 წლებში.³⁵¹ მონაცემთა ბაზაზე წვდომის შემთხვევაში, მარტივად არის შესაძლებელი პერსონალური ინფორმაციის მოძიება და შეცვლა, რაც ასევე ზრდის მონაცემთა ბოროტად და არამიზნობრივად გამოყენების რისკს. „ის ფაქტი, რომ მომხმარებლებს არ ესმით, როგორ იცავენ მათ მონაცემებს, მხოლოდ ერთი პრობლემაა, მეორე არის უსაფრთხოების სისტემის რღვევა, მონაცემებზე უკანონო წვდომის გახშირებული შემთხვევები.“³⁵²

პერსონალური მონაცემების დამუშავების კანონიერება და მაღალ სტანდარტებთან შესაბამისობა არსებითადაა დამოკიდებული მონაცემთა დამუშავების პრინციპებისა და საფუძვლების დაცვაზე. კანონით დადგენილი პრინციპები და საფუძვლები, „მათი მდგრადი ხასიათიდან გამომდინარე, ამკვიდრებენ მონაცემთა დამუშავების ზოგად წესს და განსაზღვრავენ მონაცემთა დამუშავებლების ქმედების კანონიერებას“.³⁵³ პერსონალური მონაცემები განიხილება, როგორც 21-ე საუკუნის ნავთობი, რადგანაც წარმოადგენს მნიშვნელოვან ღირებულებას სამომხმარებლო ბაზარზე.³⁵⁴

მონაცემთა დაცვის შესახებ 95/46/EC დირექტივის³⁵⁵ შესაბამისად, ნევრი სახელმწიფოები იცავენ ფიზიკური პირების ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებებს და კერძოდ მათ პირად მონაცემთა დამუშავების თვალსაზრისით კონფიდენციალურობის უფლებას. კონფიდენციალურობის

³⁵⁰ იხ. იქვე.

³⁵¹ Tereza M. Payton and Theodore Claypoole “Privacy in the age of big data”, May 2014.

³⁵² “Analysis: Why an open and honest approach to personal data use could save you from losing a vital commodity”, ხელმისაწვდომია:

<<http://www.cbronline.com/news/cybersecurity/data/dataprotection-day-improve-your-privacy-policy-or-lose-your-data-4796165>> [11.08.2020].

³⁵³ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის 2013-2014 წლის ანგარიში, ხელმისაწვდომია: <<http://www.library.court.ge/upload/TAMTA%20ARCHUADZE.pdf>> [11.08.2020].

³⁵⁴ Liem C., Petropoulos G., “The economic value of personal data for online platforms, firms and consumers”, 2016, ხელმისაწვდომია:

http://www.pieria.co.uk/articles/the_economic_value_of_personal_data_for_online_platforms_firms_and_consumers [11.08.2020].

³⁵⁵ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, Article 1 (1).

ეს უფლება განმტკიცებულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლში.³⁵⁶

კონვენციით დადგენილი უფლებები ფართოდ განიმარტება და მოიცავს როგორც დადებით, ასევე, უარყოფით ვალდებულებას. სახელმწიფომ არ უნდა განახორციელოს რაიმე ქმედება, რომელიც არღვევს პირის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას. რაც შეეხება დადებით ვალდებულებას, სახელმწიფომ უნდა მიიღოს შესაბამისი ზომები ინდივიდების დაცვის მიზნით.³⁵⁷ კონფიდენციალურობის უფლების ფარგლების ინტერპრეტირება იმოქმედებს იმაზე, თუ როგორ განიხილება ანონიმურობის პროცესი. კონფიდენციალობის აბსოლუტური თვალსაზრისი ეფუძნება იმ აზრს, რომ ინდივიდს აქვს უფლება, მოახდინოს თავისი ინფორმაციის გამოყენების კონტროლი ყველა გარემოში, მაშინაც კი, როდესაც ინფორმაცია ანონიმურია.³⁵⁸ კონფიდენციალურობის უფლება დაბალანსებული უნდა იყოს გამოხატვის თავისუფლებასთან მიმართებით, რომელიც კონვენციის მე-10 მუხლით განმტკიცებულ უფლებას წარმოადგენს და განიხილება როგორც საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის განვითარების კონცეფციის საფუძველი.³⁵⁹ კანადის ფედერალური კონფიდენციალურობის აქტის თანახმად, პირადი ინფორმაცია შეიძლება იქნეს გამჟღავნებული "თანმიმდევრული" გამოყენების მიზნით, რისთვისაც აღნიშნული იქნა "მიღებული ან შედგენილი".³⁶⁰

ბრიტანეთის კოლუმბიის კანონმდებლობა შეიცავს უფრო ფართო განსაზღვრებას:

„პერსონალური ინფორმაციის გამოყენება შეესაბამება 32-ე და 33-ე მუხლებით გათვალისწინებულ მიზნებს, რისთვის ინფორმაცია იქნა მიღებული ან შედგენილი:

(ა) გააჩნია გონივრული ან პირდაპირი კავშირი მიზანთან და, (ბ) საჯარო ორგანოს, რომელიც იყენებს ან აქვეყნებს ინფორმაციას სამართლებ-

³⁵⁶ Ian Walden, *Anonymising Personal Data*, 10 Int'l J.L. & Info. Tech. 224 (2002), page 229.

³⁵⁷ Harris, Boyle and Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Butterworths, 1995.

³⁵⁸ Dunkel, Y., 'Medical Privacy Rights in Anonymous Data: Discussion of rights in the United Kingdom and the United States in the light of the Source Informatics Cases', *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review*, February 2001.

³⁵⁹ Council of Europe Recommendation No. R (91) 10, 'Communication to third parties of personal data held by public bodies', Explanatory Memorandum, at para. 10.

³⁶⁰ *Law Society of British Columbia v. Trinity Western University*, (Case N 37318), Supreme Court of Canada, June 15, 2018.

რივი საფუძვლების არსებობის შემთხვევაში, საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელების მიზნით“.³⁶¹

ავსტრალიის კონფიდენციალურობის აქტი ითვალისწინებს პირადი ინფორმაციის კონკრეტული გამოყენების წესს, კერძოდ, მიღებული პირადი ინფორმაცია არ უნდა იქნას გამოყენებული სხვა მიზნებისთვის, თუ მიზნისთვის, რომლისთვისაც გამოიყენება ინფორმაცია, პირდაპირ კავშირშია იმ საფუძველთან, რომლითაც მიიღეს ინფორმაცია.

ბრიტანეთის საინფორმაციო კომისიარის მიერ ასევე განხორციელდა აღნიშნული უფლების უფრო შემღუფლებული ინტერპრეტაცია:

„პრინციპის ეფექტურობაა პირველი პრინციპის (სამართლიანი და კანონიერი დამუშავების) გაძლიერება და ასევე რიგი შემთხვევების შემღუფლება, სადაც მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს იმ მიზნებისათვის, რომელიც მონაცემთა სუბიექტს არ ეცნობა და შესაბამისობაშია პირველად მოპოვებულ მონაცემებთან.“³⁶²

დანიამ აღიარა პირადი ინფორმაციის მეორადი გამოყენებისათვის დადგენილი მცდარი პრაქტიკა, სადაც მონაცემთა ინსპექციის სააგენტო აწესრიგებს კვლევის მიზნებისთვის გამოყენებულ სამედიცინო მონაცემების დამუშავებას.³⁶³ მონაცემთა დამუშავებლებზე დავისრებული მოვალეობაა, რომ უზრუნველყონ მესამე პირებისათვის პირადი მონაცემების გადაცემისას, კომუნიკაციის დაწყებამდე არსებულ მონაცემებთან შესაბამისობის დადგენა.³⁶⁴

ადამიანის პირადი უფლებების, მათ შორის პერსონალური მონაცემების დაცვისა და უზრუნველყოფის საკითხები, უკვე მრავალი წელია საერთაშორისო სამართლებრივი რეგულირების ობიექტია. „... ადრეულ საუკუნეებში, სამართალი აწესებდა რეგულაციებს პირად ცხოვრებასა და საკუთრებაში ფიზიკური ჩარევისათვის, „*vie et armis*“ პრინციპის მიხედვით, შემდგომ კი, „ცხოვრების უფლების დაცვისათვის საჭირო გახდა სხვადასხვა ფორმების შემუშავება.“³⁶⁵ ევროპის საბჭო და ევროპის კავშირის კანონმდებლობა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სფეროში რიგ რეგულაციებსა

³⁶¹ იბ. იქვე., პარ. 39.

³⁶² Draft Guidance, 'Use and Disclosure of Medical Data', issued for consultation by the Information Commissioner, May 2001.

³⁶³ Noted in the House of Lords, Science and Technology Committee, Fourth Report, 'Human Genetic Databases: Challenges and Opportunities', 20 March 2001, at para. 7.35 et seq.

³⁶⁴ Organic Law, 13 December 1999, on the Protection of Personal Data (published in the Boletín Oficial del Estado, no. 14, of 14 December 1999), at art. 3(f): 'Procedimiento de disociación'.

³⁶⁵ Samuel D. Warren & Luis D. Brandies, The Right To Privacy, Published in the 2015 Hardcover Edition By Quid Pro Books.

და სტანდარტებს აწესებს, მათ შორის, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 95/46/EC დირექტივა, „პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისა და ამ მონაცემთა თავისუფალი გადაადგილებისას ფიზიკურ პირთა დაცვის შესახებ“, ასევე, ევროპის საბჭოს 108-ე კონვენცია, ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განმარტებები. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი ითვალისწინებს პერსონალური მონაცემების დამუშავებას, როგორც საჯარო, ასევე კერძო სექტორის მიერ. დამუშავებული მონაცემები კი, გადაეგზავნება მონაცემთა დაცვის ინსპექტორს, რომელიც დამუშავების კანონიერების ზედამხედველობას ახორციელებს. ტერმინი „დამუშავება“ გულისხმობს პერსონალურ მონაცემებზე შესრულებულ ნებისმიერ მოქმედებას, რაც ასევე მოიცავს მონაცემთა გამჟღავნების – მისი გადაცემის, გავრცელების ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომად გახდომის გზას.³⁶⁶ აღნიშნული კანონის მე-4 მუხლის მიხედვით კი, „მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მხოლოდ მკაფიოდ განსაზღვრული კანონიერი მიზნებისათვის“.³⁶⁷ მონაცემთა დამუშავება დასაშვებია მაშინ, როდესაც აღნიშნული აუცილებელი სახელმწიფო უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, ჯანმრთელობის, სხვათა უხფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.³⁶⁸

უმენაესი სასამართლოსა და საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებს აქვთ ფაქტობრივი ბოჭვის ძალა და სასამართლო პრაქტიკა ორიენტირებულია ამ გადაწყვეტილებებზე. სხვადასხვა ინსტანციების მიერ მიღებული განსხვავებული გადაწყვეტილებების გადასინჯვა ხდება უმენაესი სასამართლოს პრაქტიკის საფუძველზე. გარდა ამისა, პრეიურიდიციებს მინიჭებული აქვთ ნორმატიული ხასიათი. სასამართლოს, მართალია, შეუძლია გადაუხვიოს პრეიურიდიციებს, მაგრამ მან აუცილებლად უნდა დაასაბუთოს ამ გადახვევის მართლზომიერება. სასამართლოს ამ შემთხვევაში ეკისრება არგუმენტაციის ვალდებულება, თუ რატომ არ გაიზიარა პრეიურიდიციები. თუ სასამართლო არ გაითვალისწინებს შესაბამის პროცედურებს, ეს შესაძლებელია განხილულ იქნეს, როგორც სასამართლო დაცვის კონსტიტუციური გარანტიების დარღვევა.³⁶⁹

³⁶⁶ ჯგერენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო ასპექტები, ხელმისაწვდომია: <<http://library.court.ge/upload/2962013-03-29.pdf>> [11.08.2020].

³⁶⁷ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლის „ბ“ პუნქტი.

³⁶⁸ იხ. იქვე.

³⁶⁹ Muller/Christensen, Juristische Methodik, Band II, Europarecht, 2003, 239.

კონტინენტური ევროპის ქვეყნებში სულ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს სასამართლოს გადაწყვეტილებები. კანონმდებელი „ყველაფერს“ არეგულირებს, მაგრამ ზოგადად, განსხვავებით ამერიკული მოდელისაგან, რომელსაც ახასიათებს რეგულირების ზუსტი და დეტალიზებული სტილი, კონტინენტური ევროპის სამართლებრივი აზროვნება ეფუძნება არა კონკრეტულ მიდგომას, არამედ ზოგად პრინციპებს. „ადამიანის უფლებების დაცვის უმნიშვნელოვანეს სამართლებრივ გარანტიას, კონსტიტუციის სხვა ძირითად პრინციპებთან ერთად, წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს უზრუნველყოფელი ნორმა-პრინციპები, რომლებიც განაპირობებენ მთლიანად კონსტიტუციის შინაარსს. სამართლიანი სახელმწიფოს პრინციპი კი გულისხმობს, რომ ხელისუფლება უნდა ეყრდნობოდეს კონსტიტუციას, კანონსა და მთლიანად სამართალს.³⁷⁰ სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპიდან გამომდინარეობს კანონმდებლის ვალდებულება, რომ ზუსტად, მკაფიოდ მიიღოს კანონმდებლობა, რომელიც პასუხობს კანონის განსაზღვრულობის მოთხოვნებს. „მხოლოდ სტაბილური და სამართლიანი კანონმდებლობაა ადამიანის კონსტიტუციით აღიარებული უფლებების დაცვის სერიოზული გარანტი, ნორმატიულმა აქტმა მხოლოდ ასე შეიძლება შეინარჩუნოს სრულიად მისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებები. აღნიშნულ მოთხოვნათა უგულვებელყოფით კი ირღვევა კანონთა სამართლიანობისა და შეუქცევადობის პრინციპი.“³⁷¹ სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონზომიერია იმის მოლოდინი, რომ კერძო და საჯარო ინტერესების ურთიერთმიმართება სამართლიანი იქნება³⁷², რაც უფრო მეტად ერევა ხელისუფლება ადამიანის თავისუფლებაში, მით მაღალია მოთხოვნები ჩარევის გამართლებისათვის.³⁷³ არ არსებობს სამართლიანობის დეფინიცია, განმარტება, კანონით რეგლამენტირებული ცნება, თუმცა,

³⁷⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს .ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

³⁷¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 18 აპრილის N1/126,129,158 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ბაჭუა გაჩეჩილაძე, სიმონ თურვანდიშვილი, შუთა ბუაძე, სოლომონ სანადირაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

³⁷² იმ. მაგ. Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece (Case N13427/87), ECHR, December 1994, Par. 42-50.

³⁷³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – დავით ჭიმშელიშვილი, ტარიელ გვებაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 19.

სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეიდან გამომდინარე, სამართლიანობა წარმოადგენს როგორც სამართალშემოქმედების, ისე სამართლის შეფარდების უპირობო მიზანს და შეფასებადია ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებით სრულყოფილად სარგებლობისა და დაცვის ხარისხით.³⁷⁴

საინტერესოა 2019 წლის 27 მაისს საქართველოს პარლამენტში ინიცირებული კანონპროექტი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, რომლის მთავარი მიზანი არის უკვე არსებული კანონის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოება, საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება შემდგომში ევროკავშირში ინტეგრაციის მიზნით. ერთის მხრივ, აღნიშნული ინიცირება შესაძლოა დადებითადაც ჩაითვალოს, ვინაიდან ჩვენი ქვეყანა ილტვის ევროპულ კავშირში ინტეგრაციისაკენ. ასოცირების შეთანხმების I დანართის თანახმად, საქართველო ვალდებულია უზრუნველყოს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობის შესაბამისობა ევროკავშირის №95/46/EC დირექტივასთან, ევროპის საბჭოს 108 კონვენციასთან და მის დამატებით ოქმთან, ასევე, ევროკავშირის 2008 წლის 27 ნოემბრის 2008/977/JHA ჩარჩო გადანაცვტილებასთან და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 1987 წლის 15 ნოემბრის № R (87)15 რეკომენდაციასთან.³⁷⁵ „პერსონალურ მონაცემთა შესახებ“ საქართველოს კანონპროექტით იცვლება „პერსონალური მონაცემის“ და „განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემის“ განმარტება.³⁷⁶

ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2016 წლის 27 აპრილის 2016/679(GDPR) რეგულაციის შესაბამისად,³⁷⁷ პერსონალურ მონაცემი არის ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებულ ან იდენტიფიცირებად ფიზიკურ პირს. ფიზიკური პირი იდენტიფიცირებადია, როდესაც შესაძლებელია მისი იდენტიფიცირება პირდაპირ ან არაპირდაპირ, მათ შორის, სახელით, საიდენტიფიკაციო ნომრით, გეოლოკაციის მო-

³⁷⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის №1/4/592 გადანაცვტილება, საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბექა ნიჭარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 44.

³⁷⁵ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე განმარტებითი ბარათი, ხელმისაწვდომია: <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/2220877>> [11.08.2020].

³⁷⁶ იხ. იქვე.

³⁷⁷ 2016 წლის 27 აპრილის ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს მიერ მიღებულ იქნა ახალი რეგულაცია 2016/679(GDPR), რომელიც ძალაში შევიდა 2018 წლის 25 მაისიდან. ზემოაღნიშნულმა რეგულაციამ დაადგინა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ახალი სტანდარტები, გააუქმა „ასოცირების შესახებ“ შეთანხმებით გათვალისწინებული 95/46/EC დირექტივა და სხვ.

ნაცემებით, ელექტრონული კომუნიკაციის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემებით, ფიზიკური, ფიზიოლოგიური, ფსიქიკური და ფსიქოლოგიური, გენეტიკური, ეკონომიკური, კულტურული ან სოციალური მახასიათებლით; განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემი განიმარტება როგორც მონაცემი, რომელიც დაკავშირებულია პირის რასობრივ ან ეთნიკურ კუთვნილებასთან, პოლიტიკურ შეხედულებებთან, რელიგიურ ან ფილოსოფიურ მრწამსთან, პროფესიული კავშირის წევრობასთან, ჯანმრთელობასთან, სქესობრივ ცხოვრებასთან, მსჯავრდებასთან, ნასამართლობასთან, არასრულწლოვნის განრიდებასთან, სქესობრივი დანაშაულის, ადამიანი ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) ან ოჯახური დანაშაულის დაზარალებულად ცნობასთან, აგრეთვე ბიომეტრიული და გენეტიკური მონაცემები.

სიახლე არის აგრეთვე, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ოფიცრის ინსტიტუტის შემოღება, რომლის ფუნქციადაც განსაზღვრულია მონაცემთა დამუშავებასთან დაკავშირებით განცხადებებისა და საჩივრების ანალიზსა და უფლებამოსულების ფარგლებში, რეაგირება. საინტერესოა აგრეთვე, პასუხისმგებლობის ზომები, კერძოდ, სამართალდამრღვევი პირის პასუხისმგებლობის ზომად განსაზღვრულია გაფრთხილება და ფულადი ჯარიმა. ხოლო, ორი ან მეტი სამართალდარღვევის ჩადენისას ადმინისტრაციული სახდელი დადებულ იქნება თითოეული სამართალდარღვევისათვის ცალკე. აგრეთვე, გაზრდილია ჯარიმების ოდენობაც. კანონპროექტი აგრეთვე ითვალისწინებს როგორც დამამძიმებელ გარემოებებს,³⁷⁸ ასევე შემამსუბუქებელ გარემოებებსაც.³⁷⁹

³⁷⁸ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევებისათვის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოებებია: ერთი წლის განმავლობაში იგივე სამართალდარღვევის განმეორებით ჩადენა, რომლის გამოც პირს უკვე დაედო ადმინისტრაციული სახდელი; განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავება კანონის მოთხოვნათა დარღვევით; დიდი რაოდენობით მონაცემთა დამუშავება კანონის მოთხოვნათა დარღვევით ან ასეთი საფრთხის შექმნა; არასრულწლოვანის მონაცემების დამუშავება ამ კანონის მოთხოვნათა დარღვევით; ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენა ანგარებით.

³⁷⁹ შემამსუბუქებელ გარემოებებად ჩაითვლება: მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შეწყვეტა და სამართალდარღვევის შედეგად მიყენებული ზიანის გამოსწორება ან/და მსგავსი სამართალდარღვევის შემდგომში თავიდან აცილების მიზნით შესაბამისი ორგანიზაციულ-ტექნიკური ზომების მიღება; სამართალდარღვევის ჩადენა არასრულწლოვნის მიერ; სამართალდარღვევის გულწრფელი მონანიება და სახელმწიფო ინსპექტორთან თანამშრომლობა; სხვა გარემოება, როგორიცაა, სამართალდარღვევის ხასიათი და სამართალდარღვევის ბრალის ხარისხი, რომელსაც საქმის გადანაცვებისას სახელმწიფო ინსპექტორი მიიჩნევს შემამსუბუქებელ გარემოებად. სანქციების შეფარდებისას, შემამსუბუქებელი გარემოებების არსებობისას გათვალისწინებულია მნიშვნელოვანი შეღავათები.

აღნიშნული კანონპროექტის ამოქმედება³⁸⁰ დაგეგმილია მისი მიღებიდან ექვსი თვის შემდეგ, რაც დასაბუთებულია იმ მიზეზით, რომ კანონპროექტის რეგულირებული სფერო პრაქტიკაში გონივრულ ვადაში იქნეს იმპლემენტირებული. მეორეს მხრივ, ნათლად ჩანს, რომ კანონპროექტის მთავარ მიზანს წარმოადგენს სახელმწიფო ბიუჯეტის ზრდა შემოსულობების (ჯარიმების) ხარჯზე, რაც დადასტურებულია საქართველოს პარლამენტში ინიცირებული კანონპროექტის განმარტებით ბარათში.³⁸¹ აგრეთვე, კანონპროექტით დადგენილია ახალი სახის სამართალდარღვევებზე საქმეციები.³⁸² კანონპროექტით, უკვე არსებული სანქციები გაორმაგებულია, რაც არსებით გავლენას მოახდენს სახელმწიფო ბიუჯეტის ზრდაზე.

აგრეთვე, მიზანშეუწონლად მიმაჩნია მითითებული კანონპროექტის ამოქმედება პრაქტიკაში, რადგან ამით ხელის შეწყობა მოხდება იმ არსებული ხისტი პრაქტიკის, რომელიც სახეზეა საქართველოში, რის თაობაზეც ჩემს მიერ არაერთი მაგალითი იქნა მოყვანილი.

აღნიშნულის ამოქმედებით, ხელის შეწყობა მოხდება იმ არსებული დამახინჯებული პრაქტიკის, რომელიც სახეზეა საქართველოში, რის თაობაზეც ჩემს მიერ არაერთი მაგალითი იქნა მოყვანილი. უფრო მეტიც, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ბოლო გადაწყვეტილების შესაბამისად, მითითებულ კანონში არსებითი ცვლილებების შეტანა იქნება სავალდებულო, მით უფრო იმის გათვალისწინებით, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულებისათვის გათვალისწინებულია 2020 წელი.

2. პერსონალური მონაცემების დამუშავების სტანდარტი მართლმსაჯულების განხორციელების დროს

საქართველოში სასამართლო ხელისუფლება ხორციელდება მართლმსაჯულების, საკონსტიტუციო კონტროლისა და კანონით დადგენილი სხვა ფორმების მეშვეობით.³⁸³ მართლმსაჯულება არის სასამართლო ხელი-

³⁸⁰ გარდა „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ კანონპროექტის 31-ე და 33-ე მუხლებისა. აღნიშნული მუხლების ამოქმედება იგეგმება კანონპროექტის მიღებიდან 1 წლის შემდეგ, რადგან გონივრული ვადა არის დადგენილი ახალი ვალდებულებების შესასრულებლად და ჯეროვნად იმპლემენტირებისათვის.

³⁸¹ „პერსონალური მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე განმარტებითი ბარათი, ხელმისაწვდომია: <<https://info.parliament.ge/#law-drafting/18184>> [11.08.2020].

³⁸² იხ. იქვე., გვ. 10.

³⁸³ პარლამენტის თავმჯდომარის განცხადება საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ ქვეყანაში კონსტიტუციური წესრიგის თაობაზე, ხელმისაწვდომია: <<https://gdi.ge/ge/news/statement-04-11-18.page>> [11.08.2020].

სუფლების განხორციელების ერთ-ერთი ფორმა და მას სამოქალაქო, ადმინისტრაციულ და სისხლის სამართალწარმოებათა მეშვეობით ახორციელებენ საერთო სასამართლოები. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო კი უზრუნველყოფს საქართველოს კონსტიტუციის უზენაესობას, კონსტიტუციურ კანონიერებასა და ადამიანის კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას. სამართლებრივი სახელმწიფოს უპირველესი მოთხოვნაა ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების სათანადო რეალიზაციის უზრუნველყოფა,³⁸⁴ შესაბამისად, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს მთავარ არსს, დანიშნულებას და გამოწვევას წარმოადგენს ადამიანის თავისუფლების უზრუნველყოფა – ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებებით სრულყოფილად სარგებლობის გზით თავისუფალი თვითრეალიზაციის შესაძლებლობის გარანტირება.³⁸⁵ ხოლო, სამართლებრივი სახელმწიფოს პირველადი ფუნქციაა ადამიანის უფლებათა თავისუფლებების სრული რეალიზაცია და ადეკვატური დაცვა, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, როგორც სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის განხორციელების ერთგვარი საზომი, რაც გულისხმობს ყველა იმ სიკეთის სასამართლოში დაცვის შესაძლებლობას, რომელიც თავისი არსით უფლებას წარმოადგენს.³⁸⁶ თუმცა, საქართველოს კონსტიტუციის მიერ პირის ძირითად უფლებასთან დაკავშირებით სამართლებრივი მოწესრიგების კანონმდებლისთვის მიწოდება არ გულისხმობს მისთვის უპირობო თავისუფლების მინიჭებას.³⁸⁷ კანონმდებლის უფლებამოსილების ფარგლების ამგვარი გაგება ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის უზენაესობის, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპებს. კონსტიტუციის ძირითადი იდეა ადამიანის უფლებების დაცვაა და, შესაბამისად, შეუძლებელია იგი ხელისუფლებას ანიჭებდეს უპირობო ან/და აბსოლუტურ თავისუფლებას იმ ურთიერთობების დარეგულირების პროცესში, რომლებიც ეხება კონსტიტუ-

³⁸⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის N3/3/601 კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 546-ე მუხლის და ამავე კოდექსის 518-ე მუხლის პირველი ნაწილის კონსტიტუციურობის თაობაზე.

³⁸⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/1/539 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბესიკ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 2.

³⁸⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები – თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 1.

³⁸⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N3/1/659 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ომარ ჯორბენაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 25.

ციით განმტკიცებულ უმთავრეს ღირებულებებს – ადამიანის ძირითად უფლებებს. საქართველოს კონსტიტუციის მიერ კანონმდებლისთვის გარკვეული უფლებამოსილების მინიჭებას თან სდევს სახელმწიფოს ვალდებულება, არ მოხდეს ამა თუ იმ უფლების არაგონივრული, არაპროპორციული შეზღუდვა.³⁸⁸ სამართლებრივ სახელმწიფოში ხელისუფლება შემზღუდულია უპირობო ვალდებულებით, ადამიანის თავისუფლებაში (მის ნებისმიერ უფლებაში) ჩაერიოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს გარდაუვალია და მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს ობიექტურად აუცილებელია.³⁸⁹ ასეთია ნებისმიერი სამართლებრივი სახელმწიფოს კონსტიტუციური წესრიგი. ინფორმაციის თავისუფლება კი, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპების გამოვლინებაა.³⁹⁰ სახელმწიფოს ოფიციალურ დოკუმენტებში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლება უზრუნველყოფს მოქალაქეთა ეფექტურ მონაწილეობას ხელისუფლების განხორციელების პროცესში, რაც წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის უმთავრეს მოთხოვნას.

ერთ-ერთი მოსაზრების მიხედვით, სასამართლო გადანყვეტილება არ წარმოადგენს სამართლის წყაროს, მართლმსაჯულება არის არა სამართლის წყარო, არამედ იგი უფრო მეტად სამართლის მეცნიერების წყაროა.³⁹¹ იურიდიულ პრაქტიკაში გადანყვეტილებას ხშირად ღებულობენ ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ განვითარებული სამართლებრივი პრინციპების საფუძველზე და იყენებენ მიღებული გადანყვეტილების არგუმენტაციის პროცესში. სასამართლო პრაქტიკა უფრო შემეცნებითი სახის, დამხმარე ფუნქციას ასრულებს.

ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას, როგორც საქართველოს კანონმდებლობის ნაწილს, შეუძლია წარმოშვას უფლებები და მოვალეობები ეროვნულ დონეზე. ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს შეუძლიათ, თავიანთი უფლებები დაიცვან ევროპული კონვენციის საფუძველზე. მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა სტანდარტები მოცემულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (და მისი დამატებითი ოქმების) ტექ-

³⁸⁸ იხ. იქვე.

³⁸⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის N1/4/557/574,576 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ვალერიან გელაბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 34.

³⁹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II, პარ. 3.

³⁹¹ Vogel, J., *Juristische Methodik*, 1998, S. 83.

სტში, ევროპული კონვენციის ადამიანის უფლებათა სტანდარტები არ განისაზღვრება მხოლოდ კონვენციის ტექსტით.³⁹² ევროპული კონვენციის ადამიანის უფლებათა სტანდარტებში მოიაზრება არა მხოლოდ თავად კონვენციის ტექსტით გათვალისწინებული სტანდარტები, არამედ ასევე ევროპული სასამართლოს პრეცედენტებით ჩამოყალიბებული სტანდარტები.³⁹³ კონვენციაში ჩამოყალიბებული მრავალი ნორმა მეტისმეტად ზოგადად არის ფორმულირებული. კონვენციასთან ერთად, ადამიანის უფლებათა სტანდარტები გამოიხატება ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით.³⁹⁴ ევროპული სასამართლოს პრეცედენტებში, კონკრეტულ გადაწყვეტილებებში ზუსტდება კონვენციის (და მისი ოქმების) დებულებათა შინაარსი და ფარგლები.³⁹⁵ კონვენციის დებულებათა განმარტება, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გათვალისწინებით, ნათელს ჰფენს კონვენციით განმტკიცებულ ვალდებულებათა შინაარსსა და ფარგლებს, რაც ხშირად პირდაპირ არ ჩანს კონვენციის ტექსტის გაცნობის შედეგად.³⁹⁶ როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ყოფილმა პრეზიდენტმა ლუციუს ვილდჰაბერმა აღნიშნა: „გადამწყვეტი მნიშვნელობა ეროვნულ სამართალში ენიჭება კონვენციის ტექსტს, თუმცა ასეთივე მნიშვნელობა უნდა განეკუთვნოს სასამართლო პრაქტიკას, რომელიც კონვენციის ტექსტიდან გამომდინარეობს.“³⁹⁷

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს ასევე მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება იმ გარანტიების დასადგენად, რომლებიც დაცულია კონვენციით. ის ფაქტი, რომ კონვენციაში პირდაპირ არ არის მითითება ამა თუ იმ გარემოებაზე, რომლებზეც შეიძლება გავ-

³⁹² A. Drzemczewski & M. Nowicki, Poland, in: *Fundamental Rights in Europe: The European Convention on Human Rights and its Member States (1950-2000)*, R. Blackburn & J. Polakiewicz (Eds.) 2001, 676.

³⁹³ M. Macovei, *Freedom of Expression: A Guide to the Implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights*, 2001, 5.

³⁹⁴ J. Polakiewicz, *The Application of the European Convention on Human Rights in Domestic Law*, 17 *Human Rights Law Journal*, №11-12, 1996, 407.

³⁹⁵ L. Wildhaber, *Speech made at the Ministerial Conference on Human Rights to Commemorate the Fiftieth Anniversary of the Convention*, in: *The European Convention on Human Rights at 50*, *Human Rights Information Bulletin (special iss.)*, № 50, 2000, 42.

³⁹⁶ U. Kilkelly, *The Rights to Respect for Private and Family Life: a Guide to the Implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights*, 2003, 5.

³⁹⁷ ლ. ვილდჰაბერი, ადამიანის უფლება: როგორ უნდა იცავდეს მას სტრასბურგისა და ეროვნული სასამართლოები, *ჟურნალი „ადამიანი და კონსტიტუცია“*, №1, 2002 წელი, გვ. 63.

რცელდეს კონვენციის კონკრეტული დებულება, არ ნიშნავს, რომ გამოირიცხება ამ გარემოებაზე კონვენციით გათვალისწინებული უფლებისა და თავისუფლების გავრცელება. კონვენციით განმტკიცებული გარანტიების გამოყენების არეალი შეიძლება გაფართოვდეს ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლით და გამოყენებულ იქნეს ისეთი გარემოების მიმართ, რომელიც პირდაპირ არ არის მოხსენიებული ევროპულ კონვენციაში. ამის საილუსტრაციოდ შეიძლება კონკრეტული მაგალითების მოყვანა. საქმეზე კლასი გერმანიის წინააღმდეგ³⁹⁸, რომელიც ეხებოდა სატელეფონო მოსმენას, ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა: მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტი პირდაპირ არ იცავს სატელეფონო საუბრების კონფიდენციაურობას, ამ მუხლით განსაზღვრული ცნებები: „პირადი ცხოვრება“ და „მიმოწერა“ მოიცავს მას.

ასევე, შეიძლება სხვა მაგალითის მოყვანა, რომელიც ნათელყოფს, კონვენციის დებულებებთან ერთად, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გამოყენების აუცილებლობას კონკრეტული უფლების შინაარსის დასადგენად. საქმეზე – ნიმიტცი გერმანიის წინააღმდეგ³⁹⁹, რომელიც ეხებოდა ბ-ნი მ. ნიმიტცის, პროფესიით ადვოკატის, პირადი ცხოვრებისა და საცხოვრებლის პატივისცემის უფლებას, – ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ მომჩივნის საადვოკატო ოფისის ჩხრეკამ დაარღვია მისი პირადი ცხოვრებისა და საცხოვრებლის პატივისცემის უფლება. ევროპულმა სასამართლომ განმარტა, რომ საადვოკატო ოფისი, უფრო ზოგადად კი, მომჩივნის სამუშაო ადგილი, ექცევა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის მოქმედების სფეროში. აქედან გამომდინარე, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ცნება „საცხოვრებელი“, რომელიც დაცულია ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით, მოიცავს ადამიანის სამუშაო ადგილს და, შესაბამისად, იცავს პირს არამართლზომიერი ჩარევისაგან.

ევროკავშირის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობაში არსებობს "მონაცემთა ნაკადის" და "მონაცემთა გადაცემის" ცნებები, რომელიც დადებითი ხასიათის მატარებელია. ევროკავშირის კანონმდებლობით პერსონალური მონაცემების განთავისუფლება და დაბლოკვის შესახებ მონაცემები, მონაცემთა შეგროვებისა და მონაცემთა გაცვლის შესახებ გადანაცვ-ტილება, ხორციელდება პირადი მონაცემების გაცვლის საფუძველზე, რომელიც შესაძლებელია მოხდეს დოკუმენტაციის მატერიალური სახით. უფრო

³⁹⁸ *Klass and others v Federal Republic of Germany*, (Case N1979-80), ECHR, 6 September 1978.

³⁹⁹ *Niemietz v. Germany* (Case N251-B) ECHR, 16th of December 1992, Par. 29-33.

ზოგადად, მონაცემთა ნაკადის ცნება, რომელიც განსაზღვრავს წინასწარ განსაზღვრულ სივრცეში მონაცემთა თავისუფალ მიმოქცევას, ხოლო საერთაშორისო მონაცემთა გადაცემის ცნების მიხედვით, რომ მონაცემები ეფექტურად იგზავნება ან მიიღება, ამოღებულია ან მიბმული, არსებული ნაკვალევით და მხოლოდ მათი მეშვეობით. თუმცა ეს სივრცული მეტათორები სრულად არ შეესაბამება მონაცემთა დამუშავების პრაქტიკის რეალობას.

ამ თვალსაზრისით, (თავისუფალი) "მონაცემთა ნაკადები" ძირითადად ერთჯერადი (ევროპული) იურისდიქციის ქვეშ მყოფი მონაცემთა გამრავლების შეუზღუდავი ოპერაციებია და "მონაცემთა გადაცემა" ფუნდამენტურად მოქმედება იმ მონაცემებით, რომლებიც აღსადგენად ხელმისაწვდომი გახდება სხვა ქვეყნის იურისდიქციაში. აღნიშნული გამომდინარეობს იმ რეალობისგან, რომ მონაცემთა ადგილმდებარეობა და მისი შემდგომში მიწოდების ადგილი სრულიად შეუსაბამობაშია, შესაბამისად, ივარაუდება, რომ პერსონალური მონაცემები გაედინება ქვეყნის ფარგლებს გარეთ.

ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობის მიზნებისათვის მონაცემების ადგილმდებარეობის შესაბამისობის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია ინფორმაცია ექსტრატერიტორიულობის შესახებ. არსებობს მუდმივი ტრანსატლანტიკური უთანხმოება იმის შესახებ, არის თუ არა ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის კანონი ექსტრატერიტორიული.⁴⁰⁰ ევროკავშირის პირადი მონაცემების დაცვა ფაქტურად არის ტერიტორიული. ადამიანის უფლებების დაცვის ფუნდამენტური უფლება, ამ თვალსაზრისით, არ ითვალისწინებს ევროკავშირის ინდივიდუალურ მონაცემებზე დაფუძნებულ ყველა პერსონალურ მონაცემებს, მაგრამ ყველა იმ ადამიანის უფლება, რომელიც უზრუნველყოფილია ევროკავშირის კანონმდებლობის მიხედვით, ფუნდამენტური უფლებების დაცვაზე, იმდენად რამდენადაც მათი პირადი მონაცემების დამუშავება ხდება სწორედ აღნიშნულის მიერ.

2.1. საქმის მონაწილე პირები

პერსონალური მონაცემი, კანონით თანახმად, „არის ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებულ ან იდენტიფიცირებად ფიზიკურ პირს.“⁴⁰¹ პრობლემატურია, მონაცემთა სუბიექტისთვის ინ-

⁴⁰⁰ Christopher Kuner, 'Extraterritoriality and regulation on international data transfers in EU data protection law' (2015), 5(4) International Data Privacy Law 235-245.

⁴⁰¹ საქართველოს კანონი „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“, 28.12.2011 წელი, მე-2 მუხლის „ა“ პუნქტი.

ფორმაციის მიწოდების საკითხი. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ კანონის მე-15 მუხლის მე-3 პუნქტი: „თუ მონაცემთა შეგროვება არ ხორციელდება უშუალოდ მონაცემთა სუბიექტისაგან, მონაცემთა დამუშავებელი ან უფლებამოსილი პირი ვალდებულია მოთხოვნის შემთხვევაში მონაცემთა სუბიექტს მიანოდოს ამ მუხლის პირველ პუნქტში აღნიშნული ინფორმაცია“. კანონი არაფერს ამბობს იმაზე, თუ საიდან შეიძლება შეიტყოს მონაცემთა სუბიექტმა, მასზე მონაცემების დამუშავების შესახებ? როგორც თეორიულად, ასევე პრაქტიკულად, აბსოლუტურად შესაძლებელია, რომ ასეთ შემთხვევაში დაიწყოს ისეთი მონაცემების შეგროვება, რომლითაც ილახება ადამიანის უფლებები, მაშინ როდესაც მან ამის შესახებ არც იცის და შესაბამისად ვერც თავის დაცვას შეძლებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მონაცემების დამუშავებელს უნდა დაევალოს შეტყობინების ვალდებულება მონაცემთა სუბიექტის მიმართ. აღსანიშნავია, რომ ასეთ ვალდებულებას ითვალისწინებს ლატვიის კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, სადაც დეტალურადაა განერილი, თუ რა ვალდებულება ეკისრება კონტროლის განმახორციელებელ პირს, მონაცემების დამუშავების დაწყებამდე. ამავე კანონის მე-8 მუხლის თანახმად: მონაცემთა შეგროვების დაწყებამდე კონტროლის განმახორციელებელი პირი მონაცემთა სუბიექტს ატყობინებს შემდეგ ინფორმაციას: ა) კონტროლის განმახორციელებელი პირის და დამუშავებელი პირის სახელწოდებას ან სახელს და მისამართს; ბ) მონაცემთა დამუშავების მიზანს და საკანონმდებლო საფუძვლებს. ხოლო მონაცემთა სუბიექტის მოთხოვნის საფუძველზე, კონტროლის განმახორციელებელი პირი მონაცემთა სუბიექტს ატყობინებს მონაცემთა სავარაუდო მიმღებთა ვინაობას, მონაცემთა სუბიექტის უფლებას, მიიღოს ნებართვა საკუთარი პერსონალური მონაცემების გაცნობასა და მათში ცვლილებების შეტანასთან დაკავშირებით (მუხლი 8).⁴⁰² აღსანიშნავია, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით არსებობს ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 1995 წლის 24 ოქტომბრის დირექტივები "პირთა დაცვის შესახებ მათი პირადი მონაცემების გადამუშავების პროცესში და ასეთი მონაცემების თავისუფალი მიმოქცევის შესახებ"⁴⁰³ რომლის მიხედვით „ყოველ პირს, რომლის შესახებაც შეგროვდა ან/და დამუშავდა ინფორმაცია, უფლება აქვს, მაკონტროლებლისგან მოითხოვოს: დასტური, რომ მის შესახებ ინფორმაციას აგროვებენ

⁴⁰² Personal Data Protection Law, 23rd of March 2000, Retrieved on 23rd of February 2012, from Data State Inspectorate: <http://www.dvi.gov.lv/eng/legislation/pdp/ Article 8>.

⁴⁰³ Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.

ანდა ამუშავებენ“.⁴⁰⁴ ასევე გაუგებარია მე-16 მუხლის მე-3 პუნქტის დანიშნულება კანონში, სადაც წერია: „დაუშვებელია მონაცემთა დამუშავების შესახებ ხელშეკრულების დადება, თუ, უფლებამოსილ პირის საქმიანობიდან ან/და მიზნებიდან გამომდინარე, არსებობს მონაცემთა არამიზნობრივი დამუშავების საფრთხე“. „პერსონალურ მონაცემთა შესახებ“ კანონის მე-4 მუხლის „დ“ პუნქტის თანახმად – „მონაცემები უნდა იყოს ნამდვილი და ზუსტი. მცდარი და არაზუსტი მონაცემები უნდა გასწორდეს, ხოლო კანონიერი საფუძვლის გარეშე შეგროვებული და დამუშავების მიზნის შეუსაბამო მონაცემები უნდა დაიბლოკოს, ნაიშალოს ან განადგურდეს“. აღნიშნული კანონი აგრეთვე ითვალისწინებს „თანხმობას“.⁴⁰⁵

„მონაცემთა სუბიექტის მიერ შესაბამისი ინფორმაციის მიღების შემდეგ მის შესახებ მონაცემთა განსაზღვრული მიზნით დამუშავებაზე ზეპირად, სატელეკომუნიკაციო ან სხვა შესაბამისი საშუალებით გამოხატული ნებაყოფლობითი თანხმობა, რომლითაც შესაძლებელია ნათლად დადგინდეს მონაცემთა სუბიექტის ნება“.⁴⁰⁶ დაშვებულია, რომ მონაცემების დამუშავებაზე თანხმობა ზეპირად გაიცეს. თუმცა, არ არის განსაზღვრული, თუ რას ნიშნავს ზეპირად გაცემული თანხმობა. კერძოდ, თუ ზეპირ თანხმობაში იგულისხმება, მაგალითად, სატელეფონო საუბრისას გამოთქმული თანხმობა, მაშინ რა საჭიროა, „ზეპირი“-საგან ცალკე „სატელეკომუნიკაციო“-ს გამოყოფა? მოცემული ჩანაწერის მიხედვით, ზეპირ თანხმობაში, შეიძლება მივიჩნიოთ პირისპირ საუბრისას გაცემული თანხმობა. ასეთ შემთხვევაში დგება მტკიცების ტვირთის საკითხი, თუ როგორ უნდა დამტკიცდეს, რომ პირმა ნამდვილად გასცა თანხმობა. ინფორმაციის დამუშავებელს შეუძლია ამტკიცოს, რომ მან მართლაც მიიღო ასეთი თანხმობა (როცა სინამდვილეში არ მიუღია) და ასევე, პირს შეუძლია ამტკიცოს, რომ მას არ მიუცია ნებართვა ინფორმაციის დამუშავებაზე (როცა სინამდვილეში გასცა ასეთი თანხმობა). ამიტომ სიტყვა „ზეპირი“ მოითხოვს დაზუსტებას, თუ რას მოიცავს ის. განსაზღვრული უნდა იყოს, რომ ზეპირი თანხმობა შეიძლება ნიშნავდეს ვიდეო კამერის საშუალებით მიცემულ თანხმობას, რომლის შესაბამისი წესით შესრულებული ჩანაწერი არსებობს და სხვა.⁴⁰⁷

⁴⁰⁴ ოქრუაშვილი მ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, თბ. 2005, გვ. 41.

⁴⁰⁵ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ბ“ პუნქტი.

⁴⁰⁶ იხ. იქვე.

⁴⁰⁷ ჯგერენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო პრაქტიკა, თბ. 2012, ხელმისაწვდომია: <<http://library.court.ge/upload/2962013-03-29.pdf>> [11.08.2020].

ბუნდოვანია აგრეთვე, „საჯარო ინტერესის“ ცნება. აქ მნიშვნელოვანია, სასამართლო პრაქტიკა, თუ მსგავს შემთხვევებში რას მიიჩნევს ის საჯარო ინტერესის ცნებაში, აუცილებელია, რომ ის მაქსიმალურად დავიწროვებული იყოს და არ მოიცავდეს ფართო სპექტრს. სიღრმისეულად უნდა მოხდეს საჯარო სიკეთისა და კერძო სიკეთის გააზრება, თუ რამდენად უფრო მნიშვნელოვანია კონკრეტულ შემთხვევაში კერძო სიკეთის ხელყოფა საჯარო სიკეთის დასაცავად. გათვალისწინებული უნდა იყოს პროპორციულობისა და თანაბრობის პრინციპიც. ასევე, გამოყენებული და გათვალისწინებული უნდა იქნეს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-8 მუხლი, რომლის მიხედვით, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დარღვევა შესაძლებელია რამდენიმე (გამონაკლის) შემთხვევაში, კერძოდ კი: საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის; უნესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად; ჯანმრთელობის ან მცხოვრებლისა თუ სხვათა უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად. რაც მთავარია, კანონი უნდა ემსახურებოდეს იმ აზრისა და რწმენის დაცვას, რომლის მიხედვით შეგვიძლია ვიფიქროთ, გვჭეროდეს და ვთქვათ – „მე მნამს ჩემი პირადი ხელშეუხებლობის“ (I believe in a zone of privacy – Hillary Clinton).

ფარმაცევტთა მიერ ანონიმური რეცეფტის მონაცემების გამჟღავნება წარმოადგენს პირადი მონაცემების გამჟღავნებას. ევროპულ მონაცემთა დაცვის დირექტივის გამოყენების საფუძველზე, სიმონ ბრაუნის სახალხო დამცველმა⁴⁰⁸ შემოატრიალა სააპელაციო სასამართლოში უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილება⁴⁰⁹, რომელმაც განმარტა, რომ ასეთი ინფორმაციის გამჟღავნება არ წარმოადგენს უფლების დარღვევას. იგი ამტკიცებდა, რომ მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით⁴¹⁰, „გადამუშავების“ განსაზღვრა მოიცავს ანონიმურობის პროცესს, საიდენტიფიკაციო მონაცემების გადაქცევას არა-გადამონებული მონაცემებად. სასამართლომ დაბეჭითებით აღნიშნა, რომ ეს უკანასკნელი ინტერპრეტაცია „სალი აზრისა და სამართლიანობის საფუძველზე“ იყო.⁴¹¹ ასეთი ინტერპრეტაციის შედეგები ისაა,

⁴⁰⁸ იხ. იქვე.

⁴⁰⁹ G.T. Laurie, S.H.E. Harmon, and G. Porter, *Mason and McCall Smith's Law and Medical Ethics*, Oxford University Press, Tenth Edition, 2016. Page 208.

⁴¹⁰ Directive 95/46/EC 'on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and

on the free movement of such data', 23rd of November, 1995, p. 31.

⁴¹¹ DR Stanley Lai., *The Copyright Protection of Computer Software in the United Kingdom*, Oxford Portland Oregon, 2000. Page 31.

რომ ანონიმურობის პროცესი უნდა შეესაბამებოდეს მონაცემთა დაცვის პრინციპებს, განსაკუთრებით პირველ პრინციპს, პირადი მონაცემების სამართლიანი და კანონიერი დამუშავების შესახებ.⁴¹²

ვინაიდან, პერსონალური მონაცემები წარმოადგენს ჩვენი "საინფორმაციო საზოგადოების" ერთ-ერთი ძირითად აქტივობას, ამგვარი ინფორმაციის გამოყენების კონტროლის საჭიროება უფრო აქტუალური გახდა.⁴¹³ მაგალითად, გერმანიაში, იგი დაცულია მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობით დადგენილი წესით:

„პერსონალური მონაცემების გამოყენება უნდა განხორციელდეს ანონიმურობისა და ფსევდონიმიზაციის შესაძლებლობის ფარგლებში, რომელიც საჭიროებს ძალისხმევას, ინტერესების პროპორციული დაცვის მიზნით.“⁴¹⁴ 1997 წელს ევროპის მინისტრთა საბჭომ მიიღო რეკომენდაცია სამედიცინო მონაცემების დაცვის შესახებ, სადაც იგი აცხადებს: „პროფესიული და სამეცნიერო ორგანიზაციები, ისევე როგორც სახელმწიფო ორგანოები ხელს უნდა უწყობდნენ ანონიმურობის დაცვის ტექნიკასა და პროცედურებს.“⁴¹⁵

ეფექტური ანონიმურობის მიღწევა შეიძლება იყოს რთული ამოცანა, როგორც ტექნიკური, ისე შესაბამისობის თვალსაზრისით. ანონიმურ მონაცემებზე დახვეწილი მონაცემების ანალიზისა და მონაცემების მოპოვების მეთოდები საბოლოოდ გამოიმუშავებენ ისეთ მონაცემებს, რომლებიც "პირდაპირ თუ ირიბად" დაკავშირებულია კონკრეტულ ინდივიდთან, რომლითაც აღნიშნული "პირადი მონაცემების" ღირებულებას ექვემდებარება.⁴¹⁶

გერმანიის მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობის მიხედვით, მონაცემები განიხილება "დეპერსონალიზებულ"-ად თუ ადამიანი შეიძლება იდენტიფიცირებულ იქნეს მხოლოდ დროის, ხარჯებისა და შრომის არაპროპორციული ოდენობით.⁴¹⁷

⁴¹² Regulations on the processing of personal data (Personal Data Regulations), Issued by the Ministry of Justice and the Police, transferred to the Ministry of Labour and Government Administration by the Decree of 15 December 2000 No. 1263. Amended on 23 December 2003 No. 1798.

⁴¹³ Ian Walden, *Anonymising Personal Data*, (2002).

⁴¹⁴ The Federal Data Protection Act of 20 December 1990 (Federal Gazette 1, pp. 2954, 2955).

⁴¹⁵ Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation No. R (97) 5 on the Protection of Medical Data (Feb. 13, 1997), at Article 12.1.

⁴¹⁶ Sweeney, L., 'Weaving Technology and Policy Together to Maintain Confidentiality', *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 1997, pp. 98-110.

⁴¹⁷ Ian Walden, *Anonymising Personal Data*, 2002, page 226.

ავსტრიის მონაცემების დაცვის კანონმდებლობის თანახმად, მონაცემთა ცალკეული კატეგორიისთვის მითითებული, "არაპირდაპირი პერსონალური მონაცემები", არ ითვლება არც პერსონალურ მონაცემებად და არც მთლიანად ანონიმურ მონაცემებად, არამედ წარმოადგენს პერსონალური მონაცემების მაკონტროლებლს, რომელსაც არ შეუძლია "მონაცემთა სუბიექტის იდენტიფიცირება კანონით დადგენილი წესით".⁴¹⁸ აღსაღნიშნავია აგრეთვე ის ფაქტიც, რომ პირადი მონაცემების უფლება დაცულია ავსტრიის კონსტიტუციით:

„ყველას უნდა ჰქონდეს პირადი მონაცემების გასაიდუმლოების უფლება, კერძოდ ისეთი უფლების, რომელიც უშუალოდ მას შეეხება, განსაკუთრებით კი, მის პირად და ოჯახურ ცხოვრებასთან დაკავშირებულ მონაცემებს, იმდენად, რამდენადაც მას აქვს აღნიშნულის ინტერესი. ეს ინტერესი იზღუდება მაშინ, როდესაც მონაცემები არ შეიძლება იყოს გასაიდუმლოებული მათი ზოგადად ხელმისაწვდომობის გამო, ან იმის გამო, რომ ვერ მოხდა მათი მოკვლევა.“⁴¹⁹ ანონიმურობის ეფექტურობის საკითხი საბოლოო ჯამში რეგულატორის ან სასამართლოების მიერ კონკრეტულ გარემოებებში არის გადასაწყვეტი, თუმცა, ანონიმური მონაცემების ნორმატიული განმარტება უზრუნველყოფს დადგენილ კრიტერიუმებს, რომლის წინააღმდეგაც შეიძლება გაკეთდეს შეფასება.⁴²⁰

პერსონალური მონაცემების დამუშავება შესაძლებელია მხოლოდ კანონის საფუძველზე, მხოლოდ ლეგიტიმური მიზნებისთვის. პირები ან ორგანიზაციები, რომლებიც აგროვებენ და ამუშავებენ პერსონალურ მონაცემებს ვალდებული არიან დაიცვან ეს მონაცემები არასწორი/უკანონო გამოყენებისგან. პირადი მონაცემების უკანონოდ გამოყენება, მაგალითად, მონაცემთა ბაზის გატეხვა ინფორმაციის მოპოვების მიზნით, განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალურ მონაცემთა უკანონო გამოყენება, მათი გამოყენება პირადი მიზნებისთვის ან მათი დაზიანება ან/და პირადი ინფორმაციის გამჟღავნება იმ პირის მიერ, ვისთვისაც ეს ინფორმაცია ცნობილი გახდა მისი პროფესიული საქმიანობიდან გამომდინარე და სხვა, წარმოადგენს ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულს. პერსონალურ მონაცემთა დამუშავება შესაძლებელია მხოლოდ მონა-

⁴¹⁸ Datenschutzgesetz 2000, Federal Law Gazette I (Bundesgesetzblatt) No. 165/1999 (unofficial English translation), at Art. 2, Sect. 4(1).

⁴¹⁹ Austria The Fed. Constitutional Law of 1920 as amended in 1929 as to Law No. 153/2004, December 30, 2004.

⁴²⁰ Ian Walden, Anonymising Personal Data, 2002, page 227.

ცემთა სუბიექტის თანხმობის შემთხვევაში, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. პერსონალური მონაცემების დამუშავების პროცესში მაქსიმალურად უნდა იყოს დაცული მონაცემთა სუბიექტის კანონიერი ინტერესი, დაცული იყოს მისი პირადი ცხოვრების უფლება.⁴²¹

2.2. მესამე პირთა ინტერესები

დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, განსაკუთრებით კი 1995-2000 წლებში, საქართველოში საკანონმდებლო საქმიანობა სრულად ორიენტირებული იყო ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვისაკენ.⁴²² ამ პერიოდს უკავშირდება სახელმწიფოს ძირითადი კანონის, საქართველოს კონსტიტუციის მიღება,⁴²³ რომელიც „პერსონალური მონაცემების დაცვას ცალკე უფლებად არ გამოყოფს. აღნიშნული მოიაზრება პირადი და ოჯახური ცხოვრების ხელშეუხებლობის კონსტიტუციური უფლების დაცულ სფეროში.“⁴²⁴ „პირის ინტერესი, არ დაუშვას კერძო საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამჟღავნება და აკონტროლოს ამ ინფორმაციის გავრცელება, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების ერთ-ერთი უმთავრესი ასპექტია.“⁴²⁵ თუმცა, „პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვა სოციალური კონცეფციაა და მისი აღქმა მუდმივ ცვლილებებს განიცდის“,⁴²⁶ ამასთან, მონაცემთა „უსაფრთხოებასა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას შორის ბალანსის დაცვა მიღწეული უნდა იქნეს სამართლიან პირობებში.“⁴²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განაცხადა, რომ „ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში სადავო ნორმის შეჩერების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას სასამართლომ უნდა შეათვასოს ნორმის შეჩერე-

⁴²¹ Personal Data Act 1998:204, ხელმისაწვდომია: <<http://www.freedominfo.org/ documents/sweden%20personal%20data%20act-eng.pdf> > [11.08.2020].

⁴²² გაგნიძე ე., საიჭოძე ნ., პერსონალური მონაცემების დაცვასთან დაკავშირებული კერძო და საჯარო ინტერესის თანაფარდობა და უფლებაში ჩარევის საფუძვლიანობის კრიტერიუმები“, სტუდენტური სამართლებრივი ჟურნალი, 2016 წ. გვ. 64.

⁴²³ საქართველოს კონსტიტუცია, 1995 წლის 24 აგვისტო.

⁴²⁴ იზორია ლ., ბერაია ი., და სხვები, „საპოლიციო სამართალი“, თბ. 2015 წელი, შს-ს აკადემიის გამომცემლობა, გვ. 83.

⁴²⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406.408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 15.

⁴²⁶ S.D. Warren & L.D. Brandeis, “The Right to Privacy”, Harvard Law Review, 1890, p. 193.

⁴²⁷ Sophie Stalla-Bourdillon, Joshua Phillips, Mark D. Ryan, Privacy vs. Security, 2010, p. 16.

ბით გამოწვეული სხვათა უფლებების დარღვევის საფრთხეც,⁴²⁸ ვინაიდან აღნიშნულით შესაძლოა დაირღვეს სხვათა ინტერესები. შესაბამისად, ნორმის შეჩერების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებისას ხდება მოსარჩელის ინტერესებისა და მესამე პირის ინტერესების ანონ-დანონაც. საკონსტიტუციო სასამართლომ „საქმეზე ლევან გვათუა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ მიღებული საოქმო ჩანაწერით“⁴²⁹ დაუშვა ნორმის კონკრეტული ნორმატიული შინაარსით შეჩერების შესაძლებლობა, რაც სწორედ მესამე პირების ინტერესების დაცვას ისახავს მიზნად. კანონი ადგენს პრინციპებს, წესებს, საფუძვლებსა და უსაფრთხოების ზომებს, რომელთა დაცვა უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს წარმოადგენს მოქალაქეთა მონაცემების დამუშავებისას, რომელთა დარღვევით მონაცემთა შეგროვება, გამოყენება, შენახვა და გავრცელება კანონდარღვევაა და შესაძლოა გახდეს ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველიც. სამართლებრივი საფუძვლების არსებობა და კანონით დადგენილი მონაცემთა დამუშავების საფუძველი წარმოადგენს იმ ორ ძირითად პირობას, რომელიც აუცილებელია მონაცემთა დამუშავების ნებისმიერ ეტაპზე.⁴³⁰ სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე მონაცემთა დამუშავება დაუშვებელია. გარდა განსაკუთრებული კატეგორიის მიკუთვნებული საქმეებისა, ვინაიდან მოცემულ შემთხვევაში, კანონი უფრო მაღალ სტანდარტებს აწესებს, რა დროსაც მხოლოდ ზეპირი (სიტყვიერი) თანხმობა არ არის საკმარისი და აუცილებელია თანხმობა გაცხადებულ იქნეს წერილობით.⁴³¹ განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების დამუშავება შესაძლებელია მხოლოდ მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის შემთხვევაში. ინფორმაციის ან დოკუმენტაციის მესამე პირებისათვის გადაცემაზე უნდა არსებობდეს მონაცემების გადაცემის საფუძველი და საჭიროება. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „მ“ ქვეპუნქტში არის მოცემული მესამე პირის დეფინიცია, კერძოდ, „ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი საჯრო დაწესებულება, გარდა მონაცემთა სუბიექტისა სახელმწიფო ინსექტორის სამსახურისა, მოაცემთა დამ-

⁴²⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი საქმეზე “სოფო ებრაელიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ”, II, მე-9 პუნქტი. ხელმისაწვდომია: <<http://www.constcourt.ge/ge/legal-acts/recording-notices>> [11.08.2020].

⁴²⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის განმწესრიგებელი სხდომის 2015 წლის 25 ნოემბრის N3/9/682 საოქმო ჩანაწერი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3082537?publication=0>

⁴³⁰ სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური, მონაცემთა დამუშავების პრინციპები და საფუძვლები, ხელმისაწვდომია: <<https://personaldata.ge/ka/orginnerpage4>> [11.08.2020].

⁴³¹ იხ. იქვე.

მუშავებისა და უფლებამოსილი პირისა“. აღნიშნული კანონის მე-2 თავის მე-5 მუხლის, „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, „მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია მონაცემთა დამუშავებლის ან მესამე პირის კანონიერი ინტერესების დასაცავად, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს მონაცემთა სუბიექტის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის აღმატებული ინტერესი.“ საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, პერსონალური მონაცემების შეგროვებისას მიმართოს პირს, რომელზეც გროვდება ესა თუ ის ინფორმაცია, აცნობოს დამუშავების მიზანი და სამართლებრივი საფუძველი. სხვა წყაროებიდან პერსონალური მონაცემების შეგროვების შემთხვევაში, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია აცნობოს პირს იმ მესამე პირების შესახებ, რომელთაც შესაძლოა გადაეცეთ ეს მონაცემები, შემდგომში ინფორმაციის მიწოდების მიზნით.⁴³²

საინტერესოა ლიტვაში არსებული კანონი პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ, რომელიც პირდაპირ ითვალისწინებს მესამე პირების არსებობას პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას, კერძოდ, აღნიშნული კანონის ტერმინთა განმარტებებში, ასახულია ტერმინი „მესამე პირი“, რომლის დეფინიციაც აცხადებს, რომ მესამე პირი არის ფიზიკური ან იურიდიული პირი, გარდა მონაცემთა სუბიექტის, კონტროლის განმახორციელებელი პირის, დამუშავებელი პირის ან პირისა, რომელსაც დავალებული აქვს მონაცემთა დამუშავება კონტროლის განმახორციელებელი პირის ან დამუშავებელი პირის მიერ.

2015 და 2016 წლის ძირითადი საკანონმდებლო ცვლილებები და ახალი კანონმდებლობის შემუშავების მიზეზი თურქეთის იურისდიქციებში იყო პირადი მონაცემების დაცვა. პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ №6698 კანონი ძალაში შევიდა 2016 წლის 24 მარტს, მას შემდეგ, რაც აღნიშნული კანონპროექტის განხილვა თურქეთის პარლამენტის მიერ საყოველთაოდ შეჩერებული იყო ათწლეულის წინ. კანონი განსაზღვრავს პერსონალური მონაცემების მოქმედების სფეროს, განსაზღვრავს პერსონალური მონაცემების მფლობელს და ამ მონაცემების ნებისმიერი დამუშავების იდენტიფიცირების სამართლებრივ განსაზღვრებებს და ამ მონაცემების უზრუნველსაყოფად გამოყენებული მონაცემთა შენახვის მეთოდებს.⁴³³ ამასთანავე, კანონი განსაზღვრავს მონაცემთა მფლობელების გარკვეული ძირითადი უფლებებს. ის კრძალავს, მაგალითად, მონაცემების დამუშავებას

⁴³² საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია., პერსონალური მონაცემების დაცვა საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობის ანალიზი, 2007 წ. გვ. 6.

⁴³³ Burçak Unsal., Protection of Personal Data in Turkey and Japan, Turkish Commercial Law Review, 2016, page 187.

იმ მონაცემების ნამდვილი პირის მფლობელობის აშკარა თანხმობის გარეშე.⁴³⁴ კანონი განსაზღვრავს დამუშავებულ მონაცემებსა და მონაცემთა დამუშავებას. კანონი ითხოვს, რომ მონაცემთა მესაკუთრის თანხმობა იქნეს მიღებული ნებისმიერ ქმედებამდე, რომელიც კვალიფიცირდება მონაცემთა დამუშავების პროცესში.

მონაცემთა დამუშავებელი არ მოითხოვს პერსონალურ მონაცემებს ზემოაღნიშნული პრინციპების ფარგლებს მიღმა. მონაცემთა დამუშავებლობა ეს უნდა განიხილონ იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც თანხმობა მოითხოვება მონაცემთა მფლობელისგან. ძირითადი წესი ის არის, რომ მონაცემთა მფლობელის აშკარა თანხმობა უნდა იყოს მიღებული პირადი მონაცემების დამუშავების მიზნით. ერთადერთი გარემოება, სადაც თანხმობა არ არის აუცილებელი (გამონაკლისია), მითითებულია მ/აღნიშნულ წესში, კერძოდ, როდესაც ნორმატიული კანონმდებლობა ადგენს მონაცემთა დამუშავების სავალდებულობას; როდესაც პერსონალური მონაცემები უკავშირდება პირის ჯანმრთელობას ან სექსუალურ ცხოვრებას, მაშინ უფრო მაღალია ბარიერი, ვიდრე სავალდებულო ნორმატიული დებულებებით დადგენილი. ასეთ შემთხვევებში, პერსონალური მონაცემები შეიძლება დამუშავდეს მხოლოდ ავტორიზებული პირების ან დანესებულებების კონფიდენციალურობის პასუხისმგებლობის უფრო მკაცრი ფორმით და მხოლოდ საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით, სადაც პრევენციული მედიცინის ან სამედიცინო დიაგნოზის, სამედიცინო მკურნალობის ან ჯანდაცვის მომსახურების დაგეგმვის, მართვის ან დაფინანსების გამოყენებით არის სავალდებულო; როდესაც მონაცემთა დამსწრე პირს აქვს იურიდიული ვალდებულება ამ მონაცემების გამჟღავნებაზე და სხვა.

გარდა ზემოაღნიშნულ გამონაკლისის შემთხვევებისა, პერსონალური მონაცემები შეიძლება გაიყოს მესამე პირზე მხოლოდ მონაცემთა მფლობელის აშკარა თანხმობის შემდგომ. პერსონალური მონაცემები არ უნდა იქნეს გადაცემული საზღვარგარეთ, თუ მონაცემთა მიმღების იურისდიქცია არ არის საკმარისი პირადი მონაცემების დასაცავად. მონაცემთა დაცვის საბჭო განსაზღვრავს, თუ რომელი იურისდიქციები ითვლება საკმარისად დაცულად. გარდა ამისა, მონაცემთა დაცვის საბჭოს ნებართვა უნდა იქნას მიღებული, სანამ პერსონალური მონაცემები საზღვარგარეთ გადაეცემა. უცხოელი იურისდიქციის მონაცემების მიმღები წერილობით იძლევა გარანტიას, რომ ის დაიცავს პერსონალურ მონაცემებს. თუ თურქეთი ან სხვა ნებისმიერ პირი საზღვარგარეთ პირადი მონაცემების გადაცემის შედეგად სერიოზულ

⁴³⁴ The Turkish Commercial Law Review Volume 2, Issue 2, Winter 2016, page 188.

ზიანს აყენებს პერსონალური მონაცემების დაცვას, საჭიროა შესაბამისი საჯარო ხელისუფლების ნებართვა. პერსონალურ მონაცემთა კონფიდენციალურობის დებულების დარღვევა ექვემდებარება სისხლის სამართლის კოდექსის 5237 თავის, 135-ე და 140-ე მუხლებს და ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ექვსი თვიდან ექვს წლამდე.⁴³⁵ თუმცა, მიუხედავად ზემოთ დადგენილი სავალდებულო წესებისა, რომელიც 2016 წლის 24 მარტს იქნა მიღებული, დღეის მდგომარეობითაც არ ამოქმედებულა პრაქტიკაში. აღნიშნულმა კანონმა მიანიჭა უფლება შესაბამის ორგანოს, პირის თანხმობის გარეშე მოახდინოს პერსონალური მონაცემების დამუშავება ორწლიანი სამუდამო პერიოდის განმავლობაში.

იაპონიაში პერსონალური მონაცემების დამუშავება და პერსონალური მონაცემების სხვა საკითხები რეგულირდება 2005 წლის აპრილში დათარიღებული პირადი ინფორმაციის დაცვის შესახებ (აქტის) მიერ.⁴³⁶ მონაცემთა დაცვის კანონის ფარგლებში, სამინისტროები აქტს აქვეყნებენ საყოველთაოდ მიღებული პრაქტიკისა და მასთან დაკავშირებულ სახელმძღვანელო პრინციპების მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ ეს პუბლიკაციები არ არის სავალდებულო მომავალი სამინისტროს საქმიანობაზე, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მათ შინაარსს, თუ როგორ განმარტავს მას შესაბამისი სამინისტრო, ახორციელებს თავის უფლებამოსილებას მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობის მიხედვით და, როგორც წესი, იცავს, მას ისე, თითქოს აღნიშნულს გააჩნია კანონის ძალა.⁴³⁷ 2005 წლის შემდეგ, აღნიშნულ აქტში არაერთი ცვლილება/დამატება არის განხორციელებული. ცვლილებები მოიცავს აქტში გაწერილ ე.წ. „მგრძნობიარე ინფორმაციის“ ფარგლებს, როგორებიცაა სამედიცინო ისტორიის, გენეტიკური ინფორმაციის, რასის, რწმენის, სოციალური სტატუსის, დანაშაულებრივი ჩანაწერების და ინფორმაციის, რომელიც შეიძლება გამოიწვიოს დისკრიმინაციულ ნიშნებს უნდა იყოს დაცული აღნიშნული პირადი ინფორმაცია ზ/მითითებული ნორმატიული აქტის შესაბამისად.⁴³⁸

მონაცემთა დამუშავების პრინციპების დაცვის საკითხებზე საუბრობს ინსპექტორი 2015 წლის ანგარიშში და ხაზგასმით მიუთითებს, რომ „ორგანიზაციებს (მონაცემთა დამუშავებლებს) არ აქვთ განსაზღვრული მონაცემთა დამუშავების კონკრეტული და მკაფიო მიზანი, შესაბამისად, ინფორმაცია მუშავდება მიზნის არაადეკვატური და არაპროპორციული მოცულობით,

⁴³⁵ Burqak Unsal., *Protection of Personal Data in Turkey and Japan*, Turkish Commercial Law Review, 2016, page 191.

⁴³⁶ იბ. იქვე., 196

⁴³⁷ იბ. იქვე. გვ. 197

⁴³⁸ იბ. იქვე., გვ. 198

ამასთან, უმეტეს შემთხვევაში, კვლავ არ არის განსაზღვრული მონაცემთა შენახვის ვადები.⁴³⁹ პიროვნების კონფიდენციალური ინფორმაციის საჭაროდ გამოყენება საზოგადოების თვალში, პიროვნების ელემენტების მითვისება საკუთარი მიზნებისათვის არის კონფიდენციალურობის უფლების დარღვევა.⁴⁴⁰ მაგალითად, პირის სამედიცინო ისტორია⁴⁴¹ ყოველთვის წარმოადგენდა პირადი ცხოვრების ნაწილს.⁴⁴²

2.3. სასამართლოსა და სასამართლოს აპარატის ვალდებულებები პერსონალური მონაცემების დამუშავებისას

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის პირველი მუხლი ადგენს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა „უზრუნველყონ“ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა. ამ ფორმულირებიდან გამომდინარე, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის პირველი მუხლი განიმარტა ისე, რომ იგი სახელმწიფოს აკისრებს არა მხოლოდ ნეგატიურ, არამედ ასევე პოზიტიურ ვალდებულებას.⁴⁴³ ამ მუხლის თანახმად, სახელმწიფო ვალდებულია, არა მხოლოდ თავი შეიკავოს კონვენციითა და მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევისაგან (ნეგატიური ვალდებულება), არამედ ასევე უნდა უზრუნველყოს მათი დაცვა, მათ შორის მესამე მხარის (ფიზიკური და იურიდიული პირები) მიერ დარღვევის შემთხვევაში (პოზიტიური ვალდებულება).⁴⁴⁴ თუ ევროპულ კონვენციაში განმტკიცებული უფლებები დაირღვა ფიზიკური ან იურიდიული პირის მიერ, სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს დარღვეული უფლებების ეფექტიანი დაცვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, დგება პასუხისმგებლობის საკითხი თავად სახელმწიფოსი, რომელმაც ვერ უზრუნველყო კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების დაცვა. მიუხედავად იმისა, რომ ევროპული კონვენციის მრავალი დებულების ძირითადი მიზანია საჭაროდ ხელისუფლების მიერ ადამიანის უფლებათა არამართლზომიერი შემ-

⁴³⁹ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის 2015 წლის ანგარიში, ხელმისაწვდომია: www.pdp.ge.

⁴⁴⁰ Jacques Velu, "The European Commission on Human Rights and the Right to respect for private life, the home and communications", A. H. Robertson, Privacy and Human Rights, 32 (1973).

⁴⁴¹ Mr 'X' v. Hospital 'Z', (Case N4641), Supreme Court of India, 1999.

⁴⁴² Pierre Juvigny, "Modern Scientific and Technological Developments", 1973.

⁴⁴³ ლ. ვილდჰაბერი, ადამიანის უფლება: როგორ უნდა იცავდეს მას სტრასბურგისა და ეროვნული სასამართლოები, ჟურნალი „ადამიანი და კონსტიტუცია“, №1, 2002 წელი, გვ. 59-60.

⁴⁴⁴ D. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights, 2014, page. 504.

ლუდვის აკრძალვა, უდავოა, რომ სახელმწიფოს ევისრება ამ უფლებათა ეფექტიანი დაცვის ვალდებულება.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პოზიტიური ვალდებულება გამომდინარეობს კონვენციის მრავალი მუხლიდან, მათ შორის მე-8 მუხლით დაცული პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლებიდან.⁴⁴⁵ საქმეში მარქსი ბელგიის წინააღმდეგ⁴⁴⁶ ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა: „ამ მუხლის მიზანია, არსებითად, საჯარო ხელისუფლების უკანონო ჩარევისაგან პირის დაცვა ... ამასთანავე, ის არა მხოლოდ მოითხოვს სახელმწიფოსაგან ასეთი ჩარევისაგან თავშეკავებას – ძირითად ნეგატიურ ვალდებულებასთან ერთად, შეიძლება არსებობდეს პოზიტიური ვალდებულებები, რომლებიც ოჯახური ცხოვრების ეფექტიანი „პატივისცემისგან“ განუყოფელია. სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების ერთ-ერთი ასპექტია, უზრუნველყოს საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული საფუძველი მე-8 მუხლის დაცული უფლების რეალიზაციისათვის. სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულების საილუსტრაციოდ შეიძლება ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ერთ-ერთი გადაწყვეტილების მოშველიება.“⁴⁴⁷

ტექნიკის განვითარებამ დადებითი მუხტი შექმნა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დადგინდეს საკმარისი გარანტიები რათა მოხდეს პერსონალური მონაცემების დაცვისა და მართვის კონტროლი.⁴⁴⁸ ტექნიკის განვითარებას მოსდევს იმ პარადიგმების ცვლა, რომელიც პირად მონაცემების დაცვას შეეხება. აღნიშნული პარადიგმის ცვლა არ არის გამონეწელი მხოლოდ კანონმდებლობის დადგენით, რომელიც ცდილობს უზრუნველყოს პირადი მონაცემების დაცვა, ცალსახაა, რომ ევროკავშირის სასამართლო პრაქტიკაში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს ისეთი საქმეები, რომლებიც შეეხება პირადი მონაცემების დაცვას.⁴⁴⁹ აღნიშნული პოზიციის განმტკიცებას არსებითად ხელი შეუწყო ძირითად უფლებათა ქარტიის ძალაში შესვლამ, რომლის მე-7 და მე-8 მუხლები სრულად შეეხება პირადი ცხოვრებისა და პერსონალური მონაცემების დაცვას. მართლაც, კონსტიტუციური მნიშვნელობის მქონე აქტის მიღებით, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა ის მნიშვნელოვანი ასპექტები, რომლებიც წინააღმდეგობაში მოდიოდა პირადი

⁴⁴⁵ *Gaskin v. the United Kingdom* (Case N10454/83), ECHR, 7th of July 1989, Par. 42-49.

⁴⁴⁶ *Marckx v. Belgium*, (Case N6833/74), ECHR, 13th of June 1979.

⁴⁴⁷ *X and Y v. the Netherlands* (Case N 8978/80) 26th of March 1985, Series A no. 91.

⁴⁴⁸ Agreement between the European Union and the United States on the processing and transfer of Financial Messaging Data from the European Union to the United States for the purposes of the Terrorist Finance Tracking Program, OJ L 195, 27 July 2010, pp 5-14.

⁴⁴⁹ *Rechnungshof v Österreichischer Rundfunk and others*, (Case NI-04989), ECHR, 2003.

ცხოვრებისა და პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლებასთან.⁴⁵⁰ თუმცა, პირადი ცხოვრებისა და პერსონალური მონაცემების დაცვა ადმინისტრაციის მიერ უნდა იყოს წარმოდგენილი სხვა უფლებებით⁴⁵¹, რომ მოქალაქეებს შეეძლოთ საყოველთაოდ აღიარებული უფლება, მეტი ღიაობისა და გამჭვირვალობის საფუძველზე განახორციელონ. ევროკავშირის დონეზე უფრო მნიშვნელოვანია ღიაობა და გამჭვირვალობა. ვინაიდან ქვეყნებს აქვთ საკუთარი მოქალაქეების ნდობით აღჭურვილი ფუფუნება, რომელიც ევროკავშირის ბევრმა ქვეყანამ აღიქვა შორეულად და კომპლექსურად, რაზეც აუცილებლად უნდა მოხდეს მუშაობა მოსახლეობის ნდობის მოსაპოვებლად. იმ რეალობაში, როდესაც ევროკავშირს მოუწოდებენ უფრო მეტი საკითხების მოგვარებისაკენ, რომლებიც გავლენას ახდენენ ევროკავშირის მოქალაქეების სასიცოცხლო ინტერესებზე (ამ ეტაპზე მაინც, ფინანსური და ეკონომიკური სტაბილიზაციის სფეროში), შეუძლებელია ევროკავშირის ადმინისტრაციის მხრიდან დარჩეს ღიად. როგორც ერთ-ერთმა ფილოსოფოსმა, ჯეფირგენ ჰაბერმანმა განაცხადა: "ევროპული ინტეგრაციის პროცესი, რომელიც ყოველთვის ხელმძღვანელობდა მოსახლეობის ინტერესებით უკვე ჩიხში აღმოჩნდა. მას არ შეუძლია შემდგომი წასვლა მისი ჩვეულებრივი ადმინისტრაციული რეჟიმის შეცვლის გარეშე, როგორიცაა მაგალითად, საზოგადოებრივი ჩართულობა."⁴⁵² ევროკავშირის ხელშეკრულების პირველი მუხლი ითვალისწინებს, რომ გადაწყვეტილებები ღიად უნდა იქნეს მიღებული. ევროკავშირის ფუნქციონირების ხელშეკრულების მე-15 მუხლი (TFEU) ავალდებულებს ევროკავშირის ინსტიტუტებს, ორგანოებს, სამსახურებსა და სააგენტოებს, თავიანთი მუშაობა მაქსიმალურად ღიად განახორციელონ. ამ მიზნით, TFEU- ის მე-15 მუხლი ადგენს ევროკავშირის ინსტიტუტების, ორგანოების, ოფისებისა და სააგენტოების მიერ განხორციელებული საქმიანობის ხელმისაწვდომობის უფლებას.⁴⁵³ ფუნდამენტურ უფლებათა

⁴⁵⁰ Volker und Markus Schecke and Eifert (Case NC-92/09), ECHR, 9th of November 2010.

⁴⁵¹ Article 52(1) of the Charter, which states that limitations may be imposed on the exercise of rights (such as those set forth in Articles 7 and 8 of the Charter) as long as the limitations are provided for by law, respect the essence of those rights and freedoms, and, subject to the principle of proportionality, are necessary and genuinely meet objectives of general interest recognised by the European Union or the need to protect the rights and freedoms of others.

⁴⁵² Jllrgen Habermas speaking at the European Council on Foreign Relations, translated and quoted in Judy Dempsey, 'EU elites keep power from the people', New York Times, 22 August 2011.

⁴⁵³ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union – Part One: Principles – Title II: Provisions having general Application – Article 15 (ex Article 255 TFC), Official Journal L15, 09/05/2008, P. 54-55, ხელმისაწვდომია: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12008E015:EN:HTML>> [11.08.2020].

ქართის 42-ე მუხლი ასევე ადგენს ევროპის პარლამენტის, საბჭოს და კომისიის დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უფლებას. ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2001 წლის 30 მაისის N1049/2001 რეგულაცია ადგენს ევროკავშირის დანესებულებებში არსებული დოკუმენტების საჯარო ხელმისაწვდომობის შესახებ არსობრივ და პროცედურულ ნორმებს⁴⁵⁴ რომელიც მიზნად ისახავს გადაწყვეტილებების როგორც საჯაროდ, ასევე შემზღუდულ დროში მიღებას. ასეთი ღიაობით მოქალაქეებს საშუალებას აძლევს უფრო მჭიდროდ ჩაერთონ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში და უზრუნველყონ ადმინისტრაციის საქმიანობის უფრო მაღალი ლეგიტიმაცია, ეფექტური და მეტად ანგარიშვალდებული მოქალაქე დემოკრატიულ სისტემაში. "ეს ხელს უწყობს დემოკრატიის პრინციპების განმტკიცებას და ფუნდამენტური უფლებების პატივისცემას."⁴⁵⁵ არ არის გასაკვირი, რომ დოკუმენტებსა და ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის მოთხოვნა ითვალისწინებს ევროპის სახალხო დამცველისთვის წარდგენილ საჩივრის 37 პროცენტს.⁴⁵⁶ აღნიშნული დებულების მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი ეხება პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასა და ინდივიდუალურ დაცვას, კერძოდ, ევროკავშირის კანონმდებლობის შესაბამისად, პირადი მონაცემების დაცვას.⁴⁵⁷ ევროკომისიამ დაადგინა, რომ 1049/2001 დებულების მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი უნდა იქნეს განმარტებული, როგორც ამას მოითხოვს დოკუმენტის მფლობელი დანესებულება, აგრეთვე, გამოყენებულ იქნეს კანონმდებლობა პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ, კერძოდ, რეგულაცია 45/2001. აღნიშნულ გადაწყვეტილებას საფუძვლად უდევს „Bavarian Lager case“-ის⁴⁵⁸ საქმე. საქმე ეხებოდა ევროპის კომისიის, დიდი ბრიტანეთის მთავრობის წარმომადგენლებსა და ევროპის ლუდის ინდუსტრიის წარმომადგენლებს შორის შეხვედრის წვდომას. ეს შეხვედრა მოხდა დიდი ბრიტანეთის წინააღმდეგ ევროკომისიის მიერ დარღვეული პროცედურების კონტექსტში (კომისია განიხილავდა თუ არა ბრიტანეთის კანონმდებლობის შესაბამისად ბაზარზე შესვლის უცხოური ლუდსახარშების შემფერხებელი გავლენის უფლებას). მას შემდეგ, რაც კომისიამ მიიღო გადაწყვეტილება გამოძიების დახურვის შესახებ, ბავარი ლუგარის დირექტორმა, განაცხადა, რომ კომისიის გადაწყვეტილება იყო ყალბი და აღნიშნულის გასაჩივრების მიზნით, მოითხოვა წვდომა ინფორმაციაზე სამართალდარღვევის საქმის წარმოების შესახებ, რომ მიეცათ საჯარო წვდომა ოქმზე, რათა

⁴⁵⁴ იხ. იქვე.

⁴⁵⁵ Regulation 1049/2001, Recitals 1 and 2.

⁴⁵⁶ Annual Report of the European Ombudsman 2010, p 27.

⁴⁵⁷ Regulation 1049/2001, article 4(1) (b).

⁴⁵⁸ Commission v Bavarian Lager (Case C-28/08 P) Judgment of 29th of June 2010.

გაერკვია, თუ რატომ ჰქონდა კომისიას მიღებული გადაწყვეტილება საქმის დახურვის შესახებ. კომისიამ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა განმცხადებლის მოთხოვნა და გამოუყო რამოდენიმე ნუთი დოკუმენტაციის გასაცნობად. თუმცა, აქვე გადანყვიტა, რომ არ გაემჟღავნებინა იმ ხუთი პირის ვინაობა, რომელიც მონაწილეობდა აღნიშნულ საქმეში. ბავარი ლაგერმა შეიტყო, რომ ორი მათგანი არ ეთანხმებოდა რომ მათი სახელები გამჟღავნებულიყო და კომისიამ ვერ შეძლო სხვა პირებთან დაკავშირება მათი თანხმობის მისაღებად ვინაობის გამჟღავნების მოტივით. კომისიის პოზიცია იყო ცალსახა, რომ აღნიშნული წარმოადგენდა პერსონალურ მონაცემებს და შეუძლებელი იყო მათი გამხელა შესაბამისი პირის თანხმობის გარეშე, ასევე, უნდა არსებობდეს ლეგიტიმური მიზანი, რომ აღნიშნულით საქმის მონაწილე პირის ინტერესი არ დაირღვევა, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოხდებოდა კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნების არსებითი დარღვევა. არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება პერსონალური მონაცემების დაცვისა და საჯარო ინტერესების გათვალისწინების შეპირისპირებას. დებულების თანახმად, პირი, რომელიც ითხოვს დოკუმენტზე საჯარო ხელმისაწვდომობას, არ არის უფლებამოსილი დაადგინოს დოკუმენტზე ხელმისაწვდომობის მოთხოვნის მიზეზები.⁴⁵⁹ ის ფაქტი, რომ ბავარიის ლაგერის მიხედვით, განახლებული უნდა იყოს რეგულაცია 45/2001-ში ის ჩანაწერი, რომელიც ითვალისწინებს დოკუმენტის საჯარო ხელმისაწვდომობის მოთხოვნის უფლებას, აგრეთვე მოიცავს "პერსონალური მონაცემების გადაცემას", რაც არ არის აღნიშნული დებულების შესაბამის მუხლში.⁴⁶⁰ ევროპული მონაცემთა დაცვის ხელმძღვანელი ამტკიცებდა, რომ ინდივიდუალური პირების "კონფიდენციალურობა" უნდა დადგინდეს ანუ ის ბარიერი, რომელსაც არ უნდა გადავაბიჯოთ, მანამ, სანამ აუცილებელია პირადი მონაცემების დაცვის წესების შემოწმება. ევროპული მონაცემთა დაცვის ხელმძღვანელის პოზიცია იყო, რომ სახელის გამჟღავნება აუცილებლად გულისხმობდა პერსონალური მონაცემის გამჟღავნებასაც.⁴⁶¹ აღნიშნული გამომდინარეობს იმ დებულებიდან, რომ "პირადი მონაცემები" განისაზღვრება ძალიან ფართოდ.⁴⁶² უბრა-

⁴⁵⁹ Article 6(1) of Regulation 1049/2001 states that the applicant is not obliged to state reasons for the application for public access to a document.

⁴⁶⁰ The EDPS background paper is available at the EDPS website (www.edps.europa.eu).

⁴⁶¹ The Bavarian Lager Co Ltd v. Commission (Case NT-194/04) ECHR, 2007, Paragraphs 68 and 69.

⁴⁶² Regulation 45/2001 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community Institutions and bodies and on the free movement of such data [2001], Article 2a.

ლო მითითება პირის სახელის, პერსონალური ინფორმაციის გარეშე⁴⁶³, ის მაინც წარმოადგენს პირად მონაცემს. ბავარიის მაჟორიტარული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სახელები არ შეიძლება იქნეს გამხელელი თუკი მხარის მოთხოვნა არ იძლევა გათავისუფლების აუცილებლობას (ან მონაცემთა სუბიექტები თანხმობას).⁴⁶⁴

სამართლებრივ კონტექსტში, შესაძლებელია თუ არა ბალანსის დადგენა გამჭვირვალობის საჭიროებასა და პერსონალური მონაცემების დაცვას შორის. ინსტიტუტებმა უნდა შეისწავლონ, შეგროვებული და დამუშავები პერსონალური მონაცემების გამჟღავნების პროცესუალური სავალდებულობის ხარისხი.⁴⁶⁵ 1049/2001 რეგულაცია არ არის ერთადერთი სამართლებრივი საფუძველი, რომლის მეშვეობითაც მხარეებს შეუძლიათ მოითხოვონ ევროკავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებული დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა. კონკრეტული მხარეებისათვის არსებობს პერსონალურ მონაცემებზე დაშვების გარკვეული უფლებები, კონკრეტული ადმინისტრაციული სამართალწარმოების მიმართ, როგორიცაა მაგალითად, კონკურენციის პროცესი. ივარაუდება, რომ საკონკურსო კომისია, კონკურსის მიმდინარეობის პროცესში იკვლევს მრავალ დოკუმენტს, რომელიც შეიცავს "პერსონალურ მონაცემებს" (როგორიცაა თანამშრომლების სახელები, მომხმარებლები და ა.შ.). საკონკურსო დოკუმენტაციის ხელმისაწვდომობა არ არის "საზოგადოებრივი ხელმისაწვდომობა" (მხოლოდ სამართალწარმოების მხარეებს ჰქონდათ ამ ფაილზე ხელმისაწვდომობა და სავალდებულოა, რომ მხოლოდ საკონკურსო დოკუმენტაციის მიზნებისათვის მოხდეს დოკუმენტაციის მიღება).⁴⁶⁶

შეუძლია თუ არა „მონაცემთა სუბიექტს“ პრეტენზია გამოთქვას მისი მონაცემების გამჟღავნებასთან დაკავშირებით? 1/2003 დებულების და 773/2004 დებულების შესაბამისად, მონაცემთა გადასაცემად პირი უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ სავალდებულო მოთხოვნებს, იმის გათვალისწინებით, რომ კონკურსის მონაწილე მხარეები მხოლოდ კომისიისგან მიი-

⁴⁶³ როგორიც არის ასაკი, ოჯახური მდგომარეობა და სხვ.

⁴⁶⁴ The Bavarian Lager Co Ltd v. Commission (Case NT-194/04) ECHR, 2007.

⁴⁶⁵ Public access to documents containing personal data after the Bavarian Lager ruling' available at the EDPS website (www.edps.europa.eu).

⁴⁶⁶ Article 27(2) of Council Regulation 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles (101 and 102) of the Treaty, OJ L 1, 4 January 2003, pp 1-25; and Articles 8, 15 and 16 of Commission Regulation 773/2004 of 7 April 2004 relating to the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Articles (101 and 102 of the Treaty) OJ L 123, 27 April 2004, pp 18-24.

დებენ დოკუმენტაციას მათი უფლებების დაცვის მიზნით და კომისია მხოლოდ მასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებს გადასცემს იმისათვის, რომ უზრუნველყოს თავისი სამართლებრივი უფლების განხორციელება, რომ გამოძიებებში მონაწილე მხარეებმა თავიანთი უფლებების დაცვა შეძლონ.⁴⁶⁷

3. სასამართლო გადაწყვეტილებებში პერსონალური | მონაცემთა დამუშავების ქართული პრაქტიკა

პერსონალურ მონაცემთა დაცვა ადამიანის პირადი ცხოვრების ერთერთ მნიშვნელოვან ნაწილად განიხილება. დასავლეთის იურისდიქციების უმრავლესობა ამ მხრივ მნიშვნელოვან მოთხოვნებს აყალიბებს და კისრულობს ვალდებულებას პატივი სცეს ადამიანის უფლებას დაცულ იქნას მისი პერსონალური ინფორმაცია დამუშავებისაგან. საქართველოში პერსონალური მონაცემები განმარტებულია საქართველოს ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსში⁴⁶⁸, რომელიც მიუთითებს, რომ პერსონალური მონაცემები არის საჯარო ინფორმაცია, რომელიც იძლევა პირის იდენტიფიკაციის შესაძლებლობას. მათ დამუშავებაზე კი კანონმდებლობაში კონკრეტული დანაწესი არსებობს მხოლოდ საჯარო დანესებულებებთან მიმართებაში.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი⁴⁶⁹ ასევე ითვალისწინებს პირის უფლებას იცოდეს მისი პერსონალური მონაცემების განკარგვის შესახებ. კოდექსის მიხედვით, პერსონალური მონაცემების შეგროვების, დამუშავებისა და შენახვისას, საჯარო დანესებულება ვალდებულია აცნობოს შესაბამის პირს პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების მიზნები და სამართლებრივი საფუძვლები, სავალდებულოა თუ ნებაყოფლობითი მისთვის პერსონალური მონაცემების მიცემა, პერსონალურ მონაცემთა წყაროები და შემადგენლობა, აგრეთვე იმ მესამე პირების შესახებ, რომელთაც შეიძლება გადაეცეთ პერსონალური მონაცემები.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი⁴⁷⁰ მიუთითებს რომ დაცულია პირის უფლება გაეცნოს მასზე არსებულ პერსონალურ მონაცემებს და ჩანაწერებს, რომლებიც დაკავშირებულია მის ფინანსურ/ქონებრივ მდგომარეობასთან ან სხვა კერძო საკითხებთან და მიიღოს ამ მონაცემების ასლები.

⁴⁶⁷ Stanley George Adams v Commission (Case 145/83) ECHR, 1985, par. 3539.

⁴⁶⁸ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 27-ე მუხლის „თ“ პუნქტი.

⁴⁶⁹ იხ. იქვე., მუხლი 43.

⁴⁷⁰ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18¹ მუხლი.

აგრეთვე, პირს არ შეიძლება უარი ეთქვას იმ ინფორმაციის გაცემაზე, რომელიც მოიცავს მის პერსონალურ მონაცემებს ან ჩანაწერებს მის შესახებ.

როგორც სასამართლოები, ასევე, ბიბლიოთეკები და არქივები გადადიან სასამართლოს ჩანაწერების ელექტრონულად მიღებაზე ინტერნეტის მეშვეობით, რადგან საზოგადოებრივი ინტერესი მნიშვნელოვნად გაზრდილია, ვინაიდან ხელმისაწვდომობა არსებითად მარტივდება, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ეჭვქვეშ აყენებს კონფიდენციალურობის საკითხს. პატარა, თუმცა ამავდროულად მეტად მნიშვნელოვანი კვლევა ჩატარდა იმის შესასწავლად, თუ რამდენად ხშირად ხდება სენსიტიური მგრძნობიარე ინფორმაცია სასამართლო ჩანაწერებში და მის კონტექსტში.⁴⁷¹ სასამართლო ჩანაწერებში ასახულია სხვადასხვა სახის ინფორმაცია, რომელიც შეიძლება იყოს "კერძო" ან "სენსიტიური"⁴⁷² დანაშაულის სოციალური დაცვის ნომრებიდან, სექსუალურ ძალადობაში ჩართული არასრულწლოვანი ბავშვების სახელის ჩათვლით. მაგალითად, ბრაზილიაში, ჩრდილოეთ კაროლინის მიერ გასაჯაროებული მოკლე აღწერილობაში გადმოცემულია მონაცემები ათი წლის გოგონას გატაცებისა და გაუპატიურების შესახებ. ბავშვის სახელი პირველ გვერდზეა აღბეჭდილი და თითქმის ყოველ გვერდზე არის ნახსენები.⁴⁷³

აღნიშნულის მსგავსად, მოსარჩელე-აპელანტის პეტიციას ჩრდილოეთ კაროლინის უზენაეს სასამართლოში დისკრეციული განხილვისათვის ერთვის დანართი, რომელიც მოიცავს მოსარჩელეთა მოცულობითი სამედიცინო ხასიათის ფაილს და რამდენიმე ადგილას აღნიშნულია ცნობა სხეულებულთა სოციალური უსაფრთხოების, ნომრის, დაბადების თარიღისა და სახლის მისამართის შესახებ.⁴⁷⁴

საქართველოში კომერციული საიდუმლოების მქონე ინფორმაციის გავრცელება ფართო შემლუდვის ობიექტია, რაც ინფორმაციის ღირებულებიდან გამომდინარე დგინდება. კომერციული საიდუმლოება არის ინფორმაცია, რომელსაც ნამდვილი ან პოტენციური კომერციული ღირებულება გააჩნია, რადგან არ არის ცნობილი მესამე პირებისათვის, მასზე არ ვრცელ-

⁴⁷¹ David S. Ardia., Anne Klinefelter., *Privacy and Court Records: An Empirical Study*, 2015, Page 12.

⁴⁷² The terms "private" and "sensitive" in the context of personally identifiable information are not necessarily coterminous. As we discuss in Part III, there are no uniform definitions for these terms and their scope is widely debated by privacy scholars. For readability, we use "sensitive information" to refer to all types of personally identifiable information that might raise privacy concerns.

⁴⁷³ *State of Louisiana v. Dan Bright* (Case N 002-KP-2793, 2003-KP-2796), Supreme Court of Louisiana, Decided: May 25, 2004.

⁴⁷⁴ Notice of Appeal and Petition for Discretionary Review, *Dean v. Cone Mills Corp*, 1984.

დება თავისუფალი დაშვების რეჟიმი და ასეთი ინფორმაციის მფლობელი მიმართავს მისი კონფიდენციალურობის დაცვის ღონისძიებებს.⁴⁷⁵ ინფორმაცია კომერციულად ითვლება შესაბამისი პირის მოთხოვნის საფუძველზე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც იგი ავტომატურად წარმოადგენს კომერციულ საიდუმლოებას. კომერციული საიდუმლოების დაცვის მიზანია კომერციული საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის გაყალბების, დატაცების, გაჟონვის პროფილაქტიკა.⁴⁷⁶ პროფესიული და კომერციული ინფორმაცია გასაიდუმლოვდება უვადოდ. ადმინისტრაციულ ორგანოს საკუთარი კომერციული საიდუმლოება არ გააჩნია, რადგან აღნიშნულნი საჯარო უფლებამოსილებას ახორციელებენ.

სამართლის უზენაესობის პრინციპის დაცვისა და სასამართლო სისტემისადმი ნდობის შესანარჩუნებლად, თანაზომიერი, ეფექტური და სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელების მიზნით, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გარემოებას წარმოადგენს როგორც პერსონალური მონაცემების დაცვის საკითხის მნიშვნელობა სასამართლო გადაწყვეტილებაში, ასევე, სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობას შორის ბალანსის დადგენა.

საქმეში, სახელწოდებით „სატმედია“,⁴⁷⁷ სასამართლომ მოითხოვა მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობისა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის ბალანსის დადგენა, სასამართლო, თავის თავდაპირველ პოზიციას დაუბრუნდა. მითითება არ იყო მონაცემთა დაცვის უფლებაზე და ღირეფტივა განიხილებოდა კონფიდენციალურობის დაცვის ინსტრუმენტად. "დავინყვების უფლება" ასევე ცნობილი, როგორც "წაშლის უფლება" არის მონაცემთა დაცვის ასპექტი, რომელმაც ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო. ეს ცნება აღიარებულია ევროპის კანონმდებლობაში, 1995 წლის ღირეფტივაზე, რომელიც მე-12 მუხლით გათვალისწინებულ საგადასახადო უფლებებს იძლევა, ხოლო სასამართლოში ღირეფტივის გამოყენება, განსაკუთრებით კი CJEU-ის გადაწყვეტილებაში „Google ესპანეთის კოსტესი გონსალესის საქმე“-ში 2016 წელს.⁴⁷⁸ ვიკიპედიის დამფუძნებლის, ჯიმი უელსისათვის ეს იყო "ერთ-ერთი ყველაზე მრავ-

⁴⁷⁵ ცაცანაშვილი მ., „ინფორმაცია, როგორც სამართლებრივი რეგულირების ობიექტი“, ავტორეფერატი, თბილისი, 1999 წ. გვ.167.

⁴⁷⁶ იხ. იქვე., გვ. 168.

⁴⁷⁷ Tietosuojavaltuutettu v Satakunnan Markkinapörssi OY, Satamedia (Case NC-73/07), ECHR 2008.

⁴⁷⁸ Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González. 2016, Case C-131/12. CJEU Grand Chamber.

ვალფეროვანი ინტერნეტ ცენზურის გადანყვეტილება, რომელიც მას ოდეს-მე ჰქონდა ნანახი".⁴⁷⁹ ამავე დროს, დადგინდა, რომ "დავინწყების უფლება" აბსოლუტური არ არის, მაგრამ უნდა იყოს დაბალანსებული სხვა ფუნდამენტური უფლებების წინააღმდეგ, როგორიცაა გამოხატვის თავისუფლება.⁴⁸⁰ აღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა საქმის განხილვისას აუცილებელი ფაქტორების გათვალისწინება, მაგალითად, ინფორმაციის სახეობა, მისი პირადი ცხოვრების სენსიტიურობა და საზოგადოების ინფორმირება ამ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით. ფრაზა "დავინწყებელი" ასევე კონკრეტულად არის მოხსენიებული ევროკავშირის საერთო მონაცემთა დაცვის დებულების მე-17 მუხლში.⁴⁸¹ მონაცემთა დამუშავების პრინციპის არსი მოცემულია პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ ევროპის საბჭოს 108-ე კონვენციის მე-5 მუხლში.⁴⁸² „იგივე პრინციპები მოცემულია ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის დირექტივის მე-6 მუხლში და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკითხებზე ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის სახელმძღვანელო პრინციპების მეორე ნაწილში, თუმცა ნაწილობრივ განსხვავებული ფორმულირებით.“⁴⁸³ აღნიშნული საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტების გაანალიზების საფუძველზე, შეიძლება ითქვას, რომ მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართლის საკვანძო პრინციპებად განიხილება: „კანონიერი დამუშავების პრინციპი, მიზნის კონკრეტულობისა და ლიმიტირების პრინციპი, მონაცემთა ხარისხის პრინციპი, მონაცემთა სამართლიანი დამუშავების პრინციპი, ანგარიშვალდებულების პრინციპი.“⁴⁸⁴ ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, შიდასახელმწიფოებრივი სტანდარტის შესაბამისად, ჩარევა კანონთან შესაბამისად ჩაითვლება იმ შემთხვევაში, თუ იგი არის „ხელმისაწვდომი მოცემული პირებისთვის, ხოლო მისი შედეგები – განჭვრეტადი.“⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Lee Dave., Google Ruling "Astonishing", Says Wikipedia Founder Wales, BBC News, May 14, 2014. sec. Technology. <http://www.bbc.co.uk/news/technology-27407017>.

⁴⁸⁰ Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González. 2016, Case C-131/12. CJEU Grand Chamber. para 85.

⁴⁸¹ The EU General Data Protection Regulation, May 25th, 2018, Article 17. This regulation is applicable in all member states to harmonize data privacy laws across Europe.

⁴⁸² გოშაძე ვ., მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართალი., თბ. 2015, გვ. 20.

⁴⁸³ ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრი, „საქართველოში მიგრაციის მართვის სფეროში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კვლევის ანგარიშის მოკლე მიმოხილვა“, 2015 წელი, გვ.9.

⁴⁸⁴ გოშაძე ვ., „მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართალი“, გამომცემლობა „იურისტის სამყარო“, თბ. 2015, გვ. 82.

⁴⁸⁵ Amann v. Switzerland [GC], No. 27798/95, 16th of February 2000, Par. 50.

მნიშვნელოვანია აკადემიური კვლევის შედეგები. უნდა იყოს კვლევის ეთიკური პრინციპების შემუშავების შესაძლებლობა, რომელიც უნდა იყოს მიღებული შესაბამისი ნორმატიული აქტით (კანონით), ვინაიდან, არქივები და განახლებული დოკუმენტაცია, ან საინტერესო მოვლენები მომხდარი მრავალი წლის წინ, რომელიც შეიძლება არასდროს ყოფილიყო ციფრულ ფორმაში. თუ ასეთ მასალას ადამიანი აქვეყნებს, რომელიც პირადი ინფორმაციის შემცველია, უნდა არსებობდეს რიგი მარეგულირებელი ნორმები. თუმცა, რა შეიძლება ითქვას გადაჭრით, ვინაიდან ბელგიაში სასამართლომ წყაროსთან დაკავშირებული მასალა შეცვალა.⁴⁸⁶ ბელგიის საკასაციო სასამართლომ გამოსცა გადანაცვები, რომლითაც დაადგინა, რომ საგზაო შემთხვევის შესახებ ახალი ამბები უნდა იყოს ანონიმური; აღმოჩნდა, რომ აღნიშნულის თაობაზე ინფორმაციის გამოცემის გაგრძელება წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევას.⁴⁸⁷ ევროკომისიის 2015 წლის ივლისში გამოქვეყნებული კვლევის თანახმად, ევროპელებს "ძალიან მჭერა, რომ ყოველთვის უნდა ჰქონდეთ უფლებები და დაცვის მექანიზმები თავიანთ პერსონალურ ინფორმაციაზე, მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო, რომელიც საჭარო დანესებულება ან კერძო კომპანია, სთავაზობს მომსახურებას".⁴⁸⁸

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობის სიახლიდან გამომდინარე, უმნიშვნელოვანეს როლს ატარებს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, რომელიც კონსტიტუციასთან შესაბამისობის კუთხით ამოწმებს არამხოლოდ ნორმას, არამედ ნორმის გამოყენების პრაქტიკასაც.⁴⁸⁹ საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანაცვებებიდან აღსაღნიშნავია 2016 წლის 14 აპრილის გადანაცვები, რომლის შესაბამისად, დავის საგანს წარმოადგენდა „ელექტრონული კომუნიკაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები, რომლებიც სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს ანიჭებდა უფლებამოსილებას, კომუნიკაციის ფიზიკური ხაზებიდან

⁴⁸⁶ Olivier G v. Le Soir, 29 April 2016, C.15.0052.F

⁴⁸⁷ Tomlinson, Hugh. 2016. 'Case Law, Belgium: Olivier G v Le Soir. "Right to Be Forgotten" Requires Anonymization of Online Newspaper Archive'. Inform's Blog. July 19. ხელმისაწვდომია: <<https://inform.wordpress.com/2016/07/19/case-law-belgium-olivier-g-v-le-soir-right-to-be-forgotten-requires-anonymisation-of-online-newspaper-archive-hugh-tomlinson-qc/>> [11.08.2020].

⁴⁸⁸ European Commission. 2015. 'Special Eurobarometer 431: Data Protection'. ხელმისაწვდომია: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_431_en.pdf [11.08.2020].

⁴⁸⁹ ზოიძე ბ., საკონსტიტუციო კონტროლი და ღირებულებათა წესრიგი საქართველოში, თბილისი 2007, გვ. 63.

ქონოდა ინფორმაციის რეალურ დროში მოპოვების მიზნით სათანადო აპარატურის და პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებების განთავსების შესაძლებლობა, რაც საონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად სცნო, ხოლო, აღნიშნული მონაცემების მოპოვების შემდგომ, მათი ორი წლის ვადით შენახვა მიიჩნია არაგონივრულად ხანგრძლივ პერიოდად.⁴⁹⁰ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება გამოტანილ იქნა 2008 წლის 30 ოქტომბერს, საგადასახადო საიდუმლოებასთან დაკავშირებული რეგულაციების შესახებ, სადაც მოსარჩელე მხარე განმარტავდა, რომ საგადასახადო საიდუმლოების მარეგულირებელი ნორმები შეუსაბამო იყო საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლის პირველ პუნქტთან.⁴⁹¹ საკონსტიტუციო სასამართლომ, თავის გადაწყვეტილებაში განმარტა, რომ საგადასახადო საიდუმლოებას მიკუთვნებული ინფორმაცია არის იმ მონაცემების ერთობლიობა, რაც გადასახადის გადამხდელის იდენტიფიცირების საშუალებას წარმოადგენს, რაც დაცულია საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლის მე-2 პუნქტით.⁴⁹² მსგავსი ინფორმაციის გასაიდუმლოება ნორმატიულად დამკვიდრებულ წესს წარმოადგენდა ისეთ ქვეყნებშიც, როგორიცაა ამერიკის შეერთებული შტატები, გერმანია და სხვა.⁴⁹³ აღნიშნული გადაწყვეტილება მნიშვნელოვანია იმ კუთხით, რომ არ შეიზღუდოს მონაცემთა სუბიექტის უფლება, მიიღოს საკუთარი თავის შესახებ არსებული ინფორმაცია და მის მიმართ გატარებული თუ გასატარებელი ღონისძიებების თაობაზე ფლობდეს ინფორმაციას.⁴⁹⁴ ნიშანდობლივია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 11 მარტის განჩი-

⁴⁹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის N1/1/625, 640 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ააიპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ააიპ „შერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ააიპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ააიპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ააიპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I, პარ. 113.

⁴⁹¹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლი.

⁴⁹² იხ. იქვე.

⁴⁹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I, პარ. 26.

⁴⁹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის N2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 3.

ნება,⁴⁹⁵ რომლითაც ამ უკანასკნელმა შეწყვიტა საქმე სასარჩელო მოთხოვნაზე უარის თქმის გამო, ვინაიდან, საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისათვის დადგენილი ვადა კანონმდებლობით განსაზღვრული არ არის⁴⁹⁶ და ხშირ შემთხვევაში გაჭიანურებული პროცედურების გამო ან სხვა მიზეზით, მოსარჩელეს ეკარგება ინტერესი სარჩელის მიმართ. თუმცა, საინტერესოა რა გადაწყვეტილება იქნებოდა მიღებული საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ სარჩელში დასმული საკითხის მიმართ, რომელიც შეეხებოდა პირადობის ელექტრონული მონომობის და პასპორტის გაცემის უალტერნატივო წესის კონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით, როდესაც მოსარჩელე აპელირებდა ამ დოკუმენტების გამოყენებისას სახელმწიფოსათვის ადამიანის საქმიანობის, ფინანსური ტრანზაქციების, ქონებრივი მდგომარეობისა და სხვა ინფორმაციის თაობაზე, რომელიც შესაძლოა უკანონო დამუშავების ობიექტები გამხდარიყვნენ. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს აქვს უფლება საკუთარი ინიციატივით განაგრძოს საქმის განხილვა სადავო აქტის კონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით⁴⁹⁷, მან ისევე როგორც მითითებულ საქმეზე, აგრეთვე, ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე როგორიცაა მაგალითად, საქართველოს საარჩევნო კოდექსის 129⁸ მუხლის შემთხვევაში, რომელიც სარჩელის არსებითად განსახილველად მიღების დროს ძალაში აღარ იყო, თუმცა აქტის შინაარსი შეეხებოდა ისეთ აქტუალურ საკითხს, როგორიცაა საარჩევნო პროცესზე მიმდინარე ვიდეოჩანერის მეშვეობით მტკიცებულებათა მოპოვების შესაძლებლობას, დარღვევების აღმოჩენასა და მათზე რეაგირების განხორციელებას, აირიდა არსებითი განხილვისაგან.⁴⁹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს არ აქვს მრავალფეროვანი პრაქტიკა პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებით არა მხოლოდ იმ საფუძვლით, რომ სასამართლო პროცესი ჭიანურდება და მოსარჩელეს ეკარგება ინტერესი განსახილველი საქმის მი-

⁴⁹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 11 მარტის N2/2/610 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლია ჯანაშვილი და ხათუნა საგინაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ“.

⁴⁹⁶ ხშირად დასმული შეკითხვები საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე, ხელმისაწვდომია: <<http://constcourt.ge/ge/questions/xshirad-dasmuli-kitxvebi>> [11.08.2020].

⁴⁹⁷ „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-13 მუხლის მე-6 პუნქტი.

⁴⁹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 30 ივლისის 1/1/452-453 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 1.

მართ, არამედ ხშირ შემთხვევაში პრობლემას საკონსტიტუციო სარჩელის დაუსაბუთებლობა წარმოადგენს, რაც ამ უკანასკნელის არსებითად განსახილველად მიღებაზე უარის თქმის საფუძველია.⁴⁹⁹

⁴⁹⁹ იხ. მაგ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N2/4/546 განჩინება საქმეზე, „ა(ა)იპ საქართველოს განვითარების კვლევითი ინსტიტუტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. აგრეთვე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 26 თებერვლის N1/1/618 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი კეკელიძე, ნინო კვეტენაძე და ბესიკი გვენეტაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ და სხვ.

III. სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოების შიგნით საკონსტიტუციო-სამართლებრივი გაბარება

თანამედროვე დინამიურად და სწრაფად ცვლებად დროში სახელმწიფო მმართველობის სისტემა მუდმივად დგას ახალი გამოწვევებისა და ამოცანების წინაშე. თანამედროვე სახელმწიფოს მართვა შეუძლებელია სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპისა და ადამიანის უფლებების უგულვებელყოფით.⁵⁰⁰ სახელმწიფო მმართველობის ორგანოებმა ისე უნდა განახორციელონ მინიჭებული უფლებამოსილება, რომ მუდმივად ხელს უწყობენ ადამიანის უფლებების განხორციელებას. ევროსასამართლო ყოველთვის ხაზგასმით აღნიშნავდა, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ თითოეულ საქმეზე უნდა უზრუნველყოს, რომ კონვენციის მნიშვნელობის ფარგლებში, „სამართლიანი სასამართლოს“ მოთხოვნები იყოს დაცული.⁵⁰¹ სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი კი, კანონის უზენაესობის ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია.⁵⁰² მმართველობის გამჭვირვალობის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, დაინტერესებულ პირებს ეძლევათ შესაძლებლობა გაეცნონ და ჰქონდეთ წვდომა საჯარო დანესებულებაში დაცულ დოკუმენტაციას.⁵⁰³ საქვეყნოების პრინციპი განსაკუთრებულად ვრცელდება სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე.⁵⁰⁴ როდესაც სახელმწიფო, სათანადო მიზეზის არარსებობის პირობებში, დაინტერესებულ პირს ხელს უშლის დოკუმენტაციის გაცნობაში, ირღვევა სამართლიანი სასამართლოს უფლება. სამართალწარმოების სამართლიანობის დადგენა კი ხდება მთლიანობაში მისი შესწავლით.⁵⁰⁵

საქართველოს კანონმდებლობა შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს.⁵⁰⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, როგორც ადამიანის ფუნდამენტური უფლება-თავისუფლებების დაცვაზე ორიენტირებული, სათანადო ღირებულებებზე დაფუძნებული უმაღლესი იურიდიული ძალის მქონე დოკუმენტი, ადამიანის უფლებების რეალიზაციით, მნიშვნელოვან გარანტიას წარმოადგენს დემოკრატიული და სამარ-

⁵⁰⁰ საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლების სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, ხუბუა გ., და ზომერმანი კ.პ.-ს რედაქტორობით, თბ. 2016, გვ. 5.

⁵⁰¹ *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands* (Case N 14448/88) 27th of October 1999, par. 33.

⁵⁰² *Beian v. Romania* (N1) (Case N 30658/05) ECHR, 6th of December 2007, Par. 39.

⁵⁰³ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავი არეგულირებს ინფორმაციაზე წვდომის უფლებას.

⁵⁰⁴ საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლების სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, ხუბუა გ., და ზომერმანი კ.პ.-ს რედაქტორობით, თბ. 2016, გვ. 111.

⁵⁰⁵ *ANKERL v. SWITZERLAND* (Case N 17748/91) ECHR, 23rd of October, 1996, Par. 33.

⁵⁰⁶ საქართველოს კონსტიტუციის მე-4 მუხლის მე-5 პუნქტი.

თლებრივი სახელმწიფოს მიზნებიდან გამომდინარე, რითაც უზრუნველყოფს ზრუნვის საგნად ქცეული სიკეთეების პრაქტიკულ ხელმისაწვდომობას საქართველოს იურისდიქციაში მყოფი თითოეული (ყველა) პირისათვის.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო კონსტიტუციის ნორმათა განმარტების შედეგად, ქმნის ცოცხალ კონსტიტუციას. სასამართლო თითქმის ყველა საქმეზე უშუალოდ ეხება რა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებს, მათი განმარტება უნდა დააფუძნოს თითოეული უფლების ფარგლების, შინაარსის, დიაპაზონის სრულყოფილად გაანალიზებას, რათა განმარტების შედეგად მიღებული უფლების პრაქტიკული შინაარსი სრულყოფილად ადეკვატური იყოს ამ უფლების კონსტიტუციური წონის.⁵⁰⁷ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიზანი და დანიშნულებაა კონსტიტუციურ უფლებათა ისეთი განმარტება, რომელიც კონსტიტუციის მიზნების, კონსტიტუციით განმტკიცებული ღირებულებებისა და თავად ძირითადი უფლების არსის შესაბამისია, რაც უზრუნველყოფს უფლებით პრაქტიკულად, რეალურად და ეფექტურად სარგებლობას და არ გამოეიტაცვს მას თეორიულ და ილუზორულ უფლებამდე.⁵⁰⁸

სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის მატერიალური შინაარსი მკაფიო გამოხატულებას პოულობს საქართველოს კონსტიტუციის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილში, რომელის თანახმადაც: „სახელმწიფოცნობს დაიცავს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ღირებულებებს. ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდული არიან ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით. კონსტიტუცია არ უარყოფს ადამიანის საყოველთაოდ აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომლებიც აქ არ არის მოხსენიებული, მაგრამ თავისთავად გამომდინარეობს კონსტიტუციის პრინციპებიდან.“⁵⁰⁹ აღნიშნული წარმოადგენს სწორედ იმ ფუძემდებლურ ნორმა-პრინციპს, რომელიც იძლევა ადამიანის უფლებების მასშტაბისა და მნიშვნელობის შეგრძნების შესაძლებლობას, განაპირობებს მთლიანად კონსტიტუციისა და, განსაკუთრებით, კონსტიტუციური უფლებების განმარტებისა და გამოყენების ფარგლებს.⁵¹⁰

⁵⁰⁷ ერემაძე ქ., ინტერესთა დაბალანსება დემოკრატიულ საზოგადოებაში., თბ. 2013, გვ. 9.

⁵⁰⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის N1/1/477 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 11.

⁵⁰⁹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილი.

⁵¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 3.

ცალკეულ სფეროებში სახელმწიფოს, რეგულირების კუთხით, გააჩნია განსაკუთრებით ფართო დისკრეცია. ცხადია, დისკრეციული უფლებამოსილება არ ნიშნავს აბსოლუტურ თავისუფლებას. სამართალშემოქმედის მიხედულების ფარგლები პირობადებულია კონსტიტუციური პრინციპებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულებით, რაც უზრუნველყოფს უფლებამოსილების გადაჭარბებისა და მისი არამიზნობრივად გამოყენების რისკის თავიდან აცილებას. სხვაგვარად, დისკრეციული უფლებამოსილება სამართლებრივად შეზღუდული თავისუფლებაა და მისი გამოყენება ყოველთვის გულისხმობს გადაწყვეტილების შედეგების დასაბუთებას. ამ თვალსაზრისით, გადაწყვეტილების დასაბუთებულობა გულისხმობს იმგვარი დასაბუთების მოთხოვნას, რომელიც შესაძლებელს გახდის სამართლებრივი შედეგის სისწორის შეფასებას.⁵¹¹ „საკონსტიტუციო სასამართლო განმარტავს, რომ მზღუდავი რეგულაცია უნდა წარმოადგენდეს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის აუცილებელ საშუალებას. კერძოდ, არ უნდა არსებობდეს ამავე ლეგიტიმური მიზნის ნაკლებად მზღუდველი საშუალებით მიღწევის გონივრული შესაძლებლობა. ამასთან, აღნიშნული საფუძვლით ნორმის არაკონსტიტუციურად ცნობა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი არსებობს სხვა მექანიზმი/საშუალება, რომელსაც აქვს რესურსი, ისევე ეფექტურად უზრუნველყოს საჯარო ინტერესის დაცვა, როგორც სადავო რეგულაციას.“⁵¹² სასამართლო განმარტავს, რომ უფლება შემზღუდველი ნორმა უნდა უზრუნველყოფდეს ბალანსს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის. დაუშვებელია, ერთი უფლების დაცვა სხვა უფლების ხარჯზე უსაფუძვლო უპირატესობის მინიჭების გზით.⁵¹³ სამოქალაქო სამართალწარმოების ფარგლებში სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებიდან მომდინარე საფრთხისაგან მოპასუხის დაცვა მნიშვნელოვან ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენს.⁵¹⁴

რამდენიმე გადაწყვეტილებაში სასამართლომ აღნიშნა, რომ ხელმომწერ სახელმწიფოებს გააჩნიათ „მიხედულების თავისუფლება“, რათა შეათავსონ, რამდენად და რა ზომით შეიძლება არსებობდეს კანონით დადგენილი მსგავსი ვითარების შემთხვევაში, განსხვავებული მოპყრობა. ხშირ შემთხვევა-

⁵¹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 21 აპრილის N1/5/826 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ხათუნა ფხალაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 20.

⁵¹² იხ. იქვე.

⁵¹³ იხ. იქვე.

⁵¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 1 დეკემბრის N2/6/746 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს „ჯორჯიან მანგანგი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 36.

ში, სახელმწიფოს მიხედულობა მე-14 მუხლის საქმეებში არ არის გამოყენებული. „მიხედულება“, როგორც განსაზღვრება, განმარტებულ იქნა, როგორც „მოდრავი სტანდარტი“, რომელსაც სასამართლო იმისთვის იყენებს, რომ განმარტოს ჩარევის აუცილებლობა, ან სახელმწიფოს მიერ ნაკისრ პოზიტიურ ვალდებულებათა დონე კონვენციით დაცულ უფლებაში. მიხედულება წარმოიშობა კონვენციის დამხმარე ბუნებიდან; პრინციპში, საერთაშორისო ორგანოსთან შედარებით, ეროვნული ხელისუფლების წარმომადგენლები უკეთეს მდგომარეობაში არიან. მათ შეუძლიათ, შეათვასონ საქმის გარემოებები და დაადგინონ ბალანსი საჯარო ინტერესსა და ინდივიდუალურ ინტერესს შორის.⁵¹⁵

ინფორმაცია უნდა იყოს განსაკუთრებულად დაცული სახელმწიფოს მიერ და არახელმისაწვდომი საზოგადოებისთვის. ეს კრიტერიუმები ინფორმაციამ შეიძლება მაშინაც დააკმაყოფილოს, თუ ის არ არის კლასიფიცირებული, როგორც საიდუმლო ინფორმაცია, არ გაუვლია გასაიდუმლოების არანაირი ოფიციალური პროცედურა. ამერიკის შეერთებული შტატების საქმე შეერთებული შტატები პროგრესივ ინკ.-ის წინააღმდეგ⁵¹⁶, არის კარგი მაგალითი იმისა, რომ საჯარო სივრცეში არსებული ინფორმაცია შეიძლება იქნეს გამოყენებული ქვეყნისთვის ზიანის მისაყენებლად. პროცედურული საკითხის გამო, ამ საქმეზე არ იქნა საბოლოო გადაწყვეტილება მიღებული, თუმცა ის საინტერესოა სწორედ იმით, რომ ეხებოდა სტატიას წყალბადის ბომბის მომზადების წესის შესახებ.⁵¹⁷ ინფორმაცია, რომელსაც ავტორი ეყრდნობოდა სტატიის მოსამზადებლად აღებული იყო საჯარო წყაროებიდან. სასამართლომ აღნიშნა, რომ გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ადამიანს, რომელიც გადაამუშავებს ამ ინფორმაციას, რამაც თვისობრივად შეიძლება შეუცვალოს ინფორმაციას ხასიათი: „თუნდაც ცალკეული ინფორმაცია საჯარო დომენში იყოს, სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს ადამიანის უნარებს და ექსპერტიზას“⁵¹⁸, რაც გამოყენებული იქნა ამ სტატიის წერისას. ავტორს სჭირდებოდა მნიშვნელოვანი ექ-

⁵¹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1976 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, ჰენდისაიდი გაერთიანებული სამეფოს წინააღმდეგ. ხელმისაწვდომია: <<http://catalog.supremecourt.ge/blog/index.php/2014-05-21-15-22-36/298-2014-07-01-07-31-30>> [11.08.2020].

⁵¹⁶ United States v. Progressive, Inc., 467 F. Supp. 990 (W.D. Wis. 1979) ხელმისაწვდომია: <<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/467/990/1376343/>> [11.08.2020].

⁵¹⁷ Bomb threats and reports of suspicious items in the Philippines: Spatial and temporal patterns, ხელმისაწვდომია: <https://www.researchgate.net/publication/276855387_Bomb_threats_and_reports_of_suspicious_items_in_the_Philippines_Spatial_and_temporal_patterns> [11.08.2020].

⁵¹⁸ United States versus Progressive, Inc. 467, F. Supp. 990 (W.D. Wis. 1979), ხელმისაწვდომია: <<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/467/990/1376343/>> [11.08.2020].

პსერტიზა, რომ მიმხვდარიყო რა იყო რელიგვიანტური და რა იყო არარელიგვიანტური ინფორმაცია და ისე შეეჭვებინა მოპოვებული ინფორმაცია. მას სწორი კითხვები უნდა დაესვა და სწორი და განათლებული მიგნებები გაეკეთებინა. სპეციალური განათლების, ამროვნების უნარის და განსაკუთრებული დაუინფორმაციის მქონე ცალკეულ ინდივიდებს არ სჭირდებათ კლასიფიცირებული ინფორმაციის ხელში ჩაგდება დამატებითი ცოდნის მოსაპოვებლად, თუმცა ასე ხელმისაწვდომი ინფორმაცია არ იქნებოდა ცხადი სხვებისთვის, რომლებსაც მსგავსი მომზადება ან მოტივაცია არ ჰქონდათ... ამ სტატიას შეუძლია საკმარისი ინფორმაცია მიანოდოს საშუალო ზომის ქვეყანას, რომ უფრო სწრაფად დანიშნულდნენ წყალბადის ბომბის განვითარების საქმეში.⁵¹⁹ საჭარო წყაროებში არსებული ინფორმაციის გავრცელებაც შეიძლება იყოს ზიანის მომყენებელი ქვეყნის ინტერესებისთვის და სასარგებლო გარეშე სუბიექტებისთვის, რომლებსაც გავლენის მოხდენა შეუძლიათ სახელმწიფოს ინტერესებზე. თუმცა იმავდროულად, იგივე ინფორმაცია შეიძლება სახელმწიფოს დაცვით სარგებლობდეს და არ იყოს ხელმისაწვდომი (იმ სახით როგორც მას კონკრეტული პირი ავრცელებს) საზოგადოებისთვის.

სახელმწიფოს მხრიდან უფლების შეზღუდვისას უნდა დადგინდეს შეზღუდვის კონსტიტუციური გამართლება, თავად ძირითადი უფლებების შეზღუდვის ფორმალური კონსტიტუციური საფუძვლებიდან გამომდინარე. კერძოდ, ადამიანის უფლებებში სახელმწიფოს ჩარევა უშუალოდ კანონიდან უნდა გამომდინარეობდეს ან კანონის შესაბამისად სრულდებოდეს. აღნიშნულის საფუძველზე ადამიანის უფლებებში ჩარევა სახელმწიფო მხრიდან იქნება ფორმალურად კონსტიტუციური. რაც შეეხება უშუალო კონსტიტუციურ შეზღუდვის საფუძვლებს, მითითებული თავად განსაზღვრავს უფლებებში ჩარევის წინაპირობებს. უშუალო კონსტიტუციური შეზღუდვის საფუძველზე სახელმწიფოს ადამიანის უფლებებში ჩარევა იქნება ფორმალურად კონსტიტუციური, თუ ეს უკანასკნელი კონსტიტუციაში უშუალოდ განსაზღვრულ წინაპირობებს აკმაყოფილებს.⁵²⁰ ადამიანის უფლებები, რომლებიც არც კონსტიტუციური და არც უშუალოდ კონსტიტუციით განსაზღვრულ ჩარევებს ექვემდებარება, შეიძლება კონსტიტუციით იმანენტური

⁵¹⁹ შ.პ.ს. „თავისუფალი უნივერსიტეტი“-ს სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება საქმეზე, საქართველოს მოქალაქეები – ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში და ვახტანგ ხმალაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, ხელმისაწვდომია: <<http://freeuni.edu.ge/sites/default/files/amikus.pdf>> [11.08.2020].

⁵²⁰ ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში., სტატიათა კრებული 3. კორკელიას რედაქტორობით., თბ. 2002, გვ. 48.

პრინციპებით შეიზღუდოს.⁵²¹ როგორცაა მაგალითად, სამართლებრივი სახელმწიფოს, სოციალური სახელმწიფოსა და თავად ადამიანის უფლებების პრინციპები. მოცემულ შემთხვევაში, ადამიანის უფლებებში სახელმწიფოს ჩარევა ფორმალურად იქნება კონსტიტუციური, თუ აღნიშნული კონსტიტუციის იმანენტური პრინციპების კონკრეტიზაციას წარმოადგენს.⁵²² შესაბამისად, ადამიანის უფლებების შეზღუდვა კონსტიტუციურია, თუ კონსტიტუცია თვითონ იძლევა ასეთი შეზღუდვის კანონისმიერ დათქმას.

1. ინფორმაციის თავისუფლებისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვა საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში

ფასეულობათა კონსტიტუციური სისტემა დაფუძნებულია ძირითადი უფლებების პრიორიტეტსა და პატივისცემაზე.⁵²³ უფლებების დაცვის კონსტიტუციური ვალდებულება გულისხმობს უფლებებით სრულყოფილად სარგებლობის უზრუნველყოფელი ყველა საჭირო ბერკეტის გარანტირებას, უფლებათა დარღვევის პრევენციის, ასევე, დარღვეული უფლებების დაცვის/აღდგენის საკმარისი, ეფექტური გარანტიების შექმნას.⁵²⁴ სახელმწიფომ უნდა შექმნას ყველა პირობა ადამიანის უფლებებით სარგებლობისთვის, რომელთა დაცვასა და უზრუნველყოფის აუცილებლობაზე დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოები თანახმარნი არიან, რაც საცქვოს გახდის ქვეყნის სწრაფვას სამართლებრივი სახელმწიფოსკენ.⁵²⁵

ინფორმაციის თავისუფლების და ხელმისაწვდომობის სამართლებრივი საფუძვლები მოცემულია საქართველოს კონსტიტუციის მე-2 თავში და საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავში. საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის თანახმად, ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია. საქართველოს კონსტიტუციის 29-ე მუხლით გარანტირებულია ადამიანის უფლება, მიიღოს

⁵²¹ იხ. იქვე.

⁵²² იხ. იქვე.

⁵²³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 7 დეკემბრის N2/3/423 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 2.

⁵²⁴ გონაშვილი ვ., ერემაძე ქ., თევდორაშვილი გ., კახიანი გ., კვერენჩილაძე გ., ჭილაძე ნ., საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, თბ. 2017, გვ. 31.

⁵²⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარაგრაფი 3.

სრული, ობიექტური და დროული ინფორმაცია მისი სამუშაო და საცხოვრებელი გარემოს მდგომარეობის შესახებ.

საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლის თანახმად, საქართველოს ყოველ მოქალაქეს აქვს უფლება კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს სახელმწიფო დაწესებულებებში მასზე არსებულ ინფორმაციას, აგრეთვე იქ არსებულ ოფიციალურ დოკუმენტებს, თუ ისინი არ შეიცავენ სახელმწიფო, პროფესიულ ან კომერციულ საიდუმლოებას. აღნიშნული ნორმა ასევე ადგენს პერსონალური მონაცემების დაცვის ვალდებულებას. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლი აღიარებს გამოხატვის თავისუფლებას, რაც მოიცავს ინფორმაციის თავისუფლად მიღების და გავრცელების უფლებას. აღნიშნული ნორმებით გარანტირებული უფლების რეალიზაციის მექანიზმი მოცემულია საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავში (ინფორმაციის თავისუფლება).⁵²⁶

აღსაღნიშნავია საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლისა⁵²⁷ და 2017 წლის 12 ოქტომბრის⁵²⁸ უპრეცედენტო განჩინებები, როდესაც სასამართლომ არსებითად განსახილველად მიიღო საქართველოს მოქალაქე ს.გ.-ს კონსტიტუციური სარჩელი (რეგისტრაციის N864). სარჩელის ფარგლებში სადავოდ იყო გამხდარი იმ ნორმების კონსტიტუციურობა, რომლებითაც სამართალდამცავების მიერ შემაკავებელი ორდერის დისკრეციული წესით გამოცემა იყო დადგენილი, ოჯახში ძალადობის საფუძვლით. 2017 წლის 12 ოქტომბერს საკონსტიტუციო სასამართლომ ამავე საქმეზე მიიღო განჩინება⁵²⁹, რომლითაც საქმე შეწყდა სადავო ნორმების ცვლილების გამო.

სასამართლოს მიერ მიღებულ, 8/აღნიშნულ ორივე აქტში, მოსარჩელის ვინაობა დაშტრიხულია, რის საფუძვლადაც მიჩნეულია ის, რომ სარჩელი შეეხება ოჯახური ძალადობის ფაქტს, ხოლო ვინაობის გასაჯაროვებით მოხდება მოსარჩელის შესახებ სენსიტიური და პირადი ინფორმაციის საზოგადოებისათვის გამჟღავნება. ამასთან, საკონსტიტუციო სასამართლომ მიუ-

⁵²⁶ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი, თავი 3, ინფორმაციის თავისუფლება.

⁵²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 11 ოქტომბრის N01/760 წერილი ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტის წინაშე, ხელმისაწვდომია: <<https://drive.google.com/file/d/0Bw15WoYsRZ4zSnFFZ0VhSE1Bd1k/view> > [11.08.2020].

⁵²⁸ იხ. იქვე.

⁵²⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 12 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ს.გ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ხელმისაწვდომია: <<http://www.constcourt.ge/ge/legal-acts/rulings/1-2-864-saqartvelos-moqalae-sg-saqartvelos-parlamentis-winaagmddeg.page>> [11.08.2020].

თითა, რომ მოცემულ შემთხვევაში არ არსებობს განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების დამუშავებისთვის დაშვებული გამოწვევისი შემთხვევები.⁵³⁰ საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი გიორგი კვერენჩილაძე, აღნიშნულს არ დაეთანხმა და განმარტა, რომ „საქმის დასახელება, მოსარჩელე და მოპასუხე მხარის, საქმის განხილვის მონაწილეობის ვინაობა წარმოადგენს საკონსტიტუციო სასამართლოს აქტის განუყოფელ ნაწილს. საკონსტიტუციო სასამართლოს აქტის დეკლარაციისა და მონაცემთა სხვაგვარი დაფარვის შედეგად, ბუნებრივია, საკონსტიტუციო სასამართლოს სრული ტექსტი ვერ გამოქვეყნდება“ და შესაბამისად, ვერ შესრულდება „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მოთხოვნები. მოსამართლემ მიუთითა, რომ „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ ორგანულ კანონს აქვს უპირატესი იურიდიული ძალა „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონთან მიმართებით. შესაბამისად, მისი აზრით, საკონსტიტუციო სასამართლო ვალდებული იყო ეხელმძღვანელა ორგანული კანონით და გამოქვეყნებისა განჩინების სრული ტექსტი.“⁵³¹ მოსამართლემ აგრეთვე აღნიშნა, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს არსებული პრაქტიკით სასამართლოს მიერ მიღებულ აქტებში მონაცემების დაშტრიხვა არ ხდებოდა და განსახილველ შემთხვევაში, საკონსტიტუციო სასამართლო მონაცემების დაშტრიხვისას დაეყრდნო კანონის იმ ნორმას, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოშია გასაჩივრებული და რომლის კონსტიტუციურობაზეც ამავე კოლეგიამ უნდა იმსჯელოს.⁵³² ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდმა“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტმა“ 2016 წელს N693 და N857 კონსტიტუციური სარჩელებით მიმართეს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს და მოითხოვეს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსისა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის იმ ნორმების არაკონსტიტუციურად ცნობა, რომლებიც ადგენს პერსონალური მონაცემების შემცველი საჯარო ინფორმაციის გაუცემლობის წესსა და საფუძვლებს.⁵³³

⁵³⁰ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ პერსონალურ მონაცემების დაშტრიხვის წესი პრობლემატურია, ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია:

<<https://idfi.ge/ge/rules%20of%20the%20constitutional%20court%20on%20covering%20personal%20data%20are%20problematic>> [11.08.2020].

⁵³¹ იბ. იქვე.

⁵³² ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2016 წლის 22 დეკემბრის N693 და N857 კონსტიტუციური სარჩელები.

⁵³³ იბ. იქვე.

მოსარჩელეთა განმარტებით, მათთვის პრობლემურია ის გარემოება, რომ სასამართლოს აქტის გამოთხოვისას, სადავო ნორმების საფუძველზე, ხდება მასში არსებული ყველა იმ ინფორმაციის დაშიფვრა, რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემს მათი აზრით, არსებობს თუ არა აღნიშნული მონაცემების შემცველი ინფორმაციის დაფარვის აუცილებლობა უნდა შეფასდეს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ინდივიდუალური გარემოებების გათვალისწინებით. მოსარჩელები მიიჩნევენ, რომ არ არსებობს იმ საქმეში მოცემული პერსონალური მონაცემების დაფარვის ლეგიტიმური ინტერესი, რომლის განხილვაც მოხდა სასამართლოს ღია სხდომაზე.⁵³⁴

საქართველოს კონსტიტუციითა და საერთაშორისო აქტებით აღიარებული და გარანტირებული სასამართლო განხილვების საჯაროობის პრინციპი, თავის თავში მოიაზრებს გადანაცვეტილების საქვეყნოებასა და საჯაროობის პრინციპსაც, რომელიც არამხოლოდ სასამართლო პროცესზე ფიზიკურად დასწრებას მოიცავს, არამედ აღნიშნული წარმოადგენს პირის უფლებას, სრულიად დაუბრკოლებლად მიიღოს სასამართლოს საბოლოო გადანაცვეტილებები.

აღსაღნიშნავია ის გარემოებაც, რომ წლების განმავლობაში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, საერთო სასამართლოებისაგან განსხვავებით, არ ფარავდა პერსონალური მონაცემების შემცველ ინფორმაციას, ხოლო საერთო სასამართლოების მიერ ჩამოყალიბებული პრაქტიკა, არაერთხელ გამხდარა საზოგადოების მხრიდან კრიტიკის საგანიც.⁵³⁵ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაში, გადანაცვეტილებების საჯაროობის უზრუნველყოფას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, რადგან ეს უკანასკნელი შეეხება არა მხოლოდ კონკრეტულ შემთხვევას, ან კონკრეტულ მოსარჩელებს, არამედ პირთა განუსაზღვრელ წრეს და შეიძლება არსებით გავლენასაც ახდენდეს როგორც ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებზე, აგრეთვე, ნებისმიერ პიროვნებაზე.

საინტერესოა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, სადაც მოსარჩელები, რომლებსაც არ სურთ ვინაობის გამჟღავნება, თხოვნით მიმართავენ სასამართლოს, რომელიც აფასებს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევას და ინდივიდუალურად, საქმიდან გამომდინარე, იღებს

⁵³⁴ იხ. იქვე.

⁵³⁵ ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი., სასამართლო გადანაცვეტილებათა ხელმისაწვდომობა საქართველოში: საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზი, იხ. <https://idfi.ge/public/upload/Meri/Projects/courts_of_general_jurisdiction_practice_analyses.pdf> [11.08.2020].

გადანწყვეტილებას პერსონალური მონაცემების დაფარვის თაობაზე.⁵³⁶ შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ დადგენილი სტანდარტის მიხედვით, არსებობს შესაბამისი წესები, რომლებიც ემსახურება დაპირისპირებულ ინტერესებს შორის სამართლიანი ბალანსის დადგენას.⁵³⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განსაზღვრა პრინციპი, რომ „გარკვეულ შემთხვევებში, პირს გააჩნია მისი პირადი ცხოვრების დაცვისა და პატივისცემის“⁵³⁸ ლეგიტიმური მოლოდინი, „⁵³⁹ კონკრეტულ შემთხვევებში, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის შეზღუდვა, არ შეიძლება გამართლებული იყოს გამოხატვის თავისუფლებაზე მითითებით.“⁵⁴⁰ საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა სასამართლოს გადაწყვეტილებების ხელმისაწვდომობას განიხილავს, როგორც ორდინალურ საჯარო ინფორმაციას და მასზე ვრცელდება საჯარო ინფორმაციის გაცემის ზოგადი წესები,⁵⁴¹ თუმცა არ არის გათვალისწინებული მართლმსაჯულების გამჭვირვალობისა და სასამართლოსადმი ნდობის ლეგიტიმური ინტერესები. საჯარო ინფორმაციის გაცემის მატერიალურ-სამართლებრივი საფუძვლების გამოყენებით მოქმედი კანონმდებლობა იძლევა სასამართლოს გადანწყვეტილების მოთხოვნის შესაძლებლობას. კანონმდებლობით დადგენილია ნორმატიული ბალანსი სამართლებრივ სიკეთეებს შორის და ინდივიდუალურად არ ფასდება თითოეული საქმე. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 27¹ მუხლისა⁵⁴² და აღნიშნული კოდექსის 28-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, საჯარო ინფორმაციის გამჟღავნებისას, თუ ის იმავდროულად შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს, უპირატესობა ენიჭება „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონს. პერსონალური მონაცემების დამუშავებისა და გაცემის ზოგად წესს

⁵³⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, <<https://www.coe.int/ka/web/tbilisi/european-court-of-human-rights>> [11.08.2020].

⁵³⁷ საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ პერსონალური მონაცემების დაშტრიხვის წესი პრობლემატურია, ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, თბ. 2017, ხელმისაწვდომია: <<https://idfi.ge/ge/rules%20of%20the%20constitutional%20court%20on%20covering%20personal%20data%20are%20problematic>> [11.08.2020].

⁵³⁸ Jessica Almqvist., Human Rights, Culture, and the Rule of Law., Oxford and Portland, Oregon, 2005, page 3.

⁵³⁹ Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary, 8th of November 2016, Case N18030/11.

⁵⁴⁰ იბ. იქვე.

⁵⁴¹ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავი.

⁵⁴² საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის .27¹ მუხლის შესაბამისად, პერსონალურ მონაცემთა ცნება და მასთან დაკავშირებული ურთიერთობები წესრიგდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონით.

განსაზღვრავს „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი⁵⁴³, სადაც დეტალურად არის განვრილი იმ პირთა წრე, რომელთა პერსონალური მონაცემების გამჟღავნება დაუშვებელია, თუმცა ეს უკანასკნელი არ ითვალისწინებს სასამართლო გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობას. აღნიშნული მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად,⁵⁴⁴ პერსონალური მონაცემის შემცველი სასამართლოს გადაწყვეტილების დამუშავება დასაშვებია თუ „კანონის თანახმად, მონაცემები საჯაროდ ხელმისაწვდომია ან მონაცემთა სუბიექტმა ისინი ხელმისაწვდომი გახადა“. ხოლო, მითითებული მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი⁵⁴⁵ ითვალისწინებს, რომ „მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია კანონის შესაბამისად, მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესის დასაცავად“. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო გადაწყვეტილება, რომელიც არ შეიცავს განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალურ მონაცემს, წარმოადგენს საჯარო ინფორმაციას. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლით გათვალისწინებულია განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემების დამუშავების განსაკუთრებული რეჟიმი. მოცემულ შემთხვევაში, მიუხედავად მონაცემთა სუბიექტისა და მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესისა, მონაცემთა დაცვას ენიჭება უპირობო უპირატესობა სასამართლოს გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობასთან მიმართებით.⁵⁴⁶ ინფორმაციის თავისუფლება ძლიერი იარაღია საზოგადოებისათვის, რათა მუდმივად შეძლოს კონტროლი სახელმწიფო ხელისუფლების კეთილსინდისიერებისა და ეფექტიანობის. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კონსტიტუცია აღიარებს ამ უფლებას, როგორც მისი სხეულის განუყოფელ ნაწილს და როგორც დემოკრატიის ერთ-ერთ გარანტორ ფაქტორს.⁵⁴⁷ „საქართველოს კონსტიტუციის მიზანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინფორმაციის თავისუფალი გაცვლა-გამოცვლის პროცესის უზრუნველყოფა“.⁵⁴⁸ საკონსტიტუციო სასა-

⁵⁴³ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლი.

⁵⁴⁴ იხ. იქვე., მე-5 მუხლის „ვ“ ქვეპუნქტი.

⁵⁴⁵ იხ. იქვე., „ზ“ ქვეპუნქტი.

⁵⁴⁶ სასამართლო გადაწყვეტილებთა ხელმისაწვდომობა საქართველოში: საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზი, თბ. 2016, ხელმისაწვდომია: <https://idfi.ge/ge/access_to_court_decisions_in_georgia_analyses_of_general_courts_practices> [11.08.2020].

⁵⁴⁷ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, თბ. 2011, გვ. 22.

⁵⁴⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II, პარ.13.

მართლმად საქმეში „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, განმარტა, რომ ინფორმაციის თავისუფლება არის კონსტიტუციით გარანტირებული უფლება, რომელიც კრძალავს საზოგადოებისათვის, ადამიანის გონებისათვის „ინფორმაციული ფილტრის“ დაყენებას, რაც დამახასიათებელია არადემოკრატიული რეჟიმებისათვის“.⁵⁴⁹ აღნიშნული ჩანაწერით, სასამართლომ დაადგინა, რომ მოცემული ნორმა იცავს კერძო პირებთან დაცული ინფორმაციის გავრცელებისა და მოპოვების შესაძლებლობას.⁵⁵⁰ „ინფორმაციის თავისუფლება დემოკრატიის პრინციპს უკავშირდება, რადგანაც ინფორმაციული ვაკუუმის პირობებში, წარმოუდგენელია დემოკრატიული საზოგადოების არსებობა და დემოკრატიული კონსტიტუციურ-სამართლებრივი წესრიგის სიცოცხლისუნარიანობა“.⁵⁵¹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციისა და სახალხო დამცველის საქმეში, საკონსტიტუციო სასამართლომ კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი ინფორმაციის თავისუფლების მნიშვნელობას და ამომწურავად განსაზღვრა შემდეგი: „ინფორმაციის თავისუფლებას საქართველოს კონსტიტუცია გამორჩეულ ადგილს ანიჭებს და დიდ ყურადღებას უთმობს. ინფორმაციის თავისუფლების გარეშე წარმოუდგენელია აზრის თავისუფლებისა და თავისუფალი საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი სასიცოცხლო დოსკუსიისა და აზრთა ჭიდილის პროცესის უზრუნველყოფა. აზრის ჩამოყალიბებისათვის აუციელებელია, რომ მოპოვებულ იქნეს ინფორმაცია, ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება კი უზრუნველყოფს, რომ აზრი მივიდეს ავტორიდან ადრესატამდე. გარდა საზოგადოებრივი დატვირთვისა, ინფორმაციის თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ცალკეული ინდივიდის პიროვნული და ინტელექტუალური განვითარებისათვის.“⁵⁵² შესაბამისად, ინფორმაციის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპის გამოვლინებას,

⁵⁴⁹ იხ. იქვე.

⁵⁵⁰ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია., ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, თბ. 2011, გვ. 24.

⁵⁵¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 13.

⁵⁵² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 3. 10.

რომელიც გამოიხატება ინფორმაციის მუდმივი მოძრაობით, ღიაობითა და საყოველთაო ჩართულობით.⁵⁵³

პირველი საქმე, რომელიც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განიხილა ინფორმაციის თავისუფლებასთან დაკავშირებით, იყო „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ⁵⁵⁴ კერძოდ, გადანაცვების დროს ხაზგასმულია, რომ „სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება ხელი არ შეუშალოს პირს, მიიღოს ინფორმაცია, გამოთქვას თავისი მოსაზრება, აგრეთვე, არ შეიძლება შეიზღუდოს მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები ცენზურის დანესებით.“⁵⁵⁵

ნიშანდობლივია, ა(ა)იპ მედიის განვითარების ფონდი“-ს 2016 წლის 23 ივნისის „სასამართლო მეგობრის“ მოსაზრება სასამართლო ატების ხელმისაწვდომობის საკითხზე.⁵⁵⁶ კერძოდ, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, „ამ მუხლის მეორე პუნქტის საფუძველზე მონაცემთა (განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემები) დამუშავების შემთხვევაში დაუშვებელია მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე მონაცემთა გასაჯაროება და მესამე პირისათვის გადაცემა“, ხოლო საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 44-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „საჯარო დაწესებულება ვალდებულია არ გაახმაუროს პერსონალური მონაცემები თვით ამ პირის თანხმობის ან კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში – სასამართლოს დასაბუთებული გადანაცვებების გარეშე, თანამდებობის პირთა (აგრეთვე, თანამდებობაზე წარდგენილ კანდიდატთა) პერსონალური მონაცემების გარდა“. აღნიშნული ნორმები პრაქტიკაში გამოიყენება იმგვარად, რომ შეუძლებელი ხდება სასამართლო გადანაცვებების ასლის მიღება მაშინაც კი, როდესაც საქმის მიმართ არსებობს მაღალი საჯარო ინტერესი. საინტერესოა ასევე, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორი გადანაცვები-

⁵⁵³ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში., თბ. 2011, გვ. 23.

⁵⁵⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2006 წლის 14 ივლისის N2/3/364 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁵⁵⁵ იხ. იქვე.

⁵⁵⁶ ა(ა)იპ „ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC)“ სასამართლო მეგობრის მოსაზრება საქმეზე, ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2015 წლის 20 ნოემბრის N693 სარჩელზე, ხელმისაწვდომია: <https://emcrights.files.wordpress.com/2016/06/emc_amicus.pdf> [11.08.2020].

ლება, როდესაც სასამართლოდან გამოთხოვილ იქნა კონკრეტული ფიზიკური პირების შესახებ (სახელისა და გვარის მითითებით) განაჩენის ასლები და სასამართლომ გასცა ინფორმაცია განცხადებაში მითითებული პირების შესახებ. ინსპექტორის გადანყვეტილებით დადგინდა, რომ ადგილი ჰქონდა განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებას კანონის დარღვევით.⁵⁵⁷ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის აპარატის განმარტებით, განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემების გასაჯაროება საჭიროებს პირის წერილობით თანხმობას და მიუხედავად მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესისა, მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს თანამდებობის პირთა შესახებ განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების მათი თანხმობის გარეშე გასაჯაროების შესაძლებლობას.⁵⁵⁸ ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ინსტიტუტი“ კი, არ დაეთანხმა ამ მოსაზრებას და განმარტა, რომ სასამართლო გადანყვეტილებების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით აღნიშნული მუხლების ნორმატიული შინაარსი, წინააღმდეგობაში მოდის იმ სტანდარტებთან, რაც სასამართლო სხდომების საქვეყნოობასთან არის დადგენილი.⁵⁵⁹ მოცემულ საკითხთან მიმართებით, მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით აღიარებული სამართლიანი სასამართლოს უფლება,⁵⁶⁰ რომელიც საქმის განხილვის საქვეყნოობასა და სასამართლო გადანყვეტილების საჯაროდ გამოცხადებას ითვალისწინებს. აღნიშნული უფლების დიდ მნიშვნელობასა და მის ფუნდამენტურობას ამტკიცებს ის ფაქტი, რომ სტრასბურგის სასამართლოს მიერ გამოტანილ გადანყვეტილებათა უმრავლესობა, სწორედ აღნიშნულ მუხლს შეეხება. „სასამართლო, ინტერპრეტაციის გარეშე, როგორც ეს ვენის კონვენციის 32-ე მუხლით არის განსაზღვრული, მიდის იმ დასკვნამდე, რომ მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტი იცავს ნებისმიერი პირის „უფლებას სასამართლოზე“, რომელიც მოიცავს სასამართლოსადმი ხელმისაწ-

⁵⁵⁷ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მდგომარეობისა და ინსპექტორის საქმიანობის შესახებ 2015 წლის ანგარიში., გვ. 27. ხელმისაწვდომია: <http://manage.personaldata.ge/res/docs/Angarishi%202015/Angarishi_2015_.pdf.pdf> [11.08.2020].

⁵⁵⁸ იბ. იქვე., გვ.24.

⁵⁵⁹ ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის 2016 წლის 23 ივნისის სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება საქმეზე, „მედიის განვითარების ფონდი“ საქართველოს პარლამენტი წინააღმდეგ, ხელმისაწვდომია: <<https://emc.org.ge/ka/products/emc-msakonstitutsio-sasamartlos-tsarudgina-sasamartlos-megobris-mosazreba-sasamartlo-aktebis-khელმისაწვდომობაზე>> [11.08.2020].

⁵⁶⁰ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ 1950 წლის 4 ნოემბრის კონვენციის მე-6 მუხლი. იბ. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>

ვდომობას“.⁵⁶¹ სახელმწიფოებს მინიჭებული აქვთ თავისუფალი არჩევანის უფლება სასამართლოს ხელმისაწვდომობის უფლების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით. შესაძლებელია დადგინდეს გარკვეული შეზღუდვები სასამართლოს ხელმისაწვდომობაზე, თუმცა აღნიშნული შეზღუდვები არ უნდა აყენებდეს ზიანს თავად ხელმისაწვდომობის უფლების ძირითად არსს,⁵⁶² უნდა ემსახურობდეს კონკრეტულ მიზანს და უნდა იყოს პროპორციული.

პირადი ცხოვრების საიდუმლოების უფლება და ინფორმაციის თავისუფლება კონკურირებადი უფლებებია. თუ რომელს ენიჭება უპირატესობა, კონკრეტული შემთხვევის ინდივიდუალური შეფასების საგანია, რაც შეუძლებელია პროპორციულობის ტესტის გარეშე, რომლის საფუძველზეც დგინდება ზარალის ოდენობა, ერთის მხრივ საზოგადოებისა, ხოლო მეორეს მხრივ, იმ კონკრეტული პირისა, რომლის ინფორმაციაც ვრცელდება.⁵⁶³

უპრეცედენტო გადანაცვებილება მიიღო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2019 წლის 7 ივნისს საქმეზე, „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“. სადავო რეგულაცია ზღუდავდა საჯარო ინფორმაციაზე, მათ შორის, ღია სხდომაზე მიღებულ სასამართლო აქტებზე ხელმისაწვდომობას იმ შემთხვევაში, როდესაც ისინი შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს, რომლის განხილვა მიმდინარეობდა თითქმის 4 წლის განმავლობაში. სადავო ნორმები არეგულირებდა პერსონალური მონაცემების ხელშეუხებლობას, სადაც განსხვავებული იყო ორი კატეგორიის პერსონალური მონაცემები: პერსონალური მონაცემები და განსაკუთრებული კატეგორიის პერსონალური მონაცემი. განსაკუთრებული კატეგორიის მიეკუთვნება ძირითადად სისხლის სამართლის საქმეები. პერსონალური მონაცემების მიღების ნაწილში უნდა მომხდარიყო დასაბუთება და აუცილებელი იყო მომეტებული საჯარო ინტერესი, ხოლო, განსაკუთრებული კატეგორიის შემთხვევაში, აუცილებელია პირის თანხმობა.

დავის საგანს წარმოადგენდა საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 44-ე მუხლის პირველი ნაწილისა და „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის

⁵⁶¹ *Golder v. the United Kingdom*, ECHR 21 Feb, 1975. ხელმისაწვდომია: <<https://swarb.co.uk/golder-v-the-united-kingdom-echr-21-feb-1975/>> [11.08.2020].

⁵⁶² *Winterwerp v. the Netherlands*, ECHR 24 Oct, 1979. ხელმისაწვდომია: <<https://swarb.co.uk/winterwerp-v-the-netherlands-echr-24-oct-1979/>> [11.08.2020].

⁵⁶³ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, თბ. 2011, გვ. 33.

კონსტიტუციურობა საქართველოს კონსტიტუციის 41-ე მუხლის პირველ პუნქტთან (2018 წლის 16 დეკემბრამდე მოქმედი რედაქცია) მიმართებით, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 44-ე მუხლის მიხედვით, „საჯარო დაწესებულება ვალდებულია არ გაახმაუროს პირის პერსონალური მონაცემები თვით ამ პირის თანხმობის გარეშე, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, საჯარო ინტერესების, ჯანმრთელობის ან სხვათა უფლებების დასაცავად. თანამდებობის პირის, აგრეთვე თანამდებობაზე წარდგენილი კანდიდატის პერსონალური მონაცემები საჯაროა.“ ხოლო, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, „ამ მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე მონაცემთა დამუშავების შემთხვევაში დაუშვებელია მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე მონაცემთა გასაჯაროება და მესამე პირისათვის გამჟღავნება.“ მითითებული მუხლის მე-2 პუნქტი კი არეგულირებს განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავების მონაცემთა სუბიექტის თანხმობის გარეშე ალტერნატივას. რაც შეეხება საქართველოს კონსტიტუციის (2018 წლის 16 დეკემბრამდე მოქმედი რედაქცია) 41-ე მუხლს, აღნიშნული ითვალისწინებს „საქართველოს თითოეული მოქალაქის უფლებას, კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს სახელმწიფო დაწესებულებაში მასზე არსებულ ინფორმაცია ან დოკუმენტაცია, თუ ისინი არ შეიცავენ სახელმწიფო, პროფესიულ ან კომერციულ საიდუმლოებას.“ ვინაიდან, საქართველოს კონსტიტუცია 2017 წლის 13 ოქტომბრის №1324-რს კონსტიტუციური კანონის პირველი მუხლის საფუძველზე, ჩამოყალიბდა ახალი რედაქციით, მითითებული 41-ე მუხლი, იდენტური შინაარსით გახდა საქართველოს კონსტიტუციის მე-18 მუხლი, რომელსაც დაემატა ჩანაწერი „ან დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან სამართალწარმოების ინტერესების დასაცავად კანონით ან კანონით დადგენილი წესით აღიარებულია სახელმწიფო საიდუმლოებად.“ ამ ჩანაწერით ფაქტობრივად დეტალურად განიმარტა და კიდევ უფრო გამყარდა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მექანიზმები. მოცემულ საქმეში, ერთმანეთს შეუპირისპირდა ინფორმაციის თავისუფლება და პერსონალურ მონაცემთა დაცვა, რაც ჩემი საკვლევი თემის არსებით კომპონენტს შეადგენს. ინფორმაციის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური უფლება, ხოლო უფლებაში ჩარევისთვის აუცილებელია არსებობდეს ლეგიტიმური მიზანი უფლების შეზღუდვის გასამართლებლად, აუცილებლად უნდა იყოს გამოსადეგი, კერძოდ, რამდენად იძლევა სადავო შეზღუდვა ლე-

გითიმური მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას, უდავოდ უნდა იყოს აუცილებლობა, უფლების შემზღუდველი ღონისძიების მიზნის მიღწევის ყველაზე ნაკლებად მზღუდველი საშუალება. აუცილებლად უნდა იყოს პროპორციული ვინრო გაგებით. ჩემი უფლება, რომ არ გახდეს პერსონალური მონაცემი საჯარო არ არის აბსოლუტური უფლება, ეს უკანასკნელიც, შესაძლოა თავისუფლად შეიზღუდოს.

ყველა ჩარევა არ არის არაკონსტიტუციური. მოცემულ შემთხვევაში, ერთმანეთს უპირისპირდება ინდივიდის უფლება პერსონალური მონაცემების დაცვაზე და სახელმწიფო, დემოკრატიული, გამჭვირვალე მმართველობის, სახელმწიფოებრიობის და დემოკრატიული მმართველობის ძალიან მნიშვნელოვანი ინტერესი, რომელიც გადის ვინრო მიზნებს და არის უფრო გლობალური ქვეყნის დემოკრატიული განვითარებისათვის. რის კები დადევნა, რომ სახელმწიფო რესურსები არ იქნეს არამიზნობრივად, გადამეტებულად ბოროტად გამოყენებული. ერთ-ერთი ყველაზე დიდი შემაკავებელი არის საზოგადოების კონტროლი. მე საზოგადოების წევრს მაქვს უფლება მოვისმინო, მაგრამ აგრეთვე მაქვს უფლება მივიღო და შევამოწმო რიგი სახელმწიფო აქტები, რომ ჩემი როგორც საზოგადოების წევრის ინფორმირებულობის ხარისხი იყოს მაღალი. ჩარევა და უფლების შემზღუდვა არის საკმაოდ დაბალი სტანდარტი. უფლებაში ჩარევა გვაქვს ყველა შემთხვევაში. 2007 წლამდე საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს ჰქონდა დადგენილი პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც პერსონალური ინფორმაცია არის „ტაბუ დადებული“ თემა, ის არ წამოადგენს საჯარო ინფორმაციას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმმა 2018 წელს მიღებული გადაწყვეტილებით⁵⁶⁴ შეცვალა პრაქტიკა და თქვა, რომ როგორც პირველი უფლება საჯარო ინფორმაციის მიღებისა, ისე პერსონალური ინფორმაცია შეიძლება შეიზღუდოს. საჯარო ინფორმაციის მიღების უფლება მოიცავს მათ შორის საჯარო დაწესებულებაში დაცულ პერსონალურ ინფორმაციას. სახელმწიფო ნებისმიერ აქტში დაცული პერსონალური მონაცემები, არ არის გაცემული იმ საფუძვლით, რომ სახელმწიფო იცავს ადამიანს პერსონალური მონაცემების გაცემისგან, თუმცა აღნიშნულის გამოსადეგობა სათუთა. ერთია და ცალკე მოცემულობაა საჯარო სხდომა და მეორეა სხდომის შედეგად მიღებული აქტი. სხდომა არის გარკვეულ წილად იმ წუთიერი მიუხედავად მედიის დასწრებისა და სხვ. განსხვავებულია მასშტაბები. ამასთან,

⁵⁶⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 14 დეკემბრის N3/1/752 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივა“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

უნდა დგინდებოდეს გამოსადეგობა რომ დააკმაყოფილოს არ არის აუცილებელი სრულად აღწევდეს მიზანს; რომელიც უდავოდ უნდა იყოს დაცული. ღონისძიება, ანუ შეზღუდვა მიმართულია იმისკენ რომ დაიცვას მიზანი – პერსონალური მონაცემი, ამ ღონისძიებამ შესაძლოა ყოველთვის მიზანს ვერ მიაღწიოს, თუმცა არის ლოგიკურ, რაციონალურ კავშირში ერთმანეთთან. სასამართლოგან მიღებული აქტი სარგებლობს ლეგიტიმურობის მაღალი ხარისხით, ავტორიტეტული და სარწმუნო დოკუმენტია. ინტენსივობა განსხვავებულია. აუცილებლობის ეტაპი გულისხმობს, რომ ყველაზე ნაკლები ინტენსივობით უნდა მიზღუდავდეს მე ინფორმაციის მიღებას და აუცილებლად უნდა იყოს მიზანთან ახლოს. პერსონალური ინფორმაციის დაცვით, სახელმწიფო იცავს ინდივიდის უფლებებს. მოცემულ შემთხვევაში სახელმწიფო საკუთარ სახელმწიფოებრივ ინტერესებს არ ახორციელებს, ის იცავს კერძო პირის ინტერესებს. აღარ არსებობს სიკეთე, რომელსაც სახელმწიფო იცავს პერსონალური მონაცემის დამტრიალებით. მეორე მხარეს არ გვაქვს პირის ინტერესი პერსონალური მონაცემების დაცვის მიზნით. შესაბამისად, ეს არის უფრო ართო შეზღუდვა, ვიდრე პირს გააჩნია დაფარვის ინტერესი. იმ შემთხვევაში, თუ პირს აქვს ინფორმაციის დაფარვის ინტერესი, მოცემულ შემთხვევაში, არ არსებობს ნაკლებად მზღუდავი საშუალება. რა მოცულობითაც ვიღებ ინფორმაციას, იმ ინტენსივობით იზღუდება პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლება. ვინაიდან პროპორციულობის ეტაპზე სასამართლომ გადანყვეტილებით გამოყო, სასამართლო აქტებზე ხელმისაწვდომობის ინტერესი. სასამართლოს აქტების მიმართ არსებობს მომეტებული საზოგადოებრივი საჭარო ინტერესი. სასამართლო ხელისუფლება ახორციელებს მართლმსაჯულებას. გამჭვირვალე მართლმსაჯულება ემსახურება საზოგადოების მხრიდან სანდოობას. დახურულ კარს მიღმა საზოგადოების ნდობა არ იარსებებს, ვინაიდან არ ეცოდინებათ თუ რა ხდება კარს მიღმა. საზოგადოებას უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა აკონტროლოს სასამართლო ხელისუფლება, რაც ერთგვარ შეკავების ბერკეტს წარმოადგენს სასამართლოსთვის, გადანყვეტილების მიღების ეტაპზე. საზოგადოების მხრიდან უნდა ხდებოდეს ზედამხედველობა სასამართლოს საქმიანობაზე. აუცილებელია სამართლიანი სასამართლოს ნაწილიც. საზოგადოების მხრიდან სასამართლო ხელისუფლების კონტროლი მოსამართლის საქმიანობაზეც აისახება, რადგან გადანყვეტილება მეტად დასაბუთებულია, როდესაც შესაძლებლობა იქნება გადანყვეტილების ხელმისაწვდომობა. პარლამენტის მიერ მიღებული ნორმას საბოლოოდ ადგენს სასამართლო, ნორმის მოქმედების ფარგლებს, რადგან თავად ნორმას პრაქტიკაში იყენებს სა-

სამართლო. ამასთან, უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებებს აქვს სა-
ვალდებულო ძალა. შესაძლებელია ნორმა არ იყოს ცხადი. ნორმის ბუნ-
დოვნებაში იგულისხმება ის, რომ მისი ინტერპრეტაცია შესაძლებელია არა-
ერთგვაროვნად. სასამართლო ნორმის განმარტებით გვეუბნება, თუ რა ში-
ნაარსი შესძინა ან ნორმას. ყველა დეტალი რომ იყოს კანონში გუანერული
ბუნდოვანების პრობლემა იქნებოდა მოხსნილი. თუმცა, ძალიან მნიშვნე-
ლოვანია მოსამართლეს ჰქონდეს გარკვეული თავისუფლება.

2. სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოების შემზადვის ლეგიტიმური მიზანი

უფლების შემზადველი ნორმის კონსტიტუციურობის შეფასებისას
გადაწყვეტი მნიშვნელობა უფლების შემზადვის ლეგიტიმური მიზნის არსე-
ბობას უკავშირდება.⁵⁶⁵ სასამართლო გადაწყვეტილების საქვეყნოების შემ-
ზადვა შესაძლებელია მხოლოდ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავი-
სუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის გათვალის-
წინებით, იმ შემთხვევაში, თუ ეს უკანასკნელი ისახავს ლეგიტიმურ მიზნებს
და თუ არსებობს გონივრული ურთიერთკავშირი გამოყენებულ საშუალე-
ბებსა და დასახულ მიზანს შორის. აღნიშნულით კი ილახება სასამართლოზე
ხელმისაწვდომობის უფლება და ფაქტობრივად ქრება საზოგადოების ნდო-
ბა სასამართლო ხელისუფლების მიმართ. სასამართლოს ხელმისაწვდო-
მობა მოიცავს როგორც სასამართლოს ფორმალურ ხელმისაწვდომობას,
ასევე სამართლიანი სასამართლოს უფლებით სარგებლობას. საქმეზე
„კლოდ რეიესი და სხვები ჩილეს წინააღმდეგ“ სასამართლომ ხაზგასმით
აღნიშნა, რომ „დემოკრატიულ საზოგადოებაში ხელისუფლების განხორციე-
ლება აუცილებელია მაქსიმალურად გამჭვირვალობის პრინციპის დაცვით,
რაც ადგენს პრეზუმფციას, რომ ყველა ინფორმაცია უნდა იყოს ხელმისაწ-
ვდომი და ექვემდებარებოდეს მხოლოდ გამონაკლისთა შემზადველ სისტე-
მას. ეს შემზადველები კი, უნდა შეესაბამებოდეს ლეგიტიმურ მიზნებს და აუცი-
ლებელი უნდა იყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.⁵⁶⁶

სასამართლო პროცესზე, ან მის ნაწილზე პრესა და საზოგადოება შე-

⁵⁶⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის 2013 წლის 5 ნოემბრის
N3/1/531 გადაწყვეტილება, ხელმისაწვდომია: <http://constcourt.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=22&id=810&action=show> [11.08.2020].

⁵⁶⁶ Inter-American Court of Human Rights Case of Claude-Reyes et al. v. Chile Judgment of
September 19, 2006. ხელმისაწვდომია: <http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/seriec_151_ing.pdf> [11.08.2020].

იძლება არ დაუშვან დემოკრატიულ საზოგადოებაში მორალის, საზოგადოებრივი წესრიგის ან ეროვნული უშიშროების ინტერესებიდან გამომდინარე, აგრეთვე, როდესაც ამას მოითხოვს არასრულწლოვანთა ინტერესები ან მხარეთა პირადი ცხოვრების დაცვა, ან რამდენადაც, სასამართლოს აზრით ეს მკაცრად აუცილებელია განსაკუთრებული გარემოებების არსებობისას, როდესაც საქვეყნოობა ზიანს მიაყენებდა მართლმსაჯულების ინტერესებს.⁵⁶⁷ აღნიშნული ჩანაწერით დგინდება, რომ მიუხედავად პროცესის მონაწილე პირების სასამართლო პროცესზე იდენტიფიცირებისა, აღნიშნული თავისთავად არ გულისხმობს მათი პირადი ცხოვრების უფლების დარღვევას. ინფორმაციის თავისუფლება მჭიდრო კავშირშია გამოხატვის თავისუფლებასთან, რომელიც წარმოადგენს პიროვნებისა და საზოგადოების ინფორმირებულობას სახელმწიფოში მიმდინარე პროცესების შესახებ. სახელმწიფო ვალდებულია განსაზღვროს სამართლებრივი პოლიტიკა და შექმნას შესაბამისი აქტები აღნიშნული უფლებების განსახორციელებლად. სულ მცირე, მან უნდა შექმნას ინფორმაციებზე ხელმისაწვდომობის გარანტიები.⁵⁶⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „თავისუფალი ინფორმაციის გარეშე შეუძლებელია თავისუფალი აზრის ჩამოყალიბება. ეს არის ნორმა, რომელის კრძალავს საზოგადოებისათვის, ადამიანის გონებისათვის „ინფორმაციის ფილტრის“ დაყენებას, რაც დამახასიათებელია არადემოკრატიული რეჟიმებისათვის. გამოხატვის თავისუფლება ადამიანის არსებობის თანმდევ, განუყოფელ ელემენტს წარმოადგენს. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლს⁵⁶⁹ ძალიან ფართო და მრავალმხრივი შინაარსი აქვს. თავისუფალი საზოგადოება შედგება თავისუფალი ინდივიდებისაგან, რომლებიც ცხოვრობენ თავისუფალ ინფორმაციულ სივრცეში, თავისუფლად აზროვნებენ, აქვთ დამოუკიდებელი შეხედულებები და მონაწილეობენ დემოკრატიულ პროცესებში, რაც აზრთა გაცვლა-გამოცვლასა და პაექრობას გულისხმობს.“⁵⁷⁰ „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის

⁵⁶⁷ ა) აიპ მედის განვითარების ფონდი“-ს 2016 წლის 23 ივნისის „სასამართლო მეგობრის“ მოსაზრება სასამართლო აქტების ხელმისაწვდომობის საკითხზე, ხელმისაწვდომია: <https://emcrights.files.wordpress.com/2016/06/emc_amicus.pdf> [11.08.2020].

⁵⁶⁸ ავტორთა კოლექტივი, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი. თბ. 2013, ხელმისაწვდომია: < http://www.library.court.ge/upload/Constitution_Commentary_Human_Rights.pdf> [11.08.2020]

⁵⁶⁹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლი.

⁵⁷⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 14 მაისის N2/2/516,542 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში, ვახტანგ ხმალაძე და ვახტანგ მაისიაი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 3.

შესახებ“ საქართველოს კანონი პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოდის როგორც არაერთ ზ/მოყვანილ სასამართლო გადაწყვეტილებასთან, არამედ საფრთხეს უქმნის დემოკრატიული და თავისუფალი საზოგადოების არსებობას, რადგან შეუძლებელს ხდის საზოგადოების ინფორმირებას, დისკუსიასა და ღია მსჯელობას ისეთ საკითხებზე, რომელიც საზოგადოებრივი ინტერესის საგანს წარმოადგენს. შეუძლებელი ხდება საზოგადოებაში დისკუსია და აზრთა მიმოცვლა საჯარო ინტერესის მქონე საქმეებზე, მართლმსაჯულების სისტემაში არსებულ ხარვეზებზე და სხვ., რაც დემოკრატიული საზოგადოების ფუნქციონირებას საფრთხეს უქმნის. ინფორმაციის მიღების უფლების ამგვარი შეზღუდვა ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის არათანაზომიერ საშუალებას წარმოადგენს, რადგან არ ტოვებს შესაძლებლობას შეფასდეს საჯარო ინტერესის არსებობა ცალკეული სასამართლო გადაწყვეტილების მიმართ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება მიიღო პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვის მყარი გარანტიების შექმნის მიზნით. საქმეზე „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ⁵⁷¹ სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა პირადი ცხოვრების უფლების მნიშვნელობაზე, როგორც ადამიანებისათვის, ასევე, საზოგადოებისათვის⁵⁷² და განმარტა: „ეს უფლება სასიცოცხლოდ აუცილებელია ადამიანის თავისუფლების, თვითმყოფადობისა და თვითრეალიზაციისათვის, მისი სრულყოფილად გამოყენების ხელშეწყობა და დაცვა არსებითად განმსაზღვრელია დემოკრატიული საზოგადოების განვითარებისათვის.“⁵⁷³ „თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოება მოითხოვს ადამიანის პირადი ავტონომიის პატივისცემას, მასში სახელმწიფოსა და კერძო პირების ჩარევის მინიმუმამდე შემცირებას, რაც საზოგადოების არსებობის თანმდევი, ბუნებრივი მოთხოვნილებაა, რომლის დაცვის ლეგიტიმური მოლოდინი ყველას გააჩნია. ადამიანი წარმოადგენს თავისუფალი ღირსების მქონე არსებას. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების ძირითადი მიზანია, დაიცვას ინდივიდი

⁵⁷¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 24 ოქტომბრის N1/2/519 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 2.

⁵⁷² ერემაძე ქ., „თავისუფლების დამცველნი თავისუფლების ძიებაში“, თბ.2018, გვ. 163.

⁵⁷³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 24 ოქტომბრის N1/2/519 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 2.

სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული თვითნებური ჩარევისაგან.⁵⁷⁴ პირადი ცხოვრების უფლება შეიძლება შეიზღუდოს „დემოკრატიულ სახელმწიფოში აუცილებელი, კონსტიტუციით გათვალისწინებული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად, ამასთან იმის გათვალისწინებით, რომ უფლებაში ჩარევა ლეგიტიმური მიზნების მიღწევისათვის აუცილებელი და პროპორციული გზით მოხდება.“⁵⁷⁵ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კონსტიტუციით არ არის დასახელებული პირადი ცხოვრების უფლებრივი კომპონენტების შეზღუდვის ლეგიტიმური მიზნები,⁵⁷⁶ არ ნიშნავს იმას, რომ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ფუნდამენტური ასპექტები აბსოლუტურია და შეზღუდვას არ ექვემდებარება. შესაბამისი ლეგიტიმური მიზნების არარსებობის პირობებში, უფლების შეზღუდვა, თუნდაც სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობისას, წარმოადგენს უფლებაში თვითნებურ ჩარევას.⁵⁷⁷ საკონსტიტუციო სასამართლომ თავის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ „ქვეყნის კონსტიტუციური წყობის, სახელმწიფო და ეროვნული უსაფრთხოების, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა და დანაშაულის თავიდან აცილება ემსახურება ადამიანის უფლებების ეფექტურ დაცვას, რაც დემოკრატიული და სასამართლებრივი სახელმწიფოს ვალდებულებაა.“⁵⁷⁸ უფლების შეზღუდვის ლეგიტიმურ საფუძვლებზე საუბრისას, სასამართლომ მიუთითა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით დადგენილ უფლებაზე, რომ-

⁵⁷⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 29 თებერვლის N2/1/484 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ხიდაშელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 15.

⁵⁷⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 14 აპრილის N1/2/519 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 8; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის N1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე, საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჭაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ა(ა)იპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ა(ა)იპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ა(ა)იპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ა(ა)იპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ა(ა)იპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 28.

⁵⁷⁶ ერემაძე ქ., „თავისუფლების დამცველი თავისუფლების ძიებაში“, თბ. 2018, გვ. 171.

⁵⁷⁷ იბ. იქვე., გვ. 172.

⁵⁷⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/2/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ვკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 9.

ლის თანახმადაც, უფლებებში ჩარევა დასაშვებია, როდესაც ეს აუცილებელია: „დემოკრატიულ საზოგადოებაში ეროვნული უშიშროების, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების, ქვეყნის ეკონომიკური კეთილდღეობის ინტერესებისათვის, უნესრიგობის ან დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, ჯანმრთელობის ან მორალის თუ სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.“⁵⁷⁹ სასამართლომ, მის ერთ-ერთ გადანყვეტილებაში აგრეთვე მიუთითა, რომ: „თვალსაჩინო უნდა იყოს საჯარო ინტერესების დაცვის აუცილებლობა. შესაბამისად, კანონმდებლობა ადეკვატური მექანიზმებით უნდა ქმნიდეს ისეთ ვითარებას, რომ საჯარო ინტერესების მისაღწევად უფლებაში ჩარევა ხდებოდეს მხოლოდ რეალური აუცილებლობის შემთხვევაში.“⁵⁸⁰ უფლებებში ჩარევის ლეგიტიმურ მიზანს წარმოადგენს ის, რომ გამოირიცხოს ხელისუფლების თვითნებობა, შეცდომა თუ ცდუნება, ჩაერიოს ადამიანის პირად ცხოვრებაში მაშინ, როდესაც ამისთვის ობიექტური საფუძველი და უკიდურესი საჭიროება არ არსებობს.⁵⁸¹ სასამართლო წარმოადგენს იმ უფლებამოსილ ორგანოს, რომელმაც ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა მოახდინოს შეფასება რომელიმე უფლებრივი კომპონენტის შესაზღუდად. ვინაიდან, უფლების შეზღუდვა მოსამართლის გადანყვეტილების საფუძველზე უმნიშვნელოვანეს კონსტიტუციურ გარანტს წარმოადგენს როგორც თავად უფლების დაცვის, ასევე, კერძო და საჯარო ინტერესების დაბალანსებისათვის, სასამართლომ აღნიშნა, რომ თავისთავად სასამართლო გადანყვეტილების არსებობა, აპრიორი, უფლებებში თანამომიერ ჩარევას არ გულისხმობს.⁵⁸² მნიშვნელოვანია, რომ უფლებებში ჩარევა არ მოხდეს კონსტიტუციური გარანტიის იგნორირებით.⁵⁸³ ხელისუფლებამ არ უნდა იმოქმედოს

⁵⁷⁹ იხ. იქვე. იხ. აგრეთვე, ერემაძე ქ.; „თავისუფლების დამცველნი თავისუფლების ძიებაში“, თბ. 2018, გვ. 172.

⁵⁸⁰ იხ. იქვე., გვ. 173.

⁵⁸¹ იხ. იქვე., გვ. 178.

⁵⁸² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 24.

⁵⁸³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის N1/1/625,640 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჭაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, ა(ა)იპ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, ა(ა)იპ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, ა(ა)იპ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, ა(ა)იპ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და ა(ა)იპ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 43.

კონსტიტუციის მოთხოვნების უგულებელყოფით.⁵⁸⁴

საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, უფლებაში ჩარევა გადაუდებელი აუცილებლობის კონკრეტული რეგლამენტაციის უფლებამოსილება გააჩნია მხოლოდ კანონმდებელს. „გადაუდებელი აუცილებლობა გულისხმობს ისეთ შემთხვევებს, როდესაც თანაზომიერების პრინციპზე დაყრდნობით, კონსტიტუციით გათვალისწინებული საჯარო ინტერესის მიღწევა, რეალურად არსებული ობიექტური მიზეზების გამო, შეუძლებელია კერძო ინტერესების დაუყოვნებლივი, მყისიერი შეზღუდვის გარეშე. გადაუდებელი აუცილებლობა გულისხმობს დროის სიმცირეს.“⁵⁸⁵ სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან, უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების საფრთხე იზრდება, თუ პირად ინფორმაციაზე წვდომის შესაძლებლობა არ არის დაბალანსებული კონტროლის სათანადო და საკმარისი მექანიზმებით.⁵⁸⁶

3. თანაზომიერების პრინციპი, როგორც კონსტიტუციური კონტროლის მექანიზმი

„თანაზომიერების პრინციპი სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეიდან მომდინარეობს, მისი ძირითადი დატვირთვა არის ადამიანის უფლებების შეზღუდვისას სახელმწიფოს ფარგლების განსაზღვრა, უზრუნველყოფს თავისუფლებისა და მისი შეზღუდვის ერთგვარ განონასწორებულ, თანაზომიერ დამოკიდებულებას და კრძალავს ადამიანის უფლებების იმაზე მეტად შეზღუდვას, რაც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. თანაზომიერების პრინციპი ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის მართლზომიერების შეფასების კონსტიტუციური კრიტერიუმია. ზუსტად ამიტომ მას კონსტიტუციური კონტროლისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს.“⁵⁸⁷ საქართველოს კონსტიტუციაში თანაზომიერების პრინციპი ცალკე ნორმად არ არის განმტკიცებული, თუმცა მას კონსტიტუციური მნიშვნელობის პრინციპად აღიარებენ.⁵⁸⁸

⁵⁸⁴ ერემაძე ქ., „თავისუფლების დამცველნი თავისუფლების ძიებაში“, თბ.2018, გვ. 180.

⁵⁸⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 26.

⁵⁸⁶ ერემაძე ქ., „თავისუფლების დამცველნი თავისუფლების ძიებაში“, თბ.2018, გვ. 184.

⁵⁸⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 15 დეკემბრის N1/3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქეები ვახტანგ მასურაშვილი და ონისე გებონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁵⁸⁸ იგორია ლ., ადამიანის უფლებების შეზღუდვა და თანაზომიერების პრინციპი, 2002 წ. გვ. 43.

იგი ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს,⁵⁸⁹ თანაზომიერების პრინციპი გერმანიაში კონსტიტუციური მნიშვნელობის დასაბუთების თვალსაზრისით, ადმინისტრაციული სამართლიდან კონსტიტუციურ დონეზე იქნა აყვანილი.⁵⁹⁰ გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მსგავსად, ცალსახად აღნიშნა, რომ თანაზომიერების პრინციპი კონსტიტუციაში განმტკიცებული სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპიდან და ძირითადი კონსტიტუციური უფლებების არსიდან გამომდინარეობს,⁵⁹¹ რომელიც სამართლის პრინციპს წარმოადგენს.⁵⁹² თანაზომიერების პრინციპი არის ლიბერალური სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული მონაპოვარი, რომელიც იცავს მოქალაქეს სახელმწიფოს მხრიდან უკანონო ჩარევისაგან და აგრეთვე სხვა მოქალაქეების მხრიდან მისი უფლებების ხელყოფისგან.⁵⁹³ თანაზომიერების პრინციპი სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეიდან მომდინარეობს, მისი ძირითადი დატვირთვა არის ადამიანის უფლებების შეზღუდვისას სახელმწიფოს ფარგლების განსაზღვრა, უზრუნველყოფს თავისუფლებისა და მისი შეზღუდვის ერთგვარ განონასწორებულ, თანაზომიერ დამოკიდებულებას და კრძალავს ადამიანის უფლებების იმაზე მეტად შეზღუდვას, რაც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. თანაზომიერების პრინციპი ადამიანის უფლებათა შეზღუდვის მართლზომიერების შეფასების კონსტიტუციური კრიტერიუმი. ზუსტად ამიტომ მას კონსტიტუციური კონტროლისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს.⁵⁹⁴ თანაზომიერების პრინციპით სადავო ნორმის კონსტიტუციურობის შედარებისთვის გასაანალიზებელია შეზღუდვის დასაშვებობის, აუცილებლობის, კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის პროპორციულობის საკითხები. კონსტიტუციით გათვალისწინებული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად კანონმდებელმა უფლებაში ჩარევის თანაზომიერი გზა უნდა აირჩიოს. ამისთვის კი კანონმდებლის მიერ შერჩეული რეგულაცია უნდა იყოს

⁵⁸⁹ Bleckmann, Begründung und Anwendungsbereich des Verhältnismäßigkeitsprinzips, JuS 1994, S. 178.

⁵⁹⁰ იზორია ლ., ადამიანის უფლებების შეზღუდვა და თანაზომიერების პრინციპი, 2002 წ. გვ. 44.

⁵⁹¹ იბ. იქვე., გვ. 45.

⁵⁹² Jakobs, Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit, DVBl 1985, S. 98.

⁵⁹³ განერელია ა., გეგენაუა დ., კობახიძე ი., და სხვ. ავტორთა კოლექტივი, „საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლების სახელმძღვანელო, თბ. 2016, გვ. 32.

⁵⁹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 15 დეკემბრის N1/3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვახტანგ მასურაშვილი და ონისე მებონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

დასაშვები, აუცილებელი და პროპორციული.⁵⁹⁵ კანონმდებელი ვალდებულია, უფლებამშემლუდველი ნორმების დადგენისას, დაიცვას გონივრული ბალანსი მისაღწევ მიზანსა და შეზღუდულ უფლებას შორის, რათა ადამიანის უფლება იმაზე მეტად არ შეიზღუდოს, ვიდრე ეს აუცილებელია დემოკრატიული საზოგადოების არსებობისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კონსტიტუციური უფლებების არსებობა მხოლოდ ფორმალურ, დეკლარაციულ ხასიათს შეიძენდა.⁵⁹⁶ ლეგიტიმური მიზნის არარსებობის პირობებში, ადამიანის უფლებაში ნებისმიერი ჩარევა თვითნებურ ხასიათს ატარებს და უფლების შეზღუდვა საფუძველშივე გაუმართლებელი, არაკონსტიტუციურია ნორმის შემდგომი შემოწმების გარეშე.⁵⁹⁷ კანონმდებლის მიერ შერჩეული რეგულაციით ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა შესაძლებელი უნდა იყოს, ანუ ის (რეგულაცია) რეალურად უნდა იყოს ორიენტირებული ლეგიტიმური მიზნის დაცვასა და უზრუნველყოფაზე, უფლების შემზღუდავი ღონისძიება მიზნის მიღწევის ვარგის, მისაღებ საშუალებას უნდა წარმოადგენდეს. მას გარდაუვლად, ნამდვილად უნდა შეეძლოს კონკრეტული მიზნების,⁵⁹⁸ ინტერესების უზრუნველყოფა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ერთნაირად მიადგება ზიანი როგორც საჯარო, ისე კერძო ინტერესებს.⁵⁹⁹ საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთხელ განმარტა, რომ უფლების შეზღუდვა უნდა წარმოადგენდეს მიზნის მიღწევის არა მხოლოდ გამოსაღებ, არამედ ყველაზე ნაკლებად მზღუდველ, თანაზომიერ საშუალებასაც.⁶⁰⁰ შესაბამისად, ყოველ

⁵⁹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/1/539 გადაწყვეტილება საქმეზე, საქართველოს მოქალაქე ბესიკ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II, პარ. 27.

⁵⁹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 14 მაისის N2/2/516,542 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში, ვახტანგ ხმაღლაძე და ვახტანგ მაისია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 7.

⁵⁹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 ივნისის N1/3/534 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ტრისტან მამაგულაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 27.

⁵⁹⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 10.

⁵⁹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 ივნისის N1/3/534 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ტრისტან მამაგულაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 30.

⁶⁰⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 18.

კონკრეტულ შემთხვევაში, სახელმწიფომ უნდა დაასაბუთოს, რომ არ არსებობს სხვა უფრო ნაკლებად მზღუდველი ღონისძიების გამოყენებით ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაძლებლობა.⁶⁰¹ საკონსტიტუციო სასამართლოს ევალუბა, რომ მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის კონფლიქტის დროს, გაავლოს ზღვარი, რომელიც ამ ინტერესებს შორის კონსტიტუციურ ბალანსს ასახავს.⁶⁰² სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ტვირთი და, იმავედროულად, დემოკრატიულობის ხარისხი სწორედ იმის მიხედვით გაიზომება, რამდენად შეძლებს ის შეპირისპირებული ინტერესების სამართლიან დაბალანსებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთ გადანყვეტილებაში აღნიშნა, რომ სახელმწიფომ უფლებების დაცვისა და უზრუნველყოფისას უნდა შეძლოს კერძო და საჯარო ინტერესების გონივრული დაბალანსება, მხოლოდ ასეა შესაძლებელი როგორც უფლებით სარგებლობის, ისე კონკრეტული საჯარო მიზნების მიღწევა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში არ შეიძლება არსებობდეს მიზანი, ინტერესი, რომლის მიღწევის საპირწონე ამა თუ იმ უფლების დარღვევაა. არცერთი ინტერესის მიღწევა არ შეიძლება მეორე ინტერესის ხელყოფის ხარჯზე. ამასთან, ადამიანის უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. როდის, როგორ და რა ინტენსივობით შეუძლია სახელმწიფოს, ჩაერიოს ადამიანის თავისუფლებაში ისე, რომ ეს ჩაითვალოს აუცილებელ ჩარევად დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ამისთვის სამართლებრივ საფუძველს და შეფასების მასშტაბს კონსტიტუცია იძლევა, პირველ რიგში, ძირითადი კონსტიტუციური პრინციპები და თავად უფლებების მარეგლამენტირებელი კონსტიტუციური ნორმები. სწორედ აქ არის მოცემული კერძო და საჯარო ინტერესების თანაფარდობის განსაზღვრის დასაშვები ფარგლები.⁶⁰³ საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სადავო ნორმის შინაარსის გარკვევის პროცესში, მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს მისი დროში მოქმედების ფარგლები. წესი, რომელიც მოქმედებს შემზღუდული ვადით, შესაძლებელია ინვევდეს უფლების იმაზე ნაკლები ინ-

⁶⁰¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 11 აპრილის N1/2/569 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით კანდელაკი, ნატალია დვალი, ზურაბ დავითაშვილი, ემზარ გოგუაძე, გიორგი მელაძე და მამუკა ფაჩუაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 44.

⁶⁰² იხ. იქვე.

⁶⁰³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 23 მაისის N3/1/574 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 29.

ტენსივობით შეზღუდვას, ვიდრე მუდმივად მოქმედი წესი. ნორმები, რომლებიც შინაარსობრივად იმეორებს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმით დადგენილ ქცევის წესს, თუმცა დროებითი ხასიათი აქვს, ცალკეულ შემთხვევაში, შესაძლოა, მართლაც იქნეს განხილული როგორც ისეთი განსხვავებული ნორმატიული მოცემულობა, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საჭიროებს ახალი პროცესის ფარგლებში არსებით განხილვას. მაგალითად, თუ საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო ნორმა, რომელიც განუსაზღვრელი ვადით ითვალისწინებდა რომელიმე უფლების შეზღუდვას და მიუთითა, რომ ნორმის არაკონსტიტუციურობას იწვევდა პირის უფლებაში ჩარევის მომეტებული ინტენსივობა, რაც განპირობებულია სწორედ უფლების განუსაზღვრელი ვადით შეზღუდვით, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილების შემდგომ მიღებული ქცევის იგივე წესის შემცველი ნორმა, რომელიც განსაზღვრული ვადით მოქმედებს, შეიძლება შეფასდეს როგორც განსხვავებული ნორმატიული მოცემულობა, რომელიც ავტონომიურად საჭიროებს არსებით განხილვას. თუმცა იმ შემთხვევაში, თუ პირის უფლების შემზღუდველი ნორმატიული რეგულირება ლოგიკურად არ უკავშირდება დასახელებულ ლეგიტიმურ მიზანს და, შესაბამისად, არ წარმოადგენს მისი მიღწევის საშუალებას, პირის უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის ხარისხს, ნორმის კონსტიტუციურობის თვალსაზრისით, არ გააჩნია არსებითი მნიშვნელობა. ასეთი ნორმა, პირის უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის შეფასების გარეშე, უკვე არაკონსტიტუციურია. უფლების შემზღუდველი ნორმატიული აქტის მოქმედების ვადას, არც იმ შემთხვევაში აქვს არსებითი მნიშვნელობა, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ კონსტიტუციური უფლების დარღვევა გარდაუვალია სადავო ნორმით უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის მიუხედავად.⁶⁰⁴ უფლების შეზღუდვის ინტენსივობა მისაღწევი საჭარო მიზნის პროპორციული, მისი თანაბრობიერი უნდა იყოს. დაუშვებელია ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა განხორციელდეს ადამიანის უფლების მომეტებული შეზღუდვის ხარჯზე.⁶⁰⁵ კონსტიტუცია ასევე მოითხოვს, რომ შეზღუდვა იყოს ვინაობა პროპორციული, ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა არ განხორციელდეს უფლების მომეტებული შეზღუდვის ხარჯზე,

⁶⁰⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის N1/2/563 განჩინება საქმეზე, „ავსტრიის მოქალაქე მათიას ჰუტერი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 47.

⁶⁰⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 26 ივნისის №3/1/512 გადაწყვეტილება საქმეზე, „დანის მოქალაქე ჰეიკე ქრონქვისტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-60.

უფლებისათვის მიყენებული ზიანი არ უნდა აღემატებოდეს იმ ინტერესს, რომლის დაცვისათვისაც ის იზღუდება. სწორედ თანაზომიერების პრინციპი უზრუნველყოფს ერთის მხრივ, თავისუფლების და, მეორეს მხრივ, თავისუფლების შეზღუდვის ერთგვარ განონასწორებულ, თანაზომიერ დამოკიდებულებას და ადამიანის უფლებების ზომაზე მეტად შეზღუდვას კრძალავს.⁶⁰⁶ ამდენად, თანაზომიერების პრინციპი ადამიანის უფლებების ფორმალური შეზღუდვის მატერიალური სისწორის კონსტიტუციური საზომი და კრიტერიუმი. კონსტიტუციური კონტროლის თვალსაზრისით, მას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება.⁶⁰⁷ თანაზომიერების პრინციპზეა დამოკიდებული ადამიანის უფლების შეზღუდვის კონსტიტუციური გამართლება. აღსაღნიშნავია, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1999 წლის 21 დეკემბრის განჩინება⁶⁰⁸, რომედესაც სასამართლოს საქართველოს პრეზიდენტის 1998 წლის 31 დეკემბრის N733 ბრძანებულების კონსტიტუციურობა უნდა დაედგინა, რომლის მიხედვითაც, ალექსანდრე ჭავჭავაძის პარკისა და სასახლის მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული სამთავრობო რეზიდენციის შენობა-ნაგებობები და ღვინის ქარხანა, რომელიც კერძო საკუთრება იყო, სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ისტორიისა და კულტურის ძეგლად გამოცხადდა. საკონსტიტუციო სასამართლოს უნდა დაედგინა, ღვინის ქარხნის შენობის განსაკუთრებული დაცვის ქვეშ მოქცევის შესაძლებლობა. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ ბრძანების ფორმალური კონსტიტუციურობის გარკვევით შემოიფარგლა ხოლო საფუძვლის მატერიალური სისწორე, ყურადღების მიღმა დატოვა. თანაზომიერების პრინციპის, როგორც კონსტიტუციური კონტროლის მნიშვნელობა სწორედ მატერიალური სისწორის დადგენაში მდგომარეობს, რომელმაც ნორმატული აქტის შინაარსის კონსტიტუციურობა უნდა უზრუნველყოს. მოცემულ საქმეში საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თანაზომიერების პრინციპით უნდა ეხელმძღვანელა და ბრძანებულების სამართლიანობა დაედგინა. იმ შემთხვევაში თუ საკონსტიტუციო სასამართლო ღვინის ქარხანას კულტურულ ღირებულებას დაასაბუთებდა, მაშინ თანაზომიერების პრინციპის გათვალისწინებით, ქარხნის მესაკუთრის შეზღუდვის მოცულობა სწორედ კერძო და საჯარო ინტერესების თანაზომიერ შეფარდებაზე იქნებოდა დამოკიდებული.

⁶⁰⁶ ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში, სტატიითა კრებული ვ. კორკელიას რედაქტორობით, თბ. 2002, გვ. 50.

⁶⁰⁷ იხ იქვე.

⁶⁰⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1999 წლის 21 დეკემბრის N2/85/1 განჩინება.

3.1. გამოსადეგობა

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთხელ განმარტა, რომ უფლების შეზღუდვა უნდა წარმოადგენდეს მიზნის მიღწევის არა მხოლოდ გამოსადეგ, არამედ ყველაზე ნაკლებად მზლუდველ, თანაზომიერ საშუალებასაც.⁶⁰⁹ თანაზომიერების პრინციპის მოთხოვნაა, რომ უფლების მზლუდავი საკანონმდებლო რეგულირება უნდა წარმოადგენდეს ღირებული საჯარო (ლეგიტიმური) მიზნის მიღწევის გამოსადეგ და აუცილებელ საშუალებას. ამავე დროს, უფლების შეზღუდვის ინტენსივობა მისაღწევი საჯარო მიზნის პროპორციული, მისი თანაზომიერი უნდა იყოს. დაუშვებელია ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა განხორციელდეს ადამიანის უფლების მომეტებული შეზღუდვის ხარჯზე.⁶¹⁰

სადავო ნორები უნდა აკმაყოფილებდეს გამოსადეგობის ელემენტს, კერძოდ, უნდა ხდებოდეს იმ ლეგიტიმური მიზნების მიღწევა, რომლის მიღწევასაც ისინი რეალურად ემსახურება. ამ უკანასკნელის იდეალური პრაქტიკული რეალიზაცია მხოლოდ მაშინ იქნება უზრუნველყოფილი, თუ მხოლოდ შესაბამისი, გამოსადეგი ღონისძიებები იქნება გამოყენებული. რა დროსაც, არსებითი დატვირთვის მატარებელია სასამართლოს შეფასება. კერძოდ, ყოველ განსახილველ საქმეზე რამდენად იქნება გამოყენებული, შეფასებული და ყურადღება გამახვილებული გამოსადეგობის ელემენტზე. შესაბამისად, სასამართლოს მიერ უნდა იქნეს დადგენილი კავშირი თითოეულ საქმეზე, დასახელებულ ლეგიტიმურ მიზანსა და სადავო ნორმებით დადგენილ უფლების შეზღუდვის ფორმას შორის – რამდენად იძლევა სადავო ნორმები დასახელებული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაძლებლობას.

გამოსადეგობის მოთხოვნების უგულებელყოფასთან მაშინ კი არ გვაქვს საქმე, როდესაც პირის მიერ უფლებით სარგებლობა საფრთხეს არ უქმნის ლეგიტიმურ საჯარო მიზანს, არამედ მაშინ როდესაც პირის ქმედებიდან ასეთი საფრთხის მოლოდინი არსებობს, მაგრამ სახელმწიფოს მიერ უფლებამზღუდველი ნაბიჯები საზოგადოებას ვერ აცილებს ამ საფრ-

⁶⁰⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება, საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 31.

⁶¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 26 ივნისის №3/1/512 გადაწყვეტილება საქმეზე „დანიის მოქალაქე ჰეიკე ქრონქესტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 60.

თხეს.⁶¹¹ აღნიშნულის საუკეთესო მაგალითს წარმოადგენს ე.წ. „მარიხუანის დეკრიმინალიზაცია“,⁶¹² სადაც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ „მარიხუანის მოხმარების ინდივიდუალური შემთხვევების დასჯადობა ვერ იქნება განხილული როგორც საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის ვარგისი საშუალება.“⁶¹³ გადაწყვეტილების ლოგიკის მიხედვით მარიხუანას მოხმარება არ უქმნის საფრთხეს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, შესაბამისად, არ არსებობს მისი სახელმწიფოს მხრიდან რეგულირების „ლეგიტიმური საჯარო მიზანი“.⁶¹⁴ ფაქტობრივად, სასამართლომ დაასკვნა, რომ მიზნის მიღწევის საშუალებანი გამოუსადეგარი იყო. ამგვარად, სასამართლომ შეცდომა დაუშვა „საზოგადოებრივი უსაფრთხოების“ „ლეგიტიმური საჯარო მიზნის“ განხილვისას და „გამოსადეგობის“ საფეხურზე ჩაადგო, მაშინ როცა, ის საერთოდ არ არსებობდა. მოცემულ საქმეზე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ ფაქტობრივად ღიად დატოვა გამოსადეგობის ეტაპი. უფლების შეზღუდვა გამოუსადეგარი ინსტრუმენტით შემდგომში საჯარო მიზნის მისაღწევად წარმოადგენს ამ უფლების დარღვევას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, უდავოა, რომ თითოეული ღონისძიება უნდა იყოს მიზნის მიღწევის გამოსადეგი, ეფექტური და უფლების ყველაზე ნაკლებად მზღუდავი საშუალება. ნებისმიერი შეზღუდვა თანაზომიერების პრინციპს უნდა შეესაბამებოდეს. თანაზომიერების პრინციპის უმთავრესი მოთხოვნაა, რომ კანონის ნორმა იმ მიზნის მისაღწევად გამოსადეგი საშუალება იყოს რომლის მისაღწევადაც არის შემოღებული.⁶¹⁵

⁶¹¹ მენაბდე ვ., რა მიმართულებებს აძლევს ნარკოპოლიტიკას საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მარიხუანას მოხმარების დეკრიმინალიზაციის თაობაზე, ხელმისაწვდომია: <https://idfi.ge/public/upload/IDFI_Photos_2017/rule_of_law/marijuana_court_decision_analyses.pdf> [11.08.2020].

⁶¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 30 ნოემბრის N1/13/732 გადაწყვეტილება, საქმეზე „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გივი შანიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“

⁶¹³ იხ. იქვე., II, პარ. 37.

⁶¹⁴ მენაბდე ვ., რა მიმართულებებს აძლევს ნარკოპოლიტიკას საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მარიხუანას მოხმარების დეკრიმინალიზაციის თაობაზე, ხელმისაწვდომია: <https://idfi.ge/public/upload/IDFI_Photos_2017/rule_of_law/marijuana_court_decision_analyses.pdf> [11.08.2020].

⁶¹⁵ საქართველოს ახალგაზრდა კონსტიტუციონალისტთა ასოციაცია ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევნებში პასიური საარჩევნო უფლებით მონაწილეობისათვის დადგენილ ბინადრობის ცენზს არაკონსტიტუციურად მიიჩნევს, თბ. 2015. ხელმისაწვდომია: <http://www.gyca.ge/ge/page/news_item/saqartvelos-axalgazrda-konstitucionalistta-asociacia-adgilobrivi-tvitmmartvelobis-organoebis-arcevebsi-pasiuri-saarcevno-uflebit-mo-nawileobisatvis-dadgenil-binadrobis-cenzs-arakonstituciurad-miicnevs-17-03-2015> [11.08.2020].

3.2. აუცილებლობა

კონსტიტუციური უფლებების შეზღუდვის შეფასების საბოლოო, თანაზომიერების პრინციპია. „თანაზომიერების პრინციპის მიხედვით, გამოსადეგობასთან ერთად, შერჩეული ღონისძიება აუცილებლობის მოთხოვნასაც უნდა აკმაყოფილებდეს.“⁶¹⁶ სადავო ნორმის არაკონსტიტუციურობის საფუძველი ვერ გახდება ის გარემოება, რომ ის, მართალია, ემსახურება ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას, მაგრამ ამ მიზნის მიღწევის ყველაზე ეფექტურ საშუალებას არ წარმოადგენს. როგორც კანონის სიცხადე და ეფექტიანობა მისი კონსტიტუციურობის გარანტია ყოველთვის ვერ იქნება, ასევე არასწორია იმის მტკიცება, რომ კანონი მხოლოდ იმითომ შეიძლება იყოს არაკონსტიტუციური, რომ იგი დანაშაულის აღკვეთის მაქსიმალურად ეფექტურ საშუალებას არ წარმოადგენს... უფლებამშემდგომი ნორმის არსებობა გამართლებულია, თუ ის კონსტიტუციით განსაზღვრული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის ნაკლებად მზლუდავი (თანაზომადი) საშუალებაა. ასეთი ნორმა კონსტიტუციის შესაბამის მაშინ ხდება, როდესაც ის მიზნის მიღწევის არათანაზომად, არაგონივრულად მკაცრ ან/და უვარგის საშუალებას წარმოადგენს.⁶¹⁷ ადამიანის უფლების შეზღუდვის მიზანს ყოველთვის უნდა წარმოადგენდეს სხვა კონსტიტუციური სიკეთის დაცვა, რადგან უფლების შეზღუდვის საჭიროება, ზოგადად, იმ შემთხვევაში დგება, როდესაც ამ უფლების რეალიზება შემხებლობაში მოდის სხვათა უფლებებთან ან დემოკრატიული საზოგადოების ინტერესებთან. აღნიშნულ კონტექსტში თანაზომიერების დაცვას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ყურადსაღებია სამართლებრივი სიკეთისადმი მოსალოდნელი საფრთხის სიმძიმე. სამართლებრივი სიკეთე, ერთი მხრივ, წარმოდგენილია კონკრეტული უფლების სახით, რომლის შეზღუდვაც ხდება, ხოლო, მეორე მხრივ, არსებობს საზოგადოებრივი ინტერესი, რომლის დაცვასაც ემსახურება შესაბამისი უფლებაში ჩარევა.⁶¹⁸ ადამიანის უფლებაში სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევის აუცილებლობა გულისხმობს, შესაძლო ზიანის მინიმუმამდე დაყვანას. ადამიანის უფლებების რეალიზაციის პროცესში დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინტერესთა კონფლიქტი არ არის უჩვეულო. კონსტიტუციური წესრიგის მიზანია სათანადოდ დააბალანსოს წინააღ-

⁶¹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N3/1/659 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ომარ ჯორბენაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 42.

⁶¹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/2/503,513 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ლევან იმორია და დავით-მიხეილ შუბლაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 40.

⁶¹⁸ იხ. იქვე.

მდეგობრივი ინტერესები ისე, რომ ერთი სიკეთის დაცვა არ მოხდეს მეორე სიკეთეში არათანაზომიერი ჩარევის ხარჯზე.⁶¹⁹ კონსტიტუციური უფლების შეზღუდვისას არა მხოლოდ ლეგიტიმური მიზნები უნდა არსებობდეს, არამედ უფლებაში ჩარევა ლეგიტიმური მიზნების თანაზომიერი უნდა იყოს.⁶²⁰ გამოსადეგობასთან ერთად, მზლუდავი ღონისძიება უნდა წარმოადგენდეს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის აუცილებელ საშუალებას. კერძოდ, არ უნდა არსებობდეს ამავე ლეგიტიმური მიზნის ნაკლებად მზლუდველი საშუალებით მიღწევის გონივრული შესაძლებლობა. ნორმის მზლუდავი ეფექტის ლეგიტიმურ მიზნებთან თანაზომიერება მოითხოვს უფლებაში ჩარევის ინდივიდუალიზაციასა და საჭიროებებზე მაქსიმალურ მორგებას. ნორმა, რომელიც უპირობოდ და სრულად ზღუდავს უფლებას, რთულად თუ დააკმაყოფილებს კონსტიტუციურობის სტანდარტს.⁶²¹ საქმეზე ობიექტური ჭეშმარიტების დადგენა უმთავრესი ინტერესია, რომელსაც ემსახურება ქვეყნის სამართალდამცავი სისტემა, მართლმსაჯულება და რომლის უზრუნველყოფისთვისაც შესაბამისი პირობების, უპირველესად კი, ადეკვატური კანონმდებლობის, გამჭვირვალე, ეფექტური და სამართლიანი პროცედურების შექმნა ხელისუფლების უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა. შესაბამისად, დასახელებული ინტერესები ნამდვილად წარმოადგენს ლეგიტიმურ მიზანს, რომლის დაცვის აუცილებლობის შემთხვევაშიც უფლებაში ჩარევა შესაძლოა გამართლებული იყოს, თუ, იმავდროულად, ჩარევა იქნება დასაშვები, აუცილებელი და პროპორციული. პირველ რიგში, აუცილებელია, რომ კანონმდებლის მიერ შერჩეული რეგულაციით შესაძლებელი იყოს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა, ან რეგულაცია რეალურად უნდა იყოს ორიენტირებული ლეგიტიმური მიზნის დაცვასა და უზრუნველყოფაზე. უფლების შემზღუდავი ღონისძიება მიზნის მიღწევის ვარგის საშუალებას უნდა წარმოადგენდეს, მას გარდაუვლად, ნამდვილად უნდა შეეძლოს კონკრეტული მიზნების, ინტერესების უზრუნველყოფა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ერთნაირად მიაღება ზიანი როგორც საჯარო, ისე კერძო ინტერესებს.⁶²² ვერცერთი ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა თავისთავად ვერ გაამართლებს უფლებაში იმაზე უფრო

⁶¹⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის N2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ირაკლი ქეშოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 70.

⁶²⁰ იხ. იქვე.

⁶²¹ იხ. იქვე.

⁶²² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის N1/4/557,571,576 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვალერიან გულახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 23.

მკაცრ ჩარევას, ვიდრე ეს აუცილებელი და საკმარისია ამ მიზნის მისაღწევად. საკონსტიტუციო სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ტვირთი და, იმავედროულად, დემოკრატიულობის ხარისხი სწორედ იმის მიხედვით გაიზომება, რამდენად შეძლებს ის შეპირისპირებული ინტერესების სამართლიან დაბალანსებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთ გადანყვეტილებაში მიუთითა, რომ სახელმწიფომ უფლებების დაცვისა და უზრუნველყოფისას უნდა შეძლოს კერძო და საჯარო ინტერესების გონივრული დაბალანსება, მხოლოდ ასეა შესაძლებელი როგორც უფლებით სარგებლობის, ისე კონკრეტული საჯარო მიზნების მიღწევა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში არ შეიძლება არსებობდეს მიზანი, ინტერესი, რომლის მიღწევის საპირწონე ამა თუ იმ უფლების დარღვევაა. არცერთი ინტერესის მიღწევა არ შეიძლება მეორე ინტერესის ხელყოფის ხარჯზე. ამასთან, ადამიანის უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში.⁶²³ ცხადია, საკონსტიტუციო სასამართლო კანონმდებელს ვერ შესთავაზებს საკითხის გადანყვეტის კონკრეტულ გზას და ვერ შებოჭავს მას საკითხის სწორედ ამ გზით გადანყვეტის უპირობო აუცილებლობით. თუმცა საკონსტიტუციო სასამართლომ, იმავედროულად, უნდა გააანალიზოს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაძლო გზები, რადგან მას აქვს ვალდებულება, არაკონსტიტუციურად ცნოს ნორმა, რომელიც მიზნის მიღწევის ალტერნატიულ შესაძლებლობებს შორის არ არის უფლების ყველაზე ნაკლებად მზღუდავი.⁶²⁴ ნორმატიული აქტის მიღებისას კანონმდებელმა უნდა იხელმძღვანელოს თანაზომიერების კონსტიტუციური სტანდარტით და შეარჩიოს რეგულირება, რომელიც ყველაზე ნაკლებად მზღუდავს საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს.⁶²⁵ თანაზომიერების პრინციპის უმთავრესი მოთხოვნაა, რომ უფლების შეზღუდვა არ განხორციელდეს იმაზე მეტად, ვიდრე ეს ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად არის საჭირო. იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე ეხება სახელმწიფოს მიერ პირის შესახებ რაიმე ინფორმაციის ფლობას, აუცილებელია თანაზომიერების პრინციპის დასახელებული მოთხოვნის განუხრელად დაცვა. კერძოდ, დასაშვებია სახელმწიფომ პირის შესახებ ინფორმაცია შეინახოს

⁶²³ იხ. იქვე.

⁶²⁴ იხ. იქვე.

⁶²⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის N3/2/577 გადანყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC)“ და საქართველოს მოქალაქე ვახუშტი მენაბდე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 23.

მხოლოდ იმ გონივრული ვადითა და მოცულობით, რაც აუცილებელია შესაბამისი ლეგიტიმური საჯარო მიზნების მისაღწევად. სხვა შემთხვევაში სახელმწიფოს მიერ პირის თაობაზე ინფორმაციის შეგროვებას გამოეცლება ლეგიტიმური საფუძველი და არაკონსტიტუციურად ჩაითვლება.⁶²⁶ „პროპორციულობის პრინციპიდან გამომდინარე, უფლების შესაზღუდად, უპირველეს ყოვლისა, უნდა არსებობდეს ლეგიტიმური მიზანი, საჯარო ინტერესი, რომლის დაცვასაც დადგენილი რეგულირება ემსახურება.“⁶²⁷ უფლების შეზღუდვა უნდა წარმოადგენდეს მიზნის მიღწევის არა მხოლოდ გამოსაღებ, არამედ ყველაზე ნაკლებად მზღუდველ, თანაზომიერ საშუალებასაც.⁶²⁸ „თანაზომიერების პრინციპის მიხედვით, გამოსაღებობასთან ერთად, შერჩეული ღონისძიება აუცილებლობის მოთხოვნასაც უნდა აკმაყოფილებდეს.“⁶²⁹ ცხადია, თანაზომიერების პრინციპის დასაკმაყოფილებლად მხოლოდ ლეგიტიმური მიზნის არსებობა და სამართლებრივი მოწესრიგების მიზნის მისაღწევ საშუალებად გამოსაღებობა არ არის საკმარისი. აუცილებელია, გასაჩივრებული რეგულაცია ასევე წარმოადგენდეს უფლებაში ჩარევის თანაზომიერ, პროპორციულ საშუალებას. თანაზომიერების პრინციპის გამოყენება უნდა მოხდეს შესაფასებელი სამართალ-ურთიერთობის სპეციფიკის გათვალისწინებით. თანაზომიერების პრინციპის მიხედვით, ნორმატიული აქტი აუცილებელი უნდა იყოს დასახული მიზნის მისაღწევად. მხოლოდ ის, რაც მისაღებია, შეიძლება იყოს აუცილებელი. რაც აუცილებელია არ შეიძლება იყოს დაუშვებელი. აუცილებლობას უპირატესი მნიშვნელობა აქვს დასაშვებობასთან მიმართებით, ვინაიდან აუცილებლობის დადგენა მხოლოდ დასაშვებობის შემთხვევაშია შესაძლებელი, მაგრამ დასაშვებობის დადგენა ყოველთვის არ არის მისი აუცილებლობის საფუძველი.⁶³⁰

⁶²⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“, II, პარ. 28.

⁶²⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 14 თებერვლის N1/3/638 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ლევან ალაფიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 23.

⁶²⁸ იხ. იქვე.

⁶²⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N3/1/659 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ომარ ჯორბენაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 42.

⁶³⁰ ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში (სტატიათა კრებული), ვ. კორკელიას რედაქტორობით, თბ. 2002, გვ. 45-46.

3.3. შესაბამისობა

ევროპული სასამართლო, ერთი მხრივ, თანაზომიერების პრინციპის, ანუ ერთ-ევროპული ღირებულების (the proportionality test) განმტკიცების; ხოლო, მეორე მხრივ, სახელმწიფოს გარკვეული შეფასების თავისუფლების აღიარების (recognition of a margin of appreciation) პირობებში ქმნის ადამიანის უფლებათა დაცვის ე.წ. ევროპულ სტანდარტს.⁶³¹ ამასთან, კონვენციის საფუძველზე ჩამოყალიბებული უფლებათა დაცვის სისტემა არ ზღუდავს სახელმწიფოებს, ჰქონდეთ უფრო მაღალი ინტენსივობის დაცვის მექანიზმები. შესაბამისად, კონვენცია ქმნის უფლებათა და თავისუფლებათა ფეფქტიანი დაცვის მინიმალურ სტანდარტს.⁶³² აუცილებელია ანონ-დანონა და ბალანსის დაცვა კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის. უნდა შეფასდეს, ერთი მხრივ, კანონით დაცული უფლებებისა და ინტერესებისათვის (მათ შორის, ძირითადი უფლებებისათვის) მიყენებული ან შესაძლო ზიანი, ხოლო, მეორე მხრივ, ის სიკეთე და მისი მნიშვნელობა, რომელთაც ემსახურება კონკრეტული გადაწყვეტილება.⁶³³

ცხადია, თანაზომიერების პრინციპის დასაცმაყოფილებლად მხოლოდ ლეგიტიმური მიზნის არსებობა და სამართლებრივი მოწესრიგების მიზნის მისაღწევ საშუალებად გამოსადეგობა არ არის საკმარისი. აუცილებელია, გასაჩივრებული რეგულაცია ასევე წარმოადგენდეს უფლებებში ჩარევის თანაზომიერ, პროპორციულ საშუალებას. თანაზომიერების პრინციპის გამოყენება უნდა მოხდეს შესაფასებელი სამართალურთიერთობის სპეციფიკის გათვალისწინებით.

„ცალკეულ სფეროებში სახელმწიფოს, რეგულირების კუთხით, გააჩნია განსაკუთრებით ფართო დისკრეცია. ცხადია, დისკრეციული უფლებამოსილება არ ნიშნავს აბსოლუტურ თავისუფლებას. სამართალშემოქმედის მიხედულების ფარგლები პირობადებულია კონსტიტუციური პრინციპებისა და ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულებით, რაც უზრუნველყოფს უფლებამოსილების გადაჭარბებისა და მისი არამინიმალურივად გამოყენების რისკის თავიდან აცილებას. სხვაგვარად, დისკრეციული უფლებამოსილება სამართლებრივად შებოჭილი თავისუფლებაა და მისი გამოყენება ყოველ-

⁶³¹ D. J. Harris/M. O'Boyle/E. P. Bates/C. M. Buckley, *Law of the European Convention on Human Rights*, Harris/O'Boyle & Warbrick, Oxford 2014, 10-12.

⁶³² ადამიანის უფლებათა დაცვა: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, კორკელია ვ.-ს რედაქტორობით, სტატიათა კრებული, თბ. 2018, ხელმისაწვდომია: <http://ewmi-prolog.org/images/files/4791AUD_2018_Inter_N.pdf> [11.08.2020].

⁶³³ კორკელია ვ., ადამიანის უფლებათა დაცვა: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, თბ. 2018, გვ. 188.

თვის გულისხმობს გადანყვეტილების შედეგების დასაბუთებას. ამ თვალსაზრისით, გადანყვეტილების დასაბუთებულობა გულისხმობს იმგვარი დასაბუთების მოთხოვნას, რომელიც შესაძლებელს გახდის სამართლებრივი შედეგის სისწორის შეფასებას.⁶³⁴

„თანაბომიერების პრინციპის კიდევ ერთი მოთხოვნაა, რომ დაცული იყოს პროპორციულობა ვიწრო გაგებით. ე.ი. დაცული ინტერესი მნიშვნელობით უნდა აღემატებოდეს შემზღუდულ ინტერესს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ სადავო ნორმებით გათვალისწინებული ღონისძიების – სრული პირადი შემონმების ჩატარება ისეთი საფუძვლებით, რომლებიც უკავშირდება ბრალდებული/მსჯავრდებული პირების კონტაქტს გარესამყაროსთან⁶³⁵, ასევე მათ გადაადგილებას პენიტენციურ დაწესებულებაში (სამართლო საკანში და საკნის ტიპის საცხოვრებელ სადგომში მოთავსება), დაცული ინტერესი აღემატება შემზღუდულ ინტერესს⁶³⁶ იმ საფრთხის თავიდან აცილების ინტერესი, რაც შესაძლოა პენიტენციურ დაწესებულებას და იქ მყოფ პირებს, ასევე მართლწესრიგს მიადგეს დაწესებულებაში აკრძალული ობიექტების შეტანის, ბრუნვის, დამზადების და დაწესებულებიდან გამოტანის შემთხვევაში, ნამდვილად გადანონის ბრალდებული/მსჯავრდებული პირების პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვის ინტერესს. თითოეულ შემთხვევაში, როდესაც ბრალდებული/მსჯავრდებული ამყარებს კონტაქტს გარესამყაროსთან ან/და გადაადგილება დაწესებულების შიგნით, მისი სრული პირადი შემონმება სასიცოცხლოდ აუცილებელია საფრთხეების აღსაკვეთად. აღნიშნული საფრთხეების აღკვეთა კი უაღრესად მაღალი კონსტიტუციური ღირებულებისაა.“⁶³⁷

3.3.1. გონივრული ბალანსი მისაღწევ მიზანსა და შემზღუდულ უფლებას შორის

სუბსიდიარობა, ისევე როგორც თანაბომიერების პრინციპი, კონსტიტუციის დაუნერგელი პრინციპია. კონსტიტუციით განმტკიცებულ ძირითად

⁶³⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 21 აპრილის N1/5/826 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ხათუნა ფხალაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 20.

⁶³⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 28 ივლისის N2/4/665,683 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ნანა ფარჩუაშვილი საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის წინააღმდეგ“, II, პარ. 75.

⁶³⁶ იხ. იქვე., სამოტივაციო ნაწილის 75-76 პარაგრაფები.

⁶³⁷ იხ. იქვე.

უფლებებში ჩარევა კანონის ფორმით შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც არ ხდება ამ უფლების არსებითად შეზღუდვა. ჩარევის მიუხედავად მოქალაქის კონსტიტუციურმა უფლებამ არ უნდა დაკარგოს რეალური შინაარსი. ჩარევის საშუალება გონივრულ პროპორციაში უნდა იყოს მის (ჩარევის) მიზანთან, ხოლო არჩეული საშუალება უნდა იყოს შესაბამისი დასახული მიზნის მისაღწევად. თუ დასახული მიზნის მისაღწევად გამოდგება სხვადასხვა საშუალება, მაშინ უნდა ავირჩიოთ ისეთი, რომელიც ყველაზე ნაკლებად შეზღუდავს ადამიანის უფლებას. მოქალაქის თავისუფლება უნდა შევზღუდოთ მხოლოდ იმ დოზით, რომელიც უპირობოდ აუცილებელია.⁶³⁸ რაც უფრო ნეგატიურია მიზნის მისაღწევად გამოყენებული საშუალება, მით უფრო მნიშვნელოვანი უნდა იყოს მიზანი. თანაზომიერების პრინციპის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ თითოეული შემზღუდველი ხასიათის ღონისძიება უნდა აკმაყოფილებდეს თანაზომიერების კრიტერიუმებს. თანაზომიერების პრინციპი არის გამოყენებულ საშუალებასა და მისაღწევ მიზანს შორის არსებული დამოკიდებულების შემოწმების ინსტრუმენტი. ყოველი მმართველობითი ღონისძიება უნდა იყოს შესაფერისი, აუცილებელი და პროპორციული.⁶³⁹ გამოსადეგობა, დასაშვებობისა და აუცილებლობის განსაზღვრა არ არის იმდენად პრობლემატური, რამდენადაც პროპორციულობის დადგენა, რომელიც სხვადასხვა დაპირისპირებულ სიკეთეს შორის წონასწორობის დამყარებაში გამოიხატება, ერთის მხრივ ადამიანის უფლებასა და მეორეს მხრივ, იმ ღირებულებას შორის, რომლის შედეგადაც ხდება უფლების შეზღუდვა,⁶⁴⁰ შემდგომში შეპირისპირებულ უფლებათა ოპტიმალურის გამოვლენის მიზნით.⁶⁴¹ დაუშვებელია საპირისპირო სიკეთეების შეჭერების დროს, ერთი სიკეთე მეორეს ხარჯზე არაპროპორციულად იყოს შეფასებული. აბსოლუტურია პროპორციულობის მუდმივი მოთხოვნა. მაგალითად, მოსამართლეს აქვს უფლება, პრესის თავისუფლების მნიშვნელობიდან და დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპიდან გამომდინარე, კონკრეტული უფ-

⁶³⁸ საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლები, სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, ხუბუა გ.-ს რედაქტორობით, ხელმისაწვდომია: <http://ias.tsu.ge/data/image_db_innova/handbook-legal-bases-public-administration.pdf> [11.08.2020].

⁶³⁹ იხ. იქვე.

⁶⁴⁰ Jakobs, Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit, 1985, S. 108f.; Schneider, Die Güterabwägung des Bundesverfassungsgerichts bei Grundrechtskonflikten, 1979, S. 211 f.; Schwabe, Probleme der Grundrechtsdogmatik, 1977, S. 320 f., იხ. აგრეთვე, ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში., სტატიათა კრებული ვ. კორკელიას რედაქტორობით, თბ. 2002, გვ. 49.

⁶⁴¹ იხ. იქვე. გვ. 50.

ლების შეზღუდვის შესაძლებლობა მინიმუმამდე დაიყვანოს, თუმცა თუ კონკრეტულ შემთხვევაში სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი ინფორმაციის გამჟღავნება საქართველოს უშიშროებას უქმნის საფრთხეს, მაშინ პრესის თავისუფლება შესაბამის შეზღუდვას დაექვემდებარება.⁶⁴² საკონსტიტუციო სასამართლოს საქმიანობის ეფექტურობის ობიექტური საზომი მისივე გადანყვეტილებებია, მათში ვლინდება სასამართლოს რეალური დანიშნულება და პრაქტიკული მნიშვნელობა.⁶⁴³

როგორც უკვე ავღნიშნე, საკონსტიტუციო სასამართლო განმარტავს რა კონსტიტუციის ნორმებს, შედეგად ქმნის ცოცხალ კონსტიტუციას. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს, სასამართლომ, კონსტიტუციური ღირებულებების სრულყოფილად გააზრების გზით და მათზე დაყრდნობით, უზრუნველყოს ქვეყნის მთავარი კანონის პრაქტიკული ქმედითობა. სასამართლომ, თითქმის ყველა საქმეზე, უშუალოდ ეხება რა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებს, მათი განმარტება უნდა დააფუძნოს თითოეული ამ უფლების შინაარსის, ფარგლების, დიაპაზონის სრულყოფილად შეგრძნებასა და გაანალიზებას, რათა განმარტების შედეგად მიღებული უფლების პრაქტიკული შინაარსი სრულად ადეკვატური იყოს ამ უფლების კონსტიტუციური წონისა. საბოლოო ჯამში, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებები ხელს უნდა უწყობდეს სამართლის განვითარებას.⁶⁴⁴

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „გამოხატვის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური უფლება და იგი შეიძლება შეიზღუდოს კონსტიტუციაში მოცემული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად, მიზნის მიღწევის თანაზომიერი საშუალებების გამოყენებით.“⁶⁴⁵ გამოხატვის თავისუფლება არ არის აბსოლუტური უფლება და იგი შეიძლება დაექვემდებაროს შეზღუდვას კონსტიტუციაში მოცემული ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად, მიზნის მიღწევის თანაზომიერი საშუალებების გამოყენებით.⁶⁴⁶

⁶⁴² ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში., სტატიათა კრებული ვ. კორკელიას რედაქტორობით., თბ. 2002, გვ. 50-51.

⁶⁴³ ერემაძე ქ., საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილების იურიდიული ძალის საკითხთან დაკავშირებული აქტუალური პრობლემები, გვ. 3, ხელისაწვდომია: <<https://iliauni.edu.ge/uploads/other/41/41650.pdf>> [11.08.2020].

⁶⁴⁴ იხ. იქვე.

⁶⁴⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 14 მაისის N2/2/516,542 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში, ვახტანგ ხმალაძე და ვახტანგ მაისაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 7.

⁶⁴⁶ 2015 წლის 20 ნოემბრის N693 საკონსტიტუციო სარჩელი, „ა(ა)იპ ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) მიერ შედგენილი სასამართლოს შეგობრის პოზიცია საქმეზე, „ა(ა)იპ „შედიის განვითარების ფონდი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

გონივრული ბალანსის დადგენა მისაღწევ ლეგიტიმურ მიზანსა და შეზღუდულ უფლებას შორის გულისხმობს იმას, რომ ადამიანის უფლება იმაზე მეტად არ იქნეს შეზღუდული, ვიდრე ეს აუცილებელია დემოკრატიული საზოგადოების არსებობისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კონსტიტუციური უფლების არსებობა მხოლოდ დეკლარაციული ხასიათის იქნება. იმისათვის, რომ კონსტიტუციური უფლება მხოლოდ ფორმალური არ იყოს, დემოკრატიული სახელმწიფო პატივისცემით უნდა მოეკიდოს ადამიანის გამოხატვის თავისუფლებას, მისი შეზღუდვა უნდა იყოს დასაბუთებული, საჭირო და აუცილებელი ადამიანთა დემოკრატიულ საზოგადოებაში თანაცხოვრებისათვის. გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევა მხოლოდ თანამომიერების პრინციპის გამოყენებით უნდა მოხდეს. „ყველას აქვს გამოხატვის თავისუფლება. ეს უფლება მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს შეხედულებები, მიიღოს ან გაავრცელოს ინფორმაცია თუ მოსაზრებები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად.“⁶⁴⁷

უფლების შემზღუდველი ნორმის კონსტიტუციურობის შეფასებისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს უფლების შეზღუდვის ლეგიტიმური მიზნის არსებობას.⁶⁴⁸ მიუხედავად იმისა, რომ სადავო ნორმას გააჩნია ლეგიტიმური მიზანი, ეს თავისთავად არ არის საკმარისი სადავო ნორმის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის დასადგენად. ამისათვის აუცილებელია არსებობდეს ლოგიკური კავშირი საკანონმდებლო რეგულირებასა და მისაღწევ მიზანს შორის. ამასთანავე, სადავო ნორმით დაწესებული შეზღუდვა უნდა იყოს პროპორციული და არსებობდეს სამართლიანი ბალანსი შეზღუდულ უფლებასა და საპირიქონე ინტერესს შორის.⁶⁴⁹ უფლებაში ჩარევა არ უნდა იყოს თვითმიზანი,⁶⁵⁰ იგი უნდა ემსახუროდეს განსაზღვრული, ღირებული ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას.⁶⁵¹

⁶⁴⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლით გარანტირებული გამოხატვის თავისუფლების ფარგლები.

⁶⁴⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 15.

⁶⁴⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 29 იანვრის N1/1/543 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს „მეტალინვესტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 40.

⁶⁵⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 20.

⁶⁵¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის N2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ლევან ასათიანი, ირაკლი

საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთხელ განმარტა, რომ უფლების შეზღუდვა უნდა წარმოადგენდეს მიზნის მიღწევის არა მხოლოდ გამოსაღებ, არამედ ყველაზე ნაკლებად მზღუდველ, თანაბრობიერ საშუალებასაც.⁶⁵² შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სახელმწიფომ უნდა დაასაბუთოს, რომ არ არსებობს სხვა უფრო ნაკლებად მზღუდველი ღონისძიების გამოყენებით ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის შესაძლებლობა.⁶⁵³ საკონსტიტუციო სასამართლოს ევალუება, რომ მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის კონფლიქტის დროს, გაავლოს ზღვარი, რომელიც ამ ინტერესებს შორის კონსტიტუციურ ბალანსს ასახავს.⁶⁵⁴ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის ტვირთი და, იმავდროულად, დემოკრატიულობის ხარისხი სწორედ იმის მიხედვით გაიზომება, რამდენად შეძლებს ის შეპირისპირებული ინტერესების სამართლიან დაბალანსებას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ სახელმწიფომ უფლებების დაცვისა და უზრუნველყოფისას უნდა შეძლოს კერძო და საჯარო ინტერესების გონივრული დაბალანსება, მხოლოდ ასეა შესაძლებელი როგორც უფლებით სარგებლობის, ისე კონკრეტული საჯარო მიზნების მიღწევა. დემოკრატიულ საზოგადოებაში არ შეიძლება არსებობდეს მიზანი, ინტერესი, რომლის მიღწევის საპირწონე ამა თუ იმ უფლების დარღვევაა. არცერთი ინტერესის მიღწევა არ შეიძლება მეორე ინტერესის ხელყოფის ხარჯზე.

ამასთან, ადამიანის უფლებები შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში. როდის, როგორ და რა ინტენსივობით შეუძლია სახელმწიფოს, ჩაერიოს ადამიანის თავისუფლებაში ისე, რომ ეს ჩაითვალოს აუცილებელ ჩარევად დემოკრატიულ საზოგადოებაში, ამისთვის სამართლებრივ საფუძველს და შეფასების მასშტაბს კონსტიტუცია იძლევა, პირველ რიგში, ძირითადი კონსტიტუციური პრინციპები და თავად უფლებების მარეგლამენტირებელი

ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბაძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II, პარ. 34.

⁶⁵² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 31.

⁶⁵³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 11 აპრილის N1/2/569 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით კანდელაკი, ნატალია დვალი, ზურაბ დავითაშვილი, ემზარ გოგუაძე, გიორგი მელაძე და მამუკა ფაჩუაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 44.

⁶⁵⁴ იხ. იქვე.

კონსტიტუციური ნორმები. სწორედ აქ არის მოცემული კერძო და საჯარო ინტერესების თანაფარდობის განსაზღვრის დასაშვები ფარგლები.⁶⁵⁵

საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ სადავო ნორმის შინაარსის გარკვევის პროცესში, მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს მისი დროში მოქმედების ფარგლები. წესი, რომელიც მოქმედებს შემლუდული ვადით, შესაძლებელია იწვევდეს უფლების იმაზე ნაკლები ინტენსივობით შემლუდვას, ვიდრე მუდმივად მოქმედი წესი. ნორმები, რომლებიც შინაარსობრივად იმეორებს არაკონსტიტუციურად ცნობილი ნორმით დადგენილ ქცევის წესს, თუმცა დროებითი ხასიათი აქვს, ცალკეულ შემთხვევაში, შესაძლოა, მართლაც იქნეს განხილული როგორც ისეთი განსხვავებული ნორმატიული მოცემულობა, რომელიც საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ საჭიროებს ახალი პროცესის ფარგლებში არსებით განხილვას. მაგალითად, თუ საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო ნორმა, რომელიც განუსაზღვრელი ვადით ითვალისწინებდა რომელიმე უფლების შემლუდვას და მიუთითა, რომ ნორმის არაკონსტიტუციურობას იწვევდა პირის უფლებაში ჩარევის მომეტებული ინტენსივობა, რაც განპირობებულია სწორედ უფლების განუსაზღვრელი ვადით შემლუდვით, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანაცვებილების შემდგომ მიღებული ქცევის იგივე წესის შემცველი ნორმა, რომელიც განსაზღვრული ვადით მოქმედებს, შეიძლება შეფასდეს როგორც განსხვავებული ნორმატიული მოცემულობა, რომელიც ავტონომიურად საჭიროებს არსებით განხილვას. თუმცა იმ შემთხვევაში, თუ პირის უფლების შემლუდველი ნორმატიული რეგულირება ლოგიკურად არ უკავშირდება დასახელებულ ლეგიტიმურ მიზანს და, შესაბამისად, არ წარმოადგენს მისი მიღწევის საშუალებას, პირის უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის ხარისხს, ნორმის კონსტიტუციურობის თვალსაზრისით, არ გააჩნია არსებითი მნიშვნელობა. ასეთი ნორმა, პირის უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის შეფასების გარეშე, უკვე არაკონსტიტუციურია. უფლების შემლუდველი ნორმატიული აქტის მოქმედების ვადას, არც იმ შემთხვევაში აქვს არსებითი მნიშვნელობა, როდესაც საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადანაცვებილებით დადგენილია, რომ კონსტიტუციური უფლების დარღვევა გარდაუვალია სადავო ნორმით უფლებაში ჩარევის ინტენსივობის მიუხედავად.⁶⁵⁶

⁵⁵⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 23 მაისის N3/1/574 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“; II, პარ. 29.

⁶⁵⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის N1/2/563 განჩინება საქმეზე, „ავსტრიის მოქალაქე მათიას ჰუტერი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 20.

„საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს დამკვიდრებული პრაქტიკით, იმისთვის, რომ სადავო ნორმით განსაზღვრული შეზღუდვა თანაზომიერების პრინციპთან შესაბამისად ჩაითვალოს, იგი უნდა აკმაყოფილებდეს გამოსადეგობის აუცილებლობის კრიტერიუმებს. თანაზომიერების პრინციპის ელემენტები მოითხოვს ლოგიკური კავშირის არსებობას საკანონმდებლო რეგულირებასა და მისაღწევ მიზანს შორის. ამასთან, უფლების განსახილველი ინტენსივობით შეზღუდვა აუცილებელი უნდა იყოს ლეგიტიმური მიზნების მისაღწევად.“⁶⁵⁷

ყოველივე ზ/აღნიშნულიდან გამომდინარე, თანაზომიერების პრინციპი ადამიანის უფლების შეზღუდვის როგორც კონსტიტუციური გამართლების, ისე უფლების შეზღუდვის არაკონსტიტუციურობის დადგენის თვალსაზრისით, გადამწყვეტი მოსამართლის სამართლიანი არგუმენტია.⁶⁵⁸

3.3.2. მონაცემთა დამუშავების შინაარსის და მოცულობის პროპორციულობა და ადეკვატურობა მონაცემების დამუშავების მიზნის პირისპირ

სასამართლო კონტროლი შეიძლება განხორციელდეს პროპორციულობის ტესტის საფუძველზე, რაც გულისხმობს უფლების შეზღუდვის მიზანსა და საშუალებას შორის ურთიერთდამოკიდებულების დადგენას. პროპორციულობის ტესტი ემყარება ადმინისტრაციული საქმიანობის ისეთ პრინციპებს, როგორიცაა თანაზომიერების, ეკონომიურობის, მოქალაქეთა ინტერესების გათვალისწინების პრინციპები და კანონიერი ნდობის უფლება. აღნიშნული პრინციპის თანახმად, უფლების შეზღუდვა მხოლოდ იმ შემთხვევაში არ ჩაითვლება დარღვევად, თუ კი შეზღუდვა გათვალისწინებული იყო კანონით, შეზღუდვას ჰქონდა ლეგიტიმური მიზანი და შეზღუდვა საჭირო იყო დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

საქმეში „ბელგიელი ლინგვისტები“,⁶⁵⁹ სასამართლომ დაადგინა, რომ კონვენცია „არ კრძალავს განსხვავებულ მოპყრობას, რომელიც ეყრდნობა არსებითად განსხვავებული გარემოებების ობიექტურ შეფასებას და რომელიც, საზოგადოებრივი ინტერესების საფუძველზე, ადგენს სამარ-

⁶⁵⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 7 დეკემბრის N2/8/765 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე დავით ძონენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 22.

⁶⁵⁸ ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში, სტატიათა კრებული კ. კორკელიას რედაქტორობით, თბ. 2002, გვ. 51.

⁶⁵⁹ Sialkowska v. Poland (Case N8932/05), ECHR, 22nd of March 2007.

თლიან ბალანსს, საზოგადოების ინტერესის დაცვასა და კონვენციით დაცული უფლებებისა, ასევე თავისუფლებების დაცვის თვალსაზრისით“.⁶⁶⁰

თანაზომიერების შეფასებისას გადამწყვეტია მიზანსა და საშუალებას შორის პროპორციულობის საკითხის გარკვევა. ზუსტად ეს უზრუნველყოფს გონივრულ ბალანსს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის, როდესაც არც ერთი მათგანის დაცვა არ ხდება მეორეს არაპროპორციულად შემლუდვის ხარჯზე.⁶⁶¹ კონკრეტული ლეგიტიმური საჯარო მიზნის გარეშე უფლებაში ჩარევა, მისი შემდგომი შეფასების გარეშე, თავისთავად არაპროპორციულია.⁶⁶² თანაზომიერების პრინციპით სადავო ნორმის კონსტიტუციურობის შედარებისთვის გასაანალიზებელია შემლუდვის დასაშვებობის, აუცილებლობის, კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის პროპორციულობის საკითხები. თანაზომიერების შეფასებისას გადამწყვეტია მიზანსა და საშუალებას შორის პროპორციულობის საკითხის გარკვევა. ზუსტად ეს უზრუნველყოფს გონივრულ ბალანსს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის, როდესაც არც ერთი მათგანის დაცვა არ ხდება მეორეს არაპროპორციულად შემლუდვის ხარჯზე.⁶⁶³

კანონმდებელი ვალდებულია, კონკრეტული სახის ქმედების განხორციელებისას მოქმედებდეს პროპორციულობის პრინციპის დაცვით.⁶⁶⁴ კანონმდებლის მიერ არაგონივრული და არაპროპორციული ქმედება გამოიწვევს კონსტიტუციური უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევას.⁶⁶⁵

⁶⁶⁰ როგორ იქნა გამოყენებული ექვივალენტური დასაბუთება საქმეებში, მაგ. Marckx v. Belgium, (Case N6833/74), ECHR, 13th of June 1979, Par. 33; Abdulaziz, Cabales and Balkandali v the United Kingdom, ECHR, 28th of May 1985, Par. 72 and ÜNAL TEKELI v. TURKEY (Case N 29865/96) 16th of November 2004, Par. 32. და სხვ.

⁶⁶¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჭიმშელაშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 22.

⁶⁶² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 27 აგვისტოს N1/2/434 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 11.

⁶⁶³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჭიმშელაშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 23.

⁶⁶⁴ თავხელიძე მ., ღლონტი გ., ქემერტელიძე ნ., „სამართალი“, „ბიზნესი და მართვა“ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, სტატიათა კრებული, თბ. 2018, გვ. 26.

⁶⁶⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 10 ნოემბრის N4/482/483/-487/502 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოდრაობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქე ზვიად ძიძიგური და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიჰარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

საკონსტიტუციო სასამართლო ყოველთვის ცდილობს კონსტიტუციის ძირითად პრინციპებზე დაყრდნობით მაქსიმალურად ფართოდ განმარტოს ადამიანის უფლებები. ამ გზით სასამართლომ შექმნა არაერთი უფლების კონსტიტუციური დაცვის გარანტიები.⁶⁶⁶ საკონსტიტუციო იუსტიციის ორგანოებს კანონმდებლობით ენიჭებათ განსაკუთრებული უფლებამოსილება გადანაცვითონ სამართლის საკითხები. გარდა იმისა, რომ საკონსტიტუციო სასამართლო არის ნეგატიური კანონმდებელი და აუქმებს არაკონსტიტუციურ ნორმებს, ის ასევე არის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი შემოქმედი, კონსტიტუციურ-სამართლებრივი პოლიტიკა კი მთელი სამართლებრივი პოლიტიკის საფუძველია. ეს ნიშნავს იმას, რომ საკანონმდებლო ხელისუფლება ცალკეული გადანაცვითილებების მიღებისას შებოჭილია საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსაზრებებით, რომელსაც ის გადანაცვითილების სამოტივაციო ნაწილში აყალიბებს.⁶⁶⁷ ამდენად, ცხადია, საკონსტიტუციო სასამართლო, როგორც ნეგატიური კანონმდებელი, პოტენციური არბიტრი და სამართლის დოქტრინების ავტორი წარმოადგენს სამართლის პოლიტიკის ქმედით სუბიექტს, თუმცა მისი უფლებამოსილების ფარგლები განსხვავებულია იმის მიხედვით, თუ რა საკანონმდებლო პრობლემასთან გვაქვს საქმე. არსებობს სფეროები სადაც საკონსტიტუციო სასამართლო განსაკუთრებით აქტიურად ერთვება სამართლის ფორმირებაში და სფეროები, სადაც საკანონმდებლო ხელისუფლებას ქმედების ფართო არეალი აქვს. საკონსტიტუციო სასამართლო ცდილობს არ იმსჯელოს იმ საკითხებზე, რომელთა გადანაცვლაც საკანონმდებლო ორგანოს ექსკლუზიურ კომპეტენციაში შედის. მაგალითად, ამა თუ იმ სამართლებრივი საკითხის დარეგულირების მიზნით, არსებული ალტერნატივებიდან კონკრეტული სისტემების/მიდგომის შერჩევა კანონმდებლის კომპეტენციას წარმოადგენს. საკონსტიტუციო სასამართლო ამონმებს მხოლოდ იმას, კანონმდებლის მიერ შერჩეული მექანიზმები და სისტემები ხომ არ არღვევს ადამიანის კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებებს. თავის მხრივ, ამ შემონმების დროს შეფასების თავისუფლების მოცულობაც დამოკიდებულია თავად უფლების შინაარსზე. მაგალითად, თუ პირად უფლებებზე მსჯელობისას საკონსტიტუციო სასამართლო შეფასების ფართო ზღვრით სარგებლობს, სოციალურ უფლებებთან დაკავშირებით წარდგენილი სარჩელები ხშირად დასაშვებობის ეტაპსაც ვერ გადის, რადგან მაღალია ამ სფეროში მოსამარ-

⁶⁶⁶ ერემაძე ქ., კონსტიტუციური კანონის კონსტიტუციურობის შეფასების პერსპექტივები, ადამიანის უფლებები და სამართლის უზენაესობა, 2013 წ. გვ. 72.

⁶⁶⁷ თავხელიძე მ., ლლონტი გ., ქემერტელიძე ნ., „სამართალი“, „ბიზნესი და მართვა“ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, სტატიათა კრებული, თბ. 2018, გვ. 27.

თლეთა თვითშეზღუდვა. კიდევ უფრო იშვიათ შემთხვევაში შეიძლება საკონსტიტუციო სასამართლომ იმსჯელოს ისეთ საკითხებზე, როგორიცაა: კონკრეტული ქმედების სამართალდარღვევად გამოცხადების კონსტიტუციურობა, სასჯელის/სახდელის ფორმისა და ზომის კონსტიტუციურობა და სხვ. თუმცა, როგორც აღვნიშნეთ გამოწვევების შემთხვევებში ეს საკითხებიც შეიძლება დაექვემდებაროს კონსტიტუციურ კონტროლს.

მონაცემთა დამუშავების შინაარსის და მოცულობის პროპორციულობა და ადეკვატურობა დამოკიდებულია მონაცემების დამუშავების მიზანზე. შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია პერსონალური მონაცემების დამუშავების კონკრეტული მიზნის განსაზღვრა. ეს არის „ე.წ. „მონაცემთა მინიმიზაციის“ პრინციპი – მონაცემთა დამუშავებელმა არ უნდა დაამუშავოს იმაზე მეტი მონაცემი ვიდრე საჭიროა დამუშავების მიზნის მისაღწევად. გარდა ამისა, მის მიერ შენახული მონაცემები არ უნდა შეიცავდეს საჭიროზე მეტ დეტალებს. ადეკვატურობისა და პროპორციულობის პრინციპიც კავშირშია ასევე კონკრეტულ ინდივიდთან, თუ მონაცემთა დამუშავებელს სჭირდება ინფორმაცია კონკრეტული პირის შესახებ, არაადეკვატურია სხვა პირების შესახებ იმავე მონაცემების ამ მიზნით შეგროვება. მაგალითისათვის, დამსაქმებელი დასაქმებულებს სთხოვს, რომ მიაწოდონ ინფორმაცია სისხლის ჯგუფის შესახებ, რადგან ზოგიერთი მათგანი აყვანილია იმ სამუშაოზე, რომელიც შეიცავს ჯანმრთელობის დაზიანების რისკს. ამ შემთხვევაში სისხლის ჯგუფის შესახებ ინფორმაციის მოთხოვნა საჭიროა, თუმცა სხვა თანამშრომლების მიმართ, რომლებიც მხოლოდ საოფისე სამუშაოს ასრულებენ, იგივე მოთხოვნის დაწესება არაპროპორციული და არაადეკვატურია.“⁶⁶⁸

4. კერძო და საჯარო ინტერესების თანაფარდობის ფარგლები

სასამართლო სისტემისადმი საზოგადოების ნდობა მისი ლეგიტიმაციის აუცილებელი კომპონენტია. ინფორმაცია წარმოადგენს საჯაროს⁶⁶⁹, თუკი არ არსებობს ორი გარემოება. პირველი, ინფორმაციის გამჟღავნება აზიანებს დაცულ ინტერესს, მათ შორის პირადი ცხოვრების უფლებას. და მეორე, ზოგადი საჯარო ინტერესი, რომელიც ყველა ფაქტორის გათვალისწინებით, უპირატესობას ანიჭებს კონფიდენციალობის უფლებას.⁶⁷⁰ სასამართლო გადანაცვლებების სრული ხელმოწვევად საზოგადოებისათვის

⁶⁶⁸ „პერსონალური მონაცემების დამუშავებისა და დაცვის სახელმძღვანელო“, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის აპარატი, 2013 წელი, გვ.18-19.

⁶⁶⁹ John Henry Dingfelder Stone., Court Interpreters and fair trials, 2nd of May, 2018, page 114.

⁶⁷⁰ იხ. იქვე.

არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას გამართლებულად. სასამართლო გადაწყვეტილებათა საჯაროობა მიზნად ისახავს საზოგადოების მხრიდან სასამართლო სისტემის კრიტიკის უზრუნველყოფას.

არსებობს ინსტრუმენტები, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია უსაფრთხოების ლეგიტიმური მიზნების დაცვა ისეთი ფუნდამენტური პროცედურული გარანტიების სრული უგულებელყოფის გარეშე, როგორიცაა სასამართლო გადაწყვეტილებათა საჯაროობა.⁶⁷¹

ევროსაბჭოს წევრი სახელმწიფოები საკასაციო სასამართლოთა გადაწყვეტილებათა საჯაროობის უზრუნველყოფისათვის, სასამართლო გადაწყვეტილების წაკითხვის გარდა, მიმართავენ სხვა საშუალებებს, მაგალითად, ისეთ მექანიზმებს, როგორიცაა სასამართლო გადაწყვეტილების საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომ რეესტრში განთავსება, მათ შორის საკასაციო სასამართლოთა გადაწყვეტილებათა საჯაროობის უზრუნველყოფისათვის.⁶⁷² მითითებულ რეესტრში განთავსებული გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სრულად საზოგადოებისათვის „როგორც უფლება“, გადაწყვეტილების მიმართ განსაკუთრებული ინტერესის წარმოჩენის მოთხოვნის გარეშე.⁶⁷³ პრაქტიკაში ევროპულ ქვეყანათა უმეტესობა ძირითადად აკმაყოფილებს გადაწყვეტილებათა საქვეყნოობის მოთხოვნას, იმ საკითხის გათვალისწინებით მოიცავს თუ არა აღნიშნული პერსონალურ მონაცემებს. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ყველა ინსტანციის სასამართლო გადაწყვეტილება ქვეყნდება ელექტრონულ რესურსებზე. შესაბამისად, ისინი ხელმისაწვდომია ნებისმიერი დაინტერესებული პირისთვის.

განსხვავებული რეგულაციები არსებობს კვიპროსში, სადაც არ არის კანონმდებლობით დადგენილი სასამართლოს ვალდებულება გადაწყვეტილებათა გამოქვეყნების თაობაზე, პრაქტიკაში სამივე ინსტანციის სასამართლოს მიერ ხდება ყველა გადაწყვეტილების შესაბამის ინტერნეტ რესურსებზე განთავსება. ასევე, მაკედონიის პარლამენტის მიერ, 2010 წელს მიღებულ იქნა კანონი, სასამართლო დოკუმენტაციის მართვის შესახებ, რომელიც ყველა ინსტანციის სასამართლოს ავალდებულებს გადაწყვეტილება გამოაქვეყნონ ინტერნეტ რესურსებზე. თუმცა, კვიპროსისგან განსხვავებით, მაკედონიაში შეინიშნება პრობლემები პრაქტიკაში, რადგან არ ხდება მიღებული კანონის მოთხოვნათა სრული იმპლემენტაცია.⁶⁷⁴

⁶⁷¹ სასამართლო სისტემის მდგომარეობა (2012-2016), საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, 2016 წ. გვ. 18.

⁶⁷² Pretto and Others v. Italy, 8th of December 1983 Case N 7984/77, Par 26.

⁶⁷³ Werner v. Austria., 24th of November 1997, Case N 21835/93 Par. 57-60.

⁶⁷⁴ სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა EBRD-ის ბენეფიციარ ქვეყნებში,

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში,⁶⁷⁵ გადანაცვეტილებათა ხელმისაწვდომობისა და სასამართლო სხდომების ღიაობის საკითხები ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში⁶⁷⁶, დადგენილია „სასამართლო წესები“-თ.⁶⁷⁷ აღნიშნული წესის 33¹ მუხლის თანახმად, ყველა ის დოკუმენტი, რომელიც წარმოდგენილი იქნება დავის მხარისა თუ მესამე პირების მიერ, არის ხელმისაწვდომი, როგორც პროცესის მონაწილეებისათვის, ასევე, ნებისმიერი სხვა დაინტერესებული მხარისათვის.⁶⁷⁸ „სასამართლო წესების“ 47¹ მუხლის მიხედვით, ინდივიდუალური საჩივრის წარდგენის შემთხვევაში, მოსარჩელეს შეუძლია მოითხოვოს საკუთარი ვინაობის დაფარვა. რა თქმა უნდა, შუამდგომლობა უნდა იყოს დასაბუთებული.⁶⁷⁹

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა, სასამართლო გადანაცვეტილებათა ხელმისაწვდომობას განიხილავს, როგორც უფლებას საჯარო ინფორმაციაზე, რომელზეც ვრცელდება ინფორმაციის გაცემის ზოგადი წესები და არ არის გათვალისწინებული მართლმსაჯულების გამჭვირვალობისა და სასამართლოსადმი ნდობის ლეგიტიმური ინტერესები. თუმცა, ამჟამად, რომ სასამართლო გადანაცვეტილებების საჯაროება წარმოადგენს საზოგადოების მიერ სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობის კონტროლის ეფექტურ საშუალებას.⁶⁸⁰

არსებითი განსხვავებაა ინსტიტუციონალურ-ორგანიზაციულ საჯაროებასა და პროცესის საჯაროებას შორის.⁶⁸¹ კერძოდ, პირველი შეეხება სასამართლო სისტემის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ მონაცემებს, ხოლო ეს უკანასკნელი კი, სასამართლო პროცესის შედეგად წარმოქმნილ მონაცემებს.⁶⁸²

თბ. 2015, ხელმისაწვდომია: <<https://idfi.ge/ge/accessibility-of-judicial-decisions-in-the-ebrds-countries-of-operations>> [11.08.2020].

⁶⁷⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მიღებული გადანაცვეტილებები ხელმისაწვდომია: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/>> [11.08.2020].

⁶⁷⁶ იბ. იქვე.

⁶⁷⁷ Rules of Court., 01.06.2015, <http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf> [11.08.2020].

⁶⁷⁸ იბ. იქვე., მუხლი 33 პრიმა.

⁶⁷⁹ იბ. იქვე., მუხლი 47 პრიმა.

⁶⁸⁰ Szonja Navratil., A comprehensive overview of publicity in the administration of justice, Chapter 8, page 117.

⁶⁸¹ Attila Bado., Fair Trial and Judicial Independence., Hungarian Perspectives., Comparative Perspectives on Law and Justice, page 179.

⁶⁸² იბ. იქვე.

სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობის მხრივ, საქართველო დიდი გამოწვევების წინაშე დგას. გადაწყვეტილებათა ელექტრონულ რესურსებზე განთავსება ხდება მხოლოდ ზემდგომი ინსტანციების სასამართლოების მიერ. თუ გავითვალისწინებთ, მაგალითად, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების მიდგომას, როგორც პირველი, ასევე, ზემდგომი ინსტანციების სასამართლოების გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა მეტად მნიშვნელოვანი და აუცილებელია საზოგადოებისათვის.⁶⁸³

სასამართლო გადაწყვეტილებათა გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით მრავალ ქვეყანაში აუცილებელია ძირეული ცვლილებების განხორციელება. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კონტინენტური სამართლის ქვეყნების შემთხვევაში, სადაც მხარეთა ვინაობის დაფარვის პრაქტიკა ფართოდ არის გავრცელებული. მიუხედავად ამისა ხსენებული პრობლემა აქტუალურია საერთო სამართლის ქვეყნებშიც, მაგალითად, ინტერნეტ სივრცეში განთავსებულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით, როდესაც შესაძლებელია სათანადოდ არ ხდებოდეს მხარეთა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ინტერესების გათვალისწინება.

სასამართლო გადაწყვეტილებათა ერთ ნაწილში კერძო ცხოვრება უგულებელყოფილია ან, ძირითადად, იდენტური შინაარსისაა და შეიმჩნევა გარკვეულ დებულებებთან დაკავშირებით ევროსასამართლოს პრაქტიკით ხელმძღვანელობა. საჯარო ცხოვრების ცნების დადგენა აუცილებელია კერძო ცხოვრების არსის განსაზღვრისთვის, ვინაიდან საჯარო სფეროს დეფინირება არის კერძო ცხოვრების შინაარსის გარკვევის წინაპირობა.⁶⁸⁴ საჯარო ცხოვრება შინაარსობრივად უახლოვდება საზოგადოებრივ ცხოვრებას, რომელიც, სოციოლოგიური გაგებით, არის იმ მოვლენათა კომპლექსი, რომლებიც გარკვეულ შეზღუდულ სივრცეში მყოფი ინდივიდებისა და ერთობების ურთიერთქმედებით წარმოიქმნება.⁶⁸⁵ კერძო ცხოვრება კომპლექსური სამართლებრივი დაცვის ობიექტია.⁶⁸⁶

მიუხედავად იმისა, რომ მედიას, ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს შეუძლია დაესწროს ნებისმიერ ღია სასამართლო სხდომას,⁶⁸⁷ როგორც კი სა-

⁶⁸³ Byfield Paul., Kroytor O., Accessibility of judicial decisions in the EBRD's countries of operations: a comparative review., Law in Translation online 2015. Article N1.

⁶⁸⁴ Lesch W., Medien ethik zwischen öffentliche und privatem, 11 Juli 1998, 40.

⁶⁸⁵ შჩეპანსკი ი., „სოციოლოგიის ელემენტარული ცნებები“, თბილისი 1997, გვ. 14-16.

⁶⁸⁶ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტზე არსებული „სამართლის ჟურნალი“, N1, თბ. 2011, გვ. 71.

⁶⁸⁷ მათ შორის, მედიას აქვს უფლება, გააშუქოს და პირდაპირი ტრანსლირება განახორციელოს მაუწყებელში.

სამართლო სხდომა სრულდება, არავის, მათ შორის მედიასაც, არ შეუძლია მოითხოვოს ამ სასამართლო სხდომის გადანყვეტილება. არ შეუძლია მოითხოვოს იქიდან გამომდინარე, რომ როდესაც ადამიანი ითხოვს კონკრეტულ პიროვნებაზე ან კონკრეტულ საქმეზე გადანყვეტილებას, დღეს დამკვიდრებული პრაქტიკით და სასამართლო სისტემით, ეს მიიჩნევა პერსონალური მონაცემების შემცველად და ამიტომ სასამართლო გადანყვეტილებები არ გაიცემა, ვინაიდან, მიიჩნევა, რომ შეიძლება მოხდეს სხვისი ინტერესების შელახვა მათი პერსონალური მონაცემების დაფარვის შეუძლებლობის გამო.⁶⁸⁸

არ არსებობს ნორმატიული აქტი, რომელიც მასში დაცული უფლების შინაარსიდან გამომდინარე არ ექვემდებარება კონსტიტუციურ კონტროლს. განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ თუ ერთ შემთხვევაში საკონსტიტუციო სასამართლო მცირედი ეჭვის არსებობის შემთხვევაშიც კი განიხილავს საკითხს, სხვა შემთხვევაში სარჩელის არსებითად განსახილველად მისაღებად და ნორმის კონსტიტუციურობის შესაფასებლად საჭირო ხდება იმის დასაბუთება, რომ ადგილი აქვს ადამიანის კონსტიტუციური უფლებების არაუბრალო, არამედ ძალიან უხეშ დარღვევას.⁶⁸⁹ კერძო და საჯარო ინტერესების სამართლიანი ბალანსის დადგენისათვის აუცილებელია გამოყენებულ საშუალებათა პროპორციულობა. საკონსტიტუციო სასამართლომ მის ერთ-ერთ გადანყვეტილებაში მიუთითა, რომ ადამიანის თავისუფლებაში ჩარევა არ შეიძლება ჩაითვალოს სახელმწიფოს აუცილებელ და პროპორციულ ჩარევად.⁶⁹⁰ სასამართლო გადანყვეტილების მთავარი მიზანია, მკაფიოდ და არაორაზროვნად დადგინდეს ის მოქმედებები, რომლებიც სასამართლოს მიერ დადგენილი სამართლებრივი შედეგის პრაქტიკულად განსახორციელებლად საჭირო.⁶⁹¹

ზოგადად სამართლის განვითარების საერთო გამოწვევების კვალდაკვალ, როგორც ქვეყნის კონსტიტუციის დინამიკურობის, ისე მისი მთავარი დამცველის – საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებების ადეკვატურობის ხელშეწყობა, საბოლოო ჯამში, დადებითად უნდა აისახოს როგორც ადამიანის უფლებების, ისე ძირითადი კონსტიტუციური ღირებუ-

⁶⁸⁸ მიმდინარე საქმეები თბილისის საქალაქო სასამართლოში, <<http://oldtcc.court.ge/index.php?m=443&date=2016.5.16&newsid=841>> [11.08.2020].

⁶⁸⁹ იბ. იქვე., გვ. 28.

⁶⁹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის N1/4/592 გადანყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 101.

⁶⁹¹ თავხელიძე მ., ლლონტი გ., ქემერტელიძე ნ., „სამართალი“, „ბიზნესი და მართვა“, სტატიათა კრებული, თბ. 2018, გვ. 80.

ლებების ეფექტურ დაცვაზე.⁶⁹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, მის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში, რომელიც შეკრების თავისუფლებას შეეხებოდა, არაორაზროვნად მიუთითა, რომ უფლების შეზღუდვა ან მასში ჩარევა მხოლოდ რეალური საჭიროების არსებობის არის შესაძლებელი – როდესაც საჯარო ინტერესებს მართლაც უშუალო საფრთხე ემუქრება და მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ მიზნის მისაღწევად გამოყენებული იქნება უფლებაში ჩარევის თანაზომადი, პროპორციული საშუალება.⁶⁹³ ბუნებრივია, სასამართლო არ შეიძლება იდგეს ისეთი გამონკვევის წინაშე, რომ მისი გადაწყვეტილება ინვესტის უფლებების ან საჯარო ინტერესების დარღვევას, როდესაც სასამართლო თანაზომიერების პრინციპზე დაყრდნობით, კერძო და საჯარო ინტერესების ანონის შედეგად მივა დასკვნამდე, რომ ნორმა არაკონსტიტუციურია, მან, ბუნებრივია, უნდა მიიღოს ისეთი გადაწყვეტილება, რომელიც არ იქნება საქართველოს კონსტიტუციის დადგენილი პრინციპების დარღვევით. იმავდროულად, ასეთმა სწორმა გადაწყვეტილებამ არ შეიძლება წარმოშვას უფრო სერიოზული პრობლემები ადამიანის უფლებების თუ საჯარო ინტერესების ხელყოფის თვალსაზრისით.⁶⁹⁴

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მიხედვით, დაცული უფლება არ არის აბსოლუტური ხასიათის. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს არაერთხელ აღუნიშნავს, რომ სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება „შეიძლება შეიზღუდოს გარკვეული პირობებით, რაც გამართლებული იქნება დემოკრატიულ სამოგადოებაში ლეგიტიმური საჯარო ინტერესით“.⁶⁹⁵ შეზღუდვები უნდა ემსახურობდეს კანონიერ მიზანს და დაცული უნდა იყოს გონივრული თანაზომიერება დანესებულ შეზღუდვასა და და-

⁶⁹² როზენი ჯ., გადაწყვეტილების მიმღები: პირადი ცხოვრებისა და სიტყვის თავისუფლების მომავალი „გუგლისა“ და „ფეისბუქის“ ეპოქაში, სტატიათა კრებული, ხელმისაწვდომია: <<https://iliauni.edu.ge/uploads/other/41/41650.pdf>> [11.08.2020].

⁶⁹³ საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის N2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება “მოდრობა ერთიანი საქართველოსთვის”, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება “საქართველოს კონსერვატიული პარტია”, საქართველოს მოქალაქეები – ზვიად ძიძიგური და ჯაბა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები – დამი ცაგურია და ჯაბა ჯიშყარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, 3. 59.

⁶⁹⁴ როზენი ჯ., გადაწყვეტილების მიმღები: პირადი ცხოვრებისა და სიტყვის თავისუფლების მომავალი „გუგლისა“ და „ფეისბუქის“ ეპოქაში, სტატიათა კრებული, ხელმისაწვდომია: <<https://iliauni.edu.ge/uploads/other/41/41650.pdf>> [11.08.2020].

⁶⁹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

სახელ მიზანს შორის... ამ პირობების დაცვა აუცილებელია, რადგან შეზღუდვები არ უნდა ამცირებდეს პირისათვის ნებადართულ ხელმისაწვდომობას იმ ზღვრამდე, რომ თავად უფლების არსი შეილახოს.⁶⁹⁶ ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება ინსტრუმენტული უფლებაა, იგი ქმნის მექანიზმს სხვა უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების სასამართლოს მეშვეობით დასაცავად. შესაბამისად, სასამართლოსათვის მიმართვა, ისევე როგორც ზეპირი მოსმენის ჩატარება, არ არის თვითმიზანი, მისი საჭიროება არსებობს მაშინ, როდესაც ზეპირი მოსმენის ჩატარება ობიექტურად აუცილებელია საქმის სრულყოფილი გამოკვლევისათვის და საქმეზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების მისაღებად.⁶⁹⁷

მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს მიერ ისეთი უფლებათა და ინტერესთა წესრიგის შექმნა, რომელიც დემოკრატიული საზოგადოების არსებობას საფრთხეს არ შეუქმნის და ასეთი საზოგადოების ნორმალური ფუნქციონირების საფუძველი იქნება.⁶⁹⁸ პიროვნებასა და სახელმწიფოს შორის ინფორმაციული ბალანსი წარმოადგენს კერძო და საჯარო ინტერესების განონასწორებელი არსებობის საფუძველს.⁶⁹⁹ „ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა განხორციელებამ არ უნდა დაარღვიოს სხვათა უფლებები და თავისუფლებები“.⁷⁰⁰ ძირითადი უფლებისადმი წაყენებული ეს მოთხოვნა ეხება არა მარტო კონსტიტუციით გათვალისწინებულ უფლებებს, არამედ იგი საერთოდ უფლებრივი წესრიგისათვის დამახასიათებელი პრინციპია. ერთი ადამიანის უფლება მთავრდება იქ, სადაც მეორე ადამიანის უფლება იწყება. აღნიშნული კონსტიტუციური აქსიომა განონასწორებელი, დაბალანსებული და მშვიდობიანი ღირებულებითი ურთიერთობების წინაპირობაა. გამოხატვის თავისუფლება იმდენად მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ სახელმწიფოში, რომ თავისუფალი საზოგადოების არსებობა მის გარეშე წარმოუდგენელია.⁷⁰¹

⁶⁹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 15 დეკემბრის № 3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ონისე მებონია და ვახტანგ მასურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

⁶⁹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგიის 2016 წლის 30 სექტემბრის N1/5/675,681 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შ.პ.ს. სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შ.პ.ს. ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 12.

⁶⁹⁸ ბურდული ი., გოცირიძე ე., ერქვანია თ., ზოიძე ბ., იშორია ლ., კობახიძე ი., ლორია ა., მაჭარაძე მ., ტურავა მ., ფირცხალაშვილი ა., ფუტყარაძე ი., ქანთარია ბ., წერეთელი დ., ჯორბენაძე ს., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის უფლებანი და ძირითადი თავისუფლებანი, თბ. 2013, გვ. 271.

⁶⁹⁹ იხ. იქვე.

⁷⁰⁰ იხ. იქვე.

⁷⁰¹ იხ. იქვე. გვ. 274.

ევროპული სასამართლო მის ერთ-ერთ განჩინებაში,⁷⁰² ამჟღავნებს გამოხატვის თავისუფლების მაღალ სტანდარტს, რომლის თანახმადაც შეიძლება დაცული იყოს „შეურაცხყოფელი, გამოაგნებელი, შემამფოთებელი იდეები“ და „ინფორმაცია“. დემოკრატიული საზოგადოება, რომელიც ემყარება პლურალიზმისა და შემწყნარებლობის (ტოლერანტობის) ფასეულობებს, ცალკეულ შემთხვევებში ადამიანებს ავალდებულებს აიტანონ მათთვის შეურაცხყოფელი, გამოაგნებელი, შემამფოთებელი იდეებისა და ინფორმაციის მოსმენა. დაუშვებელია ინფორმაციის თავისუფლების მოტივით დემოკრატიული საზოგადოების ღირებულებათა გაუფასურება. ეროვნული სასამართლო ვალდებულია, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტებზე დაყრდნობით, გამოარკვიოს, ხომ არ კარგავს გამოხატვის თავი სუფლება თავის არსს იმით, რომ მომეტებულად ფართოვდება მისი მოქმედების ფარგლები, ან მომეტებულად იკვეცება იგი. სასამართლო ვალდებულია გამონახოს „ოქროს შუალედი“, რომლითაც აზრის თავისუფლებაც იქნება განხორციელებული და იმ პირთა უფლებებიც დაცული, რომლებიც ამ თავისუფლების სამიზნე აღმოჩნდებიან. ამ საკითხისადმი ცალმხრივი მიდგომა საძირკველს გამოაცლის დემოკრატიულ საზოგადოებას და სამართლებრივი ორბიტიდან მოწყვეტს მას.⁷⁰³ სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონზომიერია იმის მოლოდინი, რომ კერძო და საჯარო ინტერესების ურთიერთიმართება სამართლიანი იქნება, რაც უფრო მეტად ერევა ხელისუფლება ადამიანის თავისუფლებაში, მით მაღალია მოთხოვნები ჩარევის გამართლებისათვის.⁷⁰⁴

4.1. „უფლება, იცოდე, ვინ ცხოვრობს შენს მეზობლად“

უფლება ინფორმაციაზე, საერთაშორისო სამართალში არსებული მიდგომებით დაცულია როგორც ადამიანის ერთ-ერთი ძირითადი უფლება – გამოხატვის თავისუფლება. პროგრესული ინტერპრეტაციის საშუალებით,

⁷⁰² გოცირიძე ე., აზრის გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში (დისერტაცია), თბ. 2006, გვ. 163-164.

⁷⁰³ ბურდული ი., გოცირიძე ე., ერქვანია თ., ზოიძე ბ., იშორია ლ., კობახიძე ი., ლორია ა., მაჭარაძე ზ., ტურავა მ., ფირცხალაშვილი ა., ფუტყარაძე ი., ქანთარია ბ., წერეთელი დ., ჯორბენაძე ს., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის უფლებანი და ძირითადი თავისუფლებანი, თბ. 2013, გვ. 276.

⁷⁰⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჯიმშელიშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ინფორმაციის უფლება გაგებული იქნა, როგორც თანმდევი გამოხატვის თავისუფლების საერთაშორისო გარანტიისა. „გამოხატვის თავისუფლებისათვის დამახასიათებელია საზოგადოების უფლება ინფორმაციის ღია წვდომაზე და იმის ცოდნა, თუ რას აკეთებს ხელისუფლება მათი სახელით, რის გარეშეც სიმართლე შესუსტდებოდა და სახელმწიფოს მართვაში ხალხის მონაწილეობა ფრაგმენტული სახით წარმოდგებოდა.“⁷⁰⁵

ინფორმაცია, თუ აღნიშნული არ ატარებს პირად ხასიათს, არ არსებობს გამოხატვის თავისუფლებასა⁷⁰⁶ და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობას შორის ბალანსის დადგენის აუცილებლობა.⁷⁰⁷ ამის ნაცვლად, უპირატესობა გამოხატვის თავისუფლების ინტერესს ენიჭება. მნიშვნელოვანია სასამართლოს განმარტება, რომლის თანახმადაც მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ ინფორმაცია არის პერსონალური მონაცემი, ავტომატურად არ წარმოშობს პირად ცხოვრებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს.⁷⁰⁸

ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუცია მოიცავს ამრის გამოხატვის თავისუფლების მყარ გარანტიებს.⁷⁰⁹ მიუხედავად კონსტიტუციური გარანტიებისა, ამერიკის შეერთებული შტატები იყო ერთ-ერთი პირველი იმ ქვეყნებს შორის, რომელმაც მიიღო კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ.⁷¹⁰ უდავოდ უპრეცედენტოა ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს 2003 წლის 5 მარტის გადაწყვეტილება,⁷¹¹ რომელიც შეეხებოდა სექსუალური დანაშაულისათვის მსჯავრდებული პირების საზოგადოებრივი უსაფრთხოების დეპარტამენტში რეგისტრაციას, შემდგომში მათი საზოგადოებაში სრულყოფილი ინტეგრაციისა და უსაფრთხოების ნორმების დაცვის მიზნით, რომელსაც ითვალისწინებს კონფექტუტის შტატში არსებული „მეგანის კანონი“.⁷¹² აღნიშნული პირის რეგისტრაცია მოიცავს მისი მაიდენტიფიცირებელი მონაცემების რეესტრში განთავსე-

⁷⁰⁵ 1999 წლის 26 ნოემბრის დეკლარაცია. იხ. <http://www.osce.org/fom/66176?page=1>.

⁷⁰⁶ მოცემულ შემთხვევაში უფლებას ინფორმაციის წვდომაზე.

⁷⁰⁷ 1999 წლის 26 ნოემბრის დეკლარაცია. იხ. <http://www.osce.org/fom/66176?page=1>, პარაგრაფი 196.

⁷⁰⁸ იხ. იქვე.

⁷⁰⁹ Toby Mendel., *Freedom of Information, Comparative Legal Research*, Second Edition, Paris, 1998, p. 142.

⁷¹⁰ კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ მიღებულ იქნა 1966 წელს და მასში უკანასკნელი ცვლილებები 2007 წლის 18 დეკემბერს განხორციელდა.

⁷¹¹ *Connecticut Dept. of Public Safety v. Doe*, *Certiorari to the United States Court of Appeals for The Second Circuit* N01-1231. Argued November 13, 2002 – Decided March 5, 2003.

ხელმისაწვდომია: <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/538/1/>> [11.08.2020].

⁷¹² *California Megan's Law*. <<https://www.meganslaw.ca.gov/>> [11.08.2020].

ბას, როგორცაა მაგალითად: სახელი და გვარი, ფოტოსურათი, საცხოვრებელი სახლის მისამართი და სხვა.⁷¹³ მითითებულ რეესტრზე წვდომის უფლება კი, გააჩნია უკლებლივ ყველას.

მოსარჩელე მხარე (შემდგომში რესპოდენტად წოდებულმა), რომელიც წარმოადგენდა სქესობრივ დანაშაულში მსჯავრდებულ პირს, თავდაპირველად სარჩელი ფედერალურ სასამართლოში შეიტანა და ამტკიცებდა, რომ 1983 წელს მიღებული კანონი „სამოქალაქო აქტივობა უფლების ჩამორთმევის შესახებ“⁷¹⁴ წინააღმდეგობაში მოდიოდა ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციის მეთოთხმეტე შესწორებასთან⁷¹⁵, რომელიც შეეხება „კანონის წინაშე თანასწორობის უფლებას“.⁷¹⁶ აღნიშნული შესწორების სასამართლო გადანყევტილებაში ინტერპრეტაცია არაერთხელ განხორციელდა.⁷¹⁷ მოსარჩელე მხარე დაობდა, რომ ასეთი ინფორმაციის გამჟღავნება არათრის მომტანი იყო როგორც სქესობრივ დანაშაულში მსჯავრდებული პირებისათვის, ასევე, „ინტერესის თავისუფლებისათვის“ და წინააღმდეგობაში მოდიოდა კანონმდებლობასთან, რადგან ოფიციალური პირები არ აძლევდნენ მსჯავრდებულებს საკუთარი ამრის გამოხატვისა და დაფიქსირების შესაძლებლობას, რომ სანამ მათი ინფორმაცია გახდებოდა ყველასათვის ხელმისაწვდომი, მომხდარიყო მათი მოსმენა, რათა დაედგინათ, დანამდვილებით წარმოადგენენ თუ არა საზოგადოებისათვის საშიშ პირებს.⁷¹⁸

⁷¹³ Civil action for deprivation of rights, U.S. Code 42, 1983. ხელმისაწვდომია: <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/42/1983>> [11.08.2020].

⁷¹⁴ იხ. იქვე.

⁷¹⁵ U.S. Constitution., 14th Amendment., იხ. <https://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv>

⁷¹⁶ Legal Information Institute, Equal Protection, ხელმისაწვდომია: <https://www.law.cornell.edu/wex/equal_protection> [11.08.2020].

⁷¹⁷ Brown v. Board of Education of Topeka N1, Argued: December 9, 1952. Decided May 17, 1954. ხელმისაწვდომია: <<https://www.britannica.com/event/Brown-v-Board-of-Education-of-Topeka>> [11.08.2020]. Roe v. Wade (N70-18) Argued: December 13, 1971, Decided: January 22, 1973. იხ. <<https://www.oyez.org/cases/1971/70-18>> [11.08.2020]. George W. Bush, et. Al., Petitioners v. Albert Gore, Jr, et al. Florida Suoreme Court, December 12, 2000. იხ. <<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/531/98/case.pdf>> [11.08.2020]. Reed v. Reed (N70-4), Argued Octomber 19, 1971, Decided November 22, 1971, 93 Idaho 511, 465 P.2d 635. იხ. <<https://www.enotes.com/homework-help/what-was-outcome-supreme-court-case-reed-v-reed-466317>> [11.08.2020]. Regents of the University of California v. Bakke (N7811), Argued October 12, 1977, Decided June 28, 1978, 18 Cal.3d 34, 553 P.2d 1152. იხ. <<https://www.britannica.com/event/Bakke-decision>> [11.08.2020] და სხვ.

⁷¹⁸ Florida Supreme Court Options. <<https://www.floridasupremecourt.org/Opinions>> [11.08.2020].

ამერიკის შეერთებული შტატების სააპელაციო სასამართლომ, დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნა და დაეთანხმა იმ ფაქტს, რომ ინფორმაციის ასეთი გამჟღავნება, მისი სრულყოფილად გამოკვლევის გარეშე, დანამდვილებით წარმოადგენდა კონსტიტუციის მე-14 მუხლის დარღვევას. უზენაესმა სასამართლომ კი მოითხოვა სააპელაციო სასამართლოს გადანაცვეტილების გადახედვა, რათა დაედგინა სააპელაციო სასამართლოს გადანაცვეტილების კანონიერება, რომელიც ითვალისწინებდა სექსუალური ძალადობის მუხლით მსჯავრდებული პირის რეესტრში, ყველასათვის ხელმისაწვდომ ვებ-გვერდზე ღიად განთავსებას.⁷¹⁹ ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ გამოაქვეყნა შემოაქმეხელი დასკვნა, რომლის მიხედვითაც არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს გადანაცვეტილებას და ინფორმაცია პირდაპირ საჯარო ინტერნეტს დაუქვემდებარა.

მოცემულ საქმეში, ერთმანეთს დაუპირისპირდა პირის პერსონალური მონაცემები და საზოგადოების საჯარო ინტერესი. მოსარჩელე მხარე მიუთითებდა, რომ რეპუტაციის ხელყოფა არ წარმოადგენს ინფორმაციის თავისუფლების ინტერესის საგანს და მიუთითებდა ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს 1976 წლის გადანაცვეტილებაზე.⁷²⁰ თუმცა, ივარაუდება, რომ მოსარჩელეს ჩამოერთვა ამრის გამოხატვის თავისუფლება, რადგან მის მიმართ მიმდინარე პროცესი არ იძლეოდა იმის შესაძლებლობას, რომ დაემტკიცებინა საზოგადოებაში მისი ინტეგრაციით შესაძლო საფრთხის არ არსებობა. რეესტრი ეფუძნება საკანონმდებლო ორგანოს გადანაცვეტილებას, რათა ხელი შეუწყოს საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის მიღება სექსუალურ დანაშაულში მსჯავრდებულ პირთა შესახებ. მოცემული ინფორმაციის ინტერნეტ რესურსებზე განთავსების მთავარი მიზანია სამოქალაქო საზოგადოებისა და ნებისმიერი დაინტერესებული პირისათვის ინფორმაციის საჯაროობა და კონკრეტული პიროვნებისაგან სავარაუდო საფრთხის თავიდან აცილება.⁷²¹ უფრო ადრე, ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ აღიარებულ იქნა, რომ პიროვნების რეპუტაცია არის დაცული თავისუფლების ინტერესის სათანადო პროცედურებით.⁷²² ამერიკის შტატ უისკონსინში, კანონმდებლობით დადგენილია უფლებამოსილება,

⁷¹⁹ Oyez: Connecticut Dept. of Public Safety v. Doe, 538 U.S. 1 (2003), U.S. Supreme Court Case Summary & Oral Argument". www.oyez.org. Retrieved 2008-03-16.

⁷²⁰ Paul v. Davis., 23rd of March 1976, Case N74-891. ხელმისაწვდომია: <<https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/424/693.html>> [11.08.2020].

⁷²¹ Connecticut Department of Public Safety v. Doe, 538 U.S. 1 (2003).

⁷²² Wisconsin v. Constantineau, 400 U.S. 433 (1971). იხ. <https://casetext.com/case/wisconsin-v-constantineau/analysis?citingPage=1&p=1&sortCiting=relevance&sort=relevance>

რომ რაიმე საფრთხის შემცველი ინფორმაცია უნდა გამოქვეყნდეს შეტყობინების სახით, რათა შესაძლო საფრთხეების თავიდან აცილება იყოს შესაძლებელი.⁷²³ როგორც „სამოქალაქო აქტივობა უფლების ჩამორთმევის შესახებ“ ორგანიზაციის ელექტრონულ ვებ-გვერდზე განმარტებული, აუცილებელია მოხდეს მსჯავრდებულის კანონის ნორმათა სრული დაცვით გასამართლება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დარღვეულ იქნება კანონის უზენაესობა, რაც წინააღმდეგობაში მოდის უშუალოდ კონსტიტუციასთან. მითითებული ნინაშე კი, უკლებლივ ყველა სასამართლო პროცესი სამომავლოდ უძლეური იქნება.⁷²⁴ მოსარჩელე (შემდგომში ნოდებული როგორც რესპოდენტი), ამჟამად უარყოფდა კონსტიტუციის მე-14 შესწორების არსებით კომპონენტებს და აღნიშნავდა, რომ მისი გამოწვევა წარმოადგენდა მხოლოდ პროცედურულ საკითხს. თუმცა, შტატების არ გააჩნიათ „სათანადო სამართლებრივი პროცედურების“ დავის პროცედურულ კლასიფიკირებაზე აკრძალვის დოქტრინა.⁷²⁵ ამგვარი პრეცედენტები „საბოლოო ჯამში უნდა გაანალიზდეს“ საქმის არსებითი განხილვის დროს.⁷²⁶ იმის გათვალისწინებით, რომ საკითხი სასამართლოს წინაშე არ იყო სათანადოდ დასმული, არ გამოხატავდა ამრს, თუ რამდენად შეესაბამება სახელმწიფოს სამართალს არსებითი სათანადო პროცესის ჩატარების პრინციპები.⁷²⁷ თავისუფლების მტკიცების ტვირთი არ შეიძლება დაეკისროს მას, ვისაც არ შესწევს უნარი მოახდინოს საკუთარი ქმედების დემონსტრაცია, რათა დაამტკიცოს, რომ არ წარმოადგენს საზოგადოებისათვის საფრთხეს.

ამერიკის ორმოცდაათივე შტატსა და კოლუმბიის ოლქში არსებობს შესაბამისი რეესტრი, სადაც ხდება სექსუალურ ქმედებაში დამნაშავეთა რეგისტრაცია, რომელიც სრულიად ღია ხელმისაწვდომია ნებისმიერი დაინტერესებული პირისათვის. დაკარგულ და დაზარალებულ ბავშვთა რეესტრის მონაცემებით, შეერთებულ შტატებში რეგისტრირებული იყო 859,500 დამნა-

⁷²³ Bassler Will., Would this New Law Stand a Constitutional Challenge., Sex offender Solution and Education Network, 19th of June, 2016. იხ. <<https://sosen.org/blog/2016/06/19/would-this-new-law-stand-a-constitutional-challenge.html>> [11.08.2020].

⁷²⁴ Ronaldo V.del Carmen., Susan E. Ritter., Betsy A. Witt., Briefs of Leading Cases in Corrections, 6th Edition, page 372.

⁷²⁵ Michael H. v. Gerald D. United States Supreme Court., 491 U.S. 110 (1989). იხ. <<https://www.quimbee.com/cases/michael-h-v-gerald-d>> [11.08.2020].

⁷²⁶ იხ. იქვე., გვ. 121.

⁷²⁷ Frank D. Wagner., Reportes of Decisions., United States Reports Volume 541., Cases Adjudged in The Supreme Court at Octomber Term, 2003 March 2, through June 8, 2004. Washington 2006. Page 270.

შავე.⁷²⁸ შტატების უმრავლესობისა და ადგილობრივი ფედერალური მთავრობის მიერ, დანაშაულის ფაქტობრივი სიმძიმის, დანაშაულის გამოვლენისა და აღიარების ფორმის მიუხედავად, ხორციელდება ყოველი მონაცემის რეესტრში ასახვა. მოსამართლე კი, როგორც წესი ვერ იყენებს მის დისკრეციულ უფლებამოსილებას ამგვარ რეგისტრაციასთან დაკავშირებით.⁷²⁹ ზოგიერთ შტატში, ისეთი დანაშაულის ჩამდენი პირები, როგორიცაა მაგალითად, უკანონოდ თავისუფლების აღკვეთა, ასევე ხვდებიან რეესტრში.⁷³⁰ ადამიანის უფლებების დამცავი არასამთავრობო საერთაშორისო ორგანიზაციის⁷³¹ განმარტებით, აღნიშნულ რეესტრში 9 წლის ასაკის ბავშვიც არის განთავსებული.⁷³² არასრულწლოვანი დამნაშავეები რეგისტრირებულ პირთა 25 პროცენტს შეადგენს.⁷³³ ზოგიერთ სახელმწიფოში რეესტრში რეგისტრაციის ვადის ხანგრძლივობა განისაზღვრება დანაშაულის ან შეფასებული რისკის დონის მიხედვით,⁷³⁴ სხვა დანარჩენში, ყველა რეგისტრაცია არის სიცოცხლის ბოლომდე.⁷³⁵ არასრულწლოვან დამნაშავეთა ინფორმაცია სამართალდამცავებისთვისაა მხოლოდ ღია და ხელმისაწვდომი, ხოლო სხვა დანარჩენ პირებს არ გააჩნიათ მათზე წვდომა, სანამ მათ არ შეუსრულებათ 18 წელი, რა დროსაც ინფორმაცია ხდება საჯარო.⁷³⁶ შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ გააშუქა სქესობრივი მსჯავრდებულის როგორც სარეგისტრაციო აქტები, აგრეთვე, ამ აქტების განხილვისა და რეგისტრაციის პროცედურაც.⁷³⁷ კალიფორნია წარმოადგენდა პირველ

⁷²⁸ "Map of Registered Sex Offenders in the United States" National Center for Missing and Exploited Children. Retrieved 2016-01-07.

⁷²⁹ Harris, A. J.; Lobanov-Rostovsky, C.; Levenson, J. S. (2 April 2010). "Widening the Net: The Effects of Transitioning to the Adam Walsh Act's Federally Mandated Sex Offender Classification System". *Criminal Justice and Behavior*. 37 (5): 503–519. doi:10.1177/0093854810363889. Archived from the original on 30 September 2015.

⁷³⁰ "Court keeps man on sex offender list but says 'troubling'". *Toledo News*, 28 March 2015. Archived from the original on 2 April 2015.

⁷³¹ Human Rights Watch was founded in 1978.

⁷³² Raised on the Registry: The Irreparable Harm of Placing Children on Sex Offender Registries in the US (2012) Human Rights Watch ISBN 978-1-62313-0084. იხ. აგრეთვე, "When Kids Are Sex Offenders". *Boston Review*. 20 September 2013.

⁷³³ Lehrer, Eli (7 September 2015). "A Senseless Policy – Take kids off the sex-offender registries". *The Weekly Standard*. Retrieved 1 September 2015.

⁷³⁴ "Megan's Law by State". *Klaas Kids Foundation*. 2014-04-14. Retrieved 2015-08-21.

⁷³⁵ იხ. იქვე.

⁷³⁶ "How do Registration Laws Apply to Juvenile Offenders in Different States?" Center for Sex Offender Management.

⁷³⁷ "Adult Sex Offender Management" (PDF). U.S. Department of Justice. p. 3.

შტატს, რომელმაც 1947 წელს შექმნა სექსუალურ დანაშაულში მსჯავრდებულ პირთა სარეგისტრაციო პროგრამა.⁷³⁸ 1990 წელს ვაშინგტონმა პირველად უზრუნველყო სარეგისტრაციო პროგრამის შექმნა და განსაკუთრებული კატეგორიის საქმეების ყველასათვის საჯაროდ ხელმისაწვდომობა უზრუნველყო.⁷³⁹ შედეგად, საჯარო პოლიტიკამ ფოკუსირება მოახდინა საზოგადოების წინასწარ ამოუცნობი საფრთხისგან დაცვაზე.⁷⁴⁰ 1990 წლებიდან, სახელმწიფოსა და ფედერალურ კანონებში ქვეყნდებოდა მსხვერპლთა სახელებიც, რამაც საზოგადოებაში შფოთვა გამოიწვია⁷⁴¹ და სამართლიანი უპაყოფილო განცხადებებიც გავრცელდა,⁷⁴² განსაკუთრებით იმ საქმეებზე, რომლებიც უცხო პირის მიერ არასრულწლოვანთა მიმართ სექსუალურ დანაშაულს წარმოადგენდა.⁷⁴³ 2003 წლის ანგარიშის საფუძველზე დგინდება, რომ ის პირები, რომლებიც მსჯავრდებულნი იყვნენ სექსუალურ დანაშაულში და 1994 წელს განთავისუფლდნენ სასჯელაღსრულების დანესებულებიდან, ოთხჯერ მაინც იყვნენ დაპატიმრებულნი იმავე დანაშაულისთვის, ვიდრე ის პირები, რომლებიც იმავე წელს განთავისუფლდნენ სასჯელაღსრულების დანესებულებიდან, თუმცა ჰქონდათ სხვა დანაშაული ჩადენილი.⁷⁴⁴ კვლევა მიუთითებს იმაზე, რომ რაც უფრო ხანში შესული პირი განთავისუფლდება სასჯელაღსრულების დანესებულებიდან, მით უფრო ნაკლებია დანაშაულის ჩადენის რისკი.⁷⁴⁵ ამერიკის შეერთებული შტატები, საკუთარი მოსახლეობის დასაცავად, ძალას არ იშურებენ და ამ საკითხებს სხვადასხვა საკანონმდებლო თუ კანონქვემდებარე აქტებით არეგულირებენ.⁷⁴⁶ სწორედ

⁷³⁸ "California Megan's Law – California Department of Justice – Office of the Attorney General". Archived from the original on 2015-11-04.

⁷³⁹ იხ. მაგ. Westley Allan Dodd https://en.wikipedia.org/wiki/Westley_Allan_Dodd, Earl Kenneth Shriner ხელმისაწვდომია: <https://en.wikipedia.org/wiki/Earl_Kenneth_Shriner> [11.08.2020], Jesse K. Timmendequas ხელმისაწვდომია: <https://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_Megan_Kanka#Jesse_Timmendequas> [11.08.2020] და სხვ.

⁷⁴⁰ Wright, Ph.D Richard G. (2014). Sex offender laws : failed policies, new directions (Second ed.). Springer Publishing Co Inc. pp. 50–65. ISBN 9780826196712.

⁷⁴¹ Lancaster, Roger (20 February 2013). "Panic Leads to Bad Policy on Sex Offenders". The New York Times. Retrieved 26 November 2014.

⁷⁴² Wright, Ph.D Richard G. (2014). Sex offender laws : failed policies, new directions (Second ed.). Springer Publishing Co Inc. pp. 50–65. ISBN 9780826196712.

⁷⁴³ იხ. იქვე.

⁷⁴⁴ "5 Percent of Sex Offenders Rearrested for another Sex Crime within 3 Years of Prison Release". Bureau of Justice Statistics. November 16, 2003. Retrieved October 25, 2015.

⁷⁴⁵ იხ. იქვე.

⁷⁴⁶ "Sex Offenders Myths and Facts". New York State Division of Criminal Justice Services. April 2014. Retrieved October 25, 2015.

ამ კანონებზე დაყრდნობით 2002 წელს, ამერიკის უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებულ იქნა უპრეცედენტო გადაწყვეტილება საქმეზე Connecticut Dept. of Public Safety v. Doe.⁷⁴⁷ ყოველდღიურად ჩვენ გვინევს ადამიანებთან ურთიერთობა, ვზრდით შვილებს და ვცხოვრობთ ისეთი საზოგადოების მეზობლად, რომელთა შესახებაც ხშირ შემთხვევაში არაფერი ვიცით. რა წარსულის მატარებელნი არიან? წარმოადგენენ თუ არა საფრთხეს ჩვენთვის და ჩვენი ოჯახის წევრებისათვის, გარშემო მყოფთათვის? სამწუხაროდ, საქართველოში არ არსებობს იმის შესაძლებლობა, რომ გქონდეს წვდომა პირის მაიდენტიფიცირებელ მონაცემებზე, გაეცნო მის ვინაობას, მის წარსულს. აღნიშნული კი, ხშირად ფატალური შედეგითაც მთავრდება და ისმის შეკითხვა: რა იქნებოდა რომ გცოდნოდა? რა თქმა უნდა მოახერხებდი საფრთხის თავიდან აცილებას. განსხვავებით საქართველოსგან, ამერიკის თითქმის ყველა შტატში არსებობს არაერთი ინტერნეტ ვებ-გვერდი⁷⁴⁸, საიდანაც შეგიძლია მოიძიო ნებისმიერი ინფორმაცია პირის შესახებ. ადამიანის ყოველი ქმედება ფიქსირდება სხვადასხვა დაწესებულებაში. შემდგომ კი, ხდება მათი თავმოყრა და ერთ პაკეტად გაერთიანება. გასაოცარია, მაგრამ აგრეთვე არსებობს ვებ-გვერდი, სადაც შეგიძლია ნახო, სარგებლობს თუ არა მეზობელად მცხოვრები პირი შენი ინტერნეტით (wi-fi).⁷⁴⁹ მხოლოდ მისამართის მითითებაც კი საკმარისია, იმისათვის რათა გაიგო პირის ვინაობა.⁷⁵⁰

საზოგადოებას უნდა ჰქონდეს წვდომა ინფორმაციაზე, ვინაიდან სწორედ ამ საზოგადოების წევრებს შეადგენენ მსჯავრდებულები, დამნაშავეები, რომლებიც არსებით საფრთხეს შესაძლოა წარმოადგენდნენ და ჩვენს მეზობლადაც ცხოვრობდნენ. სწორედ ასეთი პირებისაგან დაცვის მიზნით, ამერიკა სთავაზობს თავის მოქალაქეებს უამრავ შესაძლებლობას, სრულიად მარტივად და ამასთან, სრულიად უფასოდ მოიძიონ და მიიღონ ინფორმაცია ნებისმიერი პირის შესახებ.⁷⁵¹ აგრეთვე, შექმნილია სპეციალური რუკა, სახელწოდებით "Family Watchdog",⁷⁵² რომელიც იძლევა პირის იდენტიფი-

⁷⁴⁷ Connecticut Department of Public Safety v. Doe, 538 U.S. 1 (2003).

⁷⁴⁸ იხ. მაგ. <https://www.whitepages.com/> და ათასობით სხვა.

⁷⁴⁹ იხ. <<https://www.komando.com/tips/378593/check-to-see-if-your-neighbors-are-stealing-your-internet-2>> [11.08.2020].

⁷⁵⁰ იხ. <<https://www.komando.com/cool-sites/394770/find-out-your-neighbors-name-the-easy-way>> [11.08.2020].

⁷⁵¹ იხ. <<https://www.usatoday.com/story/tech/columnist/komando/2017/03/31/check-out-your-neighbor's-online-kim-komando/99781508/>> [11.08.2020].

⁷⁵² იხ. <<https://www.familywatchdog.us/Default.asp>> [11.08.2020].

ცირების შესაძლებლობას, სადაც საჭიროა მხოლოდ ე.წ. „ზიპ კოდი“-ს მითითება.⁷⁵³ მსგავს მომსახურებას წარმოადგენს აგრეთვე, „Dru Sjodin National Sex Offender Public Website“⁷⁵⁴ რომლითაც ახდენ საკუთარი ადგილსამყოფელის მიმდებარე ტერიტორიაზე მსჯავრდებულის ან დამნაშავის იდენტიფიცირებას. დღესდღეობით პროგრამა სახელწოდებით „nextdoor“ განსაკუთრებით პოპულარულია.⁷⁵⁵ იმ შემთხვევაში, თუ მოგინია საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა, აღნიშნული პროგრამა იძლევა საუკეთესო შესაძლებლობას მოახდინო შენს მეზობლად არსებული პირების სრული იდენტიფიცირება, გაიგო მათ შესახებ უკლებლივ ყველაფერი. მითითებულის შემთხვევით აგრეთვე, მეზობლად მცხოვრები პირები დაკავშირებულნი არიან ერთმანეთთან და ახდენენ ისეთი ინფორმაციის გაცვლას, როგორიცაა მაგალითად ახალი ამბები ქვეყანაში, სამეურნეო საქმიანობა, დაკარგული ცხოველის პოვნა, უცვლიან ერთმანეთს ინფორმაციას, აფრთხილებენ ვანდალიზმისა და ყაჩაღობის ფაქტების შესახებ და უზიარებენ რეკომენდაციებს.⁷⁵⁶ განსაკუთრებული ადგილი უკავია ვებ-გვერდს სახელწოდებით „Advance Transaction Query by Individual Contributor“, რომლის მეშვეობითაც ხდება პოლიტიკურად აქტიური პირებისა და მათი ფინანსური ტრანზაქციების იდენტიფიცირება.⁷⁵⁷

ამერიკის შეერთებული შტატები ისტორიულად წარმოადგენს ქვეყანას, სადაც დადგენილია სასამართლო სისტემის გამჭვირვალობის მსოფლიოში ყველაზე მაღალი სტანდარტი, მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ს კონსტიტუცია არ შეიცავს ჩანაწერს, რომელიც კონკრეტულად სასამართლო დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის გარანტი იქნებოდა, აღნიშნული განმტკიცებულია კონსტიტუციის პირველი შესწორებიდან, რომელიც გამოხატვის თავისუფლებას ეხება.⁷⁵⁸ გამოხატვის თავისუფლების რეალიზაცია შესაბამისი ინფორმაციის მიღებასა და გავრცელებას ეხება. აზრის თავისუფლება ინფორმაციის ერთგვარი წყაროა, ხოლო ინფორმაციის თავისუფლება

⁷⁵³ იხ. იქვე.

⁷⁵⁴ იხ. <<https://www.komando.com/cool-sites/7404/find-out-if-theres-a-sex-offender-near-you/all>> [11.08.2020].

⁷⁵⁵ იხ. <<https://nextdoor.com/>> [11.08.2020].

⁷⁵⁶ Komando Kim., 3 ways to check out your neighbors online, Special for USA TODAY, 31 March, 2017.

⁷⁵⁷ იხ. <<https://classic.fec.gov/finance/disclosure/advindsea.shtml>> [11.08.2020].

⁷⁵⁸ Legal Information Institute, First Amendment, ხელმისაწვდომია:

<http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment> [11.08.2020].

აზრის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა ფაქტორის წარმოადგენს.⁷⁵⁹ ნებისმიერ პირს, რომელსაც აქვს სურვილი გაეცნოს ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს, იგი ინფორმაციის პასიურად მიღების უფლებით სარგებლობს, როგორცაა გაზეთი, ინტერნეტი და სხვა.⁷⁶⁰

4.2. საჯარო ინფორმაციის თავისუფლება

დემოკრატიული მმართველობის უმთავრეს პრინციპს და დანიშნულებას ხალხის ნების და საზოგადოების მოთხოვნილებების განხორციელება წარმოადგენს, რაც სახელმწიფოს ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტია, განათლებული და ინფორმირებული საზოგადოების ჩამოყალიბება.⁷⁶¹ საქართველოს კონსტიტუცია და საერთაშორისო აქტები ადგენენ სახელმწიფოს ვალდებულებას უზრუნველყონ ინფორმაციის თავისუფლების უფლების შესრულება. უზრუნველყოფის მექანიზმები კი შემოიფარგლება ეფექტიანი მექანიზმების შექმნის ვალდებულებით. ინფორმაციის თავისუფლება დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპების გამოვლინებაა. სახელმწიფოს ოფიციალურ დოკუმენტებში დაცულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლება უზრუნველყოფს მოქალაქეთა ეფექტურ მონაწილეობას ხელისუფლების განხორციელების პროცესში, რაც წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის უმთავრეს მოთხოვნას.⁷⁶²

ინფორმაციის თავისუფლება, დემოკრატიულ საზოგადოებასა და სახელმწიფო ინტერესების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, არსებობს კანონმდებლობის მიზანი გამჭვირვალე გახადოს საჯარო დაწესებულებათა საქმიანობა რაც, არ შეიძლება დაბრკოლდეს ბიუროკრატიული, სამართლებრივად უსაფუძვლო შეხედულებებისა და დამოკიდებულებების მიზეზით. საჯარო ინფორმაციის გაცემის ვალდებულ სუბიექტს წარმოადგენს ყველა საჯარო დაწესებულება, რომელსაც გააჩნია მოთხოვნილი ინფორმაცია, მიუხედავად იმისა არის თუ არა განმცხადებელი ამ ინფორმაციის ავტორი. როგორც ავღნიშნე, ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების უფლება მოქალაქის კონსტიტუციით მინიჭებულ უფლებას წარმოადგენს.

⁷⁵⁹ იხ. იქვე., გვ. 260.

⁷⁶⁰ ჯორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 83.

⁷⁶¹ ჯორბენაძე ს., ინფორმაციის თავისუფლება (გზამკვლევი), პირველი გამოცემა, 2012. გვ. 4.

⁷⁶² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“, II, პარ. 4.

პირს, რომელსაც აქვს ინტერესი გაეცნოს საჯარო დაწესებულების მუშაობას და საჯარო დაწესებულებასთან დაკავშირებულ საქმიანობებს, უფლება აქვს გამოითხოვოს ინფორმაცია. ღია საჯარო ინფორმაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველასთვის. რაც გულისხმობს იმას, რომ ყველას აქვს უფლება მოითხოვოს საჯარო ინფორმაცია მისი ფიზიკური ფორმის და შენახვის მდგომარეობის მიუხედავად.⁷⁶³

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 2006 წლის 10 ივლისის მიღებულ გადაწყვეტილებაში⁷⁶⁴, განსაკუთრებული მადგონა, რომ საჯარო დაწესებულებაში არსებულ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე უარი წარმოადგენდა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლით დაცულ გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევას. აღნიშნულ საქმეში, სასამართლომ შეაფასა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე უარი მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის საფუძველზე და აღნიშნა, რომ „როდესაც მოთხოვნილი ინფორმაცია წარმოადგენს მაღალი საჯარო ინტერესის საგანს ან მიმდინარეობს საჯარო დისკუსია აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, სახელმწიფოს უარი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით უნდა დაექვემდებაროს საზოგადოების მხრიდან მკაცრ ზედამხედველობას და უნდა შეიცავდეს შესაბამის და საკმარის დასაბუთებას.“⁷⁶⁵

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 2007 წლის 27 იანვრის გადაწყვეტილებაში⁷⁶⁶ არაპირდაპირ დაადგინა საჯარო დაწესებულებაში დაცულ ოფიციალურ დოკუმენტებზე ხელმისაწვდომობის უფლება და აღნიშნა, რომ „სახელმწიფომ უნდა წარმოადგინოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შემზღუდველი ნებისმიერი ღონისძიების საფუძვლიანი დასაბუთება, რომლის მიღების უფლება საზოგადოებას გააჩნია.“⁷⁶⁷ სასამართლომ საქმეზე *Guja v Moldova* განმარტა, რომ „საჯარო ინტერესი კონკრეტული ინფორმაციის მიმართ შესაძლოა ისეთი მაღალი იყოს, რომ გადაფაროს აღნიშნული ინფორმაციის კონფიდენციალურად დაცვის ვალდებულება“.⁷⁶⁸

ინფორმაციის თავისუფლების ორი სახე არსებობს: პასიური ინფორმაციის თავისუფლება და აქტიური ინფორმაციის თავისუფლება. პასიური

⁷⁶³ სზაპ-ის 37-ე მუხლი.

⁷⁶⁴ *Sdruzeni Jiboceske v Czech Republic*, 10th of July, 2006. ხელმისაწვდომია: <<http://merlin.obs.coe.int/iris/2006/9/article1.en.html>> [11.08.2020].

⁷⁶⁵ იბ. იქვე.

⁷⁶⁶ *Timpul Info-Magazine and Anghel v Moldova*, 27th of January, 2007, Par. 31.

⁷⁶⁷ იბ. იქვე.

⁷⁶⁸ *Guja v Moldova*, 12th of February 2008, Par. 43.

ინფორმაციის თავისუფლება მოიცავს ინფორმაციის ძებნას, შოპოვებასა და მიღებას, ხოლო, აქტიური ინფორმაციის თავისუფლება გულისხმობს ინფორმაციის გადაცემასა და გავრცელებას.⁷⁶⁹ ინფორმაციის თავისუფლება დაკავშირებულია პირის თავისუფლებასთან და წარმოადგენს ამრის გამოხატვის წინაპირობას. სახელისუფლებლო დანესებულებებში დაცულ ინფორმაციაზე საზოგადოების წვდომა წარმოადგენს ხელისუფლების შებოჭვის ერთ-ერთ თანამედროვე საშუალებას. საჯარო დანესებულება ვალდებულია, ინფორმაციის მოთხოვნისთანავე გასცეს აღნიშნული.⁷⁷⁰

საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნის უფლება აქვს ნებისმიერ პირს.⁷⁷¹ ამ უკანასკნელის გაცემა კი, წარმოადგენს სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულების მხრივ.⁷⁷² სამართლიან სახელმწიფოში საჯარო ინფორმაციის გაცემა სახელმწიფოს მიერ უმაღლეს ხარისხში უნდა იყოს აყვანილი.⁷⁷³ ინფორმაციის თავისუფლების მომანესრიგებელი სამართლის ნორმების უპირველესი დანიშნულება სწორედ ინფორმაციის გაცემაა.⁷⁷⁴ საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, ნებისმიერ ადამიანს აქვს უფლება გაეცნოს საჯარო დანესებულებებში დაცულ ინფორმაციას თუ ისინი არ შეიცავენ სახელმწიფო, პროფესიულ ან კომერციულ საიდუმლოებას. თავის მხრივ, საჯარო დანესებულებებიც ვალდებული არიან უზრუნველყონ საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა. საქართველოს კანონმდებლობით, ინფორმაციის მომთხოვნი თავად ირჩევს ინფორმაციის მიღების ფორმას. საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმის შემთხვევაში ნებისმიერ პირს აქვს უფლება გაასაჩივროს აღნიშნული გადაწყვეტილება ზემდგომ ორგანოებში ან მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს როგორც გადაწყვეტილების გაუქმება ასევე, მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. სამსახუროდ, დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით, მიუხედავად საკანონმდებლო ნორმების არსებობისა, სახელმწიფო დანესებუ-

⁷⁶⁹ ახალგაზრდა ომბუდსმენის ბლოგი, დაცემა შენი უფლება, ხელმისაწვდომია: <<https://gia1999.wordpress.com/2016/04/28/> > [11.08.2020].

⁷⁷⁰ იხ. მაგალითად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2011 წლის 19 აპრილის №ს-1410-1374(კ10) გადაწყვეტილება.

⁷⁷¹ საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 37-ე მუხლი.

⁷⁷² ინფორმაციის თავისუფლების გამაქვლევი, ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი, ხელმისაწვდომია: <<http://library.court.ge/upload/24732012-04-17.pdf> > [11.08.2020].

⁷⁷³ Mehr Demokratie, ხელმისაწვდომია: <<http://www.mehr-demokratie.de/informationsfreiheit.html> > [11.08.2020].

⁷⁷⁴ ადგიშვილი ზ., ტურავა პ., იშორია ლ., ვარდიშვილი ქ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი გ., სხირტლაძე ნ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, გვ. 266.

ლებებიდან საჯარო ინფორმაციის მიღება ყოველთვის არ არის მარტივი, რადგან საჯარო დაწესებულებების დამოკიდებულება საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საკითხებისადმი არაერთგვაროვანია. სამწუხაროდ, პრაქტიკაში ხდება მოქმედი საკანონმდებლო ნორმების განსხვავებული ინტერპრეტირება. არსებული პრობლემის გადასაწყვეტად აუცილებელია ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საკითხებისადმი საზოგადოებრივი ინტერესის გაღვივება, მოქალაქეების ცოდნის არეალის გაფართოება და ამ გზით მათი აქტიური ჩართვა ინფორმაციის თავისუფლების ინსტიტუციონალურ განვითარებაში, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს საჯარო დაწესებულებების გამჭვირვალედ საქმიანობას.

4.3. სამართლებრივი უსაფრთხოება და განჭვრეტადობა

ადამიანის კონსტიტუციით აღიარებული დაცვის გარანტი მხოლოდ სტაბილური და სამართლიანი კანონმდებლობით არის შესაძლებელი, რაც ნორმატიული აქტისთვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებების შენარჩუნების წინაპირობაა.⁷⁷⁵ „სახელმწიფოს არსებობა ზოგადად უკავშირდება რა ადამიანის უფლებების დაცვის ვალდებულებას, დრო ვერ გააბათილებს ასეთ ვალდებულებას. ამავე დროს, ყველა ადამიანის მიმართ სახელმწიფოს სწორედ ასეთი ვალდებულების თანაბრად არსებობის ძალით, კონკრეტული პირის უფლების დროში უსასრულოდ დაცვის შესაძლებლობას უპირისპირდება სხვათა უფლებების დარღვევის საფრთხის თავიდან აცილების აუცილებლობა.“⁷⁷⁶ ვინაიდან, სამართლებრივი სახელმწიფოს პირველადი ფუნქციაა ადამიანის უფლება-თავისუფლებების სრული რეალიზაცია და ადეკვატური დაცვა, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, როგორც სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის განხორციელების ერთგვარი საზომი, გულისხმობს ყველა იმ სიკეთის სასამართლოში დაცვის შესაძლებლობას, რომელიც თავისი არსით უფლებას წარმოადგენს.⁷⁷⁷ სამართლებრივი უსაფრთხოება წარმოადგენს იმ მნიშვნელოვან ასპექტს, რომლის მიხედვითაც უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს სახელმწიფოს მხრიდან კა-

⁷⁷⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 18 აპრილის N1/126,129,158 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ბაჭუა გაჩეჩილაძე, ვლადიმერ დობოროჯიჩიძე, გივი დონაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁷⁷⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 38.

⁷⁷⁷ იხ. იქვე.

ნონის დარღვევით გამოწვეული ზიანის გამოსწორების ან/და უფლების აღდგენის შესაძლებლობა.⁷⁷⁸

სამართლებრივი უსაფრთხოება სამართლის უმნიშვნელოვანესი ფუნქციაა. ინდივიდმა წინასწარ უნდა იცოდეს, თუ რას მოითხოვს მისგან სამართლის ნორმა. გარდა ამისა, ურთიერთობაში მონაწილე მხარეს უნდა შეეძლოს მეორე მხარის ქცევის პროგნოზირებაც. სამართლებრივი უსაფრთხოება გამორიცხავს სახელმწიფოს კანონსაწინააღმდეგო ქცევას – კანონი ერთნაირად სავალდებულოა როგორც მოქალაქეც, ასევე, სახელმწიფოსთვის. კანონის ტექსტი უნდა ჩამოყალიბდეს ნათლად და გარკვევით. სამართალი უნდა იყოს სტაბილური. კანონის ხშირი ცვლილებისას ნორმის ადრესატებს უჭირთ განსაზღვრონ ქცევის სასურველი მასშტაბი, რაც უარყოფითად აისახება მართლწესრიგის საერთო მდგომარეობაზე. მხოლოდ სტაბილური კანონმდებლობის დროს შეუძლია მოქალაქეს იმოქმედოს კანონის მოთხოვნათა დაცვით. სამართლებრივი სახელმწიფოს ფორმალური ცნება აღნიშნავს იმას, რომ სახელმწიფო ხელისუფლება სამართლის ფორმით უნდა ხორციელდებოდეს.⁷⁷⁹ კერძოდ, სახელმწიფოს წარმომადგენლები კონსტიტუციით განსაზღვრული კომპეტენციების ფარგლებში, კანონისა და კანონქვემდებარე აქტების საფუძველზე უნდა მოქმედებდნენ, მათი გადაწყვეტილებები კი სასამართლო გზით გასაჩივრებას უნდა ექვემდებარებოდეს. აღნიშნული ელემენტები თითოეულ მოქალაქეს სამართლებრივი უსაფრთხოების განცდას აძლევს.⁷⁸⁰ სამართლებრივი უსაფრთხოება არის თითოეულის თავისუფლების მნიშვნელოვანი წინაპირობა.⁷⁸¹

კანონი უნდა იყოს ყველასათვის ხელმისაწვდომი, წინასწარგანჭრეტადი და ზუსტად განსაზღვრული, უნდა შეიცავდეს სხვა გარანტიებს თვითნებობის რისკისგან დასაცავად.⁷⁸² პირს წინასწარ უნდა შეეძლოს იმ სავარაუდო შედეგის განჭვრეტა, რომელიც მოცემულ გარემოებებსა და მის ქმედებას შეესაბამება.⁷⁸³ მოსამართლის ქმედებაც მოითხოვს განჭვრეტადობას, რომლის ვალდებულებაც კანონმდებელს ეკისრება, რადგან მან განსაკუთ-

⁷⁷⁸ იხ. იქვე.

⁷⁷⁹ Böckenförde, Ernst-Wolfgang, Entstehung und Wandel des Rechtsstaatsbegriffs, in: FS für Adolf Arndt, 1969, S. 53.

⁷⁸⁰ იმორია ლ., თანამედროვე სახელმწიფო თანამედროვე ადმინისტრაცია, თბ. 2008, გვ. 186.

⁷⁸¹ იხ. იქვე., გვ. 199.

⁷⁸² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 16 დეკემბრის N1/3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვახტანგ მასურაშვილი და ონისე მებონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁷⁸³ იხ. იქვე.

რებით მკაფიოდ და გასაგებად უნდა დაადგინოს გარკვეული განსაზღვრებები კანონმდებლობაში. კანონის განსაზღვრულობა კი წარმოადგენს კანონმდებლის ინსტრუქციას, რომელიც ვალდებულია მოსამართლეს ნათლად დაუდგინოს სამოქმედო არეალი და ფარგლები.⁷⁸⁴

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, მის ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში⁷⁸⁵ აღნიშნა, რომ არსებობს სამართლებრივი სახელმწიფოს ელემენტები, რომლებიც შესაძლოა პირდაპირ კონსტიტუციის რომელიმე ნორმით არ იყოს გათვალისწინებული, თუმცა არანაკლები დატვირთვის მატარებელი იყოს, რადგან მათ გარეშე სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის რეალიზება შეუძლებელი იქნებოდა. ასეთ ელემენტს წარმოადგენს სწორედ „განჭვრეტადობის პრინციპი“, რომელიც ნორმის შინაარსობრივ სიზუსტესა და არაორაზროვნებაზე მიუთითებს. მხოლოდ თეორიულად ნორმის განსაზღვრულობა არ არის საკმარისი, არამედ აუცილებელია რეგულირების საგნის, მიზანსა და მასშტაბებზე ორიენტირებულობა, რათა ადრესატის მიერ მოხდეს კანონის სწორი აღქმა და ქმედების შედეგების განჭვრეტა იყოს მარტივად შესაძლებელი. განჭვრეტადობის მასშტაბების დადგენა შეუძლებელია. ეს უკანასკნელი დამოკიდებულია კონკრეტული შედეგის თავისებურებაზე. თუმცა, კანონმდებელი ვალდებულია ძირითადი მიზანი, საკანონმდებლო ნება სრულად და გარკვევით ჩამოაყალიბოს.⁷⁸⁶ თავის მხრივ, „განჭვრეტადობის პრინციპი“ სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპთან დაკავშირებული სამართლებრივი უსაფრთხოების პრინციპის ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. განსაზღვრულობის მოთხოვნები დაკმაყოფილებულია მაშინ, „თუ კეთილსინდისიერი განმარტების პირობებში შეუძლებელი იქნება ნორმის თვითნებური და ადამიანის უფლებებისათვის საშიანო გამოყენება“.⁷⁸⁷ იმისთვის, რომ ნორმამ თანაზომიერების ტესტი დააკმაყოფილოს, ის უნდა იყოს განჭვრეტადი, უფლებაში ჩარევა უნდა ემყარებოდეს ობიექტურად იდენტიფიცირებად საფუძვლებს.⁷⁸⁸ აგ-

⁷⁸⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჯიმშელიშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁷⁸⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 33.

⁷⁸⁶ იხ. იქვე.

⁷⁸⁷ იხ. იქვე.

⁷⁸⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/2/503,513 განაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ლევან იშორია და დავით-მიხეილი შუბლაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 25.

რეთვე, ნათელი უნდა იყოს უფლების შემღუღდვის მიზნები, მისი საფუძვლები, ასევე განჭვრეტადი უნდა იყოს ის შედეგებიც, რომლებიც შესაძლებელია უფლებაში ჩარევას მოჰყვეს. უფლებაშემღუღდელი ნორმა საკმარისად ცხადი უნდა იყოს, რათა არ გამოიწვიოს უფლების იმაზე მეტად შემღუღდა, ვიდრე ეს აბსოლუტურად აუცილებელია ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად. ნებისმიერი ქმედება, რომელიც პირად თავისუფლებაში ჩარევას უკავშირდება, მკაფიოდ ფორმულირებული საკანონმდებლო ნორმების საფუძველზე, კონსტიტუციით გათვალისწინებული მოთხოვნების სრული დაცვით უნდა განხორციელდეს.⁷⁸⁹ განჭვრეტადი და არაორაზროვანი კანონმდებლობა, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს პირის დაცვას სამართალშემფარდებლის თვითნებობისგან, მეორე მხრივ კი, ადგენს გარანტიას, რომ პირმა მიიღოს მკაფიო შეტყობინება სახელმწიფოსგან, რათა მოახერხოს ნორმის სწორი აღქმა, განსაზღვროს, რომელი ქმედებაა კანონით აკრძალული და რომელ ქმედებას შეიძლება მოჰყვეს სამართლებრივი პასუხისმგებლობა. პირს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, განჭვრეტოს საკუთარ ქმედებაში აკრძალული ქმედების ნიშნები და წარმართოს საკუთარი ქცევა კანონმდებლობით დადგენილი წესების შესაბამისად.⁷⁹⁰ პირს კანონის მიხედვით უნდა შეეძლოს იმის განჭვრეტა, არღვევს თუ არა ის კანონს, იმისათვის რომ შეძლოს, თავიდან აიცილოს კანონის დარღვევის ნეგატიური სამართლებრივი შედეგები. ამასთან, მეორე მხრივ, პირს უნდა ჰქონდეს მკაფიო წარმოდგენა იმის თაობაზე, მის მიერ კანონის დარღვევის შემთხვევაში როგორი იქნება მოსალოდნელი პასუხისმგებლობის სიმძიმე, რა ტვირთს აკისრებს მას სახელმწიფო. ეს სასიცოცხლოდ აუცილებელია ადამიანის სახელმწიფოსთან ურთიერთობის განჭვრეტისა და პროგნოზირებისათვის, ამასთან, სახელმწიფოს ნებისმიერი თვითნებობის თავიდან აცილებისთვის.⁷⁹¹ კანონმდებელი ვალდებულია მოსამართლეს მაქსიმალურად ნათლად დაუდგინოს სამოქმედო ფარგლები, თუმცა აღნიშნული არ გულისხმობს კანონმდებლის ვალდებულებას ყველა ტერმინის უპირობოდ ერთ აქტში განმარტებაზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში უნდა დაისვას ბლანკეტური დისპოზიის მქონე სამარ-

⁷⁸⁹ იხ. იქვე.

⁷⁹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 14 მაისის N2/2/516,542 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში, ვახტანგ ხმაღაძე და ვახტანგ მაისიაი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 30.

⁷⁹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის N1/4/557,571,576 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვალერიან გელახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 50.

თლებრივი ნორმების აკრძალვის და მსგავსი შინაარსის სამართლებრივი ინსტიტუტების არაერთ სამართლებრივ აქტში დუბლირების საკითხი, რაც სამართლებრივი ტექნიკის თვალსაზრისით გაუმართლებელია. ნორმა უნდა იძლეოდეს იმ ინსტიტუტების და ცნებების განმარტებას, რომლებიც ან შესაბამისი სამართლებრივი აქტისთვის არის მხოლოდ დამახასიათებელი ან რომლებსაც შესაბამისი სამართლებრივი აქტის მიზნებისათვის სხვა ნორმატიულ აქტებში მოცემულისგან განსხვავებული მნიშვნელობა ენიჭება. საკონსტიტუციო სასამართლომ ზემოთ მითითებულ გადაწყვეტილებაში ყურადღება გაამახვილა სწორედ შესაბამისი აქტით დადგენილი ნორმებით განსაზღვრული უფლება-მოვალეობების გამოყენების წინაპირობების წესის და ფარგლების განჭვრეტადობის და სიცხადის საკითხზე, თუმცა არ და ვერ დაავალდებულებდა/ვერ განუსაზღვრავდა კანონმდებელს სამართლებრივი ტექნიკის რომელი მიდგომა გამოიყენოს ამა თუ იმ აქტის შემუშავებისას, თუ მასში მოცემული კონსტიტუციური უფლებების შემზღუდველი ინსტიტუტის გამოყენების წესი, წინაპირობა, საფუძველი და პროცედურა მკაფიოდ არის განერილი. სხვაგვარი მიდგომა გამოიწვევდა სასამართლოს მხრიდან პოზიტიური კანონმდებლის ფუნქციებში შეჭრას.⁷⁹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, სადავო ნორმის განჭვრეტადობაზე მსჯელობისას აფასებს, რამდენად აკმაყოფილებს ნორმის განსაზღვრულობის ხარისხი იმ დონეს, რომ მისი გამოყენების საფუძველზე, ცალსახად გამოირიცხოს კონსტიტუციური უფლების დარღვევის შემთხვევა.⁷⁹³ ბუნდოვანი და გაუგებარი კანონმდებლობა კი ქმნის ნოყიერ ნიადაგს თვითნებობისათვის.⁷⁹⁴ აღნიშნული პრინციპი ერთის მხრივ, იცავს პირს ბუნდოვანი კანონმდებლობისაგან და მას შესაძლებლობას აძლევს წინასწარ განჭვრიტოს საკუთარი ქმედებების სამართლებრივი შედეგები, ხოლო მეორეს მხრივ, განჭვრეტადობა უკავშირდება პირის უფლებას, რომ კანონმდებლობის თვითნებური გამოყენებისაგან იყოს დაცული.⁷⁹⁵

⁷⁹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 18 აპრილის N2/1/631 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები თვითმურავ ჯანაშია და გიული ალასანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 50.

⁷⁹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის N1/4/614,616 გადაწყვეტილება საქმეზე, „გიგა ბარათაშვილი და კარინე შაპარონიანი საქართველოს თავდაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II, პარ. 26.

⁷⁹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 29 დეკემბრის N3/7/679 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს სამუწყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 29.

⁷⁹⁵ იხ. იქვე.

„კანონად“ შეიძლება ჩაითვალოს საკანონმდებლო საქმიანობის მხოლოდ ეს პროდუქტი, რომელიც პასუხობს კანონის ხარისხის მოთხოვნებს. ეს უკანასკნელი კი გულისხმობს კანონის შესაბამისობას სამართლის უზენაესობისა და სამართლებრივი უსაფრთხოების პრინციპებთან. ამ პრინციპების რეალური დაცვისთვის პრაქტიკული და გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს კანონის ხელმისაწვდომობასა და განჭვრეტადობას. კანონის ხარისხი მოითხოვს, რომ საკანონმდებლო რეგულაცია იყოს იმდენად მკაფიო, რომ პირმა, რომლის უფლებაში ჩარევაც ხდება, შეძლოს სამართლებრივი მდგომარეობის ადეკვატურად შეცნობა და საკუთარი ქმედების შესაბამისად ნარმართვა.⁷⁹⁶ ამ თვალსაზრისით, ნიშანდობლივია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიდგომა. არაერთ გადამწყვეტილებაში მითითებულია, რომ კონკრეტული კანონი უნდა იყოს ხელმისაწვდომი და ინტერესებული პირისთვის, რომელსაც უნდა შეეძლოს, წინასწარ განსაზღვროს ამ კანონის მის მიმართ გამოყენების შედეგები. ასევე, კანონი არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს სამართლის უზენაესობის პრინციპს.⁷⁹⁷ ნორმის ბუნდოვანება, რომელიც ხელმისაწვდომობისა და განჭვრეტადობის კრიტერიუმებით ფასდება, არსებით გავლენას ახდენს, თანაბრობის პრინციპზე დაყრდნობით, ნორმის კონსტიტუციურობის დადგენაზე.⁷⁹⁸

როგორც უკვე ავღნიშნე, კონკრეტულ უფლებაში ჩარევა ხდება გარკვეული საზოგადოებრივი სიკეთის მისაღწევად. თანაბრობის პრინციპზე დაყრდნობით უფლების სავარაუდო დარღვევის საკითხის გარკვევისას, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა სამართლებრივი სიკეთისადმი მოსალოდნელი საფრთხის სიმძიმეს. ეს სამართლებრივი სიკეთე, ერთი მხრივ, არის კონკრეტული უფლება, რომლის შემზღუდვის აუცილებლობაც დგება და, მეორე მხრივ, საზოგადოებრივი ინტერესი, რომლის დაცვისთვისაც აუცილებელია უფლებაში ჩარევა.⁷⁹⁹ თუ მკაფიო, ნათელი და საკმარისად კონკრეტული არ იქნება უფლებაში ჩარევის ყველა წინა პირობა, საფუძველი თუ წესი, ეს, თავისთავად, განაპირობებს არა მხოლოდ უფლებაში გადამეტებული ჩარევის, არამედ საზოგადოებრივი ინტერესების არასწორად დაკ-

⁷⁹⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

⁷⁹⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II, პარ. 12.

⁷⁹⁸ იხ. იქვე.

⁷⁹⁹ იხ. იქვე.

მაყოფილების რისკსაც. შესაბამისად, ვერ მიიღწევა ვერძო და საჯარო ინტერესების გონივრული და პროპორციული თანაფარდობა. უფლებებში ჩარევის მარეგულირებელი ასეთი ნორმაც ვერ დააკმაყოფილებს თანაზომიერების პრინციპის მოთხოვნებს.⁸⁰⁰ კანონის სიზუსტე, განჭვრეტადობა და ხელმისაწვდომობა მოიცავს აუცილებელ პირობებსაც, რომ უფლების შეზღუდვაზე უფლებამოსილი პირების დასაშვები მოქმედების ფარგლები იყოს კონკრეტული, მკაფიო და გასაგები.⁸⁰¹ აღსაღნიშნავია ის გარემოებაც, რომ თუ კანონის არ დააკმაყოფილებს მითითებულ განჭვრეტადობის პრინციპის მოთხოვნებს, ბუნებრივია, სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებაც სათუო გახდება. გაიზრდება აგრეთვე, ნორმის არაერთგვაროვანი აღქმისა და გაგების შესაძლებლობა. თუმცა, ნორმის ბუნდოვანება არ გადის მისი არაკონსტიტუციურობის ზღვარზე, მანამ, სანამ მისი გონივრული განმარტება არის შესაძლებელი ისე, რომ ცხადი, დამატერებელი და თავალსაჩინო იყოს ნორმით მონესრიგებული ურთიერთობების ნამდვილი არსი.⁸⁰² იმ შემთხვევაში, თუ ნორმა არ იქნება ნათელი და განჭვრეტადი, ვერ იქნება უზრუნველყოფილი სამართალშემფარდებელთა სწორი, კონსტიტუციის შესაბამისი პრაქტიკა.⁸⁰³

საქართველოს სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის შედეგად დგინდება, რომ რაც უფრო ინტენსიურად ხორციელდება ადამიანის უფლებებში ჩარევა, მით მეტი ვალდებულება ეკისრება კანონმდებელს. თუმცა, არის შემთხვევები, როდესაც შეუძლებელია ნორმის ზუსტი, წინასწარი განჭვრეტა, მის ფაქტობრივ შედეგებზე, ამიტომ კანონმდებელი უტოვებს სამართალშემფარდებელს იმის შესაძლებლობას, რომ მან მოახდინოს ნორმის სამართლებრივი ინტერპრეტაცია. მოცემულ შემთხვევაში, უმთავრეს გარემოებას წარმოადგენს, რომ კანონმდებლის მიერ დადგენილ იქნეს ფარგლები, რომელსაც შემდგომში სამართალშემფარდებელი ინტერპრეტაციის დროს ვერ გასცდება და ვერ მოახდენს უფლებებში არსებით ჩარევას. სამართლებრივ უსაფრთხოებასა და განჭვრეტადობასთან ერთად, აუცილებელია ნდობის დაცვის პრინციპი, რომელიც მოქმედი სამართლის მიმართ მოქალაქის

⁸⁰⁰ იხ. იქვე.

⁸⁰¹ იხ. იქვე.

⁸⁰² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2/389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“.

⁸⁰³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

ნდობის განმტკიცებას ემსახურება.⁸⁰⁴ საჯაროობის გარეშე კი, წარმოდგენილია სამართლებრივი უსაფრთხოება. ამიტომაც, ყველა სამართლებრივი ნორმა ექვემდებარება საჯაროდ გამოქვეყნებას.⁸⁰⁵

5. გამომრიცხავი გარემოებები

ადამიანის ძირითადი უფლებები, მათი შინაარსი და ფარგლები აღიარებულია საქართველოს კონსტიტუციით. თუ კონსტიტუცია მოქალაქეების იმ ნებას გამოხატავს, რომ ინდივიდებს ჰქონდეთ უფლების დაცვის შესაძლებლობა, აღნიშნული მიიღწევა მხოლოდ კონსტიტუციით აღიარებული ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების დაცვით. ხოლო, ვინაიდან სახელმწიფო შეზღუდულია ადამიანის ძირითადი უფლებებითა და თავისუფლებებით, ხელისუფლების უფლებამოსილება, საბოლოო ჯამში, ემსახურება ამ უფლებების კონსტიტუციით დადგენილ ფარგლებში სრულად და ადეკვატურად განხორციელებას, რაც ხელისუფლების, მისი სამივე შტოს უმთავრესი მიზანი, ადამიანის უფლებების არსიდან გამომდინარე, ხელისუფლების კონსტიტუციური ვალდებულებაა.⁸⁰⁶ აღნიშნულიდან გამომდინარე, ხელისუფლების რომელიმე შტოს მიერ ვერ მოხდება რომელიმე უფლების შეცვლა, დავიწროება და შემცირება, რადგან ხელისუფლების ორგანოთა კომპეტენციების კონსტიტუციით უზრუნველყოფის მიზანი ზუსტად ადამიანის კონსტიტუციური უფლებების სრულად დაცვა და უზრუნველყოფაა.⁸⁰⁷ ამიტომაც, მიზნის მიღწევის საშუალება ვერ იქნება თავად მიზნის მიღწევის საინალმდეგო, მისი გამომრიცხავი.

გამოხატვის თავისუფლების კანონიერი შეზღუდვა დასაშვებია, მხოლოდ მისი შეზღუდვის ფარგლები, ანუ დაცული სიკეთე, საზოგადოებრივი (სახელმწიფოებრივი) მნიშვნელობის უნდა იყოს. აღნიშნულით დასტურდება გამოხატვის თავისუფლების, როგორც კონსტიტუციური უფლების არა აბსოლუტური ხასიათი.⁸⁰⁸ გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული სახელმწიფოს არსებობის საფუძველს წარმოადგენს,⁸⁰⁹ რომელიც მოიცავს არა

⁸⁰⁴ იზორია ლ., თანამედროვე სახელმწიფო თანამედროვე ადმინისტრაცია, თბ. 2008, გვ. 200.

⁸⁰⁵ იხ. იქვე., გვ. 202.

⁸⁰⁶ ერემაძე ქ., ინტერესთა დაბალანსება დემოკრატიულ საზოგადოებაში, თბ. 2013, გვ. 81.

⁸⁰⁷ იხ. იქვე.

⁸⁰⁸ იხ. <<https://www.constcourt.ge/ge/ajax/downloadFile/1654>> [11.08.2020].

⁸⁰⁹ ზოიძე ბ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი., თავი მეორე., საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი., გამომცემლობა „პეტიტი“, თბ., 2013, გვ. 255.

მხოლოდ წინასწარ განსაზღვრულ, მესამე პირთათვის სასიამოვნო შეხედულებების გამოხატვას, არამედ დაუფიქრებელ, სპონტანურ, მწვავე და პოლემიკურ გამონათქვამებსაც,⁸¹⁰ რომელიც არ უნდა სცდებოდეს სასამართლოს ფარგლებს, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს არსებობის ერთ-ერთ გარანტს წარმოადგენს.⁸¹¹ აღნიშნულ საფუძველზე კი, სახელმწიფოში შესაძლებელი გახდება სხვადასხვა საკითხზე შესაბამისი პოზიციის დაფიქსირება, ადამიანის ნების საფუძველზე მისი ინტერესების გასაჯაროება და სხვ.⁸¹² თანაზომიერების პრინციპის ფუნქცია, ზოგადად სახელმწიფო ხელისუფლებისათვის გარკვეული საზღვრების დადგენაში, ხოლო კონკრეტულად – სახელმწიფოს მიერ ადამიანის უფლებების შეზღუდვის ფარგლების განსაზღვრაში მდგომარეობს. თანაზომიერების პრინციპის განსაკუთრებული როლი იმ ძირითად კონსტიტუციურ უფლებებთან მიმართებით გამოიხატება, რომლებიც შეზღუდვის უშუალო კანონისმიერ დათქმას ახდენს. თუმცა, აღნიშნული პრინციპი ისეთ კონსტიტუციურ უფლებებთანაც გამოიყენება, რომელთაც არ აქვთ მითითებული დათქმა. სახელმწიფო შეზღუდულია თანაზომიერების პრინციპით. მისი ჩარევა შესაძლებელია, მხოლოდ გარკვეულ სამართლებრივ ურთიერთობაში. ზოგადთეორიულ ასპექტში, თანაზომიერების პრინციპი სამართლის პრინციპს წარმოადგენს, რომელიც სამართლიანობის იდეიდან გამომდინარეობს და უმაღლესი რანგის სამართლის წყაროს წარმოადგენს.⁸¹³ სამართლის სისტემის მატერიალური საფუძველი, სამართლის პრინციპებია, რომელთა წინააღმდეგობაში არ შეიძლება სხვა სამართლის წყაროები მოვიდეს.⁸¹⁴ იმ შემთხვევაში თუ არ არსებობს კონკრეტული სამართლებრივი ნორმა, რომელიც წარმოშობილ საზოგადოებრივ ურთიერთობებს მოაწესრიგებს, აუცილებელია სამართლის პრინციპების გამოყენება, ვინაიდან ისინი არ შეიცავენ კონკრეტულ ფაქტობრივ შემადგენლობას. მათი გამოყენება არის შესაძლებელი და არა სავალდებულო.⁸¹⁵

⁸¹⁰ ჯორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., „მედიასამართალი“, თბილისი 2014, გვ. 83.

⁸¹¹ იხ. იქვე.

⁸¹² ზოიძე ბ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი., თავი მეორე., საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი., გამომცემლობა „პეტიტი“, თბ., 2013, გვ. 256.

⁸¹³ Jakobs, Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit, 1955.

⁸¹⁴ იზორია ლ., ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში, სტატიათა კრებული, თბ. 2002, გვ. 43.

⁸¹⁵ Pieroth/Schlink, Staatsrecht II, 1997, S. 65.

მრავალსაუკუნოვანი საქართველოს ცივილიზაცია მორიგ გარდამავალ პერიოდში იმყოფება და ცდილობს კონსტიტუციისა და კანონმდებლობის, აგრეთვე, სასამართლო პრაქტიკის დონეზე მოახდინოს თავისი თავის, როგორც სამართლებრივი, დემოკრატიული სახელმწიფოს იდენტიფიცირება. მიუხედავად გარკვეული წინსვლისა, ეს პროცესი საკმაოდ მტკივნეულად და არცთუ იშვიათად წარუმატებლადც მიმდინარეობს და ერთ-ერთ ნაკლებად გადაუჭრელ პრობლემად აქ კვლავ რჩება ინფორმაციის თავისუფლებისა და პერსონალური მონაცემების დაცვის ურთიერთმიმართება. საქართველო საუკუნეების განმავლობაში დიდი გამოწვევების წინაშე იდგა. ამრთა ჭიდილი მიმდინარეობდა ინფორმაციის თავისუფლებასა და პერსონალური მონაცემების დაცვას შორის ერთგვარი ბალანსის დადგენის მიზნით. აღნიშნული მიჯნის განსაზღვრის პროცესში კი, არსებითი ზიანი მიადგა ინფორმაციის თავისუფლებას, განსაკუთრებით სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობის ნაწილში, ვინაიდან, სწორედ სასამართლოები უზრუნველყოფენ კანონის სიცოცხლისუნარიანობას, რითაც არსებითი გავლენის მოხდენა შეუძლიათ ინფორმაციის თავისუფლებისა და ღია მმართველობის პრაქტიკის დანერგვაში, როგორი პრაქტიკაც არსებობს მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში.

განსხვავებით საქართველოსგან, ამერიკის თითქმის ყველა შტატში არსებობს არაერთი ინტერნეტ ვებ-გვერდი, საიდანაც შეგიძლია მოიძიო ნებისმიერი ინფორმაცია პირის შესახებ. ადამიანის ყოველი ქმედება ფიქსირდება სხვადასხვა დანესებულებაში. შემდგომ კი, ხდება მათი თავმოყრა და ერთ პაკეტად გაერთიანება. გასაოცარია, მაგრამ აგრეთვე არსებობს ვებ-გვერდი, სადაც შეგიძლია ნახო, სარგებლობს თუ არა მეზობელად მცხოვრები პირი შენი ინტერნეტით (wi-fi). მხოლოდ მისამართის მითითებაც კი საკმარისია, იმისათვის რათა გაიგო პირის ვინაობა. უდავოდ, არსებითად წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნებოდა ჩვენი ქვეყნისათვის, რომ აგველო მაგალითი ამერიკის შეერთებული შტატებიდან და დაგვეწერგა ის პრაქტიკა, რომელიც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას მოიცავს. აღნიშნულის შედეგად მივიღებდით ღია და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებას, რაც დემოკრატიის პრინციპების უმთავრესი მოთხოვნაა, ვინაიდან, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს მთავარ არსს, დანიშნულებას და გამოწვევას წარმოადგენს ადამიანის თავისუფლების უზრუნველყოფა – ფუნდამენტური უფლებებითა და თავისუფლებებით სრულყოფილად სარგებლობის გზით თავისუფალი თვითრეალიზაციის შესაძლებლობის გარანტირება.

სამართლებრივ სახელმწიფოში სახელმწიფო არის მხოლოდ შესაძლებლობა, ინსტრუმენტი ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების რეალიზაციის უზრუნველსაყოფად. სწორედ სახელმწიფოს მიერ ადამიანის უფლებების დარღვევის არდაშვება და უფლებების დაცვის/აღდგენის საკმარისი, ეფექტური გარანტიების, მექანიზმების უზრუნველყოფა არის სამართლებრივი უსაფრთხოების ფუნდამენტი. „სამართლებრივი სახელმწიფოს უპირველესი მოთხოვნაა ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების სათანადო რეალიზაციის უზრუნველყოფა.“ ასეთია ნებისმიერი სამართლებრივი სახელმწიფოს კონსტიტუციური წესრიგი.

თუმცა, საქართველოს სასამართლო პრაქტიკა, ინფორმაციის თავისუფლებისა და მმართველობის საჯაროობის კუთხით, არსებითად შეიცვალა 2013 წლიდან. დღესდღეობით ქვეყანაში სამწუხარო რეალობას ვუპირისპირდებით, რადგან პერსონალური მონაცემების დაცვას ენიჭება უპირატესობა. აღნიშნულით კი, ირღვევა სამართლებრივი სახელმწიფოს კონსტიტუციური წესრიგი, არსებითი ზიანი ადგება პირველ რიგში სამოქალაქო საზოგადოებას და თავად სახელმწიფოს დემოკრატიაც კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება. სამართლიანი სასამართლოს უფლება, როგორც სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის განხორციელების ერთგვარი საშოში, გულისხმობს ყველა იმ სიკვთის სასამართლოში დაცვის შესაძლებლობას, რომელიც თავისი არსით უფლებას წარმოადგენს. გამოხატვის თავისუფლებისა და ინფორმაციის თავისუფლების შეზღუდვით ფაქტობრივად შეუძლებელი გახდება მართლმსაჯულების კუთხით არსებული პრობლემების იდენტიფიცირება და, შესაბამისად, მათი მოგვარება. შედეგად კი ვიღებთ არაინფორმირებულ საზოგადოებას. სამოქალაქო საზოგადოება, როგორც მედია, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციები, განსაკუთრებულ როლს უნდა თამაშობდეს სასამართლო სისტემის ანგარიშვალდებულების გაძლიერებაში.

კონფლიქტი ადამიანთა ურთიერთობების განუყრელი ნაწილი და ბუნებრივი კომპონენტია. როგორი მონესრიგებულიც არ უნდა იყოს საზოგადოებრივი ყოფა და სამართლებრივი ინსტიტუტები როგორ გამართულადაც არ უნდა მუშაობდნენ, სოციალური კონფლიქტის თავიდან აცილება გამორიცხებულია, რადგან აღნიშნული წარმოადგენს ადამიანთა ურთიერთობის თანმდევ მოვლენას. ცივილიზებულ საზოგადოებაში კონფლიქტის გადაწყვეტის მიზნით, ადამიანები მიმართავენ სასამართლოს. საზოგადოება მიმართავს სასამართლოს უფლების დაცვისა და დარღვეული უფლების აღდგენის მიზნით. პირის უფლება სამართლიან სასამართლოზე, როგორც მნიშვნელოვანი კონსტიტუციურსამართლებრივი პრინციპი, გულისხმობს პირის პირადი უფლების განხორციელებას როგორც პირადად, ასევე წარ-

მომადგენლის მეშვეობით. სამართლიანი სასამართლოს უფლება საქმის სამართალწარმოებაზე ვრცელდება და გულისხმობს პირის შესაძლებლობას, მიმართოს სასამართლოს უფლების დარღვევის ფაქტზე, ნებისმიერი გაუმართლებელი და პრაქტიკული ბარიერის გარეშე. სამართლიანი სასამართლოს უფლება უზრუნველყოფს და ხელს უწყობს კონსტიტუციური უფლებების დაცვას და სამართალწარმოების სწორად წარმართვას. ამასთან, სამართლიანი სასამართლოს პრინციპის მნიშვნელოვანი კომპონენტია დაცვის უფლება. ამავე დროს აღსანიშნავია, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლება ინსტრუმენტული უფლებაა, იგი ქმნის მექანიზმს სხვა უფლებებისა და კანონიერი ინტერესების სასამართლოს მეშვეობით დასაცავად. სასამართლო გადაწყვეტილებების საჯაროობა კი, წარმოადგენს საზოგადოების მიერ სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობის კონტროლის ეფექტურ საშუალებას. სასამართლო ხელისუფლების ჭრილში აუცილებელია ოთხი ძირითადი ფაქტორის გათვალისწინება:

1. სასამართლოს დამოუკიდებლობა;
2. ანგარიშვალდებული მართლმსაჯულება;
3. ეფექტიანი და ხარისხიანი სისტემა;
4. ხელმისაწვდომი, გამჭვირვალე და სანდრო მართლმსაჯულება.

არსებული რეალობის გათვალისწინებით, საქართველოს სასამართლო სისტემა ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი გარდაქმნის პროცესშია. მიმდინარე და განხორციელებული რეფორმების პარალელურად, მნიშვნელოვანია არსებული ვითარების გაანალიზება რომლის შედეგად, თავისუფლად შეიძლება ითქვას რომ განსაკუთრებით მწვავე საკითხად რჩება სასამართლო სისტემის გამჭვირვალობა.

ამასთან აღსანიშნავია, რომ ინტერესთა შედარებისას მნიშვნელოვანია კონფიდენციალურობის დაცვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებათა საქვეყნოობის საფუძვლად არსებული პრინციპების გათვალისწინება. სწორედ ინფორმაციის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს გამოვლინებას. მართლმსაჯულების განხორციელების გამჭვირვალობა ემსახურება სამართლიანი სასამართლოს უფლების მიღწევას, რომლის უზრუნველყოფაც ნებისმიერი დემოკრატიული საზოგადოების ფუნდამენტურ პრინციპს წარმოადგენს. გამოხატვის თავისუფლება არის დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ არსებით საფუძველს და მისი განვითარებისა და თითოეული ადამიანის თვითრეალიზების ერთ-ერთ ძირეულ პირობა.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო იცავს პირის უფლებას, კერძო წყაროებიდან მოიპოვოს ინფორმაცია, ასევე, მის ხელთ არსებული ნებისმიერი კანონიერი საშუალებით მოახდინოს ინფორმაციის გავრცელება. სახელმწიფოს ეკრძალება საინფორმაციო ბაზრის რეგულირება, გარდა კონსტიტუციით გათვალისწინებული შემთხვევებისა და საშუალებებით. ადამიანის უფლებების შეზღუდვა კონსტიტუციურია, თუ კონსტიტუცია თვითონ იძლევა ასეთი შეზღუდვის კანონისმიერ დათქმას.

კვლევის შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სადავო ნორმები ვერ უზრუნველყოფს გონივრულ ბალანსს პირადი ცხოვრების უფლებასა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის, რადგან კანონმდებლის მიერ მიღებულია იმგვარი ზომა, რომლითაც სასამართლო გადაწყვეტილების სრული სახით გამოთხოვა და მიღება ნებისმიერ შემთხვევაში შეუძლებელია, მაშინაც კი, როდესაც საქმის მიმართ მაღალი საჯარო ინტერესი არსებობს. გარდა ამისა, ინფორმაციის მიღების უფლების ამგვარი არათანაბრობიერი შეზღუდვა გამოუსადეგარი და არაპროპორციულია, რადგან სასამართლო სხდომების საქვეყნოობა, მედიის მიერ მათი გაშუქება და გადაწყვეტილების საჯარო გამოცხადება პერსონალური მონაცემების გამჟღავნებას გულისხმობს, შესაბამისად, ერთხელ გამჟღავნებული პერსონალური მონაცემების შემდგომში დაფარვის სამართლებრივი ინტერესი აღარ არსებობს.

ინფორმაციის თავისუფლება ძლიერი იარაღია საზოგადოებისათვის, რათა მუდმივად შეძლოს კონტროლი სახელმწიფო ხელისუფლების კეთილსინდისიერებისა და ეფექტიანობის. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს კონსტიტუცია ალიარებს ამ უფლებას, როგორც მისი სხეულის განუყოფელ ნაწილს და როგორც დემოკრატიის ერთ-ერთ გარანტორ ფაქტორს. საქართველოს კონსტიტუციის მიზანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინფორმაციის თავისუფალი გაცვლა-გამოცვლის პროცესის უზრუნველყოფა.

ინფორმაციის თავისუფლება დემოკრატიის პრინციპს უკავშირდება, რადგანაც ინფორმაციული ვაკუუმის პირობებში, წარმოუდგენელია დემოკრატიული საზოგადოების არსებობა და დემოკრატიული კონსტიტუციურ-სამართლებრივი წესრიგის სიცოცხლისუნარიანობა. ინფორმაციის თავისუფლების გარეშე წარმოუდგენელია აზრის თავისუფლებისა და თავისუფალი საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი სასიცოცხლო დოსკუსიისა და აზრთა ჭიდილის პროცესის უზრუნველყოფა. აზრის ჩამოყალიბებისათვის აუციელებელია, რომ მოპოვებულ იქნეს ინფორმაცია, ინფორმაციის გავრცელების თავისუფლება კი უზრუნველყოფს, რომ აზრი მივიდეს ავტორიდან

ადრესატამდე. გარდა საზოგადოებრივი დატვირთვისა, ინფორმაციის თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ცალკეული ინდივიდის პიროვნული და ინტელექტუალური განვითარებისათვის. შესაბამისად, ინფორმაციის თავისუფლება წარმოადგენს დემოკრატიული სახელმწიფოს პრინციპის გამოვლინებას, რომელიც გამოიხატება ინფორმაციის მუდმივი მოძრაობით, ღიაობითა და საყოველთაო ჩართულობით.

ინფორმაციის თავისუფლება დაკავშირებულია პირის თავისუფლებასთან და წარმოადგენს აზრის გამოხატვის წინაპირობას. სახელისუფლებლო დანესებულებებში დაცულ ინფორმაციაზე საზოგადოების წევრმა წარმოადგენს ხელისუფლების შეზღუდვის ერთ-ერთ თანამედროვე საშუალებას. საჯარო დანესებულება ვალდებულია, ინფორმაციის მოთხოვნისთანავე გასცეს აღნიშნული.

საჯარო ინფორმაციის მიღების უფლება მოიცავს მათ შორის საჯარო დანესებულებაში დაცულ პერსონალურ ინფორმაციას. სახელმწიფო ნებისმიერ აქტში დაცული პერსონალური მონაცემები, არ არის გაცემული იმ საფუძველზე, რომ სახელმწიფო იცავს ადამიანს პერსონალური მონაცემების გაცემისგან, თუმცა აღნიშნულის გამოსადეგობა სათუთაა. ერთია და ცალკე მოცემულობაა საჯარო სხდომა და მეორეა სხდომის შედეგად მიღებული აქტი. სხდომა არის გარკვეულ წილად იმ წუთიერი მიუხედავად მედიის დასწრებისა და სხვ. განსხვავებულია მასშტაბები. სასამართლოგან მიღებული აქტი სარგებლობს ლეგიტიმურობის მაღალი ხარისხით, ავტორიტეტული და სარწმუნო დოკუმენტია. ინტენსივობა განსხვავებულია. სასამართლო გადაწყვეტილების სრული ხელმიუწვდომლობა საზოგადოებისათვის არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას გამართლებულად. სასამართლო გადაწყვეტილებათა საჯაროობა მიზნად ისახავს საზოგადოების მხრიდან სასამართლო სისტემის კრიტიკის უზრუნველყოფას. სასამართლოს ხელმისაწვდომობა მოიცავს როგორც სასამართლოს ფორმალურ ხელმისაწვდომობას, ასევე, სამართლიანი სასამართლოს უფლებით სარგებლობას.

უდავოდ დადებითად უნდა აღინიშნოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს პრაქტიკა საკუთარი სხდომების შესახებ ინფორმაციის საკუთარ ვებ-გვერდზე განთავსებასთან დაკავშირებით. თუმცა, ძალზედ დამახინჯებულია „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით გაწვდილი საქმის ღიაობის პრინციპი, კერძოდ, პრაქტიკაში პრობლემატურია თავად სასამართლოს მიერ გადაღებული სასამართლო სხდომის მასალების გაცემის საკითხი. კანონი არ ადგენს აღნიშნული მასალების ღიაობის პრეზუმციას და საჯარო ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის ზოგადი სტანდარტის შესაბამისად სასამართლოს არ აკისრებს მისი გაცემის ვალდებუ-

ლებას. უფრო მეტიც, კანონი სცნობს სასამართლოს დისკრეციას მიიღოს გადაწყვეტილება აღნიშნული მასალების ხელმისაწვდომობის თაობაზე, რაც წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილ ღიაობის ზოგად სტანდარტთან. სასამართლო სხდომის ჩანაწერები ექცევა ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მიერ დადგენილი საჯარო ინფორმაციის დეფინიციის ფარგლებში. შესაბამისად, სასამართლოს უნდა დაეკისროს ვალდებულება სწავით დადგენილი წესის შესაბამისად გასცეს მის ხელთ არსებული მასალები.

ამ პირობებში მნიშვნელოვანია, ცვლილებას დაექვემდებაროს „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის ის ჩანაწერი, რომელიც წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით გარანტირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და ღიაობის ზოგად სტანდარტებთან და ასევე, მოხდეს როგორც სამოქალაქო საზოგადოების, ასევე, არასამთავრობო ორგანიზაციების მაქსიმალური ჩართულობა, ინფორმირებულობა, რათა აღმოიფხვრას პრაქტიკაში არსებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პრობლემები.

რაც შეეხება „პერსონალური მონაცემების დაცვის“ შესახებ საქართველოს კანონს. ამ უკანასკნელს სრულყოფილებამდე ბევრი უკლია, უფრო მეტიც, იგი შინაარსობრივად და სამართლებრივად უამრავ პრობლემას წარმოშობს. უდავოა, რომ აღნიშნული კანონი საჭიროებს საფუძვლიან ცვლილებებს, უკეთ მონესრიგებასა და ნორმების ამომწურავი განმარტების სრულყოფილად დადგენას, რათა შესაბამისობაში მოვიდეს საქართველოს კონსტიტუციასა და საერთაშორისო კანონმდებლობით დადგენილ და აღიარებულ ნორმებთან, ასევე, სხვათა უფლებები მაქსიმალურად უნდა იყოს რეალიზებული. 2019 წლის 27 მაისს საქართველოს პარლამენტის მიერ შემოთავაზებული ინიცირებულ იქნა კანონპროექტი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“. ინიცირების მთავარ მიზანს წარმოადგენს უკვე არსებული კანონის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოება, საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება შემდგომში ევროკავშირში ინტეგრაციის მიზნით.

დღეს მოქმედი კანონმდებლობა არ ითვლისწინებს სასამართლოში დაცული ინფორმაციის (საქმის მასალები, გადაწყვეტილებები) გაცემის და დამუშავების (დამტრიალების) წესებს. აღნიშნული არ რეგულირდება რაიმე სახის კანონქვემდებარე აქტით. არ არსებობს ინსტრუქცია, რომელიც უზრუნველყოფდა ზოგადი სახის სტანდარტის დადგენას. ყოველივე ზემოაღნიშნული პრაქტიკაში უამრავ პრობლემას წარმოქმნის. უპირველეს ყოვლისა იკვეთება არაერთგვაროვანი მიდგომა გამოთხოვილ გადაწყვეტილებებში გარკვეულ მონაცემების დამუშავებისა (დაფარვა, დამტრიაება). არ არსე-

ბოზს სახელმძღვანელო სტანდარტი სასამართლოს საჯარო ინფორმაციაზე პასუხისმგებელი თუ სხვა უფლებამოსილი პირებისთვის, რაც საბოლოოდ დაინტერესებულ პირს სასამართლოს უფლებამოსილი პირის მიერ მიწოდებული არასრული ინფორმაციის გასაჩივრების უფლებას უკარგავს. საკითხის რეგულირებისას მნიშვნელოვანია, გათვალისწინებულ იქნეს სამართალწარმოების თავისებურებები, რაც განსხვავებული მიდგომების ჩამოყალიბებაში უნდა აისახოს. უნდა მოხდეს საჯარო და კერძო ინტერესებს შორის მკვეთრი მიჯნის დადგენა და განსაზღვრა, თუ რა შემთხვევაში შეიძლება ინფორმაციის გაცემის შეზღუდვა. ამასთანავე, დადგენილი სტანდარტები უნდა ეფუძნებოდეს საქართველოს კონსტიტუციას, კანონმდებლობასა და ინფორმაციის თავისუფლების პრინციპებს.

საჭიროა შეიქმნას ერთიანი დოკუმენტი, რომელიც უზრუნველყოფს საერთო სასამართლოების სისტემაში დაცული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას ნებისმიერი დაინტერესებული პირისათვის. ამასთანავე, იმავე დოკუმენტით უნდა დადგინდეს საერთო სასამართლოების სისტემაში შექმნილ დოკუმენტებში იმ მონაცემთა დამუშავების წესები, რომლებიც არ წარმოადგენენ საჯარო ინფორმაციას ან წარმოადგენენ დახურული სახის საჯარო ინფორმაციას და დაუშვებელია მათი გაცნობა არაუფლებამოსილი პირებისთვის. აღნიშნულის საუკეთესო მაგალითია ამერიკის შეერთებული შტატები, რომელიც ისტორიულად წარმოადგენს ქვეყანას, სადაც დადგენილია სასამართლო სისტემის გამჭვირვალობის მსოფლიოში ყველაზე მაღალი სტანდარტი. შესაბამისად, თუ გავითვალისწინებთ ამერიკის შეერთებული შტატების პრაქტიკას და აგრეთვე იმას, რომ სამართლებრივი სახელმწიფოს უპირველესი მოთხოვნაა ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების სათანადო რეალიზაციის უზრუნველყოფა, მიზანშეწონილად მიმაჩნია, რომ შეიქმნას შესაბამისი რეესტრი, სადაც იქნება განთავსებული იმ პირთა ვინაობა, რომელიც სამოქალაქო საზოგადოებისათვის შესაძლოა არსებითი ზიანის მომტანი გახდეს. აღნიშნულ რეესტრზე წვდომის უფლება კი უნდა ჰქონდეს უკლებლივ ყველას, რომლებიც უტყუარ და გადამოწმებულ მონაცემებს მიაღებენ. უფრო მეტიც, მოცემულ შემთხვევაში სრულიად გაუმართლებელია პერსონალური მონაცემების დაცვაზე მითითება, რადგან მიმაჩნია, რომ რეესტრში უნდა იყოს ასახული არა მხოლოდ ნასამართლეობის მქონე ან სხვა რაიმე ნიშნით პიროვნება, არამედ უკლებლივ ყველა საქართველოს მოქალაქე. რაც შეეხება პერსონალური მონაცემების დაცვას, ეს უკანასკნელი გამართლებულია მხოლოდ არასრულწლოვან პირთა და სახელმწიფოსათვის არსებითი ზიანის მომტანი ინფორმაციის მიმართ. ყველა სხვა შემთხვევაში, ინფორმაციის თავისუფლება არის პრიორიტეტული. სა-

სამართლო გადანყვეტილება, სასამართლოს დამოუკიდებლობა და პირადი თავისუფლება, ისევე, როგორც სასამართლო პროცესის მუშაობის ხარისხი წარმოადგენს საკონსტიტუციო სახელმწიფოს ხარისხის მაჩვენებელს. ინფორმაციის გამჭვირვალობა, სახელმწიფო ორგანოებს შორის ეფექტური კომუნიკაცია, მონაცემებისა და დოკუმენტაციის მიმოცვლის უზრუნველყოფა და ინფორმაციის დაუყოვნებლივ გაცემა, საბოლოო ჯამში იძლევა საქართველოს კონსტიტუციითა და საერთაშორისო კანონმდებლობით აღიარებული უფლებების პრაქტიკული განხორციელების შესაძლებლობას. ამასთან, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ არადისკრიმინაციული და თავისუფალი სივრცე შექმნას, რათა ხელი შეუწყოს ინფორმაციის თავისუფლებას.

კანონმდებლობის მთავარი მიზანია, რომ იძლეოდეს დეტალურ რეგულირებას, თუ რა შემთხვევაში არის სავალდებულო სასამართლო გადანყვეტილებებში პერსონალური მონაცემების დაფარვა. სასამართლოს გადანყვეტილების გაცემისას გათვალისწინებულ უნდა იქნეს როგორც პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ლეგიტიმური მოლოდინი, აგრეთვე კონკრეტული საქმის მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი. ამასთან, სასამართლო გადანყვეტილების საქვეყნოობითა და ინფორმაციის თავისუფლებით ხდება საზოგადოების ჩართულობა, ინფორმირებულობა სასამართლო საქმიანობის შესახებ, რაც წარმოადგენს სასამართლო სისტემისადმი საზოგადოების ნდობის საფუძველს.

სხდომების საჯაროობა, სასამართლოს საქმიანობის გამჭვირვალობის, აგრეთვე, მართლმსაჯულების ხარისხის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია. მართლმსაჯულების გამჭვირვალობა სასამართლოსადმი ნდობისა და ანგარიშვალდებულების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. მართლმსაჯულების გამჭვირვალობა მოიაზრებს გარკვეული ლეგიტიმური ინტერესების შემზღუდვის დასაშვებობას. საჯარო სხდომაზე ხდება ყველა იმ არგუმენტისა თუ ინფორმაციის გამორკვევა, რასაც ეფუძნება სასამართლო გადანყვეტილება. საქმის საჯარო განხილვა წარმოუდგენელია გარკვეული ინფორმაციის გამჟღავნების გარეშე. შესაბამისად, თუ ინფორმაციის დაფარვის მომეტებული ინტერესი არ არსებობს, სასამართლო სხდომაზე გამჟღავნებული ინფორმაცია წარმოადგენს საჯაროს. საქმის განხილვის საჯაროობას და მართლმსაჯულების გამჭვირვალობას საქართველოს კონსტიტუცია არ ანიჭებს უპირობო უპირატესობას, ვინაიდან გათვალისწინებულია აღნიშნული უფლების შემზღუდვა სხდომის დახურვის სახით. ხოლო, სასამართლო გადანყვეტილებების საჯაროობა წარმოადგენს საზოგადოების მიერ სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობის კონტროლის ეფექტურ საშუალებას. სა-

სამართლო სხდომისა თუ გადაწყვეტილების საჯაროობით მოპოვებულ იქნება საზოგადოების ნდობა, რაც ხელისუფლების ყველა შტოს შეცდომებისა თუ გადაცდომების პრევენციას უზრუნველყოფს და უზრუნველყოფილ იქნება ძლიერი საზოგადოებრივი კონტროლი.

1. უმნიშვნელოვანესია, რომ საჯაროობის პრინციპი განსხვავებული იყოს სამოქალაქო, ადმინისტრაციულ და სისხლის სამართლის საქმეებში, რათა დაცული იყოს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის ბალანსი, ვინაიდან ერთიანი სტანდარტების დამკვიდრება უზრუნველყოფს ერთგავროვანი პრაქტიკის განვითარებას საერთო სასამართლოთა სისტემაში და ამავედროულად, ხელს შეუწყობს სასამართლოს გამჭვირვალობის ხარისხის ამაღლებას.
2. აუცილებელია შეიქმნას ერთიანი სტანდარტი სასამართლო სისტემაში არსებული ინფორმაციის დამუშავებასთან დაკავშირებით, სამართალწარმოების ტიპების თავისებურებების გათვალისწინებით.
3. სასამართლო გადაწყვეტილებები უნდა გახდეს სრულიად საჯარო, საზოგადოების თითოეული წევრისათვის ხელმისაწვდომი.
4. შეიქმნას მონაცემთა ბაზის ერთიანი რეესტრი, ამერიკის შეერთებულ შტატებში არსებული პრაქტიკის გათვალისწინებით.
5. დამკვიდრდეს ერთიანი სტანდარტები, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს საჯაროობის პრინციპი, რომელიც უზრუნველყოფს ერთგავროვანი პრაქტიკის განვითარებას საერთო სასამართლოთა სისტემაში და ამავედროულად, ხელს შეუწყობს სასამართლოს გამჭვირვალობის ხარისხის ამაღლებას.
6. ჩამოყალიბდეს განსხვავებული მიდგომა სამოქალაქო, ადმინისტრაციულ და სისხლის სამართლის საქმეების მიმართ, რათა დაცული იყოს კერძო და საჯარო ინტერესებს შორის ბალანსი.
7. „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი საჭიროებს ძირეულ ცვლილებას, რათა წინააღმდეგობაში არ მოდიოდეს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით გარანტირებულ ინფორმაციის საჯაროობასა და ხელმისაწვდომობასთან.
8. სრულიად უკონტროლოა მონაცემთა დამუშავებლის მდგომარეობა, რომელიც საკანონმდებლო დონეზე უნდა დარეგულირდეს.
9. უნდა განისაზღვროს ის პირთა წრე, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ინფორმაციის დამუშავებასა და მათ ხელმისაწვდომობაზე.

10. მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაცია განთავსდეს საჯაროდ, ელექტრონულ რესურსებზე, რათა გამარტივდეს მათზე ხელმისაწვდომობა.
11. მონაცემთა დამმუშავებელი ვალდებული უნდა იყოს გამოიყენოს კონკრეტული დამუშავების მეთოდები, ინდივიდუალური საქმიდან გამომდინარე, რა დროსაც უნდა დაეჭვემდებაროს შესაბამის კონტროლს.
12. ასევე, დასახვეწია ვიდეო და აუდიო ჩანერის პრობლემატიკა, კერძოდ, ეს უკანასკნელი დღეის მდგომარეობით ემსახურება მხოლოდ დადებით მიზნებს, თუმცა სახელმწიფო მას მხოლოდ ბიუჯეტის შესავსებად, კონკრეტული პირის გადაადგილების, თუ საქმიანობის გასაკონტროლებლად იყენებს.
13. ასევე, გარდა „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონისა, მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს საკანონმდებლო ბაზა, სრულად, შესაბამისობაში მოვიდეს როგორც საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულ ინფორმაციის თავისუფლების პრინციპთან, ასევე, საქართველოს ზოგად ადმინისტრაციულ კოდექსთან.
14. უშუალოდ სახელმწიფოს მხრიდან მოხდეს ინფორმაციის თავისუფლებისა და ხელმისაწვდომობის გარანტიების შექმნა და მხარდაჭერა, რათა სამოქალაქო საზოგადოებას ნდობა ჰქონდეთ და ინფორმირებულნი იყვნენ სახელისუფლებო საქმიანობის მიმართ.
15. მნიშვნელოვანია სასამართლო ხელისუფლების როლი გადაწყვეტილების ხელმისაწვდომობის კუთხით, ვინაიდან, მათი გადაწყვეტილებები სავალდებულოა საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე და სამოქმედო მიმართულებას წარმოადგენს როგორც სამოქალაქო საზოგადოებისათვის, ასევე, არასამთავრობო სექტორისათვის.
16. მნიშვნელოვანია მედია საშუალებების ინფორმირებულობა, რადგან ამ უკანასკნელთა მხრიდან, მოხდეს ინფორმაციის სწორად და ზუსტად მიწოდება საზოგადოებისათვის.

განსაკუთრებით ყურადღება უნდა მიექცეს ქართულ კანონმდებლობასა და პრაქტიკას ინფორმაციის თავისუფლებასა და ხელმისაწვდომობის გარანტიების სრულყოფის კუთხით, რომელსაც ჯერ კიდევ ბევრი ხარვეზი გააჩნია, ვინაიდან საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ 2019 წლის 7 ივნისს გამოტანილი NN1/4/693,857 გადაწყვეტილება საქმეზე,

„ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, რომლის აღსრულებისათვის საქართველოს პარლამენტისათვის მიცემულ იქნა ვადა 2020 წლის 30 მაისამდე, დღემდე არ აღსრულებულა. (17 აგვისტო 2020 წ.), რაც უდავოდ ნათელი მაგალითია არსებული ნორმის პრაქტიკაში აღსრულებადობის პრობლემატიკის.

თუმცა ყველაფერი გამოსწორებადია, თუკი გათვალისწინებული იქნება ამ მიმართულებით გამოცდილი ქვეყნების რეგულირება და პრაქტიკა, როგორცაა მაგალითად, ამერიკის შეერთებული შტატები.

და ბოლოს, სასამართლოს დამოუკიდებლობა მეტწილად ეფუძნება იმ მოსაზრებას, რომ მართლმსაჯულება „არა მართო უნდა ხორციელდებოდეს, არამედ უნდა ჩანდეს კიდევ, რომ ხორციელდება“.

სამეცნიერო ლიტერატურა

1. შჩეპანსკი ი., „სოციოლოგიის ელემენტარული ცნებები“, თბილისი 1997.
2. ცაცანაშვილი მ., „ინფორმაცია, როგორც სამართლებრივი რეგულირების ობიექტი“, ავტორფეფერატი, თბილისი, 1999.
3. ლ. ვილდჰაბერი, ადამიანის უფლებები: როგორ უნდა იცავდეს მას სტრასბურგისა და ეროვნული სასამართლოები, ჟურნალი „ადამიანი და კონსტიტუცია“, №1, 2002.
4. იზორია ლ., ადამიანის უფლებების შეზღუდვა და თანაზომიერების პრინციპი, 2002 წ.
5. იზორია ლ., ადამიანის უფლებათა დაცვა ეროვნულ და საერთაშორისო სამართალში, სტატიათა კრებული, თბ. 2002.
6. იზორია ლ., კორკელია ვ., კუბლაშვილი ვ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბილისი, 2005 წ.
7. ადგიშვილი ზ., ტურავა პ., იზორია ლ., ვარდიაშვილი ქ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005.
8. ოქრუაშვილი მ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, თბ. 2005.
9. გოცირიძე ე., აზრის გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში (დისერტაცია), თბ. 2006.
10. ჩუგოშვილი თ., ლომჯარია ნ., კორძაია თ., ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ პროექტი „ფინანსური გამჭვირვალობა და საჯარო დაწესებულებების ანტი-კორუფციული მონიტორინგი“-ს ანგარიში, თბ. 2007.
11. გოცირიძე ე., გამოხატვის თავისუფლება კონფლიქტურ ღირებულებათა სამართლიანი დაბალანსების კონტექსტში, თბ. 2007.
12. საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია., პერსონალური მონაცემების დაცვა საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობის ანალიზი, 2007.
13. ზოიძე ბ., საკონსტიტუციო კონტროლი და ღირებულებათა წესრიგი საქართველოში, თბილისი, 2007.
14. კუბლაშვილი ვ., ძირითადი უფლებები, გამოცემლობა „ჯისიი“, თბ. 2008.
15. იზორია ლ., თანამედროვე სახელმწიფო თანამედროვე ადმინისტრაცია, თბ. 2008.
16. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამდივნოს კვლევითი განყოფილების მიერ მომზადებული სახელმძღვანელო იურისტებისათვის, „სა-

- მართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თანახმად (მე-6 მუხლი)“, თბ. 2008.
17. ლ. სუნდე, სასამართლოს განაჩენის დასაბუთებულობის ევროპული პერსპექტივა, ადამიანის უფლებათა დაცვის კონსტიტუციური და საერთაშორისო მექანიზმები, რედ. ვ. კორკელია, 2010 წელი.
 18. ეუთოს კიევის რეკომენდაციები აღმოსავლეთ ევროპაში, სამხრეთ კავკასიაში და ცენტრალურ აზიაში სასამართლოს დამოუკიდებლობის შესახებ, 2010.
 19. ავტორთა კოლექტივი, ადამიანის უფლებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში, პრაქტიკული სახელმძღვანელო იურისტებისთვის, მარინა დევანოიძის რედაქტორობით, თბ. 2011.
 20. საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, ინფორმაციის თავისუფლება საქართველოში, „სასამართლო პრაქტიკის ძირითადი ტენდენციები 2008-2010 წლები“, თბ. 2011.
 21. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტზე არსებული „სამართლის ჟურნალი“, N1, თბ. 2011.
 22. ჩაბრადა ე., ინფორმაციის თავისუფლება: კანონმდებლობა და პრაქტიკა, საქართველო, აშშ, გაერთიანებული სამეფო/მოტლანდია, ესტონეთი, შედარებითი ანალიზი, თბ. 2012.
 23. ჯგერენაია ლ., პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები საქართველოში და საერთაშორისო ასპექტები, თბილისი 2012.
 24. ჯორბენაძე ს., ინფორმაციის თავისუფლება (გზამკვლევი), პირველი გამოცემა, 2012.
 25. ერემაძე ქ., კონსტიტუციური კანონის კონსტიტუციურობის შეფასების პერსპექტივები, ადამიანის უფლებები და სამართლის უზენაესობა, 2013 წ.
 26. ზოიძე ბ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, გამომცემლობა „პეტიტი“, GIZ, თბილისი, 2013.
 27. ერემაძე ქ., ინტერესთა დაბალანსება დემოკრატიულ საზოგადოებაში, თბ. 2013.
 28. „პერსონალური მონაცემების დამუშავებისა და დაცვის სახელმძღვანელო“, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის აპარატი, 2013 წელი.
 29. ბურდული ი., გოცირიძე ე., ერქვანია თ., ზოიძე ბ., იშორია ლ., კობახიძე ი., ლორია ა., მაჭარაძე ზ., ტურავა მ., ფირცხალაშვილი ა., ფუტყარაძე ი., ქანთარია ბ., წერეთელი დ., ჯორბენაძე ს., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის უფლებანი და ძირითადი თავისუფლებანი, თბ. 2013.
 30. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ინსპექტორის 2013-2014 წლის ანგარიში.
 31. ჯორბენაძე ს., მაჭარაძე ზ., ბახტაძე უ., მედიასამართალი, თბილისი, 2014.

32. სტატიათა კრებული შრომის სამართალში, რედ: ჩაჩავა ს., ზაალიშვილი ვ., „პერსონალურ მონაცემთა დამუშავების იმპლემენტირება შრომის სამართალში“, თბ. 2014.
33. სასამართლო გადაწყვეტილებათა ხელმისაწვდომობა EBRD-ის ბენეფიციარ ქვეყნებში, 2015 წელი.
34. საგინაშვილი ნ., პერსონალური მონაცემები – პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ჭრილში. რედ. კორკელია ვ., ადამიანის უფლებათა სტანდარტების გავლენა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე, სტატიათა კრებული, 2015.
35. გოშაძე ვ., „მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართალი“, გამომცემლობა „იურისტების სამყარო“, თბ. 2015.
36. ინოვაციებისა და რეფორმების ცენტრი, „საქართველოში მიგრაციის მართვის სფეროში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის კვლევის ანგარიშის მოკლე მიმოხილვა“, 2015 წელი.
37. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მდგომარეობისა და ინსპექტორის საქმიანობის შესახებ 2015 წლის ანგარიში.
38. იზორია ლ., ბერაია ი., და სხვები, „საპოლიციო სამართალი“, თბ. 2015, შსს-ს აკადემიის გამომცემლობა.
39. განჯრელია ა., გეგენავა დ., კობახიძე ი., და სხვ. ავტორთა კოლექტივი, საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლების სახელმძღვანელო, თბ. 2016.
40. სასამართლო სისტემის მდგომარეობა (2012-2016), საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, 2016 წ.
41. სამეცნიერო ჟურნალი „ახალგაზრდა ადვოკატები“, „ახალგაზრდა ადვოკატებისა“ და „ადვოკატთა საგანმანათლებლო ცენტრის“ ერთობლივი N5-ე გამოცემა, 2016 წელი.
42. „ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული და საერთაშორისო მექანიზმები (სტატიათა კრებული)“, ქალდანი თ., სარიშვილი ნ., სტატია, „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა საქართველოში, 2016 წელი.
43. საჯარო მმართველობის სამართლებრივი საფუძვლების სახელმძღვანელო, ავტორთა კოლექტივი, ხუბუა გ., და ზომერმანი ვ.პ.-ს რედაქტორობით, თბ. 2016.
44. გაგნიძე ე., საიჭოძე ნ., პერსონალური მონაცემების დაცვასთან დაკავშირებული კერძო და საჯარო ინტერესის თანაფარდობა და უფლებებში ჩარევის საფუძვლიანობის კრიტერიუმები“, სტუდენტური სამართლებრივი ჟურნალი, 2016 წ.
45. საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, სასამართლო სისტემის მდგომარეობა (2012-2016), 2016.
46. ჯორბენაძე ს., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ. 2017.

47. გონაშვილი ვ., ერემაძე ქ., თევდორაშვილი გ., კახიანი გ., ვერენჩილაძე გ., ჭილაძე ნ., საქართველოს საკონსტიტუციო სამართალი, თბ. 2017.
48. თავხელიძე მ., ღლონტი გ., ქემერტელიძე ნ., „სამართალი“, „ბიზნესი და მართვა“ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, სტატიათა კრებული, თბ. 2018.
49. ხატიაშვილი თ., ბერიძე მ., პერსონალური მონაცემების დაცვის ფარგლები საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ეთიკის კომისიის გადანყვეტილებებში ადვოკატის პერსონალური მონაცემების საჯარო განთავსების ჭრილში, თბ. 2018.
50. ერემაძე ქ., „თავისუფლების დამცველნი თავისუფლების ძიებაში“, თბ. 2018.
51. A. H. Robertson, Jacques Velu, "The European Commission on Human Rights and the Right to respect for private life, the home and communications" Privacy and Human Rights, 1973.
52. Pierre Juvigny, "Modern Scientific and Technological Developments", 1973.
53. James, S.F. Liberty, Equality, Fraternity, (1873).
54. Cooley, T.M. A Treatise on the Law of Torts 29. United States, (1888).
55. S.D. Warren & L.D. Brandeis, "The Right to Privacy", Harvard Law Review, 1890.
56. Böckenförde, Ernst-Wolfgang, Entstehung und Wandel des Rechtsstaatsbegriffs, in: FS für Adolf Arndt, 1969.
57. Schwabe, Probleme der Grundrechtsdogmatik, 1977.
58. Schneider, Die Güterabwägung des Bundesverfassungsgerichts bei Grundrechtskonflikten, 1979.
59. Jakobs, Der Grundsatz der Verhältnismäßigkeit, 1985.
60. The Federal Data Protection Act of 20 December 1990.
61. Bleckmann, Begründung und Anwendungsbereich des Verhältnismäßigkeitsprinzips, 1994.
62. Harris, Boyle and Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights, Butterworths, 1995.
63. J. Polakiewicz, The Application of the European Convention on Human Rights in Domestic Law, 17 Human Rights Law Journal, №11-12, 1996.
64. Sweeney, L., 'Weaving Technology and Policy Together to Maintain Confidentiality', The Journal of Law, Medicine & Ethics, 1997.
65. Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation No. R (97) 5 on the Protection of Medical Data (Feb. 13, 1997).
66. Vogel, J., Juristische Methodik, 1998.
67. Toby Mendel., Freedom of Information, Comparative Legal Research, Second Edition, Paris, 1998.
68. Lesch W., Medien ethik zwischen öffentliche mund privatem, 11 July 1998.
69. L. Wildhaber, Speech made at the Ministerial Conference on Human Rights to Commemorate the Fiftieth Anniversary of the Convention, in: The European

Convention on Human Rights at 50, Human Rights Information Bulletin (special iss.), № 50, 2000.

70. Stanley Lai., The Copyright Protection of Computer Software in the United Kingdom, Oxford-Portland Oregon, 200.
71. Dunkel, Y., 'Medical Privacy Rights in Anonymous Data: Discussion of rights in the United Kingdom and the United States in the light of the Source Informatics Cases', Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review, February 2001.
72. Draft Guidance, 'Use and Disclosure of Medical Data', issued for consultation by the Information Commissioner, May 2001.
73. A. Drzemczewski & M. Nowicki, Poland, in: Fundamental Rights in Europe: The European Convention on Human Rights and its Member States (1950-2000), R. Blackburn & J. Polakiewicz (Eds.) 2001.
74. M. Macovei, Freedom of Expression: A Guide to the Implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights, 2001.
75. Noted in the House of Lords, Science and Technology Committee, Fourth Report, 'Human Genetic Databases: Challenges and Opportunities', 20 March 2001.
76. Ian Walden, Anonymising Personal Data, (2002).
77. Muller/Christensen, Juristische Methodik, Band II, Europarecht, 2003.
78. U. Kilkelly, the Rights to Respect for Private and Family Life: a Guide to the Implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights, 2003.
79. Jessica Almqvist., Human Rights, Culture, and the Rule of Law, Oxford and Portland, Oregon, 2005.
80. Buhning-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G., Arbitration and Mediation in International Business, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006.
81. Frank D. Wagner., Reportes of Decisions., United States Reports Volume 541, Cases Adjudged in The Supreme Court at Octomber Term, 2003 March 2, through June 8, 2004. Washington 2006.
82. Ronaldo V.del Carmen., Susan E. Ritter., Betsy A. Witt., Briefs of Leading Cases in Corrections, 6th Edition, 15th of Octomber, 2008.
83. Report on access to Judicial Information, Open Sociality Justice Initiative, March 2009.
84. Szonja Navratil., A comprahative overview of publicity in the administration of justice, 2009.
85. KYIV recommendations on judicial Independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia., Judicial Administration, Selection and Accountability, Kiev, 23-25 June 2010.
86. Research Handbook on International Human Rights Law, edited by Sarah Joseph and Adam Mcbeth., 2010.
87. Mastering Criminal Procedure, vol. 1, Investigative Stage, P. Henning et.al, 2010.

88. Sophie Stalla-Bourdillon, Joshua Philips, Mark D. Ryan, *Privacy vs. Security*, 2010.
89. Agreement between the European Union and the United States on the processing and transfer of Financial Messaging Data from the European Union to the United States for the purposes of the Terrorist Finance Tracking Program, OJ L 195, 27 July 2010.
90. Research Handbook on International Human Rights Law, edited by Sarah and Adam McBeth, 2010.
91. W. Singoreli, *Criminal Law, Procedure and Evidence*, 2011.
92. Jürgen Habermas speaking at the European Council on Foreign Relations (translated and quoted in Judy Dempsey, 'EU elites keep power from the people', *New York Times*, 22 August 2011).
93. Freedom of Information and Access to Government Records around the World; David Banisar; Privacy International, April 2011.
94. J. Cook, III, *Inside Investigative Criminal Procedure: What Matters and Why*, 2012.
95. The right of access to information in the European Union institutions and the role of the European Ombudsman in this process, Institute for Development of Freedom of Information, Nino Tsukhishvili 2013.
96. Attila Bado., *Fair Trial and Judicial Independence., Hungarian Perspectives, Comparative Perspectives on Law and Justice*, 24th of October 2013.
97. Townend, Judith. 'Closed Data: Defamation and Privacy Disputes in England and Wales'. *Journal of Media Law* 5, 2013.
98. M. Britz, *Computer Forensics and Cyber Crime*, 3rd ed., 2013.
99. P. Hustinx, *EU Data Protection Law: The Review of Directive 95/46/EC and The Proposed General Data Protection Regulation*, 2013.
100. "When Kids Are Sex Offenders". *Boston Review*. 20 September 2013.
101. D. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, 2014.
102. D. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, 2014.
103. Zoltan Fleck., "A comparative analysis of judicial power, organizational issues in judicature and the administration of courts, September 2014.
104. D. J. Harris, M. O'Boyle, E. P. Bates, C. M. Buckley, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford 2014.
105. Lee Dave., Google Ruling "Astonishing", Says Wikipedia Founder Wales, BBC News, May 14, 2014 (<http://www.bbc.co.uk/news/technology-27407017>).
106. Tereza M. Payton and Theodore Claypoole "Privacy in the age of big data", May 2014.
107. Wright, Ph.D Richard G., *Sex offender laws : failed policies, new directions (Second ed.)*, Springer Publishing (2014).

108. Lancaster, Roger (20 February 2013). "Panic Leads to Bad Policy on Sex Offenders". The New York Times. Retrieved 26 November 2014.
109. "5 Percent of Sex Offenders Rearrested for another Sex Crime within 3 Years of Prison Release". Bureau of Justice Statistics. November 16, 2003. Retrieved October 25, 2015.
110. "Sex Offenders Myths and Facts". New York State Division of Criminal Justice Services. April 2014. Retrieved October 25, 2015.
111. Byfield Paul., Kroytor O., Accessibility of judicial decisions in the EBRD's countries of operations: a comparative review, Law in Translation online 2015.
112. Townend, Judith. 2015. 'Defamation, Privacy & the "Chill": A Socio-Legal Study of the Relationship between Media Law and Journalistic Practice in England and Wales, 2009–13'. PhD thesis. City University London.
113. The Right To Privacy, Samuel D. Warren & Luis D. Brandies, Published in the 2015 Hardcover Edition By Quid Pro Books.
114. Christopher Kuner, 'Extraterritoriality and regulation on international data transfers in EU data protection law', 2015.
115. Lehrer, Eli (7 September 2015). "A Senseless Policy – Take kids off the sex-offender registries". The Weekly Standard. Retrieved 1 September 2015.
116. Harris, A. J.; Lobanov-Rostovsky, C.; Levenson, J. S. (2 April 2010). "Widening the Net: The Effects of Transitioning to the Adam Walsh Act's Federally Mandated Sex Offender Classification System". Criminal Justice and Behavior, Archived from the original on 30 September 2015.
117. "Court keeps man on sex offender list but says 'troubling'". Toledo News, 28 March 2015. Archived from the original on 2 April 2015.
118. Byfield Paul., Kroytor O., Accessibility of judicial decisions in the EBRD's countries of operations: a comparative review, Law in Translation online 2015.
119. European Commission. 'Special Eurobarometer 431: Data Protection', 2015. (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_431_en.pdf.)
120. David S. Ardia., Anne Klinefelter., Privacy and Court Records: An Empirical Study, 2015.
121. Elgot, Jessica. 'UK Bill of Rights Will Not Be Scrapped, Says Liz Truss'. The Guardian, August 22, 2016.
122. "Map of Registered Sex Offenders in the United States" National Center for Missing and Exploited Children. Retrieved 2016-01-07.
123. Bassler Will., Would this New Law Stand a Constitutional Challenge., Sex offender Solution and Education Network, 19th of June, 2016.
124. Liem C., Petropoulos G., "The economic value of personal data for online platforms, firms and consumers", 2016.
125. Hanna, Mark, and Mike Dodd. McNae's Essential Law for Journalists, 2016.

126. G.T. Laurie, S.H.E. Harmon, and G.Porter, *Mason and McCall Smith's Law and Medical Ethics*, Oxford University Press, Tenth Edition, 2016.
127. BURQAK UNSAL, *Protection of Personal Data in Turkey and Japan*, *TURKISH COMMERCIAL LAW REVIEW*, 2016.
128. Tomlinson, Hugh, 'Case Law, Belgium: Olivier G v Le Soir. "Right to Be Forgotten" Requires Anonymization of Online Newspaper Archive'. *Inform's Blog*. July 19, 2016. (<https://inform.wordpress.com/2016/07/19/case-law-belgium-olivier-g-v-le-soir-right-to-be-forgotten-requires-anonymisation-of-online-newspaper-archive-hugh-tomlinson-qc/>).
129. Eduardo Carmigniani, Hugo Garcia Larriva, Daniel Dziouba and Carla Cepeda, *Global Arbitration Review*, Court system, The General organisation of the court system for civil litigation, 2017.
130. Komando Kim., 3 ways to check out your neighbors online, *Special for USA TODAY*, 31 March, 2017.
131. *Court Decisions in Georgia: How to Negotiate the Minefield Between Access and Respect for Privacy* – Toby Mendel Executive Director Centre for Law and Democracy February 2017.
132. Runeberg K., *Balancing the Right to Data Protection and the Right of Access to Documents*, Lund University, Faculty of Law, 2018.
133. John Henry Dingfelder Stone., *Court Interpreters and fair trials.*, 2nd of May, 2018.
134. The first German court, the Regional Court (Landgericht) Bonn. decision dated 29 May 2018, case number 10 O 171/18.
135. R. Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law* Oxford: Oxford University Press, June 2019.
136. *International Journal of Legal Information* 45.1, 2017 (<https://scholarship.law.cornell.edu/ijli/>).
137. *EU Network of Independent Experts on Fundamental Rights*, Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, 90. <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/> Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union.
138. Council of Europe Recommendation No. R(91) 10, 'Communication to third parties of personal data held by public bodies', Explanatory Memorandum.

ნორმატიული აქტები

1. საქართველოს კონსტიტუცია 24/08/1995 (2018 წლის რედაქცია).
2. საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ“ 31/01/1996.

3. „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი 04/12/2009.
4. „საკონსტიტუციო სამართალწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონი 27/02/1996.
5. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი 14/11/1997.
6. საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი 25/06/1999.
7. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი 22/07/1999.
8. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 09/10/2009.
9. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია 11/05/1994.
10. სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი 16/12/1966.
11. „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ კონცენცია, 1981 წლის 28 იანვარი, საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 2005 წელს, ძალაშია 2006 წლის 1 აპრილიდან.
12. „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი 28/12/2011.
13. U.S. Constitution, 14th Amendment, July 9, 1868.
14. Lennart Weibull., Freedom of the Press Act of 1766, Swedish Legislation.
15. Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, Convention 108, 1981.
16. Civil action for deprivation of rights, U.S. 1983.
17. The Federal Data Protection Act of 20 December 1990.
18. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data.
19. ORGANIC LAW 15/1999 of 13 December on the Protection of Personal Data (published in the Boletín Oficial del Estado, no. 14, of 14 December 1999).
20. Regulation 45/2001 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data [2001] OJ L8/1.
21. Regulation No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents [OJ] L 145/43.
22. Regulations on the processing of personal data (Personal Data Regulations), Issued by the Ministry of Justice and the Police, transferred to the Ministry of Labour and Government Administration by the Decree of 15 December 2000 No. 1263. Amended on 23 December 2003 No. 1798.

23. AUSTRIA THE FED. CONSTITUTIONAL LAW OF 1920 as amended in 1929 as to Law No. 153/2004, December 30, 2004.
24. European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union [2000] OJ C364/01 and [2010] OJ C83/389.
25. Personal Data Protection Law, 23rd of March 2000, Retrieved on 23rd of February 2012.
26. Article 29 working party opinion 05/2014 on Anonymisation Techniques.
27. "Megan's Law by State". Klaas Kids Foundation. 2014-04-14. Retrieved 2015-08-21.
28. Europe-v-Facebook.org. 2016. 'NSA Mass Surveillance: US Government Wants to Intervene in European Facebook Case'. http://www.europe-v-facebook.org/PR_MC-US.pdf.
29. General Data Protection Regulations of Germany, Law stated as at 20 Dec, 2017.
30. The EU General Data Protection Regulation, May 25th, 2018. (This regulation is applicable in all member states to harmonize data privacy laws across Europe).

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებები

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 1999 წლის 21 დეკემბრის N2/85/1 განჩინება.
2. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2002 წლის 18 აპრილის N1/126,129,158 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ბაჭუა გაჩეჩილაძე, სიმონ თურვანდიშვილი, შუთა ბუაძე, სოლომონ სანადირაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
3. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის N2/3/359 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
4. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მეორე კოლეგიის 2006 წლის 14 ივლისის N2/3/364 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და მოქალაქე რუსუდან ტაბატაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
5. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 15 დეკემბრის Ne /3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ონისე მებონია და ვახტანგ მასურაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
6. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 16 დეკემბრის N1/3/393,397 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვახტანგ მასურაშვილი და ონისე მებონია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

7. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 2 ივლისის N1/2/384 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით ჭიმშელაშვილი, ტარიელ გვეტაძე და ნელი დალალიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
8. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მერე კოლეგიის 2007 წლის 26 ოქტომბრის N2/2-389 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე მაია ნათაძე და სხვები საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ“.
9. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
10. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 30 ოქტომბრის N2/3/406,408 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
11. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 19 დეკემბრის N1/1/403,427 გადაწყვეტილება საქმეზე, „კანადის მოქალაქე პუსეინ ალი და საქართველოს მოქალაქე ელენე კირაკოსიანი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
12. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 27 აგვისტოს N1/2/434 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
13. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 7 დეკემბრის N2/3/423 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
14. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 28 ივნისის N1/466 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
15. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 30 ივლისის 1/1/452-453 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
16. საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის N2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება “მოდრობა ერთიანი საქართველოსთვის”, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება “საქართველოს კონსერვატიული პარტია”, საქართველოს მოქალაქეები – ზვიად ძიძიგური და ჯაბა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები – დამი ცაგური და ჯაბა ჭიმვარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

17. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის N1/1/477 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
18. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 29 თებერვლის N2/1/484 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ხიდაშელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
19. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის N1/1/468 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
20. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 14 აპრილის N1/2/519 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
21. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 26 ივნისის N3/1/512 გადაწყვეტილება საქმეზე, „დანის მოქალაქე ჰეიკე ქრონჟისტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
22. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 24 ოქტომბრის N1/2/519 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე თამარ ჩუგოშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
23. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/1/539 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბესიკ ადამია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
24. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 აპრილის N1/2/503,513 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ლევან იზორია და დავით-მიხეილ შუბლაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
25. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 14 მაისის N2/2/516,542 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ალექსანდრე ბარამიძე, ლაშა ტულუში, ვახტანგ ხმაღაძე და ვახტანგ მაისაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
26. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 ივნისის N1/3/534 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ტრისტან მამაგულაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
27. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N3/1/531 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ისრაელის მოქალაქეები – თამაზ ჯანაშვილი, ნანა ჯანაშვილი და ირმა ჯანაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

28. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 5 ნოემბრის N2/4/546 განჩინება საქმეზე, „ა(ა)იპ საქართველოს განვითარების კვლევითი ინსტიტუტი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
29. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 29 იანვრის N1/1/543 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს „მეტალინვესტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
30. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის N2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“.
31. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 27 თებერვლის N2/2/558 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ილია ჭანტურაია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
32. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 11 აპრილის N1/2/569 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები დავით კანდელაკი, ნატალია დვალი, ზურაბ დავითაშვილი, ეშვარ გოგუაძე, გიორგი მელაძე და მამუკა ფაჩუაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
33. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 23 მაისის N3/1/574 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი უგულავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
34. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის N1/2/563 განჩინება საქმეზე, „ავსტრიის მოქალაქე მათიას ჰუტერი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
35. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის N2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
36. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 13 ნოემბრის N1/4/557,571,576 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ვალერიან გელბახიანი, მამუკა ნიკოლაიშვილი და ალექსანდრე სილაგაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
37. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის N3/2/577 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC)“ და საქართველოს მოქალაქე ვახუშტი მენაბდე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
38. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 11 მარტის N2/2/610 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლია ჯანაშვილი

და ხათუნა საგინაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ”.

39. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 24 ოქტომბრის N1/4/592 გადაწყვეტილება, საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ბექა წიქარიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
40. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 26 თებერვლის N1/1/618 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი კვეენაძე, ნინო კვეტენაძე და ბესიკი გვენეტაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
41. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის N1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი, საქართველოს მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჭაია, გიორგი გოცირიძე, თათია ქინქლაძე, გიორგი ჩიტიძე, ლაშა ტულუში, ზვიად ქორიძე, აიკ „ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო“, აიკ „შერთაშორისო გამჭვირვალობა – საქართველო“, აიკ „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, აიკ „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“ და აიკ „ადამიანის უფლებათა ცენტრი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
42. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 18 აპრილის N2/1/631 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები თეიმურაზ ჯანაშია და გიული ალასანიას საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
43. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პირველი კოლეგიის 2016 წლის 30 სექტემბრის N1/5/675,681 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შ.პ.ს. სამაუნ-ყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შ.პ.ს. ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ.
44. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის N1/4/614,616 გადაწყვეტილება საქმეზე, „გიგა ბარათაშვილი და კარინე შახ-პარონიანი საქართველოს თავდაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“.
45. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“.
46. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 14 თებერვლის N1/3/638 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ლევან ალაფიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
47. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N1/7/864 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ს.გ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
48. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 15 თებერვლის N3/1/659 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ომარ ჯორბენაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

49. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 27 მარტის N1/4/757 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გიორგი კრავიშვილი საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“.
50. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 7 აპრილის N3/2/717 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – მთვარი-სა კველიშვილი, ნაზი დოთიაშვილი და მარინა გლოველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
51. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 21 აპრილის N1/5/826 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ხათუნა ფხალაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
52. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 21 ივლისის N2/4/735 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები მერი გიორგაძე და ფიქრია შერაბიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
53. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 12 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ს.გ. საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (<http://www.constcourt.ge/ge/legal-acts/rulings/1-2-864-saqartvelos-moqalaqe-sg-saqartvelos-parlamentis-winaagmddeg.page>).
54. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 13 ოქტომბრის №1/10/703 გადაწყვეტილება საქმეზე, „გიორგი ქართველიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
55. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 30 ნოემბრის N1/13/732 გადაწყვეტილება, საქმეზე „საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გივი შანიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“
56. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 1 დეკემბრის N2/6/746 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს „ჯორჯიან მანგანები“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
57. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 29 დეკემბრის N3/7/679 გადაწყვეტილება საქმეზე, „შპს სამაუწყებლო კომპანია რუსთავი 2“ და „შპს ტელეკომპანია საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
58. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 28 ივლისის N2/4/665,683 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ნანა ფარჩუკაშვილი საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის წინააღმდეგ“.
59. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 7 დეკემბრის N2/8/765 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე დავით ძონენიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

60. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 14 დეკემბრის N3/1/752 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „მწვანე ალტერნატივა“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
61. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 7 ივნისის NN1/4/693,857 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
62. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2010 წლის 10 ნოემბრის N4/482/483/487/502 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოძრაობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქე ზვიად ძიძიგური და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიშკარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
63. 2015 წლის 20 ნოემბრის N693 საკონსტიტუციო სარჩელი, „ა(ა)იპ ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრის (EMC) მიერ შედგენილი სასამართლოს მეგობრის პოზიცია საქმეზე, „ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.
64. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმის განმწესრიგებელი სხდომის 2015 წლის 25 ნოემბრის N3/9/682 საოქმო ჩანაწერი.
65. ა(ა)იპ „მედიის განვითარების ფონდი“ და ა(ა)იპ „ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, 2016 წლის 22 დეკემბრის N693 და N857 კონსტიტუციური სარჩელები.
66. ა(ა)იპ მედიის განვითარების ფონდი“-ს 2016 წლის 23 ივნისის „სასამართლო მეგობრის“ მოსაზრება სასამართლო აქტების ხელმისაწვდომობის საკითხზე (https://emcrights.files.wordpress.com/2016/06/emc_amicus.pdf).

საერთო სასამართლოები

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2004 წლის 14 აპრილის Nას-593-1241-03 განჩინება.
2. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 31 ივლისის N11ბ/6856 განჩინება საქმეზე, „ჩხრეკის ჩასატარებლად ნებართვის გაცემის შესახებ“ საქმე № 086300712002.
3. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 8 აპრილის N010703113207137 განჩინება (<https://www.hr.gov.ge/files/c6836b88-6a08-461f-a4d5-eb12a3f6710f>)
4. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2014 წლის 25 დეკემბრის N3/3/601 კონსტიტუციური წარდგინება საქართველოს 1998 წლის 20 თებერვლის სის-

ხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 546-ე მუხლის და ამავე კოდექსის 518-ე მუხლის პირველი ნაწილის კონსტიტუციურობის თაობაზე.

5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2017 წლის 14 სექტემბრის №ბს-286-284 (კ-17) გადაწყვეტილება საქმეზე, “(ა)იპ ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს წინააღმდეგ”.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები

1. *Golder v. the United Kingdom* (Case N 164863) ECHR, 21st of Feb, 1975.
2. *Klass and others v Federal Republic of Germany*, (Case N1979-80), ECHR, 6 September 1978.
3. *Marckx v. Belgium*, (Case N6833/74), ECHR, 13th of June 1979.
4. *Winterwerp v. the Netherlands* (Case N6301/73) ECHR, 24th of October, 1979.
5. *National Panasonic v Commission* (Case N C-137/79), ECHR, 1980.
6. *Piersack v. Belgium*, (Case N8692/79), ECHR, 1982.
7. *Pretto and Others v. Italy*, (Case N 7984/77), ECHR, 8th of December 1983.
8. *De Cubber v. Belgium*, (Case N8/1983/64/99), ECHR, 1984.
9. *X and Y v. the Netherlands* (Case N 8978/80) 26th of March 1985.
10. *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v the United Kingdom*, ECHR, 28th of may 1985.
11. *LEANDER v. SWEDEN* (Application no. 9248/81), STRASBOURG, 26 March 1987.
12. *Hauschildt v. Denmark*, (Case N10486/83), ECHR, 1989.
13. *Gaskin v. the United Kingdom* (Case N10454/83), ECHR, 7th of July 1989.
14. *Niemietz v. Germany* (Case N251-B) ECHR, 16th of December 1992.
15. *Costello-Roberts v. the United Kingdom* (Case N247-C), ECHR, 25th of March 1993.
16. *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece* (Case N13427/87), ECHR, December 1994.
17. *Murray v. the United Kingdom* (Case N14310/88), ECHR, 28th of October 1994.
18. *Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis V. Greece* (Case N22/1993/417/496), ECHR, 9 December 1994.
19. *ANKERL v. SWITZERLAND* (Case N 17748/91) ECHR, 23rd of October, 1996.
20. *Werner v. Austria*, (Case N21835/93.), ECHR, 24th of November 1997.
21. *Z. v. Finland* (Case N9/1996/627/811), ECHR, 25th of February 1997.
22. *M.S. v. Sweden* (Case N 74/1996/693/885), ECHR, 27th of August 1997.
23. *Fressoz and Roire v France*, (no. 29183/95), ECHR 21st of Jan 1999.
24. *Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands* (Case N 14448/88) 27th of October 1999.
25. *Amann v. Switzerland*, (Case N27798/95), ECHR, 16th of February 2000.
26. *Rotaru v. Romania* (n. 28341/95), European Court of Human Rights, 4 May 2000.
27. *P.G. and J.H. v. The United Kingdom* (Case N44787/98), ECHR, 25th of September 2001.

28. *Perote Pellon v. Spain*, (Case N45238/99), ECHR, 2002.
29. *Rechnungshof v Österreichischer Rundfunk and others*, (Case NI-04989), ECHR, 2003.
30. *Von Hannover v. Germany* (Case N59320/00), ECHR, 24th of June 2004.
31. *ÜNAL TEKELİ v. TURKEY* (Case N 29865/96) 16th of November 2004.
32. *Yakovlev v. Russia*, Human Rights Court N72701.01 Decision, 15th of March 2005.
33. *Jasinski v. Poland*, (Case N30865/96), ECHR, 2005.
34. *Stow and Gai v Portugal* (Case N18506/04), ECHR, 2005.
35. *Sdružení Jihočeské Matky v. Czech Republic*, (Case N19101/03) ECHR, 10 July 2006.
36. *Inter-American Court of Human Rights Case of Claude-Reyes et al. v. Chile* Judgment of September 19, 2006.
37. *L.L. v. France* (Case N 7508/02), ECHR, 10th of October 2006.
38. *Radio Twist, A.S. v. Slovakia* (Case N622002/00), ECHR, 2006.
39. *Siałkowska v. Poland* (Case N8932/05), ECHR, 22nd of March 2007.
40. *Smirnov v. Russia* (Case N71362/01), ECHR, 7th of June 2007.
41. *Beian v. Romania* (N1) (Case N 30658/05) ECHR, 6th of December 2007.
42. *TIMPUL INFO-MAGAZIN AND ANGHEL v. MOLDOVA* (Case N 42864/05) ECHR, 27 November 2007.
43. *Warsicka v. Poland*, (Case N 2065/03), ECHR, 2007.
44. *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España* (Case C-275/06), ECHR, 2008.
45. *S. and Marper v. the United Kingdom* (Case N 30562/04), ECHR, 4th December 2008.
46. *Taxquet v. Belgium* (Case N 926/05), ECHR, 12th of January 2009.
47. *Társaság A Szabadságjogokért (Hungarian Civil Liberties Union) v. Hungary*, (Case n. 37374/05) ECHR, 14 April 2009.
48. *Guja v. Moldova* (Case N14277/04), ECHR, 2009.
49. *Commission v Bavarian Lager* (Case NC-28/08), ECHR, 29th of June 2010.
50. *Volker und Markus Schecke and Eifert* (Case NC-92/09), ECHR, 9th of November 2010.
51. *Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner* (Case NC-362/14), ECHR, 2015.
52. *Olivier G v Le Soir* (Case NC.15.0052.F), ECHR, 29th of April 2016.
53. *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary*, (Case N18030/11.) ECHR, 8th of November 2016.
54. *Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González*, (Case NC-131/12), ECHR, 2016.

მართლმსაჯულების ევროპული კავშირის სასამართლო გადანყვეტილებები

1. National Panasonic v Commission (Case N C-137/79), ECHR, 1980.
2. Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España (Case C-275/06), ECHR, 2008.
3. Commission v Bavadan Lager (Case NC-28/08), ECHR, 29th of June 2010.
4. Volker und Markus Schecke and Eifert (Case NC-92/09), ECHR, 9th of November 2010.
5. Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner (Case NC-362/14), ECHR, 2015.
6. Google Spain SL, Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD), Mario Costeja González, (Case NC-131/12), ECHR, 2016.

ამერიკის შეერთებული შტატების გადანყვეტილებები

1. Wheaton v. Peters, (Case N591), U.S. Supreme Court, January 1834.
2. Brown v. Board of Education of Topeka N1, Argued: December 9, 1952. Decided May 17, 1954.
3. Reed v. Reed (N70-4), Argued October 19, 1971, Decided November 22, 1971.
4. Wisconsin v. Constantineau, (400 U.S. 433), Argued December 10, 1970, Decided January 19, 1971.
5. Michael H. v. Gerald D., United States Supreme Court, (491 U.S. 110), 1989.
6. Roe v. Wade (N70-18) Argued: December 13, 1971, Decided: January 22, 1973.
7. Paul v. Davis (Case N74-891) United States Supreme Court, 23rd of March 1976.
8. Regents of the University of California v. Bakke (N7811), Argued October 12, 1977, Decided June 28, 1978.
9. United States v. Progressive, Inc., 467 F. Supp. 990 (W.D. Wis. 1979). (<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/467/990/1376343/>).
10. Richmond Newspapers Inc. v. Virginia, (Case N448 U.S. 555) United States Supreme Court, 1980.
11. George W. Bush, et. Al., Petitioners v. Albert Gore, Jr, et al. Florida Supreme Court, December 12, 2000.
12. Connecticut Dept. of Public Safety v. Doe., Certiorari to the United States Court of Appeals for The Second Circuit N01-1231. Argued November 13, 2002 – Decided March 5, 2003.
13. State of Louisiana v. Dan Bright (Case N 002-KP-2793, 2003-KP-2796), Supreme Court of Louisiana, Decided: May 25, 2004.
14. UNITED STATES of America, Plaintiff-Appellee, v. James RICCARDI, Defendant-Appellant (Case N 03-3132), 19th of April, 2005.

15. United States v. Triplett and United States v. Burgess (Case N576), 2009.
16. Law Society of British Columbia v. Trinity Western University, (Case N 37318), SUPREME COURT OF CANADA, June 15, 2018.

ინდოეთის სასამართლოს გადაწყვეტილებები

1. Mr. 'X' vs Hospital 'Z' (Case N 4641), 21 September, 1998.

ინტერნეტ წყაროები

1. <https://rwi.lu.se/app/uploads/2015/07/ruleoflaw-georgian.pdf>
2. http://www.court.ge/files/files/1356432100_r_664.pdf
3. <https://jelec.iliauni.edu.ge/samarthlebrivi-sakhelmtsiphos-printsipi/>
4. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe>
5. https://www.oas.org/es/sla/ddi/docs/acceso_informacion_base_dc_leyes_pais_TT_2.pdf
6. <https://idfi.ge/public/upload/courts/conscom/Paper-on-Access-to-Court-Decisions%20geo.pdf>
7. https://www.brainyquote.com/quotes/hillary_clinton_170394
8. <https://idfi.ge/ge/accessibility-of-judicial-decisions-in-the-ebrds-countries-of-operations>
9. <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/>
10. http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf
11. http://coalition.ge/files/emc-sasamartlo_aqtebis_xelmisawvdomoba_04052016.pdf
12. http://www.menschenrechte.at/orig/97_6/Werner.pdf
13. <https://idfi.ge/ge/access-to-court-decisions-the-best-international-practice>
14. <http://www.cylaw.org/>
15. http://datalex.am/dl_case_search.php?lang=eng
16. <http://www.sudbih.gov.ba/?jezik=e>
17. <https://www.canlii.org/en/ca/fct/doc/2017/2017fc114/2017fc114.html>
18. <http://www.pacer.gov/>
19. <http://netgazeti.ge/law/169056/>
20. <http://www.supremecourt.ge/news/id/1367>
21. <http://daccessods.un.org/TMP/6700160.50338745.html>
22. <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-freedom-information-act>
23. http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment
24. <http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/>

25. <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/coe-human-rights-protection.pdf>
26. https://idfi.ge/public/upload/Meri/Projects/courts_of_general_jurisdiction_practice_analyses.pdf
27. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1208370?publication=0>
28. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046>
29. https://idfi.ge/public/upload/IDFI_FOTOS_2016/Prolog_closing_event/Paper_on_Access_to_Court_Decisions_geo.pdf
30. <http://catalog.supremecourt.ge/blog/foto/400.pdf>
31. <https://www.theguardian.com/law/2016/aug/22/uk-bill-of-rights-will-not-be-scrapped-says-liz-truss>.
32. <http://europe-v-facebook.org/EN/en.html>
33. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62006CJ0275>
34. <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/coe-human-rights-protection.pdf>
35. <http://www.cbronline.com/news/cybersecurity/data/dataprotection-day-improve-your-privacy-policy-or-lose-your-data-4796165>
36. <http://library.court.ge/upload/2962013-03-29.pdf>
37. <https://info.parliament.ge/file/BillReviewContent/>
38. <https://info.parliament.ge/#law-drafting/18184>
39. <https://gdi.ge/ge/news/statement-04-11-18.page>
40. <http://library.court.ge/upload/2962013-03-29.pdf>
41. <http://www.freedominfo.org/documents/sweden%20personal%20data%20act-eng.pdf>
42. <https://personaldata.ge/ka/orginnerpage4>
43. https://idfi.ge/public/upload/IDFI_Photos_2017/rule_of_law/marijuana_court_decision_analyses.pdf
44. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe.samartal>
45. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0609:FIN:EN:PDF>
46. www.edps.europa.eu
47. <http://catalog.supremecourt.ge/blog/index.php/2014-05-21-15-22-36/298-2014-07-01-07-31-30>
48. https://www.researchgate.net/publication/276855387_Bomb_threats_and_reports_of_suspicious_items_in_the_Philippines_Spatial_and_temporal_patterns
49. <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/467/990/1376343/>
50. <http://freeuni.edu.ge/sites/default/files/amikus.pdf>
51. <https://drive.google.com/file/d/0Bw15WoYsRZ4ZSnFFZ0VhSE1Bd1k/view>

52. <https://idfi.ge/ge/rules%20of%20the%20constitutional%20court%20on%20coverin%20personal%20data%20are%20problematic>
53. <https://www.coe.int/ka/web/tbilisi/europeancourtsofhumanrights>
54. https://emcrights.files.wordpress.com/2016/06/emc_amicus.pdf
55. <https://emc.org.ge/ka/products/emc-m-sakonstitutsio-sasamartlos-tsarudgina-sasamartlos-megobris-mosazreba-sasamartlo-aktebis-khelnisatsvdomobaze>
56. http://www.library.court.ge/upload/Constitution_Commentary_Human_Rights.pdf
57. <https://www.meganslaw.ca.gov/>
58. https://www.law.cornell.edu/wex/equal_protection
59. <https://www.floridasupremecourt.org/Opinions>
60. <https://www.whitepages.com/>
61. <https://www.komando.com/tips/378593/check-to-see-if-your-neighbors-are-stealing-your-internet-2>
62. <https://www.usatoday.com/story/tech/columnist/komando/2017/03/31/check-out-your-neighbors-online-kim-komando/99781508/>
63. <https://www.familywatchdog.us/Default.asp>
64. <https://www.komando.com/cool-sites/7404/find-out-if-theres-a-sex-offender-near-you/all>
65. <http://constcourt.ge/ge/questions/xshirad-dasmuli-kitxvebi>
66. <https://nextdoor.com/>
67. <https://classic.fec.gov/finance/disclosure/advindsea.shtml>
68. http://www.law.cornell.edu/constitution/first_amendment
69. <https://www.komando.com/cool-sites/394770/find-out-your-neighbors-name-the-easy-way>
70. <https://gia1999.wordpress.com/2016/04/28>
71. <http://www.mehr-demokratie.de/informationsfreiheit.html>
72. <http://csogeorgia.org/uploads/publications/34/26-geo.pdf>
73. <https://www.constcourt.ge/ge/ajax/downloadFile/1654>
74. <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/222087?>
75. <https://info.parliament.ge/#law-drafting/18184>
76. <https://www.scribd.com/doc/125796218/პირადი-ცხოვრების-ხელშეუხებლობის-დაცვის-გარანტიები-საქართველოში-და-საერთაშორისო-ასპექტები>
77. <http://www.mkd.ge/ge/რესურსები/newsletter/347-პერსონალურ-მონაცემთა-დაცვა-საქართველოს-კანონმდებლობაში>
78. <https://ninishoshiashvili.wordpress.com/2014/12/24/ასოციების-ხელშეუხებლობა/>
79. <https://blogs.dlapiper.com/privacymatters/germany-first-court-decision-on-gdpr/>
80. <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/>

81. http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf
82. <http://oldtcc.court.ge/index.php?m=443&date=2016.5.16&newsid=841>
83. <https://iliauni.edu.ge/uploads/other/41/41650.pdf>
84. http://ewmi-prolog.org/images/files/4791AUD_2018_Inter_N.pdf
85. http://ias.tsu.ge/data/image_db_innova/handbook-legal-bases-public-administration.pdf
86. <https://mimomxilveli.wordpress.com/tag/უსაფრთხოება>
87. <https://snapshot.ict.govt.nz/assets/GCPO/Information-privacy-principles.pdf>
88. <http://library.court.ge/upload/24732012-04-17.pdf>
89. <http://www.osce.org/fom/66176?page=1>
90. http://www.library.court.ge/upload/aleko_nachkhebia_final.pdf
91. http://www.gyca.ge/ge/page/news_item/saqartvelos-axalgazrda-konstitucionalista-asociacia-adgilobrivi-tvitmmartvelobis-organoebis-arcevnepsi-pasiuri-saarcevno-uflebit-monawileobisatvis-dadgenil-binadrobis-cenzs-arakonstituciurad-miicnevs-17-03-2015